

SŁOWNEK

do

K. Korneliusza Neposa

Biografjów

i

K. Juljusza Cezara

Wojny z Gallami.

ułożony

przez

Drª A. Jerzykowskiego,

Nauczyciela wyższego przy gimnazjum Ostrowskiem.

*Roznowski
1855/56.*

---

w KROTOSZYNI,

Nakładem E. A. Stokka.

1850.

K

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

II

326470

Wypożycza się
tylko do czytelní

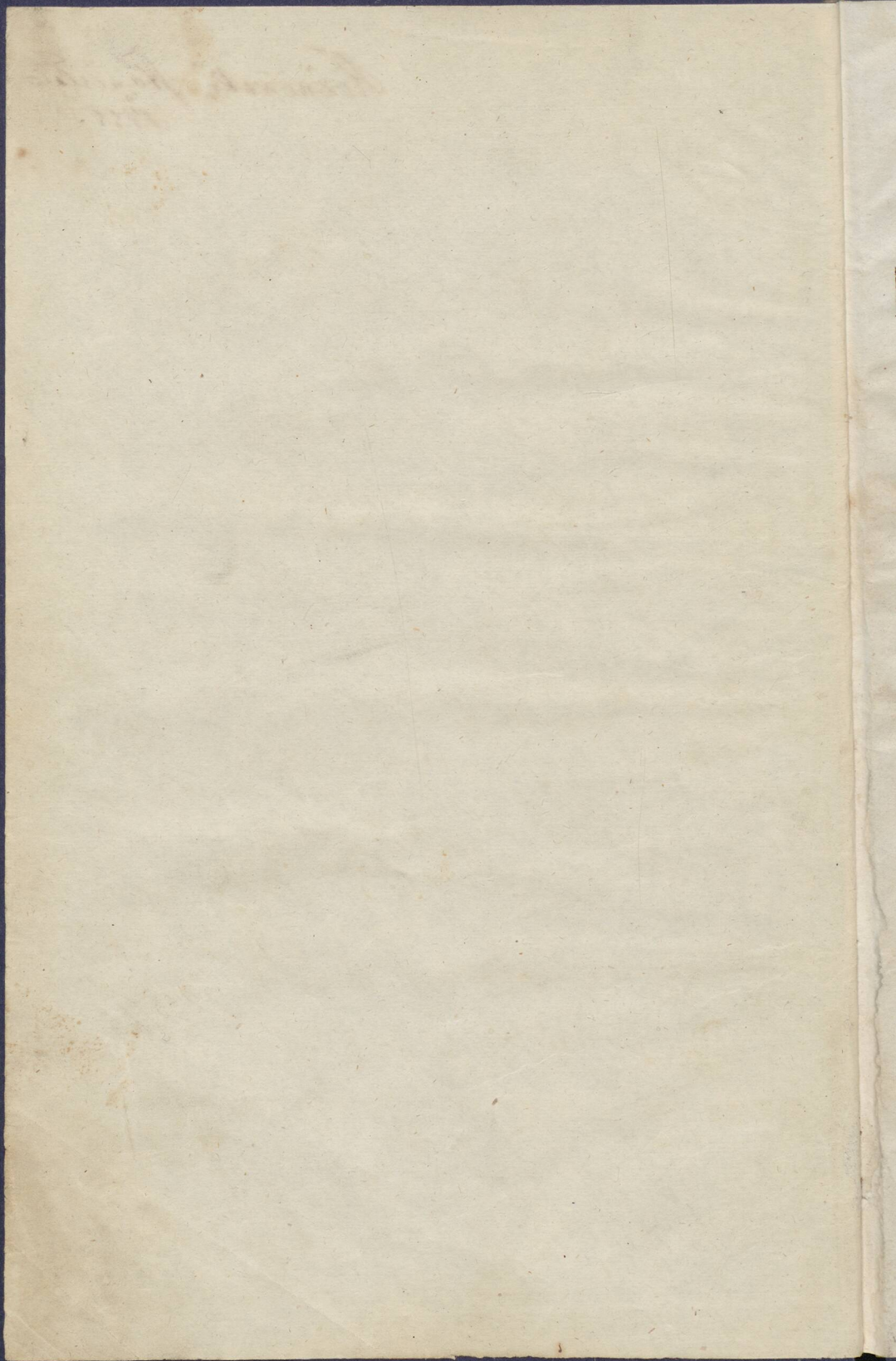
55
92

100

5

Roxinowski, Stanisław
1855.

SŁOWNIK

do

K. Korneljusza Neposa

Biografjów

i

K. Juljusza Cezara

Wojny z Gallami.

ułożony

przez

Drª A. Jerzykowskiego,

Nauczyciela wyższego przy gimnazjum Ostrowskiem.

Kozłowski
1855/56.

---

w KROTOSZYŃIE,
Nakładem E. A. Stokka.

1850.

STOWIEK

K. Korcińska

326470 II

Handwritten signature and date

1956. 1132

Wydawnictwo
Naukowe P. A. Strzeka

1956

Wielmożnemu

Dr. H. A. BRETTNEROWI,

Radcy Rejencji i Prowincjonalnej Rady szkolnej i Dyrektorowi Katol.
Gimnazjum Ś. Marji Magdaleny w Poznaniu, Członkowi wielu
towarzystw uczonych

w dowód wysokiego szacunku

poświęca

Autor.

Wydawnictwo

D. H. A. BRITZEROWI

Wydawnictwo i drukarnia w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 10.
Wydawnictwo i drukarnia w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 10.
Wydawnictwo i drukarnia w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 10.

Wydawnictwo i drukarnia w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 10.

Wydawnictwo

Wydawnictwo

A.

A., Aulus.

a, ab (a kładzie się przed spółgłoskami wyjąwszy h, **ab** najczęściej przed samogłoskami i przed h, niekiedy też przed spółgłoskami, mianowicie l, r, s, t. Oznacza: 1) oddalenie: od. — 2) przedmiot, który oddalamy, np. defendere ab hostibus, bronić przeciw niep. — 3) pochodzenie: Belgae orti sunt ab Gallis, B. pochodzą od Gallów, są ich potomkami; — a fundamentis, do szczytu. — 4) wpołączeniu ze słowami biernymi i nieprzechodnemi, które biernie znaczenie mają, wyraża osobę działającą: od, przez; np. ab amicis sepeliri, od p. być chowanym; ab aliquo magnas praedas facere, z kogoś wielkie korzyści ciągnąć (zob. praeda). — 5) okolicę, stronę, w której coś się dzieje lub leży: od strony, na, np. a Sequanis, od strony Sekwanów, Cs. I, l. a dextro cornu, na prawem skrzydle; a fronte na przodzie, na czele; a tergo, w tyle; a porta praetoria, od strony bramy p. — 6) przyczynę, np. perire a morbo, umrzeć w skutek choroby; a Gallicis armis cognoscere, po bronii galickiej poznać. — 7) czas: od, po, np. a puero, a parvulis, od dzieciństwa; ab decimae cohortis cohortatione, po przemowie zachęcającej do koch.

abalicno, avi, atum, are, odstręczyć; Africam abal., Afr. zbuntować.

abdo, didi, ditum, dēre, kryć, schronić, oddalić; se, oddalić się, schronić się.

abdūco, xi, etum, ēre, uprowadzić, odprowadzić, zaprowadzić.

abeo, ii, itum, ire, odejść, oddalić się, udać się; res abit a consilio ad vires vimque pugnantium, skutek zawist nie od mądrego urzędzenia (dowodzenia), lecz od sił i gorliwości walczących, VIII, 1.

abhorreo, ui, ēre 1) stronić, bryzdzić się, mieć wstręt; być czemus przeciwnym, np. a consilio. — 2) różnić się, nie zgadzać się z czem, np. a moribus.

abies, ētis, f. jodła, jedlina.

abicio, ieci, lectum, ēre, (iacio) 1) odrzucić, porzucić. 2) abiectus,

podupadły, oślabiony na umyśle, pozabawiony (bez) nadziei, XXV, 8.

abiungo, xi, etum, ēre, wyprzezać, oddalić.

abripio, ipui, eptum, ēre (rapio), porwać, wydrzeć, przemocą zabrać.

abrōgo, avi, atum, are, po zapytaniu narodu coś znieść, odebrać, odjąć, np. magistratum.

abscedo, cessi, cessum, ēre, 1) odchodzić, odstąpić; Sparta abs. odstąpić od Sparty, t. j. od obłężenia Sparty; — 2) zaprzestać.

abscido, idi, sum, ēre, odciąć, obciąć.

abscondo, idi, issum, ēre, urwać, odjąć.

absisto, stiti, stitum, ēre, 1) odstawić, kazać ustąpić. — 2) scil. se, oddalić się, odstąpić, wstrzymywać się od czego, zaprzestać, zaniechać.

absolvo, vi, utum, ēre, odwiązać, uwolnić; capitis, uwolnić od kary śmierci.

abstinentia, ae, f. powściągliwość, nieskazitelność.

abstineo, ui, entum, ēre (teneo). powściągać, wstrzymywać, se abst. cibo, wstrzymywać się od jadła, nie jadać.

abstrāho, xi, etum, ēre, odrywać, odciągać, odwozić, porwać.

absum, absum i affui, abesse, być nieprzytomnym, nieobecny, odległym, dalekim; abesse ab urbe, nie być w mieście; — ab oppido, leżeć w pewnem oddaleniu od miasta — ab. a societate scelerum, nie mieć udziału w zbrodniach; — abesse ab insolentia gloriae, nie myśleć chełpić się z chwały; — musica abest a me, muzyka nie przystoi mi. Absentem, absente, w nieobecności, bez.

abundo, avi, atum, are, 1) wylewać (o rzekach). — 2) aliqua re, obfitować, opływać w co, mieć pod dostatkiem.

ae, Spój. kładący się tylko przed spółgł. 1) i, a, (atque). — 2) porównyując po alius, aliter znaczy: jak, aniżeli.

Acarmania, ae, f., Akarnanja, pro-

winca w Grecji nad zatoką Ambracyjską.

accedo, essi, essum, ěre (adcedo). 1) przystępować, przychodzić, przybliżać, zbliżać się; African, do Afryki przyplłynąć, zawinąć; Lemnum acced. przybyć do L. aliquo acc. mieć dokąd przystęp. — 2) podsunąć się pod co, np. muros, astu. — 3) dojść do czego, ad amicitiam acc. zaprzyjaźnić się z kim, ad rem publicam acc., starać się o urzędy, piastować urzędy. — 4) przychylić się, przystać, zgodzić się; np. ad consilium. — 5) łączyć się; ad corporis firmitatem accedunt animi bona, z siłą fizyczną łączą się zalety duszy; cibus animus accedit, obywatele nabierają serca, odwagi; ad manum acc., spotkać się, uderzyć, stoczyć bitwę.

accelero, avi, atum, are (accelero), przyspieszać.

acceptus, a, um wzięty, lubiony, kochany.

accessio, onis, f. 1) zblizenie. — 2) przydatek; magna alicujus rei fit accessio, coś bardzo się powiększa, przybywa.

accido, idi, ěre (ad cado), 1) upadać, padać, np. tela. — 2) stać się, wydarzyć się, przytrafić się; ex eo accidit, stąd pochodzi; accidit calamitas mihi, ponoszę klęskę.

accido, idi, isum (caedo), narzązać, nacinąć.

accipio, ěpi, eptum, ěre (capio), 1) brać, otrzymać, dostać, dostąpić; calamitatem acc., klęskę ponieść; ab aliquo gloriam, odziedziczyć po kim sławę. — 2) przyjąć kogo; male. źle przywitać, porazić, pojmwować, XXV. 1. 3) słyszeć, słuchać; orationem, chętnie słuchać mowy; excusationem, przyjąć wymówkę; rumore ac fama acc., słyszeć mówiących.

acclivis, e, (clivus) pochodzisty, pochyły; leniter, nieco pochyły, zwolna się wznoszący.

acclivitas, atis, f. pochodzistość, stoczystość.

accommodo, avi, atum, are, zastósować, urządzać. Partep. accommodatus, stósobnie urządzony, zastósowany, odpowiedni.

accedo, idi, itum, ěre (credo), wierzyć, dowierzać.

acresco, erěvi, erětum, ěre (cresco), przyrastać, wzrastać, przybywać.

accubo, ui, itum, are (cubo), przy stole leżeć, siedzieć; leżeć nad brzegiem morskiem.

accurate, dokładnie, starannie, obiszernie; accurate accusare, oskarżyć do wodnie.

accuro, cursi, cursum, ěre, przybiegać, nadbiegać.

acusator, oris, m. oskarzyciel. **accuso, avi, atum, are** (causa), obwinać, oskarżyć; crimine, o zbrodnią, prodicionis, o zdradę, rerum ante actrum, o rzeczy przeszłe, capitis, o występki główny (który głową t. j. śmiercią karano).

Acc, es, f. miasto w Fenicji (późniejsze Ptolemais).

acer, eris, e, ostry, przykry, cierpki, żywy, dowcipny, odważny; drażliwy, porywezy; srogi, zajadły, np. leo; silny, mocny, gwałtowny, np. concursus.

acerbe, ostro, bolesnie; ferre, niecierpliwie, ciężko znosić co, ubolewać nad czem.

acerbitas, atis, f. cierpkość, surowość, srogość; acerbitas imperii acerbum imperium; nieszczęście, dolegliwość XVII, 6.

acerbus, a, um, e, cierpki, ostry, przykry, bolesny, nieznośny.

acervus, i, m. gromada, stós, mnóstwo.

Achaia, ae, f., północna część Poloponezu.

Acharnanus, a, um, Acharnański, od miasteczka Acharnae w Attyce.

Achěron, onis, m. 1) rzeka w piekle. 2) piekło, królestwo umarłych, grób.

acies, ěi, f. 1) ostrze ac. oculorum, bystrość wzroku. — 2) wojsko w szyku bojowym, szyk bojowy, aciem classis constituere, szykować flotę do boju, ustawić w szyku wojsko. — 3) pole, plac bitwy, potyczka; acie instructa, wstępny bojem; acie dimicare, stanowczą bitwę stoczyć, zwodzić.

acquiesco, ěvi, ětum, ěre (quiesco), odpoczywać, spocząć po trudach, zasnąć t. j. umrzeć, zakończyć życie.

acquiro, sivi, itum, ěre (quaero), nabyć, wystarać się o co.

acriter, ostro, natarczywie, żwawo.

aeroama, atis, n., wszystko co oko lub ucho bawi, nawet osoba, która to czyni, np. rozmowa przy stole.

Acta, ae, f. brzeg morski.

Actaeus, a, um, należący do brzegu Atyckiego, Actaei cives / Attici.

actor, oris, m. sprawca, zarządca, wykonawca, podskarbi.

actuarius, a, um (ago), lekki,

navis, nawa wojenna, lekka o 12-15 wiosłach galera, fregata.

acumen, inis, n. bystrość; ac. ingenii, bystrość rozumu, władze umysłowe.

acūtus, a, um (acno), ostry, zaostzony, kończasty; bystry, przenikliwy, dowcipny; chytry, podstępny; ad fraudem, w szalberstwie biegly.

ad, 1 na pyt. dokąd? do, przeciwn. ku; ad regem transire, do (na stronę) króla przejść X, 5. 4. XIV, 4, 5. — 2) na pyt. gdzie? znaczy: przy, pod, u, np. ad ianuam, u drzwi; magna opinio ad omnes nationes, w. sława u wszystkich narodów. — 3) mówiąc o czasie: aż, do, ad senectutem, do starości; ad alicujus adventum, za przybyciem czyjems. Nadto wyraża: 4) przeznaczenie, zamiar, np. libri confecti ad Rhodios; fugere ad salutem, uciekać dla ocalenia się (aby się ocalić). — 5) przybliżenie, względ na osoby lub rzeczy: ze względu, na, podług, np. ad consuetudinem Graecorum, podług obyczaju Greków; ad alterius praescriptum, według obcego przepisu, Cs. I, 36; ad nostram consuetudinem, ze względu na nasze obyczaje, w porównaniu zn. ob. — 6) przed liczebnikami: około, blisko; ad milia quatuor, około 4000.

adaequo, avi, atum, are, wyrównywać; cursum alicujus, równie przedk biegać, zdążyć za kim, Cs. I, 48. V, 8.

adamo, avi, atum, are, polubić. **adaugeo, xi, etum, ere**, przynmazać, zwiększać.

Adcantuannus albo **Adiantunus, i**, m. waleczny wódz Socjatorów w Akwitanji.

addico, dixi, etum, ere, przysądzić, oddać.

addo, didi, ditum, ere, przydać, dodać; in edictum, w obwieszczeniu dodać.

addubito, avi, atum, are, powątpiewać, niepewnym być, nie móżd powiedzieć z pewnością.

adduco, xi, etum, ere, 1 przyprowadzić, przywieść. — 2) przenosić: in consuetudinem, przyzwyczajając, uprawić; in suspicionem, podać w podejrzenie, uczynić podejrzanym; adduci in opinionem, wpaść na myśl; precibus adductus, prośbą powodowany, na prośbę; ad finem adduci, skończyć się; eo res adducitur, do tego przychodzi; ad credendum adduci, dać się przekonać.

adeo, ivi częścię **ii, itum, ire**

(ad- eo), **1**) dochodzić, przychodzić; ad aliquem, udać się dokogo dotrzeć dokąd, Cs. II, 7. — 2) podejmować, periculum, podejmować niebezpieczeństwo.

adeo, tak daleco, tak bardzo.

adequito, avi, atum, are, nacierać jazdą.

adf, zob. aff.

adg, zob. agg.

adhaereo, haesi, haesum, ere, utkwić, przylgnąć.

adhibeo, ui, itum, ere (ad- habeo), **1**) przybrać, wziąć, np. in consilium, in convivium. — 2) dokładać, użyć, vim adh. przemocy użyć; celeritatem, pospieszyć się; curam adhibere, dokładać starania, starać się; memoriam alicujus rei, pamiętać co; modum, zachować miarę.

adhortor, atus, sum, ari, napominać, zachęcać.

adhuc (ad hoc tempus), dotąd, do tego czasu.

adiaceo, ui, ere (iaceo), leżeć przy kim, czem, mieszkać, być przyległym.

Adiatunus, Adcantuannus.

adigo, egi, actum, ere (ago), przypędzić, wpędzić.

adiicio, eci, ectum, ere (iacio), dorzucać, dodać, kłaść; aggerem, wał usypać; telum adicitur, pocisk dochodzi, dosięga.

Adimantus, i, m., wódz ateński, Alcybjadesowi po jego powrocie do Aten r. 407 ku pomocy przydany.

adimo, emi, emtum, ere (emo), odjąć, odebrać, zabrać.

adipiscor, deptus sum, adipisci, dostąpić, osiągnąć, otrzymać; amicitiam, zjednać sobie przyjaźń.

aditus, us, m. wejście, wstęp, przystęp; sponś dojsćia do czego; aditum conveniendi dare, dać posłuchanie.

adiudico, avi, atum, are, przysądzić, przyznać, oddać.

adiungo, xi, etum, ere (iungo), **1**) przydać, związać, dodać, — 2) pozyskać kogo, XVIII, 2, 3: urbes ad amicitiam, miasta do przymierza nakłonić; socium sibi aliquem, przybrać sobie za towarzysza aliquem; amicum sibi, pozyskać czyją przyjaźń.

adiutor, ris, m. pomocnik.

adiuvo, iuvi, iutum, are (iuvo), pomagać, wspierać; adjuvante te, za twoją pomocą.

adl, zob. all.

adm, zob. amm.

Admetus, i, m., król Molossów w Grecji, przyjaciel Temistoklesa.

administer, tri, m. pomocnik, sługa; *administro uti aliquo ad rem*, do pomocy sobie kogo przybierać.

administro, avi, atum, are (ministro), posługiwać, czynić swe powinności, czynić rozporządzenia, stanowić, Cs. II, 20. zawiadować czem, sprawować co; *bellum adm.*, wojnę prowadzić, toczyć; *summa belli administrandi*, naczelne dowództwo w wojnie; *legationes*, poselstwo sprawować; *res male administrata est*, rzecz nieszczęśliwie się powiodła.

admirabilis, e, dziwny, zadziwiający.

admiratio, nis, f. podziwienie, szacunek, uszanowanie.

admiror, atus, sum, ari (miror), 1) dziwić się, zdumiewać się. — 2) aliquid, podziwiać; *admirandus*, godny podziwienia, ważny.

admitto, misi, issum, ěre (mittere), 1) przypuścić, dopuścić; *aliquem ad se domum*, przyjąć w dom; *wenzac do siebie*, dać posłuchanie, *admitti*, otrzymać posłuchanie, IX, 3, 2; *ad officium*, do urzędu przypuścić, in numerum, umieścić w liczbie, między. — 2) dopuścić się czego, popełnić co, np. *scelus*, zbrodnię; *in se facinus*, przewinąć, zgrzeszyć.

admodum, bardzo; non *admodum*, nie osobliwie, nie szczególnie.

admonco, ui, itum, ěre (monere), przypominać; przestrzegać (na migi), dać znak, zwrócić uwagę na co.

admonitus, us, m. napomnienie, zachęcenie, namowa.

adm. zob. ann.

adolescens, tis, m. młodzieniec od 17 do 40 lat, dorastający, młody.

adolescentia, ae, f. młodość; *iniens ad .initium adolescentiae*, początek młodości.

adolescentulus i, m. młodzienaszek, chłopczyk.

adopto, avi, atum, are (opto), przybrać sobie kogo za syna.

adorior, ortus sum, iri (orior), 1) uderzyć na kogo, napaść kogo. — 2) wziąć się do czego, przedsięwziąć co, postanowić, zacząć; *Dononam ad.*, starać się Dodonę, t. j. kapłanów wyroczeni, przekupić; *fortuna adorta est*, los wziął się.

adp. zob. app.

adq. zob. acq.

adr. zob. arr.

Adrumetum (Hadrumetum) i, n. miasto w Afryce.

adis. zob. ass.

adsciseo, scivi, scitum, sciscere (scisco), przybrać; *civitatem aliquam*, przyjąć innego kraju obywatelstwo; *socios*, przybrać sprzymierzeńców; *sibi adsc.*, pociągnąć na swą stronę, wezwać do połączenia się z sobą; *lepor adscitus*, wdziek wymuszony.

adspcctus, us, m. widok, wejrzanie, spojrzanie, wzrok, kształt, postawa.

adspargo, rsi, rsum, ěre (spargo), 1) pokrapiać. — 2) splamić, osławić, krzywdzić na sławie.

adspicio, exi, ectum, ěre (spicio), 1) oglądać, wejrzeć, spojrzeć na kogo. — 2) w oczy zajrzeć. — 3) patrzeć na kogo z uszanowaniem, uważać na kogo, poważać kogo.

adsuefacio, feci, factum, ěre, przyzwyczajając do czego.

adsueasco, evi, etum, ěre, przyzwyczajając, przyzwyczajając się (scil. se), przywykać.

adsum, fui, esse, i być przytomnym, obecnym, blisko być, pokazać się, z Dat. być przyczem, brać udział w czem. — 2) radą i uczynkiem pomagać, wspierać.

adt. zob. att.

Aduatia, ae, f. twierdza w kraju Eburonów.

Aduatia, orum, m. naród w Galji Belgickiej przy ujściu Skaldy.

adulor, atus, sum, ari, pochlebiać, łasić się.

adulterium, i, n. cudzołóstwo.

advenio, eni, entum, ire, przyjść, nadejść, przybyć.

advento, avi, atum, are, nadchodzić, przybliżać się.

adventus, us, m. przyjście, wkroczenie.

adversarius, a, um, obrocnym naprzeciw czego; *adversus mons*, przednia strona góry; *adversus huic atque contrarius*, właśnie naprzeciw tego, przeciwny, nieprzyjazny. — Subst. przeciwnik, nieprzyjaciel.

adversor, atus sum, ari, sprzeciwiać, opierać się, być przeciwnikiem.

adversus, adversum, naprzeciw, na spotkanie; *hoc est adversus ius*, to się sprzeciwia prawu, jest nieprawnie.

adversus, a, um, przeciwny; *ventus tenet adversum alci*, wiatr jest przeciwny; *proelium*, bitwa nieszczęśliwa; *casus adv.*, przygoda; *fortuna adv.*, *adversae res*, nieszczęście.

adverto, tū, sum, ēre, obracać co ku czemu; animum, zwracać uwagę, dawać baczość.

advoco, avi, atum, are (voco), przywołać, zwołać, np. concionem.

advolo, avi, atum, are, przybiec, przybiegać.

aedes, is, f. 1) świątynia. — 2) plur. aedes, ium, dom.

aedificator, oris, m. 1) budowniczy. — 2) lubiący budować.

aedificium, ii, n. 1) budynek, dom, mieszkanie. — 2. budowa.

aedifico, avi, atum, are (aedes-facio), budować, pobudować, wystawić, założyć.

aedilis, is, m. (scil. vir, magistratus), edyl, budowniczy; był to urzędnik u Rzymian mający dozór nad gmachami publicznymi i ulicami miasta.

Aedui, orum, m. potężny naród w Galji Celyckiej.

Aegae, arum, f. miasto w Macedonji, w którem zamordowano Filipa, ojca Aleksandra W.

Aegates, tium, f. wyspy przy zachodnim wybrzeżu Sycylii.

aeger, gra, um, chory; ex re, na co.

Aegos flumen, n. rzeka Kozia, miasto i rzeka w Chersonzie trackim, przy której Lizander stanowcze nad Ateńczykami odniósł zwycięstwo wojnę Peloponeską zakończył.

aegre, trudno, ledwo; fero, mam za złe, ubolewam.

Aegyptius, a, um, egipski; Subst. Egipcjanin.

Aegyptus, i, f. Egipt.

Aemilius, i, m. (L. Paulus) 1) konsul rzymski, pobity przez Hannibala pod Kannami r. 216. przed Chr. — 2) konsul około r. 183. — 3) decurjon jazdy galskiej.

aemulatio, onis, f. ubieganie się; inter nos est laudis aemulatio, ubiegamy się między sobą o chwałę.

aemulor, atus, sum, ari, nadsładować kogo, ubiegać się z kim o co.

aeneus, a, um, miedziany, miedziany.

Aeolia, ae, f. także Aeolis, idis, nadbrzeżna prowincja w Azji Mniejszej między Troją i Jonją.

aequalis, e, 1) równy w czém, np. w latach, rowniennik, równego wieku z kim; alquem prope aequalem habeo, ktoś jest prawie w tym wieku co ja. — 2) spółczesny.

aequaliter, równie, jednostajnie.

aeque, równie, jednako.

aequinoctium, i, n. (aequinoctium), równość dnia z nocą.

aequiparo, avi, atum, are (aequi—paro), wyrównywać komu w czem.

aequitas, atis, f. równość, słuszność, sprawiedliwość, umiarkowanie, spokojność duszy.

aequo, avi, atum, are, równać; aequato omnium periculo, wrównem nieb.

aequus, a, um, 1) równy, dogodny. — 2) słuszny, uczciwy, korzystny. — 3) spokojny, obojętny; aequo animo intueri, obojętnym okiem patrzeć na co.

aerarium, i, n. skarb publiczny.

aerarius, a, um, miedziany.

aes, aeris, n. 1) mosiądz, miedz. — 2) pieniądz miedziany, osobl. zamiast asses. Jeden as. 3 gr. pol., zatem 3000 asses: 435 złp.; ale 300,000; 3750 złp. — 3) aes alienum, zługi.

aestas, atis, f. lato, upał.

aestimatio, onis, f. oszacowanie, szacunek; — nem facere, obliczyć.

aestimo, avi, atum, are, szacować, oszacować, cenić; litem, koszta procesu oszacować, karę pieniężną wyznaczyć; magni aest., wielce szacować.

aestuarium, i, n. wylew, bagno, błoto.

aestus, us, m. nawałność, przybieranie morza.

aetas, atis, f. 1) wiek, lata; puerilis, wiek młodzieńczy; extrema, późny wiek, starość; ea aetate esse, w tym wieku (latach) być, tych lat dojść; aetate proventus, podeszły w wieku, w wieku podeszłym; aetas gravior, wiek podeszlejszy, późniejszy; militaris, wiek obowiązujący do służby wojskowej; aetatis vacatio, wiek wolny od służby wojskowej. — 2) wiek ludzki, życie, przeciąg życia; aetate proximus alui sum, żyję krótko po kim. — 3) czas; alicujus aetatis esse, spółczesnym być komu

aeternus, a, um (aeviternus), wieczny, wiekuisty.

Afer, fri, m. 1) Afrykanin. — 2) kapłan Jowisa Amońskiego.

affabilis, e, rozmowny, uprzejmy, łagodny.

affecto, avi, atum, are, starać się o co; munditiam, lubić ochędństwo.

affero, attuli, allatum, afferre, 1) przynosić. — 2) użyć, zadać; vim aff., użyć przemocy; manus aff. zadac śmierć, zabić, zamordować. —

3) sprawić, voluptatem, deformitatem. — 4) donieść, oznajmić; ad alquem, komu; przynieść wiadomość, powiadać, *Acc. c. Inf.*; allata est suspicio, doniesiono, że było podejrzenie. — 5) przywozić, przytaczać. — 6) zaprowadzić, np. multa in re militari.

afficio, fēci, ectum, ēre (facio), nabawić; praemio, nagrodzić; dolore, zasmucić, trapić; exsilio, wypędzić z kraju; incommodo, szkodzić; muneribus, obdarzyć, darami obyspać; affici beneficiis, doznać, odebrać dobrodziejstwo; affici leto, zabitym być; affici morbo oculorum, zachorować na oczy.

affigo, xi, etum, ēre, przybić, przymocować.

affingo, luxi, lectum, ēre, przydać, zwiększać.

affinis, e, powinowaty, krewny.

affinitas, atis, f. powinowactwo, pokrewieństwo.

affirmatio, onis, f. zapewnienie.

affirmo, avi, atum, are (firmo), zapewniać, przepowiadać.

afflicto, avi, atum, are, miotać, naves afficiantur, okręty uwieźły.

afflictus, a, um, utrapiony; afflictatae res, smutne położenie; afflicti (scilicet homines), nieszczęśliwi, podpadli.

affligo, xi, etum, ēre, uderzać o ziemię.

affluens, entis, opływający, obfity, zbyteczny.

affluenter, zbytkownie.

affluentia, ae, f., obfitość, dostatek.

Africa, ae, l) u starożytnych trzecia część znanego im świata. — 2) ziemia Kartagińska.

Africanus, a, um, l) Adj. afrykański. — 2) Subst. przydomek dwóch Rzymian, z których jeden był Africanus major, drugi minor.

Africus, i, m. wiatr południowo zachodni.

Agamemnon, ōnis, m. król Miceny, brat Menelausza, naczelny wódz Greków w wojnie Trojańskiej.

agellus, i, m. (ager) mała rola, włość, wioska.

ager, gri, m. rola, pole, wieś, posiadłość, kraj, prowincja.

Agedicium, Agendicum, i, n. miasto w Galji Celtyckiej.

Agesilaus, i, m. Agezylausz, król Sparty około r. 400.

agger, ēris, m. l) grobla, tama, wał, okop, szaniec. — 2) gruz, kamienie, ziemia do sypania grobli.

aggredior, essus sum, ēdi (gredior), 1) uderzać, napadać; przedsiębrać.

aggrēgo, avi, atum, are, przyłączyć; se ad amicitiam, wnieść w przyjaźń, w przymierze.

Agis, idis, m. król Sparty, brat Agezylausza, który r. 400 został jego następcą; uduszony w więzieniu za to, że prawa Likurga w całej surowości przywrócić zamyślał.

agito, avi, atum, are, l) poruszać, poganiać; equos, konie przejeżdżać; navem agitari iubeo, każe okrętom żeglować, krażyć. — 2) rozważać, myśleć, zamyślać o czém, przedsiębrać co; his rebus agitatis, po tych naradach, Cs. VII, 2.

agmen, minis, n. (zam. agimen, od ago), wojsko; primum, straż przednia; extremum, novissimum, straż tylna.

Agnonides, is, m. Ateńczyk, mówca i oskarżyciel Focjana, 318 przed Chr.

agnosco, ōvi, itum, ēre (ad nosco), poznać; alquem natum, uznać kogo za syna po urodzeniu.

ago, ēgi, actum, ēre, l) pędzić, posuwać, przysuwać, np. vineas; impedimenta, obłogi uwieść, nullis casibus agi, nie dać się ż. p. zachwiać, ustraszyc. — 2) około czego biegać, starać się o co; vigiliis, stać na straży. — 3) zawiadować, kierować czém; rem, popierać sprawę; vitam, życie prowadzić; bonitas nullis casibus agitur, poczciwość nie zachwieje żadne przygody. — 4) myśleć o czém, zamierzać co; id agere, ut, oto się starać, aby. — 5) gratia, dziękować. — 6) cum alquo, mówić, porozumiewać się: a) w sprawach publicznych: układać się, wchodzić w układy; b) w sądowych: agere lege cum alquo, prawem kogo pociągać, de alquo, kogo zapozwać. — 7) Przenośn: id agitur, o to chodzi; existimatio in ea re agitur, tu chodzi o dobre imię, sławę; res major agitur, o rzecz ważniejszą chodzi.

agrestis, e, różniczy, polny, wiejski.

agricola, ae, m. wieśniak, gospodarz.

agricultura, ae, f. rolnictwo, uprawa roli.

Agrippa, ae, m. (M. Vipsanius), wódz i minister Augusta, którego córkę Tuljā, matkę Agrypiny, miał za drugą żonę.

alo, ēre, mówić, utrzymywać.

ala, ae, f. l) skrzydło u ptaków.

2) skrzydło w wojsku; hufiec jazdy, który na skrzydłach stawał.

alacer, eris, e, ochoczy, chętny, odważny.

alacritas, atis, f. ochoczość, ochota, gotowość.

albus, a, um, biały.

alces, is, f. łos.

Aleibiades, is, m. wódz Ateńczyków we wojnie Peloponeskiej, znany z swéj dumy i podstępów.

Almaeon, onis, m. zabójca swej matki Eryfli.

Alesia, ae, f. warownia Mandubjów w Galji Celtyckiej.

Alexander, dri, m. 1) tyran w mieście Pherae w Tesalji, zład Phaereus zwany. — 2) Wielki, król Macedoński. — 3) syn Aleksandra W. urodzony w 3 miesiącu po jego śmierci.

Alexandria, ae, f. miasto w Egipcie, sławne z swych bibliotek.

Alexandrinus, a, um, Aleksandryński; bellum Al., wojna po bitwie pod Farzalem w Egipcie prowadzona.

alias, innym razem, kiedy indziej, przy innéj sposobności; alias — alias, jużto — jużto.

alienígena, ae, m. (alienus - gigno), cudzoziemiec, przychodzień.

aliéno, avi, atum, are, odmienić, odstręczyć, odrzucić, odwieść, zbuntować przeciw komu. Pass. alienari ab alquo, przeniewierzyć się komu; alienatae insulae, odpadłe wyspy; alienari mente, stracić przytomność.

aliénus, a, um, 1) obcy, cudzy; aliena fortuna, szczęście cudze t. j. innych; alienae sum civitatis, jestem z innego kraju, cudzoziemiec. — 2) niestósowny, od rzeczy, niedogodny.

alio (scil. loco), dokąd inąd, ku innemu końcowi, celowi; hoc longe alio spectabat, to zmierzano zupełnie dokąd inąd, miało co innego na celu.

aliquamdiu, czas niejaki.

aliquando, 1) o czasie przeszłym: niegdys. — 2) o czasie przyszłym: kiedyś.

aliquanto (Abl. od aliquantum), nieco, trochę, cokolwiek, mało co.

aliquantum, nieco, trochę.

aliquis, quid i quod, kto, któkolwiek, który, jaki, pewien; aliquid novi consilii, jakiś nowy plan.

aliquot, kilka.

aliquoties, kilka razy, kilkakroć, wiele razy.

aliter, inaczej; multo aliter, zupełnie inaczej.

alius, a, ud, inny, obcy; alius — alius, jeden drugi; aliud ac, przed spółgł.; aliud atque przed samogł., inne, inaczej — jak; alius alia via, jeden tą, drugi inną drogą.

allégo, légi, lectum, ére (lego), przybrać, dobrać.

allicio, lexi, lectum, ére, wabić, nęcić, przyłudzać, pociągać na swą stronę.

Allobróges, um, m. bitny naród w Galji Narbońskiej.

alo, ui, tum, ére, 1) żywić, utrzymywać. — 2) pomnażać; civitatem, wspierać; controversiam, spór wzniecać.

Alpes, is, f. zwycz. **Alpes, fum**, góry Alpejskie, Alpy.

Alpicus, i, m. mieszkaniec Alpów, goral Alpejski.

alte, wysoko; altius eminere, wznieść się nad kogo, odznaczyć się.

alter, éra, erum, érius, 1) drugi; alter - alter, jeden - drugi; niekiedy téż unus - alter (kiedy się liczy); alterum tantum, drugie tyle. — 2) przeciwny, altera factio, drugie t. j. przeciwne stronnictwo.

alternus, a, um, na przemian, kolejno jeden po drugim; alternis annis, co dwa lata.

alterúter, tra, trum, jeden z dwóch.

altitúdo, inis, f. wysokość.

altus, a, um, wysoki, głęboki; altum mare, głębia.

aluta, ae, f. zamesz, skóra miękka, na zamesz wyprawna.

amátor, oris, m. kochanek, ulubieniec, przyjaciel.

ambactus, i, m. paż, giermek.

Ambarrí, orum, m. mały naród między Allobrogami i Eduami po prawej stronie rzeki Arar.

Ambrani, orum, naród nie wielki w Galji Belgickiej.

Ambibári, orum, m. mały naród w Galji Lugduńskiej.

Ambiliati albo **Ambiliates, um**, mały naród w Galji Belgickiej.

Ambiörix, igis, m. naczelnik Eburonów.

ambitio, onis, f. 1) chodzenie po obywatelach w celu dostąpienia urzędów. — 2) duma, próżność. — 3) przepech, okozłość.

ambitus, us, m. staranie, ubieganie się o urząd, zabiegi.

ambo, ae, a, oba, obadwa.

amentia, ae, f. obłąkanie.
amentum, i, n. rzemień u poci-
 sków.

amicæ, po przyjacielsku; amice de
 Rom. cogitare, myśleć o przyjaźni z Rzy-
 mia.

amicitia, ae, f. 1) przyjaźń; amicitiam gerere, żyć w przyjaźni; locum amicitiae (= amicitenere, godność ministra piastować, XVIII, 1, 6; ab amicitia regis deficere, odstąpić od p. — 2) zgoda, pokój, przymierze między narodami; amicitiam facere, iungere, comparare, przymierze zawrzeć.

amiculum, i, n. (od amicio), szata wierzchnia, płaszcz.

amicus, i, m. 1) Adj. przyjacielski, przyjazny, przychylny, życzliwy; amicior, więcej uważający, baczniejszy; amicus sum alicui, spryjam. — 2) Subst. przyjaciel, ulubieniec, kochanek, faworyt; amicus regis, powiernik, minister. I, 3, 2; XV, 3, 5; XVIII, 2, 4; XXI, 3, 1.
amissus, us, m. utrata.

amita, ae, f. stryjenka, siostra ojca.

amitto, misi, missum, ċre (a-mitto), stracić; optimates, łaskę u wielkich panów stracić, zrazić ich sobie.

Ammon, onis, m. przezwisko Jowisza w postaci barana, którego świątynia była wpuszczy Libijskiej.

amo, avi, atum, are, kochać, miłować, lubić.

amoenitas, atis, f. wesołość, przyjemność.

amor, oris, m. miłość.

amoveo, ovi, otum, ċre (a-moveo), oddalić, odjąć, usunąć; victum, nie dawać jeść.

Amphipolis, is, f. miasto w Tracji, nad rzeką Strymon, zbudowane przez Cymona (dziś Rumili).

amphora, ae, f. naczynie o dwóch uchach, dzban, barełka, beczulka.

ample, szeroko, wspaniale, długo.

amplifico, avi, atum, are, rozszerzać, rozprzestrzeniać, zwiększać.

amplitudo, inis, f. obszerność, rozległość, wielkość.

amplius (od ample), więcej, nadto; dalej, dłużej.

amplus, a, um, i) wielki, obszerny; ampliores copiae, większa część wojska, Cs. V, 19, 50. — 2) wspaniały, okazały, znakomity.

Amyntas, ae, m. król Macedoński, ojciec Filipa.

an, lub, czy?

anagnostes, ae, m. czytelnik, ten co czyta.

Anartes, ium, m. naród Dacki w dzisiejszym Siedmiogrodzie.

Anacites, um, m. naród w Brytanji, wcale nieznany.

anceps, cipitis, m. (amb-caput), 1) o dwu głowach; podwójny, dwojaki, np. periculum; proelium, bitwa nierozstrzygnięta. — 2) niebezpieczny; locus, miejsce wystawione z dwóch stron na napasć.

ancora, ae, f. kotwica; ancora tollere, podnieść kotwicę; in ancoris, na kotwicy.

Andes, ium, m. naród w Galji Celtyckiej.

Andocides, ae, m. sławny mówca w Atenach.

anfractus, us, m. krętość drogi, zakręt, manowiec; anf. capere, zboczyć.

angulus, i, m. kąć, róg.

angustiae, arum, f. wąwóz, przesmyk; itinerum, trudne do przebycia drogi.

angustus, a, um, ciasny, wązki, szczupły, niebezpieczny; Subst. angustum, trudne położenie.

Anicia, ae, f. żona Ser. Sulpicjusza, krewna Attyka.

anima, ae, f. 1) powietrze. — 2) oddech, życie; animam deponere, eflare, emittere, ducha wyzionąć, umrzeć.

animadverto, ti, sum, ċre (animum-adverto), myśl na co zwrócić: 1) rozważać. — 2) postrzegać, widzieć. — 3) in alquem, karać kogo, przysygniać.

animal, is, m. istota żyjąca, zwierzę.

animatus, a, um (od animare), natchniony: animatae bene insulae, dobrze myślące, wierne wyspy (przeciw alienatae).

animus, i, m. 1) dusza, duch. u-myśl; in animo alicujus esse, być w czyjej pamięci; animi labore m perferre, u-myślowo pracować, nateżać się. — 2) myśl, zamiar; eodem animo esse (t. j. hostili) tchnąć tą samą nienawiścią, zawziętością; animo bono facere, czynić co w dobrą chęć, w dob. zamiarze. — 3) chęć, skłonność, serce; aequo animo, z obojętnem sercem, obojętnie. — 4) odwaga, męstwo; animus mihi accedit, nabieram więcej odwagi; fidens animus, atque infestus, śmiałość i zawziętość.

annalis, is, m. (scil. liber), rocznik, zwyecz. annales libri, roczniki.

anniculus, a, um, roczniak. jeden rok mający.

annotinus, a, um, roczny, tegoroczny, przeszłego roku zbudowany. **Ca. V, 8.**

annulus, i, m. pierścień, pierścienek z pieczętką, pieczęć.

annuo, ui, utum, ěre (ad- nuo), kiwać głową, przyzwalać na co, przyrzec, obiecywać.

annus, i, m. rok, pora roku.

annuus, a, um, 1) roczny, t. j. jeden rok trwający. — **2)** co rok, t. j. co rok wracający się.

anser, ěris, m. gęś.

ante, 1) Adv. przedtem, wprzód, dawniej; paucis ante gradibus, kilka kroków przed. — **2)** Praep. z Acc. a) przed (o miejscu i czasie), ante oculos, przed oczyma, wobec; ante illum imperatorem = antequam ille erat imperator, nim był wodzem; quam ante zam. ante quam diem = qua die, **XII, 3, 1.** — **b)** przed (na oznaczenie wyższości), **XXV, 3, 3.**

antea = ante, przedtem, dawniej.

Antebrogus, i, m. poseł Remów.

antecedo, essi, essum, ěre (ante- cedo), **1)** iść przed kim, na czele, przodkować. — **2)** przewyższać, in re, re, wczém; me nemo in amic. antecedit, nie ma lepszego przyjaciela nad mnie; antec. alquem honore, więcej doznawać czci nad kogo. — **3)** bez Abl. rzeczy: mieć pierwszeństwo, **XVIII, 2, 2.**

antecursor, oris, m. który przed wojskiem przodkuje.

anteo, iui i iutum, ire (anteo) = antecedo.

antefero, tūli, lātum, ferre (ante-fero), nieść przodem; alquem alciui, przekładać kogo nad kogo.

antemma, ae, f. masztowy, żaglowy drąg.

antĕpono, pōsui, pōsitum, ěre (ante - pono), nieść, przenosić, przekładać, alquem alciui, kogo nad kogo; antepono te alis in familiaritate, przekładam twą przyjaźń nad innych, wolę z tobą obcować, aniżeli z innymi.

antesto, stĕti, stare. przewyższać, przechodzić kogo wczém, celować czem między kim; (bez Abl.) więcej znaczyć, jak.

anteverto, ti, sum, ěre, uprzeczć; Caesar omnibus consiliis antevendum existimavit, Cez. mniemał, że przede wszystkim o to chodzić powinno.

Antigĕnes, is, m. wódz Aleksandra W.

Antigonus, i, m. wódz Aleksandra W.

Antiochus, i, m. (Magnus), król Syrii od roku 224, którego Hannibal namówił do wojny z Rzymianami.

Antipater, tri, m. wódz i powiernik Aleksandra W., potem rzadca Macedonji w czasie, kiedy król jego Azją zdobywał.

antiquitas, atis, f. starożytność.

antiquitus, dawno, niegdys, od dawnych czasów.

antiquus, a, um, starożytny, dawny.

antistes, titis, przełożony; arcykapłan, kapłan, kapłanka.

Antistius, i, m. C. Ant. Reginus, legat Cezara.

antisto = antesto.

Antonius, i, m. (M.) konsul, przez Cyncerona nieprzyjacielem ojczyzny ogłoszony, później triumwir wspólnie z Oktawjanem i Lepidem.

aperio, ui, rtum, ire, 1) otworzyć. — **2)** odkryć, objawić, wyjawić, dać się poznać, **II, 8, 6;** dowieść, dać dowód; z Acc. c. Inf. wyznaczyć, uwiadomić, ogłosić, nie taić, **XVIII, 13, 3.**

aperĕ, otwarcie, jawnie, szczerze.

apertus, a, um (od aperio), **1)** otwarty, równy, płaski; regio, równina, płaszczyna, aperta loca, bezleśne okolicie. — **2)** jawny, jasny, oczywisty, widoczny; apertum est mihi id, wiadomo mi o tem.

Apollo, ĩnis, m. syn Jowisza i Latony, bóg wieszczów, opiekun wyroczni w Delfach, gdzie kapłanka Pitja z jego natchnienia przyszłość przepowiadała i rady dawała; ztąd także bóg poezji, nauk, sztuki lekarskiej i t. d.

Apollocrates, is, m. najstarszy syn Dionizjusza Młodszego, tyrana Syrakuskiego r. 368. współczesnego Platonowi.

apparatus, us, m. przygotowanie; belli, uzbrojenie do wojny; okazałość; apparatus regio uti, dwór królewski prowadzić; machiny wojenne i szaniec, **XVIII, 5, 7.**

appareo, ui, itum, ěre (ad- pareo), **1)** pokazywać się, dać się widzieć, stać się; alicui, służyć komu, np. regi. — **2)** jasno się okazywać, być jasnym, oczywistym; res apparere non possunt, czyny nie mogą się okazać w prawdziwem swietle; apparet, okazuje

się; apparebat omnibus, wszyscy widzieli

appāro, avi, atum, are (paro), 1) gotować, sposobić, czynić przygotowania; bellum, sposobić się do wojny, uzbrajać się; aggerem, sypać groblą, wał. — 2) zamierzać, zamyślać co.

appello, avi, atum, are (ad-pello). 1) przemówić, udać się do kogo, prosić kogo. — 2) nazywać, mianować; cognomine appellari, dostać przydomek.

appello, pūli, pulsum, ēre (pello), przypędzać, classem ad littus, przyplynąć, przybić (z flotą) do brzegu, wylądować; navis appellitur, okręt przybija do brzegu, zawija do portu.

appēto, tivi, tū itum, ēre (peto), 1) ściągać rękę po co; pragnąć, starać się; humerum gladio, ugodzić mieczem w ramię; ferro, porywać się z mieczem do kogo. — 2) zbliżać się, np. dies.

Appia, ae, f. (via), droga wielka, założona staraniem ślepego Appjusza r. 312 od Rzymu do Kapuy, a później przedłużona aż do Branduzjum (via militaris).

applico, avi iūi, atum i tum, are (adplico), 1) przytykać, przylepić. — 2) se ad alquem, łączyć się z kim; se ad societatem alcuius, zawrzeć przymierze z kim; se ad rem, opierać się o co, Cs. VI, 27.

appōno, sūi, itum, ēre (pono), przykładac, przystawiac, przydawac

apporto, avi, atum, are (porto), przynosić, przywozić.

apprime, bardzo, wybornie, nadwyszajnie.

apprōbo, avi, atum, are, pochwalać, potwierdzać.

appropinquo, avi, atum, are (propinquo), przybliżać się, nadchodzić.

Aprilis, e, Kwietniowy, Kwiecień.

aptus, a, um, zdatny, stósowny, dogodny.

apud, u; apud Persas, u P. w kraju Persów; przed, apud eos, przed nimi, wobec nich, w ich przytomności, II, 17, 2; na apud aram sacrificare, na ołtarzu czynić ofiary.

Apūlia, ae, f, prowincja w południowych Włoszech.

aqua, ae, f. woda: aqua et igni interdiceret, skazać na wygnanie.

aquatio, ōnis, f. przenoszenie, czerpanie wody.

aquila, ae, n. orzeł, chorągiew legionu.

Aquileia, ae, f. miasto w Galji Transpadańskiej, jeszcze dziś tak zwane.

aquilifer, i, m. (aquila - fero), chorągwy.

aquilo, onis, m. wiatr północny.

Aquitania, ae, f. część Galji.

Aquitani, orum, m. mieszkańcy Akwitantji.

aquor, atus sum, ari, wodę czerpać, brać.

ara, ae, f. ołtarz.

Arar, āris, m. rzeka, (dziś Saona) wpadająca do Rodanu.

arbiter, tri, m. świadek, pośrednik, sędzia.

arbitrium, i, m. wyrok, zdanie, wola, rozkaz; arbitrio, podług woli, na rozkaz.

arbitror, atus sum, ari. sądzić, mniemać, poczytywać, uważać, użycie, za rzecz korzystną.

arbor, ōris, f. drzewo; arborum tractus, ciągnące się krzewiny; arbores stratae, zaskieki.

Arcadia, ae, f. prowincja w środku Peloponezu.

Arcas, ādis, m. Arkadyjczyk.

arceo, ui, (itum, etum) ēre, zamykać, wstrzymywać; arctus, ograniczony, ciasny, gęsty, np. silva.

arcesso, ivi, itum, ēre, posłać po kogo, wezwać, przywołać.

Archias, ae, m. 1) arcykapłan w Atenach. — 2) zaselnik Teban w wojnie, XVI, 3, 2.

Ardeatinus, a, um, ardeatyński; praedium ard., włość Attyka pod Ardeą w Latium.

ardeo, si, sum, ēre, goreć, palić się; pałac, np. cupiditate; pałac gniewem, Cs. V, 29.

Arduenna, ae, f. silva, las Arduński, góry Ardeny w Galji Belgijskiej.

ardusus, a, um, wysoki, wyniosły, przepaścisty; przykry; nieznosny.

Arēte, es, f. małżonka Diona, córka Dionizjusza Starszego z Syrakuzy.

argentum, i, n. 1) srebro. — 2) srebra - służba stołowa.

Argi, orum, m. w Sing. Argos, m. stołeczne miasto Argolidy w Peloponezie.

Argillus, i, m. z miasta Argilus w Tracji, powiernik i zdrajca Pauzaniusza.

argilla, ae, f. glina.

Argivi, orum, m. mieszkańcy Argolidy.

arguo, ūi, ūtum, ēre, winować, oskarżać; crimine, przekonać kogo o zbrodni, dowieść komu zbrodni.

Aridacus = Arsidaeus.

aridus, a, um, suchy; aridum, i, n. brzeg.

aries, ĕtis, m. 1) baran. — 2) taran, t. j. belka dębowa, w końcu okuta na podobę głowy baraniej, którą tłuczono mury.

Ariobarzānes, is, m. satrapa Lidji, Jonji i Frygji za czasów Artakserksesa II. Mnemona 440-362 przed Chr.

Arivistus, i, m. król Germanów, którzy przeszli przez Ren do Galji.

Aristides, is, m. Ateńczyk zwany Sprawiedliwym, który rządził Atenami 491-486.

Aristius, i, m. trybun wojskowy.

Aristomache, es, f. siostra Diona, druga żona Dionizjusza I. tyrana Syrakuzy 405-386.

arma, orum, n. 1) broń, zbroja, wszelkie narzędzie służące do obrony; arma capere, sumere, wziąć się do broni, conferre cum aliquo, ferre contra aliquem, walczyć z kim; arma (zám. bellum) in ferre alicui, wydać wojnę; arma relinquere, broń złożyć. — 2) wojsko II, 4, 5; XXIII, 11, 7.; arma in ferre regioni, wojsko ściągnąć na okol.; ćwiczenia wojenne, robienie broni, XV, 2, 4.

Armamenta, orum, n. sprzęt (okrętowy) wszelkiego rodzaju; ar. eripere, okręt rozbroić.

armatūra, ae, f. 1) zbroja, rynsztunek. — 2) wojsko uzbrojone, zawsze z przymiot., levis = velites (przeciwi. gravis armatura, w. ciężko uzbrojone).

Armenius, i, m. Armenńczyk.

armilla, ae, f. naramiennik, złota obręcz dla pieszych, którą udarowani żołnierze na ramieniu nosili.

armo, avi, atum, are, 1) zbroić, uzbrajać armati = milites, żołnierze. — 2) do wojny namawiać, zachęcać; se imprudentia alicuius, nieostrożności czyjej użyć jako broni przeciw niemu samemu, t. j. korzystać z nieostrożności.

Armoricae civitates, państwo nadbrzeżne, północne w Galji.

arripio, pul, eptum, ĕre (rapio), zabrać, pochwycić, uchwycić; pojąć, zrozumieć, XXV, 1, 3.

arroganter, dumnie, zuchwale.

arrogantia, ae, f. pycha, duma, zuchwałość.

ars, tis, f. 1) sztuka, nauka, rzemiosło; optimae t. j. ingenuae, sztuki

wyzwolone, piękne. — 2) zręczność, podstęp, fortel.

Arsidaeus, i, m. syn Datamesa.

Artabanus, i, m. zabójca perskiego króla Kserksesa I.

Artaxerses, is, m. 1) Macrochir, Długoręki, król perski 465-424. — 2) Mnemon albo Artakserkses II. król perski 404-362.

Artemisium, i, n. przylądek wyspy Eubeji, pamiętny bitwą tam stoczoną r. 480.

articulus, i, m. członek, staw, w ciele, kolanko.

artifex, ficis, m. 1) mistrz, biegły w czém, XII, 1, 3. — 2) rzemieślnik, niewolnik biegły w swém rzemiośle, XXV, 13, 4.

artificium, i, n. sztuka, utwór sztuczny; dowcip, zręczność; chytróść, podstęp.

aruspex, zob. haruspex.

Arverni, orum, m. naród znaczny w Galji Akwitańskiej.

arx, eis, f. gród, zamek obronny; w Atenach Cekropja, w Tebach Kadmea.

ascendo, di, sum, ĕre (scando), 1) wstępować, wchodzić na co; navem, in navem, wsiść na okręt. — 2) gradum (t. j. honorem) objąć urząd, posunąć się do godności.

ascensus, us, m. wstępowanie, ascensu prohibere, bronić wstępu; spadzistość, pochyłość góry.

Asia, ae, f. 1) cała Azja, I, 3, 1; stąd kładzie się też za państwo perskie, gdy je przeciwstawiamy Europie t. j. Grekom. — 2) Azja Mniejsza, t. j. Azja między górami Taurus i Hellespontem.

Aspendus, i, m. rodem z miasta Aspendus w Pamfilji nad rz. Eurymedon.

asper, a, um, chropowaty, przepaścisty (ingum), okrutny, przykry.

asperitas, atis, f. szorstkość, ostrość, dziwactwo; asperitatem vereri, dziwactwu ulegać.

asperror, atus sum, ari (sperror), gardzić czem, odrzucić co.

Aspis, is, m. pan Kataonji w Azji Mniejszej za czasów Artakserksesa II, koło r. 374.

asporto, avi, atum, are (absporto), przewieść.

assĕcla, ae, m. towarzysz, pomocnik.

assiduus, a, um, ciągły, wytrwały, ustawiczny, pilny, usilny.

assimulo, avi, atum, are (ad-simulo), naśladować, udawać.

assisto, stiti, stitum, ěre, postawić; scil. se, stanąć, przystąpić, stać obok, przy kim.

astu, u, n. miasto, osobliwie Ateny, jak urbs Rzym.

at, lecz, ale, zaś, przeciwnie, wszakże.

Athamānes, um, m. lud na górze Pindus w Epirze.

Athēnae, arum, f. Ateny, stolica Attyki.

Atheniensis, e, 1) Adj. ateński. —

2) Subst. Ateńczyk.

athlēta, ae, m. zapaśnik, szermierz, walczący na publicznych igrzyskach.

Atius, i, m. Q. Atius Varus, dowódca jazdy.

atque, 1) łączy zdania różnogatunkowe, stoi zwyczajnie przed samogł. i znaczy: i, a, jednak, azatem. — 2) oznacza stopniowanie; a nawet, XXIII, 2, 4. — 3) po wyrazach oznaczających podobieństwo lub różnicę oddaje się przez: aniżeli, niżeli, jak.

Atrebātes, um, m. naród w Galji Belgickiej.

attendo, di, tum, ěre (tendo), 1) napinać. — 2) animum i bez animum (mocniej jak advertere animum.), zwrócić na co uwagę, uważać pilnie.

attexo, xui, xtum, ěre, przypłatać; przydać. przyłączyć.

Attica, ae, f. Attyka, prowincja środkowej Grecji.

Atticus, i, m. Ateńczyk, któremu Nepos swoje biografje przypisał.

attingo, tigi, tactum, ěre (tango), 1) dotykać, dosięgać; aliquem, dotyczyć się, obchodzić kogo; terram att., dotykać, dostać ziemi; graniczyć, być przyległym. — 2) osiągnąć, dostać się, przybyć dokąd. — 3) przenośn. a) powierzchnie co czynić, np. poetam, oddawać się cokolwiek poezji. b) krótko nadmienić, wspomnieć, XXI, 1, 1; XVI, 1, 1.

attribuo, ul, utum, ěre (tribuo), przydać, przypisać, naznaczyć, wyznaczyć, poddać, Cs. VII, 76.

auctor, oris, m. sprawca, doradca; autor, pisarz; autorem esse, radzić, uradzić, uchwalić, Cs. III, 17: aliquem auctorem et actorem habere, doznawać czyiej rady i pomocy.

auctoritas, atis, f. 1) powaga, znaczenie; auctoritatem sibi constituere, zjednać sobie powagę, nabyć znaczenia, wpływu. — 2) zdanie, polecenie, rozkaz, np. senatus auct. — 3) wiarogod-

ność, świadectwo, II, 4, 1. — 4) rada, przykład, VII, 3, 1.

audaciter, i audacter, śmiało.

audax, ācis, śmiały, zuchwały, VI, 1, 3.

audeo, ausus sum, ěre, śmieć, odważać się.

audiens, słuchający; dicto audiens, posłuszny.

audio, iui, itum, ire, 1) słyszeć, słuchać, przysłuchiwać się; auditum praedicare, coś jako wieść, pogłoskę drugim opowiadać, XXV, 13, 7; audiente populo, w obec ludu (zgromadzonego). — 2) intrans. bene audire, słysząc; male audio, złe mam imię, złe o mnie mówią.

auditio, onis, f. słuchanie, słuch, wieść, pogłoska.

aufēro, abstuli, ablatum, auferre (ab-fero), unieść, zabrać.

augeo, auxi, auctum, ěre, 1) powiększać, auctus, wyniesiony do wielkiego znaczenia przez Demostenesa, XIX, 2, 3. — 2) aliquem aliqua re, obdarzyć kogo czem obficie, zbogacić, XIII, 1, 3.

Aulerci, orum, m. naród w Galji Celtyckiej.

aulicus, a, um, 1) dworski. — 2) dworzani.

Aulus, przezwisko rzymskie.

Aurelius, i, m. (Caius) nazwisko Rzymianina, który po bitwie pod Zamą 201 był konsulem wspólnie z Sulpicjuszem.

aurcus, ea, um, złoty.

auris, is, f. ucho.

aurum, i, n. złoto.

Auruncilius, (L. Aur. Cotta) i, m. wódz Cezara.

Ausci, orum, m. naród w Akwitanji.

Ausetani, orum, m. naród iberyjski w Hiszpanji Tarakoneńskiej.

auster, tri, m. wiatr południowy. **aut**, albo, aut- aut, albo- albo; w zdaniach przeczących = neque - neque.

autem, zaś.

Automatia, ae, f. bogini szczęścia.

Autophradates, is, satrapa Lidji za Artakserksesa 384-374.

autumnus, i, m. jesień.

auxiliaris, e, posiłkowy, pomocny. **auxillor, atus sum, arl**, pomagać, wspierać, posiłkować.

auxilium, i, n. 1) pomoc, ocalenie; auxilio esse, pomagać; auxilio alicuius, za czyją pomocą; auxilium suae

salutis, ocalenie własnego życia, XIX, 2.; auxilium rei, środki, rada przeciw czemu, na co. — 2) auxilium, orum, posiłki wojenne

avāre, chciwie, łakomo.

Avariensis, e, tycczący się miasta Avaricum.

Avaricum, i, n. miasto Bituryców w Akwitani.

avaritia, ae, f. chciwość, łakomstwo.

avārus, a, um, chciwy, skąpy,

avēho, xi, etum, ěre, uwodzić, zabrać.

averto, si, sum, ěre (verto), 1) odwrócić, tyłem obrócić, puppes (zam. naves) flotę obrócić, t. j. z flotą uciekać, XXIII, 11, 6; aversus, uciekający, I, 26. — 2) odwieść, odstręczyć.

avis, is, f. ptak.

avōco, avi, atum, are (a-vo-co), odwoływać, odciągać, odradzać.

avunculus, i, m. wuj, brat matki.

avus, i, m. dziad.

Axōna, ae, m. rzeka w Galji Lugduńskiej.

B.

Babylon, ōnis, miasto w ziemi Chaldejskiej nad Eufratem.

Bacbius Tamphilus (Cn. i M.), i, m. rzymscy konsulowie.

Bacēnis silva, f. las Turyngski lub Hercyński.

Bagaenus, i, m. Pers, brat Farnabaza, jeden z zabójców Alcibjadesa 403 przed Chr.

Balbus, i, m. (L. Cornel) przyjaciel Attyka.

Balcāris, e, balearski.

baltcus, i, m. pas od szpady.

Balventius, i, m. T. męzny se-tnik.

barba, ae, f. broda; promissa, zapuszczona, długa.

barbārus, a, um, 1) cudzoziemski, obcy, t. j. nie Grek, nie Rzymianin, osobiwie król Perski, II, 4, 5. IX, 4, 3. — 2) dziki, nieoświecony, I, 31. XVII, 3, 1.

Barcas, ae, przydomek, Hamil-kara i jego rodziny.

Batavi, m. naród przy ujściu Renu.

beatus, a, um, szczęśliwy; non beatissimus, nie najszczęśliwszy, dosyć ubogi, XVII, 8, 2.

Belgae, m. Belgowie, naród germańsko-celtycki u niższego Renu.

Belgium, i, n. część Galji Belyckiej po obu stronach Mozeli.

bellicōsus, i, a, um, bitny, waleczny.

bellicus, a, um, wojenny; b. virtus, męstwo w boju.

bello, avi, atum, are, wojsować, prowadzić wojnę, walczyć.

bellum, i, n. bój, wojna; bellum parare, gotować się do wojny; alicui, przeciw komu; b. gerere, w. prowadzić; b. ducere, w. przewodzić; conficere, delere, componere, wojnę zakończyć; persequi aliquem bello, trapić wojną.

bene, dobrze; bene rem gerere (o wojnie), być szczęśliwym; bene meritus, dobrze zasłużony, dobroczyńca, XVIII, 6, 5.

beneficium, i, n. usługa, dobrodzieństwo; beneficium aliquem afficere, beneficium alicui tribuere, dobr. świadczyć; beneficium uti, dobrodzieństwo odebrać, przyjąć, korzystać z dobr. XXV, 3, 1; sortium beneficium esse incolumen, losowaniu winieniem me ocalenie, Ca. I, 53; beneficium, za wstawieniem się, przyłożeniem się, staraniem.

benevolentia, ae, f. życzliwość, przychylność, łaska, względy; benevolentia munitus, na przychylności oparty; benevolentiam accipere, przyjmować dowody przychylności, VII, 6, 3; dobrotliwość, dobroć, XX, 3, 5.

benignitas, atis, f. łaskawość, dobroczynność, dobroć, uprzejmość.

bestia, ae, zwierz.

Bibraete, is, n. główne miasto Eduów.

Bibrax, actis, n. miasto Remów w Galji Belgickiej.

Bibrōci, m. naród w Brytanji.

biduum, i, n. (bis-dies) przeciąg dwóch dni, dwa dni.

Bigerriōnes, um, m. naród w Akwitani.

bini, ae, a, po dwóch, po dwie, po dwa, parami; także = duo z rzeczownikami tylko w Plur. używanemi.

bipartio, ivi, itum, ire i **bipartior, itus sum, iri** (bis-partio), na dwie części dzielić; bipartitus; dwojaki; bipartito, w dwóch oddziałach.

bipedālis, e, dwustopowy, na dwie stopy.

bis, dwa razy, dwakroć.

Bisanthe, es, f. zamek w Cheŕzonezie trackim nad Hellespontem.

Bithyni, orum, m. mieszkańcy Bitynji.

Bithynia, ae, f. kraina w Azji Mn. naprzeciw Konstantynopola.

Bituriges, um, m. naród w Akwitani.

blandus, a, um, przychlebiający się, przymilający się.

Boeotii, orum, m. mieszkańcy Beocji, która na północ od Attyki leżała, z Greków najbardziej zmysłowości oddani, ztąd przysłowia: sus Boeotica, ingenium Boeoticum.

Boia, ae, f. = terra Boiorum.

Boii, orum, naród, który mieszkiał w Galji, Italji, Germanji i Noricum.

bonitas, atis, f. dobroć serca, poczciwość [charakteru]; b. agrorum, życzność, urodzajność roli.

bonus, a, um, dobry, dobrotliwy, poczciwy; znakomici i bogaci obywatele, którym szczególniej chodziło o utrzymanie rządu i praw. Subst. bonum, i, n. 1) dobro, dar; b. naturale, dary natury, dobre przymioty. — 3) dobro, majątność, XVII, 4, 5; XXIII, 7, 7; XXV, 12, 3. — 4) dobrodziejstwa II, 9, 3.

boreas, ae, m. wiatr północny.

Borni, orum, m. zamek na półwyspie Trackim.

bos, bovis, m. wół.

brachium, i, n. bark, ramię.

Bratuspantium, i, n. miasto w kraju Bellowaków.

brevis, e, krótki; brevi (scil. tempore) wkrótce.

breviter, krótko, pokrótce, w krótkości.

Britanni, m. Brytańczykowie.

Britannia, ae, f. Brytania, t. j. Anglja i Szkocja.

brūna, ae, przesileniu nocy, najkrótsze dni w roku, zima.

brumalis, e, najkrótszy, zimowy, dies.

Brutus, i, m. 1) M. Junius, który wspólnie z Kassjuszem zabił Cezara 15. Marca 44r. przed Chr. — 2) Decimus Junius, który miał także udział w zamordowaniu Cezara.

Bysanthe, zob. Bisanthe.

Byzantium, i, n. miasto w Tracji nad Bosporem, założone około r. 800 przez osadników jońskich z Miletu; r. 330 po Chr. przewzane Konstantynopolem.

Byzia, VII, 7, 4, gdzie się zwyczajnie Bisanthe znajduje.

C.

C. 1) Caius. — **2)** sto. — **3)** condemno, potępiam.

Cabillonum, i, n. znaczne miasto w kraju Eduów.

caecumen, inis, n. szczyt, wierzchołek, koniec.

cadáver, éris, n. trup.

Cadmea, ae, f. zamek i początek Teb.

caedo, cecidi, casum, ére, 1) paść, polegnąć, zostać zabitym, umrzeć, zakończyć życie. — 2) Przenośnie: a) upadać, zmniejszać się, niszczyć, zginąć. b) popaść; in suspicionem alicuius, wpodejrzeń u kogo. — 3) stać się, wydarzyć się, I, 2, 5; XVIII, 1, 2.

caducéus i caduceum, i, l.aska poselska dla okazania, że niosą ją przychodzi w dobrym zamiarze.

Cadurei, m. naród w Akwitani.

Cadusi, orum, n. naród w Azji Mn. między morzem Kaspijskiem i Czarnem.

Caccilius, i, m. (Q.) bogaty rycerz rzymski, wuj Attyka.

caedes, is, f. zabójstwo, mord, rzeź; caedem alicuius facere, zabić kogo; caedes facta est, rzeź trwała, XV, 10, 3; caedem facere, zabójstwo popelnić, Cs. VI, 1.

caedo, cecidi, caesum, ére, zabić, ubić.

caerimonia, ae, f. obrząd, uroczystość religijna; caerimonia summa aliquid colere, mieć co w największem poszanowaniu.

caeruléus, a, um, modry, błękitny, niebieskawy, zielonawy.

Caesar, áris, m. 1) C. Julius, rzymski dyktator, zabity r. 44 przed Chr. — 2) Cai. Octavianus, siostrzeniec poprzedniego, od którego został za syna przybrany, od r. 31. samowładzca państwa Rzymskiego z tytułem Augusta.

Caesarianus, a, um, Cezarowy; bellum, wojna domowa między Jul. Cezarem a Pampejuszem 49-44.

calamitas, atis, f. 1) szkoda, nieszczęście, np. ślepotą, XX, 4, 1. — 2) klęska, strata w wojnie; calamitatem accipere, klęskę ponieść; calamitatem ferre, klęskę wytrzymać; calamitatem inferre, klęskę zadać.

calefacio, feci, factum, ére, ogrzewać, zagrzewać.

Calendae, arum, f. pierwszy dzień każdego miesiąca; a. d. V. Cal. April., 27d. Marca.

Caléti, orum, albo **Calétes, um, m.** naród w Galji Lugduńskiej.

Calidus, i, m. rzymski poeta.

Callias, ae, m. bogaty i znakomity Ateńczyk.

Callierates, is, m. zabójca Diona w Syrakuzie r. 354.

callide, chytry, podstępnie; cogitare jenjalne, czynić plany; callidissime, jak najtrafniej, II, 1, 4.

calliditas, atis, f. chytryść, przebiegłość, przeorność.

callidus, a, um, m. doświadczony, wywieszony, biegły (w dobrem i złem); chytry, obrotny; przebiegły; liberalitas non est callida, hojność nie jest wyrachowana, interesowna.

Calliphron, onis, m. uczył Epaminondę tańca.

Callistratus, i, m. mówca i poełt ateński.

calo, onis, m. giermek, orężnik, chałastra wojenna.

calx, cis, f. pięta; calces remittere, wierzcąc (o koniach).

Comissares, is, m. wódz perski, ojciec Datamesa.

campester, tris, e, płaski, równy; loca campestris, równiny.

campus, i, m. otwarte pole, płaszczyna, równina.

Camulogenus, i, m. jeden z Galłów aulerskich.

canis, is, e. pies; venaticus, pies łowczy.

Kannensis, e, Kannęński, pod Kannami w Apulji.

cano, eceni, cantum, ere, śpiewać, przepowiadać, prorokować, wróżyć; receptui, trąbić na ustęp, na odwrot.

Cantabri, m. naród w Hiszpanji Tarrakońskiej.

Cantium, i, n. przedgórze i okolica w Brytanji (dziś Kent).

canto, avi, atum, are, śpiewać, grać; tibiis, na flecie.

cantus, us, m. śpiew; tubarum, dźwięk, brzmienie, odgłos.

capesso, ivi, itum, ere, chwytac; republicam, brać udział w rządzie kraju, przyjąc urząd, starać się o urząd.

capillus, i, m. włos, włosy; capillum promittere, zapuścić długie włosy, nosić długie włosy.

capio, cepi, captum, ere, 1) chwytac; brać; consilium, powziąć zamiar; consilia, knować zamysły, IV, 3, 3; aliquid novi consilii, nowych chwytac się, użyć środków, XVIII, 8, 4. — 2) obrad, np. anfractum longiorem (obrał), udał się manowcami; fructum oculis ex aliqua re, cieszyć się widokiem

czego; dolores, boleści doznawać. — 3) przyjąc, otrzymać, dostać w nagrodę swych usług; honores, dostojęństwa piastować; magistratum, urząd sprawować; imperia capere, podzielić się państwem, XXI, 3, 1; talenta, pobierać, mieć dochód, VII, 9, 4; dolorem, ubolewać, smuć się; quietem, zasypiać; infamiam de re, pojsć w ohydę, ohydzić się; virtutis opinione, mieć sławę, słynąc z czego. — 4) zabrać, zająć, pojmac, zdobyć, wziąć w niewolę; locum, obsadzić miejsce. — 5) dostać się dokąd, np. insulam, na wyspę. — 6) Przenosić: a) objąć, zrozumieć, pojmovac. b) ująć, zobowiązać sobie kogo; aliquem humanitate; misericordia captus, litością, wzruszony zliwości; gloriam, zjednać sobie sławę. c) omamić, oszukać; consilio, podstępem podejść, XIV, 5, 3.

Capitolium, i, n. Kapitol, świątynia Jowisza na górze Tarpejskiej obok Arxi Rupes Tarpeia.

capitulatum, m, krótko, ogólnie, w zarysie.

Cappadocia, ae, f. królestwo w Azji Mn. między Cylicją i morzem Czarnem.

Cappadox, ocis, m. mieszkanięć Kappadocji.

caprea, ae, f. dzika koza, sarna.

Captiani, orum, m. nieznaný naród w Azji, zapewne znad morza Kaspijskiego.

captivus, i, m. braniec, jeniec, niewolnik.

captus, us m. pojęcie, wyobrażenie; ut est captus, według wyobrażenia.

Capua, ae, f. stolica Kampanji.

caput, itis, n. 1) głowa; (licząc) dusza. — 2) życie; capitis periculum, niebezpieczeństwo życia; capitis periculum adire, wystawić życie na niebezpieczeństwo; capitis damnare, skazać na gardło, na śmierć; capitis absolvere, uwoľnić od kary śmierci; capitis causam dicere, mieć sprawę gardłową, t. j. taką, gdzie idzie o gardło; w politycznym względzie: obywatelstwo (po naszymu kokarda); capitis (in iudicio) damnare, odjąć komu obywatelstwo. — 3) naczelnik, dowódzca; caput sum alicuius, głową być, przewodniczyć. — 4) c. fontis, ujęcie.

Car, ris, m. Karyjezyk, mieszkanięć Karji.

Carcaso, onis, f. miasto w Galji Narbońskiej.

Cardaces, um, m. gatunek per-

skich żołnierzy bitnych i do rabunku skłonnych.

Cardianus, i, m. rodem z Kardji. miasta na przesmyku Trackim.

caréo, ũi, ére, być czego pozbawionym, wolnym od czego, nie mieć; patria, żyć w oddaleniu od kraju, nie mieć ojczyzny. — 2) nie potrzebować, łatwo się obejść bez czego, IX, 1, 2; nie korzystać z czego, nie używać, w swej obronie nie mieć od przyjaciół wsparcia, XV, 3, 4. — 3) wstrzymać się od czego, np. cibo.

Caria, ae, f. kraj w Azji Mn.

carina, ae, f. dno, spodek okrętu.

caritas, atis, f. miłość połączona z szacunkiem.

carmen, mnis, n. pieśń, wiersz, śpiew.

Carnutes, um, m. naród w Galji Celtyckiej, w okolicy dzisiejszego Orleanu.

carpo, psi, ptum, ére, obrywać, szarpać, trapić, przyganiać, ganić.

carrus, i, m. wóz, kara, kalasa o 4 kołach, do przewożenia ciężarów.

Carthaginiensis, is, m. Kartagińczyk.

Carthāgo, inis, f. Kartagina, osada Fenicjan w Afryce, rywalka Rzymu na morzu Środiemnem.

carus, a, um, miły, drogi, szacowny.

Carvilius, i, m. król Brytów.

casa, ae, f. chałupa, chata.

caseus, i, m. ser.

Cassander i Cassandrus, dri, m. wódz Aleksandra W. zabójca jego rodziny, najprzód rzadzca a potem 302-298 król Macedonji.

Cassi, orum, m. mały naród w południowej Brytanji.

Cassius, i, m. naczelnik spiskowych, którzy zabili Jul. Cezara.

Cassivelaunus, i, m. wódz Brytów.

castrum, i, n. twierdza, zamek, okop; Plur. castra, orum, obóz; **facere ponere, locare**, obóz zakładać, obozem stanać; castra movere, obóz zwinąć, obozem ruszyć; castra habere, obozować, obozem stać; castra sequi, służyć pod kim wojskowo; cum aliquo in castris esse, bywać z kim w wojnie, potyczkach; castra navalia, nautica, miejsce gdzie flota stoi w pogotowiu do bitwy, stanowisko floty.

casus, us, m. 1) upadnienie, upadek. — 2) przygoda nieszczęście, cios. — 3) przypadek, zdarzenie; casu, przypadkiem.

Catamantaledes, is, m. król Sekwanów.

Catonia, ae, f. leśna okolica w Azji Mn. przy Kappadocji i Cylicji.

catena, ae, f. pięta, więzy; in catenas conicere, do więzienia wtrącić, osadzić w więzieniu.

caterva, ae, f. gromada, huszyczka.

Cativoleus, i, m. naczelnik Eburonów.

Cato, onis, m. 1) M. Porcius Censorinus, przezwany dla swej surowości jako censor 185r., który przede wszystkim żądał zniszczenia Kartaginy; zowią go także maior dla różnicy od jego prawnuka. — 2) M. Porcius Cato, Uticensis zwany, który z upadkiem wolności r. 46 w Utyce życie sobie odebrał.

Catullus, i, m. C. Valerius, poeta rzymski z Werony koło r. 88 przed Chr.

Caturiges, um, m. mały naród w Galji Narbońskiej.

caurus, corus, i, m. wiatr zachodniopółnocny.

causa, ae, f. 1) przyczyna, powód. — 2) wymówka, przeszkoda; **causam interserere, interponere**, za powód podawać. — 3) вина; **causam transferre**, winę składać na kogo. — 4) sprawa, osobl. sądowa; **causam agere aliquid**, bronić czyjej sprawy przed sądem; **populi**, ujmować się za ludem, trzymać z ludem; **causam cognoscere**, rozpoznawać, badać co sądownie; **causam dicere**, bronić się, tłumaczyć się wsządzie; **c. capitis dicere**, bronić się w sprawie gardłowej; **causam obtinere**, wygrać sprawę. — 5) stan, położenie, Cs. IV, 4. — Abl. causa, jako przyimek kładzie się po swoim przypadku: **utriusque causa**, dla obudwu, dla wspólnego dobra, X, 4, 1; **non tua causa sed mea**, nie przez wzgląd na ciebie lecz na mnie, XV, 4, 4.

caute, ostrożnie.

cautes, is, f. skała spadzista, rafa.

Cavarillus, i, m. wódz Eduków.

Cavarinus, i, m. książę Senonów.

caveo, cavi, cautum, ére, 1) strzedz się, mieć się na baczności; **animum attendere ad cavendum**, mieć się szczególnie na baczności. — 2) ręczyć, zapewnić; **obsidibus de pecunia**, zapewnić się wzajemnie zakładnikami.

cedo, cessi, cessum, ére, 1) ustąpić, opuścić swoje stanowisko, odejść, oddalić się; Italia Włochy opuścić; **loco, cofnąć się, hosti**, przed nieprzyjacielem. — 2) przenośn.: **zastoso-**

wać się do okoliczności, uleźć, np. invidiae; auctoritati alicuius, pójść za czyją radą. — b) ustąpić komu w czem, pierwszeństwo przyznać, XII, 2, 3. — 3) udać się, powodzić się, XIV, 1, 2.

celēber, bris, e, ludny, ucześnieczany, sławny.

celebritas, ātis, f. ucześnieczane miejsce, liczne zgromadzenie, towarzystwo.

celēbro, avi, atum, are, odwiedzać licznie, uroczyście obchodzić; tota celebrata Sicilia = quum celebrarent Siculi, X, 5, 5. — 2) sławić, chwalić; laudes alicuius, laude aliquem.

cēler, ēris, e, prędki; celeria remedia, prędko skutkujące lekarstwa.

celēritas, ātis, f. prędkość; consilii, ingenii, bystrości, przytomność umysłu, odwaga, mocna wola; magna celeritate uti, bardzo spieszenie się uwinąć, bardzo się pospieszyć; celeritatem impedire, pospiech powstrzymać.

celeriter, prędko, spieszenie.

celo, avi, atum, are, taić, ukrywać, zamilczeć.

Celtae, arum, m. Celtowie, naród zamieszkały między Oceanem, Garumną, Rodanem, Renem i Sekwaną.

Celtillus, i, m. ojciec Wercyngetoryga.

censēo, ūi, censum i itum, ēre, szacować; sądzić, mniemać; postanowić.

ensor, ōris, m. urzędnik rzymski, który czuwał nad obyczajami i majątkami mieszkańców.

Censorius, były cenzor.

censūra, ae, f. urząd cenzora, cenzura.

census, us, m. popis, przegląd, który co 5 lat cenzorowie rzymscy czynili z osób i majątności; censum habere, przegląd uczynić.

centēni, ae, a, po sto.

Centenius, i, m. (C.) propretor rzymski przez Hannibala schwytyany.

centēs, sto razy.

Centrones, um, m. 1) naród w Galji Narbońskiej. — 2) naród w Galji Belgickiej.

centum, sto.

centurio, onis, m. setnik, rotmistrz.

cera, ae, f. wosk.

Ceraunus, i, m. (fulmen belli) przydomek Ptolemeusza, który był najstarszym synem Ptolemeusza, zwanego Lagi.

cerno, (crēvi, crētum) ēre,

oddzielić, rozeznąć, sądzić, widzieć, spojrzeć; coram c. widzieć na własne oczy. **certāmen, inis, n**. zapasy, współubieganie się, zawód.

certe, zaiste, zapewne, niezawodnie.

certus, a, um, i 1) pewny; certiore aliquem facere, uwiadomić kogo. — 2) wierny, na którego się spuścić można. — 3) pewien; certa dies, dzień wyznaczony, XII, 3, 1.

cervus, i, m. 1) jelen. — 2) rosochate pale, ostrowie wojenne, Cs. VII, 72.

cespes, itis, m. darni.

cetērum, wreszcie, z resztą.

cetērus, a, um, inny, drugi, pozostały; ceteri, inni, reszta.

Cethēgus, i, m. P. Cornelius, następca Sulpicjusza w Konsulacie.

Cevenna, ae, f. góry Seweńskie, Sewenny.

Chabrias, ae, m. wódz ateński, wspierał w wojnie korynckiej Beotów przeciw Agezylauszowi, 394-387.

Chalcioecus (os), i, c. albo przydomek Minerwy od jej spizówej świątyni w Sparcie (= mieszkająca w spizowej świątyni) albo świątynia sama, do której się schronił Pauzanjasz.

Chaleis, idis, f. główne miasto wyspy Eubeji.

Chaōnes, um, m. naród w Epirze nad morzem Jońskim.

Chares, ētis, m. wódz ateński za czasów Filipa macedońskiego (360-336).

Charon, ōnis, m. znakomity Tebańczyk z czasów Pelopidy.

Chersonēsus, i, f. Tracja; półwysp Tracki (Rumili) między morzem Egiejskim i Hellespontem; zam. rebus in Chersoneso, I, 2, 4.

Cheruscī, orum, m. naród germański między Wezerą, Elbą i lasem Turyńskim.

Chiliarchus, i, m. 1) urzędnik wojskowy, który miał 1000 ludzi pod sobą — 2) u Persów a potem u Macedończyków pierwsza osoba po królu, kanclerz.

Chius, i, f. wyspa na morzu Egiejskim. — Chius, a, um, chijski.

chorda, ae, f. flak, strona, np. u cytry; cytra, ad chordarum sonum, wtowarzystwie cytry, t. j. przygrywając na cytrze.

cibaria, ōrum, n. żywność; decem dierum, na 10 dni przysposobiona, przygotowana.

cibus, i, m. pokarm, strawa, obrok; cibo uti, obrok żrąć.

Cicero, ōnis, m. 1) M. Tullius,

ślawny mówca rzymski. — 2) Q. Tullus, jego brat, który był wodzem pod Cezarem w Galji.

Cilicia, ae, f. kraj w Azji Mł. nad morzem Środiemnem przy Syrji.

Cilix, icis, m. Cylicjanin.

Cimbri, orum, m. naród germański, zamieszkały pierwotnie na półwyspie Jutlandji.

Cimon, onis, m. syn Miltiadesa, po Temistoklesie prowadził dalej wojnę przeciw Persom.

Cingetorix, igis, m. 1) jeden z Gallów, przyjaciel Cezara. — 2) król Brytów.

cingo, cingi, cinctum, ěre, otoczyć, opasać, obstąpić, obsadzić.

Cinnamus, i, m. tumultus, niespokojność Cynny 87 przed Chr.

cippus, i, m. czterokanciata nagrobek, drogowskaz, słup; cippi, szaniec palisadowy dla przeszkodzenia przejściu, VII, 73.

circa, i Praep. około, koło. — 2) Adv. qui circa sunt, przyjaciele.

circinus, i, m. cyrkiel, koło.

circiter, około, blisko, prawie.

circuitus i circumitus, i, m. krążenie, okrąg, obwód; in circuitu, na około, w obwodzie.

circulus, i, m. koło, gromada, towarzystwo.

circum, koło, około, blisko, przy.

circumcido, idi, isum, ěre (caedo), obcinać, powyrzynać; collis circumcisus, pagórek ze wszystkich stron spadzisty.

circumelūdo, si, sum, ěre (claudo), zamknąć, otoczyć; argento ab labris cornu, ozdobić srebrem brzegi rogu.

circumdo, dēdi, dātum, are, opasać, otoczyć; moenibus, obwieść, wzmocnić; amiculo circumdatus, szata okryty.

circumdūco, xi, ctum, ěre, prowadzić; longiore itinere, dłuższym manowcem.

circumēo, ivi i ii, itum, ire (eo), 1) obchodzić koło czego, krążyć. — 2) obejść, otoczyć. — 3) objeżdżać co, oglądać.

circumfundo, fudi, fusum, ěre (fundo), oblewać, otaczać, okolic.

circumsedeo, sedi, sessum, ěre (sedeo), obsiadać wokół; oblegać, otaczać.

circumilecio, eci, ctum, ěre (iacio) ciskać, miotać zewsząd; circumiecta multitudine hominum totis moeni-

bus, otoczywszy mury zewsząd mnóstwem ludzi, Cs. II, 6.

circummunio, iui, itum, ire, obwieść murem, wzmocnić, opatrzyć.

circumplector, xus sum, ti, obejmować, ogarnąć, otoczyć, collem opere.

circumsisto, stiti, situm, ěre, obstąpić, okrążyć, otoczyć.

circumspicio, pexi, pectum, ěre (specio), oglądać, uważać, mieć bacność na co.

circumsto, stiti, are, stać około, obstepować, otaczać.

circumvallo, avi, atum, are, otoczyć, obwieść murem, wałem, okopać.

circumveho, xi, ctum, ěre, obnosić, obwozić; circumvehor, objeżdżać, przejeżdżać się, jeździć; navi, krążyć z okrętem; equo, konno objeżdżać.

circumvenio, veni, ventum, ire (venio), obejść, otoczyć, osaczyć, obskoczyć.

cis, z tej strony.

Cisalpinus, a, um, z tej strony Alpów.

citerior, us, Compr. (od nieużyw, citer), z tej strony; Hispania, z tej strony Ebra.

citharizo, avi, atum, are, grać na lutni.

clitissime, bardzo spiesźnie.

Clitum, i, n. miasto na Cyprze.

cito, avi, atum, are, przyspieszać, przyganiać, np. equum; fluvius citatus fertur, rzeka szybko płynie; aliquem victorem, ogłosić zwycięzcą.

citra, z tej strony; przed (o czasie).

citro, zob. ultr.

civilis, e, obywatelski; bellum civile, wojna domowa; victoria civ., zwycięstwo odniesione nad spółobywatelami.

civis, is, c. obywatel, spółobywatel, ziomek, Praef. 4; obywatelka, II, 1, 2.

civitas, atis, f. 1) obywatelstwo. — 2) miasto w późniejszej łacinie, XXIII, 3, 2. — 3) państwo; cuiusdem civitatis esse, z tego samego p. pochodzić, być zionkiem, II, 9, 1. — 4) prawo obywatelskie.

clam, potajemnie, kryjomo.

clamito, avi, atum, are, wołać często, krzyczyć, pytać się głośno.

clamor, oris, m. krzyk, okrzyk; clamorem edere, tollere, zrobić krzyk, okrzyk.

clandestinus, a, um, tajemny.

clare, jasno, jasnie.

claritas, atis, f. jasność, blask;

ślawa; generis, znakomity, świetny ród, pochodzenie.

clarus, a, um, jasny, sławny.

classarius, a, um, tyczący się morza, należący do morza; classarii (scil. milites), żeglarze, wojsko morskie.

classis, is, f. flota; classe proficisci, odzeglować, odpłynąć, ruszyć pod żagle, popłynąć, odbić od brzegu; in classem, na utrzymanie floty, I, 7, 6.

Clastidium, i, n. miasto w Galji z tej strony Padu.

Claudius, i, m. 1) M., Konsul rzymski wr. 195. — 2) Appius, Konsul r. 54. — 3) C. Cl. Nero, dowódzca rzymski wr. 207. — 4) Tib. Cl. Nero, pasierb Augusta, jego następcą i cesarz, 14-37 po Chr.

claudio, si, sum, ěre, zamknąć, otoczyć; obsidione, oblegać; urbem operibus, okopami opasać; agmen, trzymać straż tylną.

claudus, a, um, chromy, kulawy.

clava, ae, f. buława, maczuga, kij sękowaty.

clavus, i, m. gwoździć.

clementis, ntis, m. łaskawy, łagodny, ochraniający.

clementia, ae, f. łaskawość, łagodność, ludzkość, litość; clementia uti in aliquem, łagodnie się z kim obchodzić; violare clementiam, być nielitościwym.

Cleon, ontis, m. mówca z Halikarnasu za czasów Lizandra.

cliens, ntis, m. klient, mań, hołdownik.

clientela, ae, f. opieka, przeważnej osoby), maństwo.

Clinias, ae, m. ojciec Alcybjadesa.

clipeus, i, m. puklerz, tarcza okragła.

clivus, i, m. wzgórze, pagórek.

Clodius, i, m. P. Pulcher, niespokojny trybun, zamordowany przez Milona.

Cn. = Cneius.

Cnidus, Cnidus, i, f. miasto w Karji.

coacervo, avi, atum, are, w kupę układać, gromadzić.

coagmento, avi, atum, are, spajać, łączyć, wiązać.

coarguo, ul, utum, ěre, przekonywać o czem, dowodzić czego, wytykać co, np. tyrannidem, obwiniać, oskarżać o co.

coarto, avi, atum, are, ciśnić, tłoczyć.

coelestis, e, niebieski.

coelum, i, n. niebo.

coemo, emi, emtum, ěre, skupować, zakupować.

coena, ae, f. wieczerza, ucza; secunda, wety.

coeno, avi, atum, are, wieczerzać, jeść; neque unquam sine aliqua lectione coenatum est, nigdy wieczerza się nie odbyła bez czytania czegoś.

coeco, ivi i il, itum, ire (coneo), 1) intransit. a) schodzić się, zgromadzać się, na radę przybyć, XXV, 8, 4; mieszać się; b) łączyć się, kojarzyć się, sprzysiądz się, XVI, 2, 3. — 2) trans. societatem, zawrzeć przymierze.

coepi, coepisse, zaczynać.

coerceo, ui, itum, ěre, (conarceo), powściągnąć, ograniczyć, ukroczyć, XX, 5, 2; poskromić, Cs. I, 17.

cogitatio, onis, f. myśl; cog. omni ferre ad — całą myśl wyteżyc ku (ocaleniu ojczyzny, tylko o oc. oj. myśleć).

cogitatum, i, n. myśl, zamiśl, zamiar, IV, 3, 1; szczęśliwa myśl, pomysł, XIV, 6, 8; cogitata patefacere, zamiary dać poznać.

cogito, avi, atum, are, myśleć, 1) rozważać co, XIV, 7, 1; callide, jęjalne czynić plany. — 2) myśleć o czem, zamyślać, chcieć. — 3) usposobionym być; si quid amice de R. cogitabis, jeżeli o przyjaźni z R. myśleć będziesz. — 4) wymyśleć, wymierzyć; ad perniciem, na zgubę.

cognatio, onis, f. powinowactwo, pokrewieństwo; cognatione prop. conjunctus, bliski krewny.

cognomen, inis, n. przezwisko, przydomek.

cognosco, ovi, itum, ěre, 1) poznać, znać, wiedzieć; talem futurum qualem cognitum (tj. quom. quem cognovissent) indicaverunt, za jakiego go mieli, gdy poznali; rem cognitam habere, rozpatrzyć się w czem, obeznać się z czem, znać co; aliquid cognitum (przeclivn. auditum) pradicare, o czemś z własnego doświadczenia lub przekonania mówić; responsum, odpowiedź odebrać, otrzymać; librum, litteras, książkę, list przeczytać. — 2) uznać, uważać za co, aliter te habentem cognosco, winnem położeniu, stanie cię zastaje. — 3) starać się rozpoznac; (sądownie) śledzić, sądzić.

cogo, coegi, coactum, ěre (con-ago), spędzić, ściaćgnąć, zgroma-

dzic; przymuszać, zniewolić, wymagać; cogo redire, do odwrotu przymusić.

cohors, rtis, f. kochorta, połk, rota, dziesiąta część legionu za czasów Cyserona, liczyła 420 żołnierzy; cohors praetoria, przyboczna straż wodzów.

cohortatio, nis, f. napomnienie, zachęcenie, mowa do żołnierzy; cohortationem alicuius facere, kogo zachęcić, bodźca komu dodać.

cohortor, atus sum, ari, napominać, zachęcać.

collabefacio, fēci, factum, ěre, zatrzęsnać, strącić, obalić, osłabić, pognebić.

collaudo, avi, atum, are (con-laudo), pochwalić, obsypać pochwałami.

collega, ae, m. spółtowarzysz, kolega.

colligo, avi, atum, are (con-ligo), związać, powiązać.

colligo, lēgi, lectum, ěre (con-lego), 1) zbierać, zebrać, zgromadzić. — 2) nabywać, zjednać sobie, np. auctoritatem.

collis, is, m. pagórek, wzgórek.

collōco, avi, atum, are (con-locō), 1) postawić, położyć; multitudinem in agris, wojsko po wsiach rozłożyć. — 2) in matrimonium, nuptui, nuptum, wydać za mąż, wyposażyć z skarbu publicznego, III, 2, 3.

colloquium, i, n. rozmowa.

collōquor, cutus sum, loqui (loqui), rozmawiać, naradzać się względem czego, znosić się.

colo, colui, cultum, ěre, 1) uprawiać, orać. — 2) czcić, szanować; litteris, pisywać listy; Pass. coli litteris, odbierać listy, XXV, 20, 4; summa caerimonia, w największym być poszanowaniu.

Colonaę, arum, f. miasteczko w ziemi Trojańskiej.

colonia, ae, f. osada, ludzie którzy osadę mają założyć, Cs. VI, 24.

colonus, i, m. osadnik, kmieć.

color, oris, m. kolor, farba, cera.

comburo, ussi, ustum, ěre (con-buro), spalić.

comes, itis, c. towarzysz, towarzysza.

cominus, (cum manibus) z bliska, wręcz; pugnare, bić się wręcz, spotkać się.

comis, e, łagodny, przyjacielski, uprzejmy.

comitas, atis, f. łagodność, uprzejmość.

comitium, i, n. miejsce sejmowe; Plur. comitia, zgromadzenie ludu.

comitor, atus sum, ari, towarzyszyć; funus, iść za pogrzebem; comitante exercitu, w towarzystwie wojska; comitantibus bonis, w towarzystwie wszystkich uczeiwych.

Comius albo **Commius, i**, m. naczelnik Atebatów.

commēatus, us, m. 1) czas odejścia, urlop; commeatum alicui dare. — 2) żywność dowożona, dowóz, przewożenie; commeatum petere, szukać żywności; commeatibus duobus exercitum reportare, dwa kroć się z wojskiem przeprawić.

commemōro, avi, atum, are, przypomnieć, wspomnieć, wzmiankę czynić o kim, o czym, przytoczyć, mówić.

commendatio, onis, f. polecenie, przymiot zalecający, przyjemność, wdzięk; oris, (t. j. vulus) et orationis, uprzejmość w powierzchowności i w mowie; consequor commendationem, dostąpić, pochwały, szacunku, XXV, 9, 2.

commendo, avi, atum, are (mando), polecić, poruczyć, powierzyć, oddać, polecać.

commēo, avi, atum, are, przechadzać się, chodzić, jeździć.

commilito, ōnis, m. (milito), spółtowarzysz.

comminiscor, mentussum, isci, zmyślić, wymyślić.

commiseror, atus sum, ari, litować się, ubolewać, opłakiwać.

commissura, ae, f. spojenie.

committo, misi, missum, ěre (mitto), 1) spędzić, prłączyć, spajać; proelium, bój rozpocząć, bitwę stoczyć. — 2) powierzyć, poruczyć, np. alicui imperium; comissa (scil. negotia), powierzone tajemniczo; comissa celare, tajemniczo zachować, utrzymywać; se com. = se dare, brać udział w czym, mieszać się do czego, XXV, 6, 1. — 3) dopuścić się czego, popełnić co.

commode, łatwo, snadnie, dobrze, pięknie, uprawnie, stósownie.

commoditas, atis, f. wygoda, korzyść; commoditatem consequi in laedendo, mieć zadowolenie w szkodzeniu innym.

commodum, i, n. wygoda, zysk, pożytek, korzyść.

commōdus, a, um (cum-mo-

duś), mierny, stósowny, wygodny, odpowiedni.

commenefacio, feci, factum, ěre, przypominać, przedstawiać.

commóror, atus sum, ari, przebywać, bawić się, zatrzymywać się.

commóveo, móvi, mótum, ěre, 1) poruszać; se com., ruszać się z miejsca. — 2) wzruszyć, spowodować, pobudzić, zachęcić. — 3) rozgniewać, przestraszyć, mieszać; esse comotum, być niespokojnym. — 4) rozpocząć, np. proelium.

communico, avi, atum, are, 1) uczynić uczestnikiem, udzielić komu; victum, żywność dawać; honorem, urząd powierzyć; rem cum aliquo, inter se, consilia alicui, porozumieć się.

communio, ivi, itum, ire, obwarować, otoczyć, wzmocnić.

communis, e, 1) wspólny, np. affinis, t. j. et meus et fratris, XX, 1, 4; utilitas, wspólne dobro; classis, połączona flota. — 2) powszechny, np. ius gentium. — 3) z Dat. przystępny, miły.

communitas, atis, f. przystępnność, równość, I, 8, 4. (gdzie niektórzy czytają comitas).

communiter, wspólnie.

commutatio, onis, f. odmiana, zmiana; tanta commutatio rerum facta est, tak się zmieniły okoliczności.

commuto, avi, atum, are, zmienić, odmienić, przerobić; zamieniać, pomijać, mijać się na eo, Cs. III, 6.

compareo, ui, ěre, pokazać się, być widocznym.

compáro, avi, atum, are, 1) gotować, sposobić; iter, w podróz się gotować, wybierać; bellum, uzbrajać się. — 2) porywnywać, równać. — 3) gromadzić; milites, wojsko wystawić; classem, flotę uzbroić; factionem, utworzyć sobie stronnictwo. — 4) nabyć, zebrać.

compello, avi, atum, are, 1) gromić, przezywać, mianować. — 2) erimine: obwinać o zbrodnię, pozywać, kogo o co, pociągac do odpowiedzialności, VII, 4, 1.

compello, püli, pulsum, ěre, spędzić, wpędzić, odeprzeć; in angustias, wprawić w cieśń kogo, przywieść do rozpacz.

compendium, i, n. oszczędność, zysk, korzyść, pożytek.

comperio, përi, pertum, ire, dowiedzieć się; compertum mihi est, compertum habeo, mam pewną wiadomość, wiem pewno.

complector, plexus sum, pleecti, obejmować co; inter se, ująć się wzajemnie; aliquem, uściskać.

compleo, ěvi, ětum, ěre, 1) napełnić, zapęłnić, dopełnić, uzupełnić, np. legiones, decem millia completa sunt, zebrało się 10,000. — 2) obsadzić; naves militibus, okręty uzbroić. — 3) skończyć (annos).

complures, ra i ria, wielu razem.

compöno, pösui, positum, ěre, 1) składać, skończyć; bellum. — 2) zgodzić się, umówić się, ułożyć się; composito, według umowy.

comporto, avi, atum, are, znosić.

comprehendo, di, sum, ěre, uchwycić, schwytać, pojmąć, uwięzić.

comprimo, pressi, pressum, ěre (con-premo), stłumić; preces, próśb nie dopuszczać, zbywać milczeniem, XXV, 22, 2.

compröbo, avi, atum, are, pochwalić, zezwalać, potwierdzać; fortuna comprobata, szczęście wieńczy.

conatum, i, n. Plur. conata, orum, przedsięwzięcie, zamiśl, zamiar; perficere, wykonać zamiary.

conatus, us, m. = conatum.

conoalefacio = calefacio.

concedo, cessi, cessum, ěre, 1) intrins. ustąpić, oddalić się, odjechać, udać się. — 2) trans. a) pozwolić, dopuścić; legibus non conceditur, prawami nie jest dozwolone, prawa nie pozwalają. b) przyznać, pozwolić. — 3) ułaskawić kogo, puścić na wolność, XXV, 7, 3.

concerto, avi, atum, are, mierzyć się, bić się, potykać się.

concessus, us, m. pozwolenie, łaska.

concido, cidi, cisum, ěre (con-caedo), 1) rozcinać, przerywać; itinera aestuariis concisa, drogi bagnami poprzerzynane. — 2) posiekać, ubić, zabić.

concedo, cidi, ěre (con-cado), 1) spaść, upaść, (w skutek odebranej rany), paść na ziemię, polegnąć, umierać, XVII, 5, 2. — 2) ucierpieć, XIX, 2, 4.

conciliator, oris, m. pośrednik, kojarzyciel; nuptiarum, dziewosłab.

concilio, avi, atum, are, 1) jednać, łączyć; pozyskać sobie kogo; aliquem amicioem, uczynić przychylniejszym. — 2) sprawić, skutecznie; pacem, pokój zawrzeć; otium, spokojność zabezpieczyć, przywrócić; nuptias,

Dr. K. H. Th. Mayer

małżeństwo skojarzyć, dziewosłębic; użyzyć, wyjednać co, postarać się o co komu, XXV, 19, 3.; Cs. I, 3; otii nomine servitutum, pod pozorem spokojności niewolę na kogo sprowadzić; suos cuique mores pler. concil. fortunam, każdy postępowaniem swoim los sobie gotuje.

concilium, i, n. zgromadzenie, posiedzenie, narada; conc. habere, naradzać się; zgromadzenie ludu, XX, 4, 2; conc. indicare, nakazać zebranie; demittere, zamknąć posiedzenie.

concinnus, a, um, składny, in brevitate respondendi, dowcipny, zręczny w krótkich odpowiedziach.

concio, onis, f. 1) zgromadzenie ludu; in concione prodire, wystąpić przed zgromadzenie, aby mowę mieć, II, 1, 3. — 2) mowa do ludu, do wojska.

concionor, atus sum, ari, mówić, przemówić do zgromadzonego ludu, wojska.

conciō, avi, atum, are, 1) poruszać; equum in aliquid, zwiierać ostrogami, spaść konia. — 2) wznęcać; bellum, pobudzać do rękosz, buntować; concitata multitudo, wzburzony lud. — 3) podżegać; odium, podżegać nienawiść na kogo.

conclamo, avi, atum, are, krzyczeć, głośno wołać; victoriam, zwycięstwo obwołać, ogłosić.

conclave, is, n. pokój, mieszkanie; editum, mieszkanie górne.

concludo, elūsi, elūsum (con-claudo), zamknąć; uno volumine, zawrzeć w jedną księdzę; mare conclusum, m. zamknięte = srodziemne.

conclusio, onis, f. zamknięcie, obleżenie, opasanie.

concrepe, pui, itum, are, zczest sprawić; armis, broń o broń uderzać.

concupisco, ivi i iū, itum, ēre, pragnąć, dążyć do czego, piąć się na co; maiora, pragnąć większego znaczenia, blasku; tyrannidem, wdychać do najw. władzy.

concurro, concurreri i concurrī, cursum, ēre, 1) zbiegać się, nadszedz na pomoc. — 2) połączyć się, spiknąć się, XVIII, 3, 1; in navem, uderzać, nacierać. — 3) potykać się z nieprzyjacielem, bitwę wodzić, staczać.

concurso, avi, atum, are, biegać.

conkursus, us, m. zbieganie się, zbiegowisko, zbieg, tłum, natłok; ma-

gnus est c., wiele się zbiega ludzi. — 2) posuwanie wojska, XI, 1, 1; napaść, natarcie, potyczka; in proelio concursu, gdy przychodzi do bitwy; hostium concursu, od nieprzyjaciół nacierających, XII, 4, 2; horum concursu, za natarciem tych.

concutio, cussi, cussum, ēre (con-quatio), wstrząsnąć, osłabić.

condemno, avi, atum, are, skazać, obwiniać, oskarżyć.

condiscipulatus, us, m. spółuczennictwo, czasy szkolne, XXV, 5.

condiscipulus, i, m. spółczeń.

conditio, onis, f. 1) położenie, stan, np. servitutis. — 2) warunek, wniosek, przedstawienie; conditiones ferre, ofiarować, podawać warunki; nullius conditionis non habeo potestatem, mogę sobie wybierać żonę według upodobania, XXV, 12, 1; conditionem usurae aequam non habeo, nie mogę pożyczyć pieniędzy pod słusznym warunkiem.

conditor, oris, założyciel.

condo, didi, ditum, ēre, założyć, wystawić, zbudować.

condono, avi, atum, are, darować, przebaczyć.

Condruſi, orum, m. naród w Galji Belgickiej na prawej stronie Mozeli.

condūco, xi, ctum, ēre, ścigać, zgromadzić, najmować, zaciągać; mercede, za pieniądze, wziąć na żołd; conducti (scil. milites), wojsko najemne, zaciężne; conducta manus, wojsko najemne.

conductitius, a, um, najemny, służący na żołdzie.

confero, contūli, collatum, ferre, 1) znosić; pecuniam, p. złożyć, dostarczyć; munera, przynieść dary; arma cum aliquo, potykać się, walczyć, orężnie się rozprawiać. — 2) porównywać. — 3) zanieść, przynieść; aliquid in aliquid, przypisywać komu winę, składać winę na kogo; se conferre, udać się, pojechać; se suaque conf. zanieść siebie i rzeczy swe, tj. udać się z swą majątnością, z dobytkiem; bellum confertur, w. przenosi się. — 4) użyć, legem ad perniciem, na zgubę; nihil domum suam, nic dla siebie nie zatrzymywać, XVII, 7, 3. — 5) odkładać, in longiore diem, do czasu późniejszego.

confertus, a, um (fartio), natkany; conferti hostes, gęste szyki nieprzyjaciół; confertissima acie, agminem, gromadnie.

confestim, zaraz, natychmiast, niezwłocznie.

conficio, feci, factum, ěre (con-facio), 1) zrobić, wykonać, kończyć, spełniać, do skutku przywieść, sprawować; quibus rebus confectis, gdy się to stało; hieme confecta, gdy zima minęła, skończyła się; b) napisać, librum, orationes. — 2) zakończyć, bellum; caedem, zabójstwo popełnić, dokonać; iter, odprawić drogę; legitimis quibusdam confectis, po dopełnieniu niektórych prawem przepisanych formalności. — 3) przysposobić, zebrać, XXIII, 10, 5. — 4) niszczyć, porazić, pokonać; aliquem incendio, spalić; confectus, osłabiony, słaby; confectus vulneribus, okryty ranami.

confido, fisis sum, ěre, ufać, wierzyć, tuszyć sobie.

configo, xi, xum, ěre, zwierać gwoździami, zbijać; przebić, przestrzelić (scil. telis).

confinis, e, pograniczny; alicui rei, graniczący, stykający się z czem.

confinium, i, n, granica, pogranicze, sąsiedztwo.

confio, fieri = conficior, stać się, Cs. VII, 58.

confirmatio, onis, f. umocnienie, potwierdzenie, zapewnienie.

confirmo, avi, atum, are, 1) wzmocnić, utwierdzić, potwierdzić; amicitiam, odświeżyć; coniurationem, spiskowi nowych nadać siłę; odium, zwiększać nienawiść. — 2) dodać komu serca, zagrząć go, ożywić odwagę. — 3) zapewniać, ręczyć, dowodzić.

confiteor, fessus sum, ěri (con-fateor), zeznać, wyznać, przyznać się.

conflagro, avi, atum, are, pogorzeć, spalić się.

conflicto, avi, atum, are, nękać, trapić; Pass. conflictari, być trapionym, cierpieć, np. inopia, multis incommodis; cum adversa fortuna, walczyć z przeciwnym losem; morbo, walczyć, pasować się z chorobą; fortuna non simpliciter, nie jednostajnego, różnego doznawać losu.

confligo, xi, etum, ěre, potykać się, bitwę stoczyć; classe, stoczyć bitwę morską.

conflo, avi, atum, are, dmuchać na coś; wzniecić, wszczynać, zapalić, np. bellum conflatur, wojna wybuchła, powstaje.

conflo, xi, xum, ěre, ściekać; zbiegać się, cisnąć się, przybywać.

confodio, fodi, fossum, ěre, przekopać, przebić, przeszyć.

confugio, fugi, fugitum, ěre, uciekać, uchodzić, szukać schronienia.

confundo, ũdi, ũsum, ěre, zlewać; otoczyć; mieszać.

congero, gessi, gestum, ěre, nawozić, znosić.

congregior, gressus sum, ědi (gradior), 1) schodzić się, potykać się; ścierać się, bitwę zwodzić, staczać; bój znowu rozpoczynać, XXIII, 6, 2. — 2) połączyć się, Cs. VI, 5.

congressus, us, m. zejście się, starcie się, napad; walka.

congruo, ui, ěre, z Dat. zgadzać się z czem.

coniectura, ae, f. domysł, wniosek; coniecturam capere, domyslać się, wnosić.

coniectus, us, m. rzucanie, rzut; telorum c. = tela coniecta, rzucone pociski.

conicio, ieci, iectum, ěro (iacio), 1) rzucać; in vincula, in custodiam, wrzucić, wtrącić do więzienia; hostem in fugam, niep. przymusić do ucieczki, rozproszyć; homines in locum, przenieść, odesłać; auxilia, ustawić, umieścić. — 2) se, schronić się. — 3) dorozumiewać się, domyslać się, wnosić, wnioskować.

coniugium, i, n. małżeństwo; coniugii cupidus sum, pragnę, żyć z sobą ją pojąć (za żonę).

coniuncte, ściśle, w przyjaźni.

coniunctim, spólnie, pospół.

coniunctio, onis, f. związek, pokrewieństwo.

coniunctus, a, um, przyległy, XIV, 5, 6; krewny, powinowaty.

coniungo, xi, etum, ěre, połączyć; coniungi affinitate cum aliquo, pokrewieństwo z kim, IV, 2, 3; ztąd coniunctus, przyległy; pokrewniony, powinowaty, zaprzyjaźniony (scil. cognatione lub familiaritate); poufaly przyjaciel, XXV, 12, 1.

coniuratio, onis, f. przysiężenie, spisek.

coniuro, avi, atum, are, zobowiązać się przysięgą, sprzyśiegać się, spiknąć się.

coniux, ũgis, c. małżonek, małżonka, mąż, żona.

Conon, onis, m. wódz Ateński pod koniec wojny Peloponeskiej.

conor, atus sum, ari, usiłować, starać się, przedsiębrać, odważać

się; multa stulte, na wiele rzeczy nierozsądnie się odważać, XXIII, 8, 3.

conquiesco, evi, etum, ěre, wypoczywać, spoczywać.

conquiro, isivi, situm, ěre (quaero), wyszukiwać, gromadzić.

consanguineus, i, m. krewny, powinowaty.

conscondo, di, sum, ěre (scando), wstępować na co; navem, wsiadać na okręt.

conscientia, ae, f. świadomość, sumienie.

consclisco, ivi, itum, ěre, 1) zgadzać się wczem, VII, 11, 1. — 2) uchwalić; mortem, necem, śmierć sobie zadać, życie sobie odebrać.

consciens, a, um, świadom; multis consciens, gdy wielu wiedziało; conscii (scil. coniurationis) spiskowi; mihi sum consciens, wiem.

conscribo, psi, ptum, ěre, spisać, dopisać; patres conscripti, senatorowie zgromadzeni; milites, żołnierzy popisywać, zaciągać, rekrutować.

consecro, avi, atum, are, poświęcać.

consecutor, atus sum, ari, ścigać; gonić za czem, ubiegać się o co.

consensio, onis, f. zgoda, przyzwolenie; consensionis globus, zgraja sprzysiężonych.

consensus, us, m. jednomyślne przyzwolenie; ex communi consensu, przyzwoleniem wszystkich, w skutek ogólnego porozumienia się.

consentio, sensi, sensum, ire, zgadzać się, umówić się, wiązać się, spiknąć się, porozumieć się, XIX, 11, 1.

consequor, eutus sum, sequi, 1) iść za kim, następować, towarzyszyć; prosperitas me consequitur, szczęście mi sprzyja. — 2) ścigać, dogonić i dostąpić, otrzymać, nabyć, osiągnąć, zjednać sobie, dokazać, I, 2, 3.; salutem, ocalenie, znaleźć; multum in eo, wiele na tem zyskać.

conséro, rui, sertum, ěre, spleść; manum albo manus, potykać się, staczać bitwę.

conservo, avi, atum, are, 1) zachować (przy życiu), ocalić, zostawić przy życiu i wolności, darować życie i wolność, Cs. II, 12. 28. 31. — 2) dotrzymać, np. iusiurandum; conservatis legibus, z zachowaniem praw, bez naruszenia ich; conservata religione, przez dotrzymanie przysięgi, dotrzymawszy

przysięgi. — 3) zostawić co niezaruszonem, XVII, 4, 7.

considéro, avi, atum, are, rozważać, namyslać się, zastanawiać się.

Considius, i, m. doświadczony wojownik w szeregach Cezara.

consido, sedi, sessum, ěre, siadać, usieść; (o wojsku) stanąć obozem, taborem.

consilium, i, n. 1) rada, narada, namowa; consilia capere, naradzać się, XVIII, 7, 3.; consilio, za namową, naradą, II, 6, 1.; dare in consilium, przydać do rady i pomocy; alicui semper in consilio adesse, od kogo być zawsze do rady wzywany; consilio alicuius uti, iść za czyją radą; radni panowie, zgromadzenie rady, rada, rada wojenna; ad c. referre, pod radę wojenną oddać. — 2) Rada, wyrocznia, sąd, zdanie; probare cons., przystać na zdanie, zgadzać się z zdaniem; privatum, własne natchnienie, popęd, nie na rozkaz rządu; mei consilii non est, nie do mnie należy sądzić, rozstrzygnąć. — 3) rozum, roztropność, dowcip, przemysł, podstęp; a liquid consilii novi capere, nowego jakiego fortelu użyć, XVIII, 8, 4.; chwycić się takiego podstępu, sposobu, XXIII, 9, 2. — 4) zamiar, cel, zamysł; capere, powziąć zamiar, przedsięwziąć; quid sit sui consilii, co jest jego zamiarem; eo consilio, w tym celu; consilia capere, zamysły knować, IV, 3. — 5) odwaga, celeritas consilii, przytomność umysłu.

consimilis, e, podobien.

consisto, stiti, stitum, ěre, 1) stawić się, stanąć, stać, usadowić się. — 2) polegać, spoczywać; spes consistit mihi in me, całą nadzieję pokładam w sobie, (t. j. w mej waleczności i mądrości), XIV, 8, 3.

consobrinus, a, um, krewny po matce; consobrinus, i, (scil. frater) brat cioteczny; consobrina, ae, (scil. soror) siostra cioteczna.

consolatio, onis, f. pocieszenie, pociecha.

consolor, atus sum, ari, pocieszać, uspokajać, Cs. I, 20; dodawać męstwa.

conspicuo, us, m. wejrzenie, oko; in conspectum alicuius venire, stawić się, stanąć przed kim; e conspectu recedere, uchodzić z oczu, unikać kogo; decedere, umknąć się; in conspectu, w oczach, w przytomności, w obecności, w pobliżu; ex conspectu, daleko.

conspicio, pexi, pectum, ěre, 1) widzieć, spostrzedz; oglądać,

przeglądać. — 2) conspici, zwracać, ściągać na siebie uwagę, wpadać w oczy, odznaczać się.

conspicor, atus sum, ari, spozstrzedz, obaczyć.

conspiro, avi, atum, are, złączyć się, porozumiewać się, zma- wiać się, sprzysięgać się.

constans, ntis, wytrwały, stały; inimici constantes, nieublagani nieprzy- jaciele.

constanter, stale, statecznie, je- dnostajnie, jednomyślnie, upornie.

constantia, ae, f. 1) wytrwa- łość, stałość. — 2) jednostajność, ró- wność; vocis et vultus, nie zmieniając głosu i twarzy, t. j. nie okazując w mo- wie i twarzy najmniejszej obawy przed śmiercią, XXV, 22, 1.

consterno, avi, atum, are, przestraszyć; animo sunt consternati, struchleli, serce straciłi, przelekli się.

consterno, travi, tratum, ěrĕ, posypać, okryć.

constipo, avi, atum, are, ku- pić, tłoczyć; se constip. (o żołnierzach) zetrzeć się; se sub salo, ścisnąć się pod zasłoną okopów.

constituo, ui, ūtum, ěre (con-statuo), 1) postawić, ustawić; a- cciem, uszykować wojsko do boju; clas- sem, flotę ustawić, z flotą stanąć, II, 6, 1; z flotą stanąć na kotwicy, VII, 8, 1. — 2) wystawić, zbudować, założyć, odbu- dować; domicilium założyć, obrać sobie mieszkanie. — 3) Przenosić: a) ustano- wić, urządzić, uporządkować; res, rząd ustanowić, I, 2, 2; constituta Cherso- neso, zaprowadziwszy rządy, porządek w Chersonesie; urządzić porobić, VII, 10, 1. b) auctoritatem, nabyć znacze- nia; regnum alicui, królestwo przywró- cić. c) naznaczyć, np. diem concilio, colloquio, wyznaczyć siedziby, mie- szkanie, Cs. I, 13; postanowić, uchwa- lić; de aliquo, wydać wyrok na kogo.

consto, titi, statum, are, 1) stać mocno, wytrwać. — 2) składać się z czego, polegać na czem. — 3) nieosob. constat inter omnes, wiadomo powsze- chnie; mihi non constat, nie wiem pe- wno. — 4) kosztować.

consuesco, evi, ětum, ěre, 1) przyzwyczajając się, przywyknąć, zwykłem. — 2) obcować, przestawać, żyć z kim.

consuetudo, inis, f. 1) zwyczaj, przyzwyczajenie; praeter consuetudi- nem, przeciw zwyczajowi; consuetudo fert, niesie zwyczaj, jest zwyczajem;

in consuetudinem adducere, przyzwy- czając; se in eam c., tak się przyzwy- czać. — 2) c. vitae, sposób życia, XXV, 14, 2, X, 1, 3. — 3) obcowanie, XXV, 1, 4.

consul, is, m. konsul; consul zam. proconsul, XXIV, 1, 3.

consularis, is, m. były konsul, **consulatus, us, m.** konsulostwo, godność konsula.

consulo, lui, itum, ěre, 1) trans. z Acc., pytać się o radę, radzić się kogo. — 2) intr. z Dat. a) radzić komu; b) radzić o kim, starać się o kogo; rebus suis, starać się ocalić; ma- le patriae, źle się przysłużyć.

consulto, umyślnie, rozmyslnie.

consulto, avi, atum, are, ra- dzić o czem, naradzać się.

consultum, i, n. uchwała.

consultus, a, um, iuris, obe- znany z prawem, biegły w prawie, pra- wnik.

consumo, sumpsi, sum- ptum, ěre, 1) łożyć, obracać, do- kładać; multum studii in re, wiele się przykładając do czego. — 2) przepędzić (o czasie), np. tres menses, XXV, 21, 2. — 3) przejeść, zniszczyć; Pass. zni- szczonym być; morbo, umrzeć.

consurgo, rrexi, rectum, ěre, podnieść się, powstać.

contabulo, avi, atum, are, piętrzyć; tarciami pokładać; turres, porobić na wieży, pułapy.

contagio, onis, f. (contingo), zetknięcie się, obcowanie.

contamino, avi, atum, are, skazić, splamić.

contĕgo, xi, ětum, ěre, okryć, przykryć.

contemno, tempsi, tem- ptum, ěre, gardzić; morbum, nie dbać o chorobę, nie lekać się choroby.

contemptio, onis, f. pogarda- nie, wzgarda; in contemptionem venire alicui, iść w pogardę u kogo, ktoś mną gardzi.

contemptus, us, m. pogarda, wzgarda; contemptui esse, być pogar- dzanym.

contendo, di, tum, ěre, na- ciągać, nateżać się; stąd: 1) dążyć, zmierzać dokąd, chcieć, zamyslać; po- suwać się, iść; per loca, udać się, V, 3, 3. — 2) spór wieszczyć, sprzeczać się, klócić się, ubiegać się, waleczyć; acie, potykać się. — 3) twierdzić, utrzymy- wać, zapewniać, XXV, 12, 4.

contentio, onis, f. nateżenie, u-

siłować, spór; contentiones habere, spory wieść; ubiegać się o władzę. Cs. V, 19.

contentus, a, um, zadowolony z czego, przestający na czem; contentum esse, przestawać.

contestor, atus sum, ari, świadczyć się kim; deor hominesque, bogami i ludźmi, brać niebo i ziemię za świadków.

contexo, xui, xtum, ěre, splatać, wiązać, łączyć; historia contexta, ciągła (bez przerwy).

contincens, ntis, 1 (scil.) terra, łąd stały. — 2) homo, powściągliwy, wstrzymięzliwy, umiarkowany.

continenter, ciągle, bez przestanku.

continentia, ae, f. powściągliwość, umiarkowanie.

contineo, inui, entum, ěre, 1) trzymać; in officio, utrzymać w powinności; contineri, ciągnąć się, continentes silvae, ciągle bory. — 2) otaczać, zamykać, obejmować, zawierać; mons continet, góra zajmuje. — 3) wstrzymywać; se castris, zostać w obozie; cupiditates, powściągać, trzymać na wodzy. — 4) contineri hospitio alicuius, żyć z kim w stosunkach przyjacielskich.

contingo, tigi, tactum, ěre (tango), 1) tras, naruszać, dotykać, przypierać. — 2) intr. zdarzać się, dostać się; huic contigit ut, dostało mu się szczęściem, poszczęściło się, że.

continuatio, onis, f. ciąg dalszy.

continuo, zaraz, natychmiast.

continuus, a, um, ciągły, cały.

contra, 1 Praep. przeciw, naprzeciwno; contra ea, owszem, przeciwnie; contra ac (atque) inaczej — jak. — 2) Adv. przeciwnie.

contraho, xi, ctum, ěre, 1) zbierać, ściągac, gromadzić. — 2) skupić.

contrarius, a, um, przeciwny, spaczny, szkodliwy, XV, 4, 2; (e) contratio, naprzeciwno, przeciwnie.

contraversia, ae, f. spór, sprzeczka; re in contraversiam deducta, gdy się zgodzić nie mogli, Cs. VII, 63.

contueor, itus sum, ěri, spostrzegać, z uwagą przypatrywać się, rozważać.

contumaciter, zuchwale, spronie; se gerere, postępować sobie zuchwale, uporczywym się okazywać.

contumelia, ae, f. obelga, zniewaga, potwarz.

convalesco, ui, ěre, wyzdrowieć.

convallis, is, f. dolina.

convcho, xi, ctum, ěre, zwozić, przewozić, prowadzić.

convenio, veni, ventum, ěre, 1) zejść, zgromadzić się. — 2) ad signa, zbierać się pod chorągwie, zejść się z kim, napotkać kogo, XIV, 5, 1; conveniendi potestatem habere, mieć przystęp; aliquem, iść, przychodzić do kogo, odwiedzać kogo, X, 8, 3, i 9, 3; XV, 4, 1. — 3) zgadzać się, stósować się; convenire moribus, zgadzać się z zwyczajami; convenit mihi, in me, przystoi mi; convenit, wypada; res convenit albo nieosob: convenit, zgadzają się, przystają na co, umawiają się; non convenit, nie zgadzają się, zachodzi spór, nie pewno, XXIII, 13; conditiones convenerunt, zgodzono się na warunki; alicui cum aliquo, pogodzić, pojednać się.

conventus, us, m. 1) zgromadzenie, zjazd, zbieg; Arcadum, wielka rada (jak w Szwajcarji). — 2) posiedzenie sądowe, roki; conventus agere, roki odbywać.

converto, ti, sum, ěre, 1) obrócić, nawrócić; in fugam, przymusić do ucieczki, rozproszyć; se convertere, zwrócić się, udać się. — 2) Przenośn. a) zwracać, np. oculos ad se, oczy, uwagę na siebie; ad salutem, obrócić na swoje dobro, pożytek, XIV, 6, 8; b) se ad aliquem, udać się do kogo (z prośbą), całą nadzieję w kim położyć, XXV, 10, 1. c) Pass. (o szczęściu) zmienić się.

Convictolitanes albo **Convictolitanis, is, m.** jeden ze znacniejszych Eduów.

convictus, us, m. spółzycie, obcowanie, pożycie.

convinco, ici, ctum, ěre, przekonac, dowieść.

conviva, ae, f. m. gość, biesiadek.

convivium, i, n. uczta, biesiada; in convivio accubare, przy stole siedzieć.

convoco, avi, atum, are, zwoływać.

coerior, ortus sum, iri, powstawać, wszczynac się.

copia, ae, f. 1) dostatek, obfitość, mnóstwo. — 2) żywność, zboże; copiam facere alicui frumenti, dostarczyć zboża, zaopatrzyć w zboże. — 3) Plur. wojsko (piesze).

copiosus, a, um, 1) bogaty, optywający w wszystko. — 2) ludny.

copula, ae, f. 1) sznurek, rzemyk, powiązło, powróż, sfory, XIV, 3, 2. — 2) związek, węzeł przyjaźni; talium virorum copula, węzeł, który takich mężów łączy.

coquo, coxi, coctum, ċre, go-
tować.

cor, cordis, n. serce; cordi mihi est, coś mi jest drogiem.

coram, w obec, w przytomności, o-sobiście, na własne oczy.

Coreyra, ae, f. wyspa na morzu Jońskim, dziś Korfu.

Coreyracus, a, um, Korceyrejski, Korceyrejczyk.

Corinthius, a, um, koryncki, Koryntyjczyk.

Corinthus, i, f. Korynt, miasto handlowe na przesmyku Istmickim.

corium, i, n. skóra.

Cornelius, i, m. 1) L., konsul rzymski. — 2) Balbus, przyjaciel Cezara.

cornu, us, n. 1) róg. — 2) skrzydło wojska; c. tenere, cornu rem gerere, skrzydłem dowodzić.

corona, ae, f. wieniec, korona; sub corona vendere, przedawać w niewolę, (jeńcom bowiem, których jako niewolników sprzedawano, kładzono na głowy wieniec z kwiatów). — 2) wszystko, co ma z wieniec podobieństwo; gromada ludzi, opasanie; corona cingere, na około wojskiem opasać, obradzić.

corpus, óris, n. 1) ciało, exigu-um, szczupły wzrost; corporis dignitas, poważna postawa; corporis custos, stróż przy boku. — 2) osoba. — 3) trup, zwłoki.

Coronea, ae, f. miasto w Beocji.

Corrēus, i, m. dowódzca Bellowaków.

corripio, ui, reptum, ċre (rapio), zabrać, zagarnąć, ująć.

corrumpo, rūpi, ruptum, ċre, 1) psuć; corruptis moribus, przy takim zepsuciu obyczajów, XXV, 6. — 2) przekupić. — 3) niszczyć, zniweczyć; incendio, spalić.

cortex, icis, c. kora.

corus, i, m. wiatr północnozachodni.

Cotta, ae, m. L. Aurelius, konsul rzymski.

Cotuātus, i, m. wódz Karnutów.

Cotus, i, m. z kraju Eduów, spółzawodnik Konwiktolitanesa.

Cotus, i, Cotys, yis, król tracki koło r. 364, którego córkę Ifikrates pojął za żonę.

crassitudo, inis, f. grubość.

Crassus, i, m. 1) M. Licinius, triumwir. — 2) P., syn M. Krassa, wódz Cezara.

crastinus, a, um, jutrzejszy.

Crastinus, i, m. waleczny setnik.

Cratērus, i, m. wódz Aleksandra.

crates, is, f. pleciuka, kosz; witka, wić.

crēber, bra, brum, częsty.

crebro, często, częstokroć.

crēdo, didi, ditum, ċre, 1) wierzyć, myśleć, być pewnym; powierzyć. — 2) pożyczyc, pecuniam.

crēmo, avi, atum, are, spalić.

Cremōna, ae, f. osada rzymska w Galji Cisalpińskiej.

creo, avi, atum, are, 1) tworzyć, rodzić. — 2) obracać.

Crēs, ētis, m. Kreteńczyk.

cresco, ēvi, ētum, ċre, roic, powiększać się, przychodzić do znaczenia; cresco quum fama tum opibus, rość w sławę i potęgę, sława moja i potęga rośnie, staję się sławniejszym i potężniejszym; gratia fortunaque, moje wzięcie i majątek wzmagają się; virtutum laude, coraz bardziej z cnot słynąc.

Creta, ae, f. wyspa na morzu Śroziemnem, dziś Katanja.

Cretensis, e, kreteński, Kreteńczyk.

crimen, inis, n. 1) wyrok sądowy; in crimen vocare, oskarżyć, zanieść skargę, pociągnąć do odpowiedzialności. — 2) obwinienie, skarga; hoc crimine, dla tego; crimini dare, zarzucać. — 3) wina, występki. — 4) Parium crimen, zarzut, że M. wyspy Paros zdobyć nie chciał, choć mógł.

Crimissus, i, m. rzeka w Sycylii.

crinis, is, n. włos.

Crithōte, es, miasto w Chersonzie trackim nad Hellespontem.

Critias, ae, m. Krytjasz, jeden z 30 tyranów Ateńskich r. 403.

Critognatus, i, m. Arwerńczyk.

cruciatu, us, m. katusza, dręczenie, męka; in summum cruciatum venio, najw. mnie czekają katusze, męczarnie; cum cruciatu necare, okrutnie mordować; per cruciatum interficere, zamęczyć.

crudēlis, e, okrutny; nomen crudelissimum, imię dzikiego tyrana.

crudelitas, atis, f. okrucieństwo.

crudeliter, okrutnie.

cruento, avi, atum, are, skrwawić, krwią zbroczyć.

crus, cruris, n. goleń.

cubile, is, n. łożo, łóżko, legowisko.

cubitus, us, m. łokieć (członek ręki).

cubo, ui, bitum, are, leżeć.

culeus i culleus, i, m. wór skorzany do przewożenia wody.

culmen, inis, n. wierzch, szczyt, koniec.

culpa, ae, f. wina, uchybienie; culpam in aliquem conferre, winę na kogo składać.

cultus, us, m. 1) sposób życia, wygody życia, VII, 11, 4; domesticus, urządzenie domowe. — 2) ubiór, odzież, ozdoba, strój. — 3) obyczaje; a cultu abesse, nie znać obyczajów. — 4) cześć, czczenie bogów.

cum, oznacza: 1) towarzystwo, bliskość: esse cum aliquo, być przy kim, u kogo. — 2) jednocześnie: simul cum nuntio, razem z wiadomością t. j. zaraz po odebraniu wiadomości. — 3) okoliczność i sposób: magna cum offensione, ku wielkiemu nieukontentowaniu; cum imperio aliquem habere apud exercitum, mieć kogo wodzem wojska.

cunctatio, onis, f. zwłoka, ociąganie się, wahanie się.

cunctus, a, um (ściąg. coniunctus), cały, wszystek.

cuneatim, rotami, szwadronami, klinem.

cuneus, i, m. klin, wojsko uszykowane na kształt klina.

cuniculus, i, m. 1) królik. — 2) jama, podkop, mina.

cupide, chciwie, usilnie, gorliwie, natarczywie.

cupiditas, atis, f. żądza.

cupidus, a, um, chciwy; cupidus litterarum, ciekawy w naukach; rerum novarum, niespokojny; salutis quam fidei sum cupidior, przekładam moje dobro (zdrowie) nad wierność (dane słowo), XVIII, 3.

cupio, ivi i ii, ěre, żądać, pragnąć czego, chcieć; alicui, sprzyjać komu; cupientibus signum dat, dał znak do bitwy wedle ich życzenia, ku ich radości.

cur, czemu, dla czego.

cura, ae, f. staranie, usilność, pilność, praca; res est mihi curae, staram się o co; magna cum cura, jestem dbały, staranny; aliquid mihi curae habeo, zamyslam, przedsiębiorę coś, XXV, 20.

curatio, onis, f. staranie, leczenie.

Curio, ōnis, C. Scribonius, trybun ludu i stronnik Cezara.

Curiosolitaec, arum, m. naród w Galji Lngduńskiej na półwyspie Ameryce.

curo, avi, atum, are, starać się, dbać, postarać się o co; wypełniać, np. praeceptum; sprawić, kazać zrobić, XI, 1, 4. Z Acc. i Partip. fut. pass., oddaje się przez kazać, np. fratrem interficiendum, kazać brata zabić.

curro, cucuri, currum, ěre, biegać.

currus, us, m. wóz.

cursor, oris, m. goniec, posłaniec.

cursor, us, m. bieg, podróż, żegluga, podróż morską; cursum tenere, wprostym kierunku żeglować, płynąć; cursu fugere, spiesznie uciekać.

custodia, ae, f. 1) straż, strzeżenie; in custodiam dare, oddać pod straż; custodiae relinquerę, ku obronie zostawić. — 2) więzienie.

custodio, ivi, itum, ire, strzedz, pilnować; ab aliquo, zabezpieczyć kogo od czego, przeciw komu; custodiendum trado, oddaję kogo pod straż.

custos, ōdis, m. stróż, dozorca; gazae regiae, stróż królewskiego skarbu, podskarbi; custodes, straż; c. corporis, straż przyboczna; custodes alicui ponere, przydać komu straż. pilnować
X, 41.

Cyclades, um, f. wyspy na morzu Egiejskiem.

Cume, es, f. miasto nadmorskie w Azji Mn. na wybrzeżu Eolskiem.

Cyprus, i, m. Cypryjszyk.

Cyprus, i, f. wyspa Cyprus.

Cyrenae, arum, i Cyrene, es, f. stolica Cyrenaiki na północnem wybrzeżu Afryki.

Cyrenaeus, i, m. Cyrenejszyk.

Cyrus, i, m. 1) Cyrus starszy, założyciel państwa Perskiego około r. 555. — 2) Cyrus młodszy, który z najstarszym swym bratem Artakserksesem II. Memonem o tron walczył, ale w przegranej bitwie pod Kunaksą 401r. życie utracił.

Cyzicus, i, f. wyspa w Mizyi, krajnie azjatyckiej nad Pontosis; miasto na niej zwało się Cyzicum i, n.

Cyzicenus, i, m. Cyzyceńczyk.

D.

D. 1) = Decimus albo Divus. — 2) 500.

Daci, orum, m. Dakowie w dzisiejszym Siedmiogrodzie, Multanach i Wołoszczyźnie.

damnatio, onis, f. potępienie, skazanie.

damno, avi, atum, are, 1) potępić, skazać, osądzić kogo na co; timore, dla tchórzstwa; proditionis, dla zdrady; capitis, skazać na śmierć, na gardło. — 2) zobowiązać; damnari voti, być zobowiązanym do wykonania

ślubu za osiągnięcie celu, widzieć życzenie swoje spełnionem, osiągnąć cel.
damnum, i, n. szkoda, strata, krzywda.

Damon, onis, m. grecki muzyk.

Darius, i, m. 1) Hystaspis od 522-486 król perski. — 2) Dariusz II, czyli Ochus albo Notus, król perski 423-404.

Datames, is, m. wódz z czasów Artakserksesa IIgo i jego syna Ochusa.

Datis, is, m. Medyczyk, wódz Dariusza Hystaspisa.

de, i o, względem. — 2) = inter, między, = ex, z pomiędzy; de Graeciae rebus, w dziejach greckich. — 3) zaraz po; de media nocte, zaraz po północy.

dea, ae, f. bogini.

debeo, ui, itum, ěre, i być winnym, np. pecuniam; alicui beneficium, zawdzięczać dobrodziejstwo. — 2) powinieniem, należy się, być obowiązany.

debilito, avi, atum, are, o słabiac, wadlić; animos, osłabić ducha, odebrać odwagę; stawiać przeszkody, przeszkadzać, XXIII, 1, 2.

debitum, i, n. dług; morbo naturae debitum reddere, w chorobie wypłacić się przyrodzeniu z długu, t. j. umrzeć naturalną śmiercią.

decēdo, cessi, cessum, ěre, i odchodzić, ustępować z drogi, omijać, Cs. VI, 13; magistratu, złożyć urząd; de, ex provincia, wyjechać z prowincji (jako urzędnik); decedens, powracając z Azji, XXV, 4, 1; de fero, przestać pełnić obowiązki publiczne, XXV, 10, 2. — 2) rozstać się, (de vita) decedere, rozstać się z tem życiem, dokończyć życia, umrzeć; ex hominum conspectu, namknąć się ludziom z oczu, t. j. odebrać sobie życie; febris decedit, febra ustaje, ustępuje.

Decelia, ae, f. miejsce warowne w Atyce.

decem, dziesięć.

decemvir, i, m. członek rady złożonej z 10 mężów, którą Lizander w każdym mieście Atyki urządził był.

decemplex, icis, dziesięćkroć większy, liczniejszy.

decemviralis, e, potestas, (rada) z 10 mężów złożona.

decerno, crēvi, crētum, ěre, i rozstrzygnąć, naznaczyć; (o senacie) uchwalić; (o ludzie) przyznać, przysądzić; status, wystawić. — 2) postanowić, umyślić. — 3) rozstrzygnąć za pomocą broni, rozprawić się, walczyć, potykać się; classe, bitwę morską stoczyć.

decerto, avi, atum, are, spór wieść, walkę stoczyć, walczyć.

decessus, us, m. odejście, oddalenie się; aestus, opadanie, odlew morza.

decet, uit, ěre, przystoi.

Decetia, ae, f. miasto w Galji Celtyckiej.

decido, idi, ěre (cado, i) spadać, pospadać. — 2) przenosić, pokonanym, pojmanym, nieszcześliwym być.

decimus, a, um, dziesiąty.

decipio, cepi, ceptum, ěro (capio), złapać, oszukać, zwieść, o-mamić.

declaro, avi, atum, are, i pokazać, wskazać. — 2) dowodzić, objaśniać, dać poznać. — 3) opisywać, wyrazić, XXV, 8, 6; wystawiać, określić, XV, 1, 3.

declivis, e, spadzisty, stoczysty, pochyły; declivia, spadzistość.

declivitas, atis, f. spadzistość, pochyłość.

decōrus, a, um, przystojny, przyzwyczajony, urodziwy.

decretum, i, n. uchwała, postanowienie, rozkaz.

decumanus, a, um, tycający się dziesiątej części; decumana porta, główna brama obozu rzymskiego.

decurio, onis, m. dekurjon, dziesiątnik, t. j. oficer przełożony nad 10 jeźdźcami czyli 1 dekurją (ala czyli 300 jeźdźców = 10 turmae, 1 turma = 3 decuriae).

decurro, cucurri i curri, cursum, ěre, spadać; biegać, spieszyć.

dedēcus, oris, n. niesława, wstyd, haniebny, bezczyny.

deditio, onis, f. poddanie się; in deditioem venire, poddać się.

dedititius, a, um, poddanik, który się dobrowolnie poddał, poddany, jeniec.

deditus, a, um, oddany komu, przychylny.

dēdo, dedidi, deditum, ěre, i wydać, poddać. — 2) poświęcić.

deduco, xi, ctur wadzać, spuszczać; narażać, narażać. — 2) zaprowadzić, przynieść do czego, zwabić, odprowadzać, towarzyszyć, wywodzić, wywodzić, XXIV, 1, 4; XXV, 3, 3; ków sprowadzić, XX, 3, 3; campum, wyprowadzić woły, XXV, 3) zaślubić, Cs, V, 14. — a) doprowadzić, spowodować.

wić; ad finem, doprowadzić do końca, skończyć; b) odwieść, odzwyczaić.

defatigatio, onis, f. zatrudnienie.

defatigo, avi, atum, are, trudnić, mordować, nudzić.

defectio, onis, f. odpadnienie, odstąpienie.

defendo, di, sum, ěre, bronić; bellum, odpierać wojnę (od granic), bronić się.

defensio, onis, f. bronienie, obrona.

defensor, oris, m. obrońca.

defero, tui, latum, ferre,

1) przynieść, zanieść, przynosić; in aerarium, do skarbu wnosić, wkładać; defferri, być zapędzonym, Cs. IV, 36; przyniesionym być, t. j. przybyć; navi, żeglować, płynąć. — 2) Przenośn: ofiarować, dać, oddać; rerum summa ad me defertur, oddają mi najwyższą władzę; summam imperii, władzę najwyższą oddać; honores, urzędy powierzać. — 3) donieść, uwiadomić, obwieszczać.

defessus, a, um, strudzony, umęczony.

deficio, feci, fectum, ěre (facio), 1) odpaść od kogo, przejść do kogo; a rege, odstąpić (od) króla, t. j. stronę królewską porzucić; ab amicitia alicuius, przeniewierzyć się; animo def, stracić serce, odwagę. — 2) deficit me, brakuje mi; si tempus anni deficeret, gdyby pora roku nie pozwalała; omnia me deficiunt, nie umiem sobie pomódz, nie wiem co począć.

defigo, xi, xum, ěre, zatknąć, utkwić; in flumen, spuszczać wrzekę.

definio, iui, itum, ire, ograniczyć, naznaczyć.

deformis, e, niekształtny, brzydki, szpetny.

deformitas, atis, f. szpetność, niesława, wstyd, hańba.

defugio, ũgi, fugitum, ěre, uciekać, stronić, unikać.

degredior, gressus sum, (gradior), odejść, oddalić się.

deici, atus sum, ari, oddać.

deici, atus sum, ari, oddać.

deici, atus sum, ari, oddać.

deici, atus sum, ari, oddać.

deici, atus sum, ari, oddać.

deici, atus sum, ari, oddać.

wyprzeć ze stanowiska, Cs. VII, 54. Pass. od nawałnicy być porwanym, zapędzonym.

deinceps, następnie, jeden po drugim, porządkiem.

deinde, potem; (po primum lub primo) powtóre.

delabor, psus sum, bi, spadać, wpadać.

delecto, avi, atum, are, ważyć, cieszyć; se delectare, delectari, cieszyć się z czego; quibus Gallia delectatur, w które Gallja obfituje; delectari aliquid, podobać sobie, rozpyływać się w kim.

delectus, us, m. wybór; zbieranie, nabór, zaciąg (wojska); delectum habere, popisywać, zbierać wojsko.

delęgo, avi, atum, are, wysłać, wyprawić.

deleo, evi, ětum, ěre, w nieważność obrócić, zniszczyć, zburzyć; incendio, spalić; bellum, skończyć; hostes, znieść nieprzyjaciół.

delibęro, avi, atum, are, ważyć; 1) namyślać się nad czem, de re. — 2) wyroczeni się radzić, pytać o radę; spatium deliberandi, czas namysłu. — 3) postanowić.

delibro, avi, atum, are, odzierać, obłupić; ctenkie gałęzie powycinąć, Cs. VII, 73.

delicite, uprzejmie.

delictum, i, n. błąd, uchybienie, przestępstwo, wina.

deligo, avi, atum, are, przywiązać.

deligo, lęgi, ectum, ěre, wybierać najdzielniejszych; delectus, wybrany, wyborczy, delecta manus, wyborowe wojsko, equitibus delectis, wybrawszy najdzielniejszych jeźdźców.

delitescio, litni, ěre (latesco), kryć się, taić się, zasadzać się na kogo, czatować.

Delphi, orum, m. 1) miasto w Focyzie, słynne z wyroczni Apollina. — 2) kapłani tejże wyroczni.

Delphicus, a, um, delficki.

Dęlus, i, f. jedna z wysp Cykladami zwanych, na której Grecy wspólny mieli skarbiec.

Demades, is, m. mowca ateński, stronnik macedoński.

Demacęnetus, i, m. mowca syrakuski.

demens, ntis, głupi, szalony, nierozsądny.

dementia, ae, f. głupstwo, szaleństwo.

leństwo, zaślepienie, nierozum, nieroztropność.

demergo, mersi, mersum, ěre, zanurzyć, zatopić; pogrążyć, strącić.

demĕto, messui, messum, ěre, żąć, ścinać.

Demetrius, i, m. 1) Demetrius Phalereus, filozof tak nazwany od Phalerum, portu ateńskiego. — 2) Dem. Poliorcetes (dobywca miast), który się odznaczył w wojnach z Kasandrem i Ptolemeuszem.

demigratio, onis, f. wyprowadzenie się, odjazd; demigrationis societatem petere, chcieć mieć udział, uczestnictwo w wędrówce, chcieć razem z kim wyjść, opuścić kraj.

demigro, avi, atum, are, przenosić się, przeprowadzić się, wyjść, udać się; zmienić swoje stanowisko; uciekać, Cs. V, 43; demigrare rursus Athenas, powrócić do Aten.

demolitor, itus sum, iri, znieść; tectum, dach znieść; porozwalać, zniszczyć.

demo, mpsi, mptum, ěre, odjąć.

demonstro, avi, atum, are, pokazać, wskazać, przedstawiać, opowiadać.

demoror, atus sum, ari, 1) zatrzymywać, zwłoczyć. — 2) bawić się, zatrzymać się, ociągać się.

Demosthĕnes, is, m. największy mówca w Atenach za czasów Filipa koło r. 356.

demum, dopiero.

denĕgo, avi, atum, are, przeczyć, mówić że nie, odmówić.

deni, ae, a, po dziesięć.

denique, nakoniec, naostatek; krótko, jednym słowem, w ogóle.

densus, a, um, gęsty, gruby, moený.

denuntio, avi, atum, are, oznajmić, zapowiedzieć, obwieścić, grozić.

depello, pŭlli, pulsum, ěre, 1) spędzić, wypędzić; depelli gradu, (o szermierzu) z stanowiska swego zostać wypartym, (przenośn.) pozbawionym być korzyści, II, 5, 1. — 2) oddalić, odwrócić co od kogo, uwolnić zniewoli; depellor a re, nie udaje mi się coś, nie szczęści mi się.

dependo, di, nsum, ěre, odważać, zapłacić.

deperdo, didi, ditum, ěre, utracić, stracić co; zniszczyć, zniweczyć.

deperco, ii, ire, ginać, zginać, wniwecz się obrócić, podupaść.

depingo, xi, ctum, ěre, odmalować.

depŏno, osui, ositum, ěre, 1) złożyć co; memoriam rei, aliquid memoria, zapomnieć; spem, wyrzec się nadziei, stracić nadzieję, zwątpić; odium, nienawiści poprzestać; animam, oddać, wyzionąć ducha. — 2) złożyć = schować, ukryć.

depopŭlor, atus sum, ari, pustoszyć, niszczyć.

deporto, avi, atum, are, 1) zanieść, przynieść, wieść, przywieść, wyprowadzić, wyprzątnąć. — 2) odnieść, otrzymać; triumphum, otrzymać triumf.

deposco, popŏsci, ěre, bardzo żądać, pragnąć, domagać się.

deprecator, oris, m. pośrednik, obrońca; eo deprecatore, za jego pośrednictwem, wstawieniem się.

deprecor, catus sum, ari, prosić o co, przyczyniać się za kim, prosić o przebaczenie; przez próby odwrócić od kogo niebezpieczeństwo, wy dobyć kogo z nieb.

deprehendo, di, nsum, ěre, schwyć.

deprimo, pressi, pressum, ěre (premo), 1) pogrążyć, zatopić. — 2) zgnieść, zniszczyć; odmówić, XXV, 22, 2.

depugno, avi, atum, are, potykać się, walczyć, bitwę zwodzić.

Dercyllus, i, m. wódz Ateńczyków z czasów Focjana.

derelinquo, iqui, ictum, ěre, opuścić; naves ab aestu derelictae, okręty po opadnięciu morza, Cs. III, 13.

derivo, avi, atum, are, sprządzać, spuszczać.

derogo, avi, atum, are, prawo w części zmienić, naruszyć; prawo znieść.

descendo, di, nsum, ěre (scando), 1) schodzić; in Graeciam, do Grecji wkroczyć, udać się, IV, 4, 4; alicui obviam, wyjść naprzeciw komu. — 2) chwycić się, użyć, np. ad vim, ad arma. — 3) odważyć się, przystać na co, Cs. V, 29; wdawać się.

descisco, ivi i ii, itum, ěre, odstąpić, opuścić kogo, odłączyć się od kogo, porzucić, zbuntować się przeciw komu.

describo, psi, ptum, ěre, opisywać.

desēco, ui, ctum, are, obcinać, odcinać.

desēro, ui, erum, ěre, odbiegać kogo w potrzebie, opuścić, odstąpić.

desertor, oris, m. zbieg.

desertus, a, um, bezludny, niezamieszkały, pusty; loca deserta, puszcz.

desiderium, i, n. pożądanie, pragnienie, za smutek, tęskność; futurum, przyszła tęskność za nim, jak bardzo z nim tęsknić będą.

desidĕro, avi, atum, are, tęsknić za kim, pragnąć, powrotu czyjego sobie życzyć; potrzebować, XV, 5, 3; oglądać się na co, XV, 7, 1; wymagać, wyciągać, XVII, 8, 4; XXV, 13, 4.

desidia, ae, f. nieczynność, gnusność, lenistwo.

designo, avi, atum, are, oznaczać; mieć w myśli, odnosić się do kogo, Cs. I, 18.

desilio, ilui i illi, ultum (salio), zeskoczyć, zsiadać, wysiadać.

desino, iui i li, itum, ěre, odstąpić, przestać, zaniechać.

despectus, us, m. 1) spojrzanie z góry na dół; widok. — 2) wzgórze.

desperatio, onis, f. rozpacz, zwątpienie; ad d. perducere, do r. przywieść; ad d. pervenire, jestem do r. przewiedziony, rozpacz mię bierze.

despĕro, avi, atum, are, 1) intr. wątpić; de rebus summis, wszystko za stracone uważać, XVIII, 9, 2. — 2) trans. zwątpić o czem, stracić nadzieję czego; desperatis rebus, mając wszystko za stracone, straciwszy całą nadzieję, XVIII, 8, 2.; generi, nie mieć widoków dla zięcia, uważać go za zgubionego; desperatus, bez nadzieji, w rozpaczliwym położeniu.

despicio, pexi, pectum, ěre, spoglądać; 1) gardzić, lekce (za nic) ważyć. — 2) nie dbać; fructum rei familiaris, o powiększanie majątku.

despolio, avi, atum, are, obrać, pozbawić, odebrać.

despondeo, di, nsum, ěre, obiecywać, zaręczyć pannę, zaślubić.

desĕno, avi, atum, are, wiązać, Cs. III, 14; przeznaczyc, przedsięwziąć, postanowić, zamyślać, umyślić; operi destinati milites, żołnierze zajęci robotą.

destituo, ūi, ūtum, ěre (statuo), opuścić; oszukać; zawodzić, omylić w nadzieji, VII, 5, 4.

destringo, nxi, ictum, ěre, osmykać; ense, dobywać miecza.

desum, fui, esse, nie być przytomnym, brakować, niedostawać, nie czynić swej powinności, Cs. I, 52.; nullus honos mihi deest, czynią mi wszelkie honory. — 2) alicui, nie pomagać, nie służyć, nie bronić w sądzie, XIII, 4, 3; opera mea tibi non deest, nie odmawiam ci mojej pomocy.

desuper, z góry, nad, na górze, na wierzchu.

detĕgo, texi, teetum, ěre, okrywać; aedes detecta, świątynia bez pokrycia, podpadała.

deterior, us, (Comp. od nieużyw. deter) gorszy, słabszy; peditatu sum deterior, mam słabszą piechotę.

deterreo, ui, itum, ěre, odstraszać, powstrzymać.

deterstor, atus sum, ari, deos, bogów brać na świadków, świadczyć się bogami, przeklinać, złorzeczyć.

detineo, ui, entum, ěre, wstrzymać, zatrzymywać.

detraho, xi, ctum, ěre, 1) ściągać, zdejmować; signum, pieczęć złamać, t. j. odpieczetować; pondus (scil. loricarum) zmniejszyć. — 2) Przenośn:

a) multae partem, darować część kary.

b) ujmować, szkodzić, XVIII, 1, 2. c) uwłaczać; de aliquo (= de alicuius fama) sławie czyjej uwłaczać, t. j. poniżać kogo; de rebus, czynom uwłaczać.

detrecto, avi, atum, are, zbraniać się, odmawiać, nie chcieć przyjąć; militiam, usuwać się od służby wojсковej.

detrimentōsus, a, um, szkodliwy.

detrimentum, i, n. szkoda, szwank, uszczerbek, strata; facere, accipere, ponosić szkodę; afferre, szkodę przynosić.

detrūdo, si, sum, ěre, zrzucić; de regno, z tronu.

deuro, ussi, ustum, ěre, spalić.

deus, i, m. bóg, Delphicus = Apollo; dii publici, bogowie, których czeiła cała Grecja, patrii, których czeiło pojedyncze jakie państwo.

deutor, ūsus sum, ūti, nadużywać; zle się z kim obchodzić, krzywdzić kogo.

devasto, avi, atum, are, pustoszyć, niszczyć.

deveho, xi, ctum, ěre, przewieść, zawieść, przywieść, sprowadzić; devehī, płynąć, popłynąć.

devenio, eni, entum, ire,

schodzić, zstępować, przybyć, wejść się.

deverto, ti, sum, ěre, isć manowcami, zboczyć, zjechać, wstąpić do kogo.

devinco, vici, victum, ěre, zwyciężyć, pokonać; virtutem, udaremniać.

devius, a, um, drożny, ustronny; devia itinera, manowce.

devoco, avi, atum, are, przywołać, zaprosić, wezwać; aliquem in dubium, narażać kogo, co.

devotio, onis, f. złożeczenie, przekleństwo, kłątwa.

devoveo, vovi, votum, ěre, 1) ślubować, przeznaczyć; se amicitiae alicuius, oddać się przyjaźni czyjej, sprzyjać komu. — 2) przeklinać.

dexter, ra, um, prawy; dextra (scil. manus) prawa ręka, przyrzeczenie; dextra fides missa, obietnica uczyniona podaniem prawej ręki przez posła w imieniu króla, XIV, 10, 1.

Diablimites, um, m. oddział Au-lerków.

diademata, atis, n. zawicie białe, którym królowie wschodni ozdabiali sobie głowę, korona królewska.

Diána, ae, f. bogini łowów, siostra Apollina.

dicis, (Gen.) causa, dla sprawiedliwości.

dicō, xi, etum, ěre, 1) mówić, powiadać; przynieść rozkaz, XIV, 5. — 2) mówić, mieć mowę; in dicendo exercitatum esse, być dobrym mówcą; dicendo valere, być wielkim mówcą; dicendo alicui resistere, w mowie wyrównywać komu. — 3) jus dicere, wymierzać sprawiedliwość, sądzić; pro se (scil. in iudicio) mówić za sobą, t. j. bronić się; causam, bronić się w sądzie; causam capitis, XI, 3, 3; XX, 2, 3. — 4) nazywać. — 5) przyrzec, obiecać, XVIII, 2, 2; umówić się; longius quam dictum est, dłużej jak było umówione, nad umowę. — 6) obrać czem, np. dictatorem. — 7) naznaczyć dzień do stawienia się w sądzie.

dictator, oris, m. dyktator, któremu w okolicznościach krytycznych powierzali Rzymianie nieograniczoną władzę najwięcej na 6 miesięcy; jego pomocnikiem był magister equitum.

dictio, onis, f. opowiadanie; causae, obrona.

dictio, avi, atum, are, mawiać, nazywać; za przyczynę podawać.

dictum, i, n. słowo, wyraz; roz-

kaz, VI, 1, 2; oświadczenie, twierdzenie, dane słowo; przyrzeczenie, obietnica, I, 2, 5; dicto audientem esse, słuchać rozkazu.

diduco, xi, etum, ěre, rozdzielać, rozdrabniać.

dies, ei, f. (w Plur. tylko m.), 1) dzień; natalis, urodziny; festus, dzień świąteczny, uroczysty; in dies, codzień, od dnia do dnia; diebus paucis, po nie wielu dniach, w kilka dni; diem prosequi, dzień odjazdu obchodzić uroczyste, XXV, 4, 5. — 2) dzień, termin; ad diem, na wyznaczony dzień; in diem emere, kupić z zapewnieniem wypłaty na pewien dzień, t. j. kupić na kredyt, XXV, 9, 5; czas zawieszenia broni, XVII, 3, 1. — 3) dzień śmierci; diem obire superum (o naturalnej śmierci), dokonać życia, umierać. — 4) czas, Cs. I, 7.

differo, distuli, dilatum, differre, 1) roznosić, rozszerzać, np. rumorem, Pass. rozszerzyć, rozgłosić się. — 2) odkładać, zwlekać, przewlekać. — 3) intrans. różnić się.

difficilis, e, trudny, niebezpieczny; niedostępny, np. palus; difficillimus, bardzo dziwny.

difficultas, atis, f. trudność, zawada, niedostatek.

diffido, fisis sum, ěre, niedowierzać, nieufać, wątpić.

diffuso, xi, xum, ěre, rozlewać się; in plures partes.

diffundo, ūdi, usum, ěre, rozlać, rozrzucić, rozszerzyć, rozproszyć.

digitus, i, m. palec; digitus pollex, wielki palec.

dignitas, atis, f. godność, wspaniałość, okazałość, powaga, poważanie; dignitas corporis, przystojna, postawa, powierzchowność; dignitas vitae, okazałość, przyzwoity sposób życia; cum dignitate vivere, żyć przystojnie, uczciwie, być w poważaniu; pro dignitate, podług godności, stanu; to co godne jest widzenia, piękność portu, II, 6, 1.

dignus, a, um, godzien, godny, przystojny; memoria, pamiętny.

digredior, gressus sum, ědi (gradior), rozchodzić się, oddalić się.

diludico, avi, atum, are, rozśmiać, rozstrzygnąć.

dilabor, lapsus sum, labi (labor), rozpadać, rozejść się, rozproszyć się, isć w rozsypkę.

diligens, ntis, i) usilny, pracowity w czem; imperii, gorliwy w pełnieniu powinności wodza; veritatis, mi-

1.
otrygoc die
1. 1/2.

łośnik prawdy. — 2) staranny, oszczędny, XXV, 1, 2.

diligenter, pilnie, starannie, dokładnie, ostrożnie, Cs. V, 49.

diligentia, ae, f. pilność, staranność, baczość, XXIV, 3, 4; gorliwość, XXV, 9, 4; gospodarność, XXV, 13. — 2) ostrożność, oględność, przezorność, ducis, XV, 4, 1.

diligō, lexī, lectum, ěre (lego), 1) wybierać. — 2) cenić, miłować, kochać.

dimētor, mēnsus sum, iri, odmierzyć; opus, miejsce dla obozu odmierzyć.

dimico, avi, atum, are, i) walczyć, potykać się, bitwę staczać. — 2) de fama, bronić swej sławy.

dimidius, a, um (dis-medius), połowiczny; dimidium spatium, połowa drogi; dimidio, o pół.

dimitto, misi, missum, ěre (mitto), 1) rozesać, rozpuścić, odesłać, odprowadzić, kazać się rozejść, puścić; tempus dimittere, czas stracić; ripas, opuścić; nusquam, zawsze mieć przy sobie, XXV, 4, 2; neminem nisi victum, każdego pokonać; saucium et fugatum, ranić i spłoszyć kogo. — 2) occasionem, nie korzystać z sposobności. — 3) imperium, złożyć, zrzec się władzy, XX, 2, 3; vitam, utracić życie.

Dionon, onis, m. pisarz dziejów perskich.

Diomēdon, ontis, Cyzyceńczyk za czasów Epaminondy.

Dion, onis, wódz Syrakuski z czasów króla Dionizjusza.

Dionysius, i, m. 1) starszy czyli król Syrakuzy, 405-368. — 2) młodszy czyli II. — 3) sławny muzyk i śpiewak z Teb, nauczyciel Epaminondy.

directus, a, um, prosty, prostopadły, spadzisty; directa materia pontem contexere, most wzdłuż dylami pokładać.

dirigo, rexi, rectum, ěre (rego), prostować, sterować, rządzić; aciem, uszykować wojsko do boju.

dirimo, emi, eptum, ěre (dis-emo), rozbiierać, rozłączając, zerwać, przerwać.

diripio, ipui, eptum, ěre (rapio), rozrywać, złupić, zabrać, zrabować.

diruo, ūi, ūtum, ěre, rozwalic, zburzyć.

dis (ściąg. z dives), itis, bogaty.

discedo, cessi, cessum, ěre, 1) rozejść się; diverse, w różne strony, różnemi drogami, porozdzielać się, roz-

proszyc się, XVIII, 8, 3. — 2) odejść, oddalić się; ab aliquo loco, opuścić miejsce. — 3) superiorem discedere (= s. esse) wyjść zwycięzko, zwyciężyć; pari proelio, bez wygranej, z równą stratą z pola bitwy ustąpić; liberatum discedere, wyjść zwycięzko z sądu, t. j. zostać uwolnionym, XV, 5, 8; XIX, 2, 3.

disceptator, oris, m. pośrednik, sędzia, przyczyńca.

discerno, crevi, cretum, ěre rozróżniać.

discessus, us, m. rozejście się, odejście, oddalenie się.

discindo, idi, issum, ěre (scindo) rozciąć, rozerać.

disciplina, ae, f. nauka; militaris, znajomość sztuki wojennej, karność żołnierska.

discludo, si, sum, ěre (claudio), rozłączyć, oddzielić.

disco, didici, ěre, uczyć się, poznać, pojmować, dowiadywać się.

discrimen, inis, n. różnica, niebezpieczeństwo.

diserte, wymownie.

disertus, a, um, wymowny.

disiicio, iēci, ectum, ěre, rozrzucić; — 1) rozproszyc, pobić. — 2) zburzyć, zniszczyć.

dispalor, atus sum, ari, rozproszyc się, rozbiegać się, błąkać się.

dispar, aris, nierówny, niepodobny, różny.

dispāro, avi, atum, are, rozłączyć, rozesać na wszystkie strony.

dispenso, avi, atum, are, rozdzielać, wyplacać; zarządzać, zawiadować, np. pecuniam, kasą wojskową.

dispergo, persi, persum, ěre (spargo), rozpraszać.

dispartio, tivi, itum, ire (partio), rozdzielać, rozdawać.

displiceo, ui, itum, ěre (placoe), nie podobać się.

dispōno, pōsui, positum, ěre, porozstawiać, postawić; praesidia, rozstawić załogi; uszykować, dispositi, ustawieni w szyku bojowym, XI, 2, 2.

disputatio, onis, f. rozmowa, rozprawa, spór, sprzeczka.

disputo, avi, atum, are, rem, de re, pro re, ad, in, contra rem, mówić o czem, rozprawić, twierdzić.

dissenso, onis, f. niezgoda, spór, upór.

dissentio, sensi, sensum, ire, ab aliquo, niezgadzać się z kim; ab aliquo perpetua vita, nie zgadzać

się przez całe życie, w nieustannej żyć niezgodzie.

dissero, ēvi, itum, ēre, rozsiąć, rozrzucić, rozpraszać.

dissideo, sēdi, sessum, ēre (sedeo), ab aliquo, nie zgadzać się z kim, klócić się.

dissimilis, e, niepodobny.

dissimilitudo, inis, niepodobieństwo, nierówność; in homine est d., człowiek nie jest sobie jednostajny.

dissimulo, avi, atum, are, ukrywać, taić, udawać.

dissipo, avi, atum, are, rozproszyc, rozpedzić.

dissocio, avi, atum, are, rozdzielić, rozłączać; powaśnić, poróżnić, XXV, 2, 2.

dissolutus, a, um (dissolvo), rozwolniony, rozwiozły, marnotrawny, rozpustny, nieporządny.

dissolve, solvi, solutum, ēre, rozwiązać; zdjąć, znieść władzę; zburzyć; societatem, zerwać przymierze, rozbrat czynić, XXI, 3, 2, (seil. inter amicos Alexandri).

dissuadeo, si, sum, ēre, odradzać.

distingo, ui, entum, ēre (teneo), rozłączać, zatrudniać, przeszkadzać; destineri litibus, w procesa uwikłanym, trapionym być procesami.

disto, are, odległym, oddalonym być.

distrāho, xi, ctum, ēre, rozdzierać; distrahi, rezejść się, rozłączyć się.

distribuo, ui, utum, ēre, rozdzielić, podzielić.

distingo, nxi, rictum, ēre, zatrudniać wielu sprawami; uwikłać, wplatać.

ditio, onis, f. panowanie, władza.

diu (diutius, diutissime), długo.

diurnus, a, um, dzienny, całodzienny, we dnie.

diutinus, a, um, długi, trwałe.

diuturnitas, atis, f. długość czasu, długi przeciąg czasu.

diuturnus, a, um, długi, długo trwający.

diverse discedere, wróżne strony rozejść się.

diversus, a, um, 1) różny; diversi discedunt, w różne strony rozejść się; duae legiones diversae, dwa legiony, które w różnych stronach walczyły. — 2) przeciwny, VII, 1, 4.

dives, itis, bogaty; ditissimus i divitissimus.

Divico, onis, znakomity Helweccjanin.

divido, visi, visum, ēre, oddzielać, rozdzielać, rozdawać; hiematum in hiberna, na zimowe leże rozłożyć.

divinatio, onis, f. dar przewidywania przyszłości, duch proroczy, boskość.

divino, avi, atum, are, przewidywać; de exitu, przyszłość.

divinus, a, um, 1) boski, przeWyborny; divina res, ofiara. — 2) przyszłość przewidujący, przepowiadający, mąż proroczego ducha, XXV, 9, 1.

Divitiacus, i, m. 1) brat Dumnoryga, naczelnika Eduów i przyjaciel Cezara. — 2) naczelnik Swesjonów.

divitiae, arum, f. bogactwa; orbis terrarum, skarby całego świata.

divum i dium, i, n. gołe niebo.

divus, a, um, boski, ubóstwany; tytuł cesarzów rzymskich po ich śmierci.

do, dēdi, datum, dare, 1) dać, dawać; potestatem, oddać władzę; filiam in matrimonium, nuptum, córkę wydać za mąż; uxorem, dać za żonę; librum, doręczyć; soporem, dać na sen. — 2) operam d., dokładać starania, starać się; operam honoribus, ubiegać się o urzędy; operam do palaestrae, uczęszczać do szkoły rycerskiej; operam rei familiaris, doglądać gospodarstwa; se republicae, poświęcać się na usługi rzeczypospolitej; durtitiae se d., przyzwyczajając się do surowego sposobu życia, hartować się. — 3) powierzyć, oddać; classem alicui, oddać komu dowództwo nad flotą. — 4) dać, przyznać, pozwolić, zezwolić; senatum, dać posłuchanie; veniam, przychylić się do prośby, II, 10, 1; X, 2, 2; przysługę uczynić, IV, 4, 6; facultatem, dać pozwolenie. — 5) wyznaczyć, umówić; diem, XVI, 2, 5; statuum, posąg kazać wystawić, zgodzić się na wystawienie posągu, XIII, 2, 3. — 6) zepchnąć; vela ventis, odzeglować, odpłynąć; in custodiam, wtrącić do więzienia; aliquem ad supplicium, ukarać śmiercią, kazać stracić; se dare, rzucić się, wmieścić się, fluctibus civilibus, do niespokojności domowych. — 7) podawać, nastęrczać; datur occasio, podaje, nastęrcza się sposobność; occasione data, dato tempore, przy podanej sposobności. — 8) manus d., poddać się; alicui, łączyć się z kim, XXV, 9, 2. — 9) dawać, płacić; poenam, karę płacić, być karanym, do kary pociągany; supplicium alicui, być ukaranym. — 10) pocztywać; crimini, za zbrodnią, obwiniać, winę przypisy-

wać. — 1) iusiurandum, składać przysięgę, przysięgać; fidem, dać zapewnienia, przysiąc; verba, oszukać, XXIII, 5, 2.

doceo, cui, etum, ěre, uczyć, obeznac, uwiadomić; dowodzić, donosić, wyjaśniać, wykladać, opowiadać.

docilis, e, pojętny.

docilitas, atis, f. pojętność.

doctor, oris, m. nauczyciel.

doctrina, ae, f. nauka, wiadomość, uczoność, zasada, doctrina (Abl.) z zasady, XXV, 17, 3.

documentum, i, n. dowód, nauka, przykład, przestroga.

Dodona, ae, f. 1) miasto w Epirze z wyrocznią Jowisza. — 2) kapłani tejże wyroczni, VI, 3, 2.

doedram, ntis, 9/12 albo $\frac{3}{4}$; heres ex dotrante, dziedzic trzech czwartych części majątku.

doleo, ui, itum, ěre, boleć, ból cierpieć, ubolewać, smucić się; laude aliena, zazdrościć komu sławy, obca sława boli mnie.

Dolopes, um, m. naród w Tesalji, do którego należała wyspa Scyrus.

dolor, oris, m. ból, boleść, cierpienie, gniew; dolorem capere ex re, gniewać się o co.

dolus, i, m. podstęp, zdrada, oszukaństwo; subest, jest w tem podstęp; dolo capi, zawiedzionym, oszukanym być.

domesticus, a, um, i) domowy; domesticus cultus, usługa domowa. — 2) krajowy, ojczysty, rodzinny; domesticus summo genere esse, w ojczyźnie z znakowitego rodu pochodzić, XVIII, 1, 3; domesticae res, własne siły, XXIII, 10, 2; domesticae capiae rei frum., zasoby zboża w domu.

domicilium, i, n. mieszkanie, siedlisko; constituere, obracć sobie mieszkanie; domicilia, wiejskie posiadłości, włości, dom; orbis terrarum, stolica całego świata, t. j. Rzym.

dominatio, onis, f. panowanie, władza; perpetuam obtinere d., ciągle mieć najwyższą władzę; żądza panowania, II, 7, 6.

dominatus, us, m. panowanie; dominatum imperio tenere, nieograniczoną mieć władzę.

dominor, atus sum, ari, być panem, panować; inter suos, nad swoimi.

dominus, i, m. pan, właściciel.

Domitius, i, m. konsul rzymski, za którego Attyk umarł.

domus, us, f. 1) dom, domi (do-

mo tylko XV, 10, 3.) w domu; suae, u siebie w domu; domi bellique, w pokoju i w wojnie; in propatulo domi, w domu na podworzu, XXIII, 9, 2.; domum, do domu; domus suas, każdy do swej ziemi, do swego kraju, domu; pecuniae partem domum suam ferre, część pieniędzy do domu swego wnieść, t. j. na swój użytek obrócić, XIII, 1, 3; domo, z domu; ex domo in demum, z jednego domu do drugiego. — 2) dom = rodzina, II, 9, 2; XVIII, 6, 3. — 3) rodzinne miejsce, ojczyzna, siedziba, mieszkanie; domi, w kraju, w ojczyźnie; eandem et patriam habeo et domum, w tem się mieście urodziłem i mieszkam, XXV, 3.

domitorium (dawna forma zam. donec), dopóki, tak długo aż.

domo, avi, atum, are., aliquem aliqua re, obdarzyć, udarować kogo czem; alicui aliquid, darować komu co.

donum, i, n. dar, подарunek, upominek.

dorsum, i, n. grzbiet, szczyt.

dos, dotis, f. posąg.

Droppes, etis, m. książe Senonów.

Druides, um i Druidae, arum, m. kapłani u Gallów.

Druilla, ae, f. (Livia) druga żona Augusta.

Dubis, is, m. rzeka Doubs w Galji Lugduńskiej.

dubitatio, onis, f. wątpliwość.

dubito, avi, atum, are, i) wątpić, być niepewnym, nie wiedzieć, VII, 1, 2. — 2) z Inf. wahać się.

dubium, i, n. wątpliwość.

dubius, a, um, i) wątpliwy, niepewny; dubiae res, niepomyślność, niebezpieczeństwo.

ducenti, ae, a, dwieście.

duco, xi, etum, ěre, i) prowadzić, przeprowadzić, zabrać z sobą; sumus, prowadzić umarłego; uxorem d. (scil. domum) pojąćżonę. — 2) przywodzić, dowodzić. — 3) pędzić przed sobą, bestiam, XIV, 3, 2. — 4) Przenośn. a) powodować, pobudzać; Partep. ductus z Abl. rzeczownika oddaje się przez przyimki z, dla, np. caritate ductus, z, dla, miłości ojczyzny, VII, 5, 1; amore, z przywiązania; suspicione, dla podejrzenia; more, dla zwyczaju; studio philosophiae, dla upodobania w fil. — b) przedłużać, odwlekać; bellum, wojnę przedłużać, przeciagać; tempus, odkładać, zwłaczać; diem ex die, od dnia do dnia odkładać. c) liczyć; aliquem in numero hostium, liczyć do nie-

przyjaciół; rationem, mieć wzgląd. d) mniemać, uważać, poczytywać, mieć za co; laudi, poczytywać, mieć za zaszczyt.

ductor, oris, m. wódz, hetman.

ductus, us, m. przewodnictwo, wódza, dowództwo.

dulcis, e, słodki, przyjemny, miły, uprzejmy.

etiam, i) podczas, gdy. — 2) dopóki.

Flammæus, i, m. dowódca Andów.

Flammörrix, isis, m. brat Diwicjaka, nieprzyjaciel Rzymian.

duo, ae, a, dwa.

duodecim, dwanaście.

duodecimus, a, um, dwónasty.

duodenä, ae, a, po dwunastu.

duodeviginti, ośmnaście.

duplex, icis, i) podwójny, dwoi-
sty, dwójaki; memoria, dwójakie podanie. — 2) gruby; amiculum, suknia, która była z podwójnego sukna, albo która była tak grubą, iż się zdawała być podwojną.

duplice, avi, atum, are, podwójć; modum hastae, długość włóczni a drugie tyle powiększyć, włócznią dwa razy tak długą zrobić.

Duratius, ii, m. dowódca Piktónów.

duritia, ae, f. surowość życia.

duro, avi, atum, are, wzmacniać, hartować; exercitum, przyzwyczajając do trudów.

durus, a, um, twardy, przykry, uciążliwy, niebezpieczny; si quid erat durius, jeżeli groziło jakie niebezpieczeństwo.

Durocortörum, i, n. stolica Remów dziś Reims.

dux, ducis, m. i) przewodnik, wódz, dowódca; manus, poddowódca, niższy aniżeli imperator, XVI, 4, 2. — 2) naczelnik, głowa stronnictwa, XIX, 3, 2.

dynastes, ae, m. wielki pan, władca, mały książę lub król, ale zawsze zależny od potężniejszego. Król niezawisły nigdy się nie nazywa dynastes, lecz rex.

E.

e, ex; e przed spółgłoską, ex przed samogł. i niektórymi spółgłoskami. — 1) o miejscu: z; ex insula, z wyspy; ex vinculis causam dicere, w kajdanach

się bronić. — 2) o czasie: zaraz po, np. ex bello, zaraz po wojnie, XX, 3, 2. — 3) Przenośn. a) oznacza całość, quidam ex ephoris. — b) przyczynę, dla qua ex re, z tego powodu, dla tego; ex quo siebat ut, stąd poszło, że. — c) zgodność, podług, według; stósozwnie do; ex more, według zwyczaju; iudicare ex aliquo, sędzić podług kogo; e republica est, jest zpożytkiem (korzyścią) rzeczypospolitej.

Edurnenses, um, m. naród w Galji Belgickiej.

edictum, i, n. obwieszczenie, rozporządzenie pretorów i cenzorów; in edictum addere, w obwieszczeniu dodać, ogłosić, XXIV, 2, 3.

edisco, edidici, ère, uczyć się na pamięć.

editus, a, um, wysoki, wyniosły; locus, pagórek; editum conclave, mieszkankie górne.

edo, edidi, editum, ère, i) wydawać; in vulgum librum, wydać książkę. — 2) in vulgus, rozgłosić między ludźmi. — 3) objawić; mandata, ogłosić, dać rozkazy, dać upoważnienie na piśmie, polecenie; in aliquem exempla et cruciatus, dopuszczając się publicznie wszelkich okrucieństw.

educe, avi, atum, are, wychować, kształcić.

educe, xi, etum, ère (e-duce), wyprowadzić, wywieść, naves e portu, wyprowadzić okręty pod żagle, wypłynąć z portu; zniewieściałym czynić, osłabiać; navibus, na łód wysadzić; copias castris, wyruszyć z wojskiem.

effareo, rsi, rsum, ire, nadsiewać, natkać, napełnić.

effemino, avi, atum, are, czynić zniewieściałym, osłabiać, nadwężać.

effero, extuli, elatum, efferre (ex-fero), i) wynosić; domo sua, zabrać z sobą. — 2) pogrzebać, pochować; am-plo funere efferri, z okazałością być pogrzebanym. — 3) rozgłosić, wygadać. — 4) wynosić, chwalić; laudibus, wynosić pochwałami; ad coelum, wynosić, wy-sławiać pod niebiosy. Pass. pysznić się, chełpić się, np. victoria; clatus aliqua re, dumny z czego, upojony czém; elatus spe, zachęcony.

efficio, eci, ectum, ère (ex-facio), i) dokazać, sprawić, uskutecznić. — 2) tworzyć, wybudować, II, 2, 3; milites, utworzyć, zebrać wojsko.

efflo, avi, atum, are (ex-flo), wyzionąć, oddać.

effodio, odi, ossum, ěre, wygrzebać, wykopać; oculos, wylupić oczy.

effringo, frēgi, fractum, ěre (frango), wylać.

effugio, fūgi, fugitum, ěre, fiekać, ujsć; unikać.

effundo, fūdi, fūsum, ěre, wylewać; se, effundi, wylewać się, per agros, rozproszyć się po polach.

effusus, a, um (właśc. wylany); rozległy, niezmierny; do zbytku szafowany, udzielany, I, 6, 2. *ostry*.

egco, ui, ěre, potrzebować; egens, potrzebujący, potrzebny, ubogi.

egestas, atis, f. potrzeba, niedostatek, ubóstwo.

ego, ja.

egomet (ego - met), ja sam, ja z mej strony.

egrēdior, gressus sum, grēdi (gradior), wychodzić; extra vallum, wychylić się za wały.

egregie, wybornie, osobliwie.

egregius, a, um (e - grege) wyborny, osobliwy, szczególny, rzadki.

elicio, icci, icetum, ěre (iacio), wyrzucić, wypędzić, wydalić; se ex oppido, wypaść z miasta.

elābor, lapsus sum, labi, wymknąć się, ujsć.

elāboro, avi, atum, are, usiłować, starać się.

elāte, dumnie.

Elāver, eris, n. rzeka (dziś Al-lier) wpadająca do Ligii.

elēgans, antis, wyborny, np. poeta; porządny, przystojny, XXV, 13.

elegantia, ac, f. przystojność; vitae, przystojne, uczciwe życie.

elephantus, i, m. słoń.

elicio, icci, itum, ěre, wywabić, wyciągać, wycisnąć, wyludzić; alicui epistolas.

eligo, legi, lectum, ěre (elego), wybierać, obierać.

Elis, idis, f. kraj i miasto w Peloponezie, gdzie się odbywały igrzyska Olimpijskie.

eloquentia, ae, f. wymowa.

Elpinice, es, f. córka Miltiadesa.

eluceo, luxi, ěre, zajaśnieć, odznaczyć się; virtutibus, słynąć świetnymi przymiotami, w całej świetności, blasku się okazać, XV, 6, 4.

Elusātes, ium, m. naród galski w Akwitani.

emax, ācis, m. rad kupujący, mający chęć kupić.

emendo, avi, atum, are, na-

prawiać; vitia virtutibus, nagradzać błędy dobrymi przymiotami.

emergo, mersi, mersum, ěre, 1) trans. wy dobyć; se e malis, wybrnąć z toni nieszczęścia. — 2) wynurzyć się (z wody); wznieść się, przyjsć do wielkiego znaczenia.

emigro, avi, atum, are, wyjść, wyprowadzić się; domo, opuścić dom.

emineo, ui, ěre (e - maneo), wystawać; ab ramis, gałęziami; wynieść się nad kogo, odznaczyć się.

eminus, (e - manus), z daleka, z dala.

emitto, misi, missum, ěre, 1) wysłać, wyprowadzić, wypuścić; animam, ducha wyzionąć, oddać, skonać. — 2) rzucić, miotać, strzelać.

ēmo, ěmi, emptum, ěre, kupować.

emolumentum, i, n. trudność, mozoł.

Emphylētus, i, m. Ateńczyk, przyjaciel Focjona.

enarro, avi, atum, are, opowiadać.

enascor, nātus sum, sei, wyrastać.

enim, (spójnik dający przyczynę, której wyrzeczenie poprzedzające potrzebuje), bowiem.

enimvēro, zaiste.

Ennius, i, m. pierwszy poeta rzymski z kalabryjskiego miasta, Rudiae 239 - 169.

annumēro, avi, atum, are, wliczać.

enuntio, avi, atum, are, wygądać, wypowiedzieć, ogłosić, odkryć, wyjawić, wyrazić.

eo, ivi, iī, itum, ire, isē; obviam alicui, wyjść na spotkanie; in ius, isē do sądu aby skarżyć, zaskarżyć; cum aliquo, podróżować z kim, być w drodze, XXI, 2, 1; infitias ire, zaprzeczać.

eo, tam, tak dalece; usque eo, tak długo, XV, 9, 3; tak dalece, XVI, 3, 1; w tem II, 7, 3; dla tego; eo quod, dla tego że, XVIII, 11, 5; VII, 8, 2; przed Comp. tem.

eōdem, do tegoż miejsca, tam dotąd.

Epaminondas, ae, m. najświetniejszy wódz tebański. Jemu to i Pelopidzie zawdzięczały Teby krótką swą wielkość.

Epasnaetus, i, m. Arwencyk, przyjaciel Rzymian.

ephebus, i, m. młodzieniec; ephebum fieri, dojść do wieku młodzieńczego, zostać doletnim, do czego w Ate-

nach mężczyźni 18, a kobiety 14 lat mieć musiały.

ephemeris, idis, f. dziennik, w którym się codzienne dochody i wydatki zapisują.

Ephesus, i, f. sławne miasto jõeskie w Azji Mn. nad morzem z świątynią Diany.

ephippiatus, a, um, jeździec używający siodła.

ephippium, i, n. siodło.

ephorus, i, m. efor. Eforowie byli w Sparcie najwyżsi urzędnicy, którzy utrzymywali w równowadze władzę królewską i senatu i posłów zagranicznych przyjmowali.

epigramma, ätis, m. napis; ep. scribere, napis dać, położyć.

Epirus, i, f. kraina na zachodniem wybrzeżu Grecji północnej.

Epirotas i Epirota, ac, mieszkaniec Epiru.

Epiroticus, a, um, do Epiru albo Epirotów należący, w Epirze położony.

epistola, ae, f. list, pismo, his verbis, następującej treści; aſertur, przychodzi, nadchodzi; per epistolas, listownie.

Eporedorix, Igis, m. nazwisko dwóch Eduów.

epulae, arum, f. kosztowne potrawy; uczta, biesiada; epulis dediti, siedzący przy uczcie.

epulor, atus sum, arl, biesiadować; luxuriose, kosztowny, zbytkowy stół prowadzić.

eques, itis, m. jeździec, rycerz; equites, jeźdźcy, jazda.

equester, tris, e, jezdny, rycerski; equester ordo, stan rycerski; proelium, jezdna bitwa.

equitatus, us, m. jazda.

equus, i, m. koń; militaris, koń wojskowy; equum admittere, konia przypuścić.

Eratosthenes, is, m. filozof i pierwszy systematyczny jeograf, 276-194 przed Chr.

erectus, a, um, prosty, stojący prosto.

Eretria, ae, f. miasto na wyspie Eubeji.

Eretriensis, Eretryjczyk.

erga, ku, naprzeciwno.

ergo, 1) z Gen. dla. — **2)** więc, a zatem, następnie.

erigo, rexi, rectum, ere (erigo), postawić prosto, prostować; za-

chęcać, dodawać serca; sese, podnosić się, powstawać.

eripio, ripui, reptum, ere (e-rapio), wydzierać, wyrwać, odebrać co, np. regi Asiam; oswobodzić, uwolnić; se, uciekać.

erro, avi, atum, are, zbłądzić, błąkać się, błędzić.

error, oris, m. błąd, mylne zdanie, uchybienie, niebaczność, XV, 7, 1.; in errore inducere, oszukać.

erudio, ivi, itum, ire, uczyć, ćwiczyć, kształcić, doskonalić.

erumpo, rupi, ruptum, ere, wypaść, przerznąć się przez obóz nieprzyjacielski.

eruo, ui utum, ere, wykopać, wygrzebać.

eruptio, onis, f. wycieczka.

escendo, scendi, sum, ere (e-scando), wstępować na co.

essedarius, a, um, szermierz obozowy.

essedum, i, n. wóz wojenny u Gallów i Brytów, na którym walczyli.

Esuvia albo Esuvia, m. naród Galski, na zachód od Sekwany.

et, 1) i, et... et, tak... jak, również... jak, nie tylko... ale także. — **2)** = etiam, także. — **3)** po zdaniach przeczących: lecz, IV, 3, 7.; VII, 4, 3.

eternam, albowiem.

etiam (et-iam), także, nadto, jeszcze; etiam nunc, jeszcze teraz, jeszcze do tego czasu; etiam tum, jeszcze teraz, jeszcze tą razą.

Etruria, zwycz. Tuscia, ac, f. kraina włoska, teraz Toskańskie księstwo.

etsi, chociaż, lubo aczkolwiek, acz.

Euboea, ae, f. wyspa Eubeja, teraz Negroponte.

Eumenes, is, m. 1) radzca tajny i wódz króla Filipa, i Aleksandra, rodem z m. Kardji w Tracji, który przy pierwszym podziale państwa Macedońskiego 323r. dostał Kapadocję.

Eumolpidae, arum, m. kapłani i przełożeni misterjów elejzyńskich, na cześć Cerery odbywanych, tak nazwani od Eumolpusa, trackiego kapłana Cerery.

Euphiletus, i, m. przyjaciel Fejcjona.

Euröpa, ae, f. córka fenickiego króla Agenora; przezwana od niej część świata zaczynała się od rzeki Don (Tanais).

Europaeus, a, um, europejski, Europejczyk.

Eurybiades, is, m. król spar-

tański, następca Leonidasa, poległego pod Termopilami 480.

Eurydice, es, f. żona macedońskiego króla Amyntasa II, babka Aleksandra W.

Eurysthēnes, is, m. syn Aristodema, brat Proklesa, z którym po zdobyciu Peloponezu przez Doryczyków dostał Lakonikę 1080r. Z ich rodzin panowało zawsze w Sparcie dwóch królów, jeden z jednej, drugi z drugiej.

evāde, si, sum, ěre, 1) uchodzić, uciekać, umknąć; ex fuga, uciekać od pogromu, (t. j. końca walki) Cs. III, 19, wybrnąć z niebezpieczeństwa. — 2) wypaść, koniec mieć, wziąć, skończyć się.

Evagōras, ae, m. 1) Ewagoras II, koło roku 400, król większej części wyspy Cypru. — 2) Ewagoras młodszy, który wraz z Focjonem od Persów wyłany zwojskiem 356 przeciw zbuntowanemu Cypryckikom i Egipcjanom oblegał miasto Salamis i zdobył Cypr 354.

evello, eili, vulsol, vulsum, ěre, 1) wyrwać.

evēnio, veni, ventum, ěre, 1) wydarzać się, zdarzać się. — 2) poszczęścić się, powieść się.

eventus, us, m. powodzenie, wypadek, skutek; przypadek, przygoda.

evito, avi, atum, are, 1) unikać, uchronić się, ująć czego.

evōce, avi, atum, are, 1) do siebie wezwać, pozwać, zaprosić, zaciągać wojsko; evocati, żołnierze wysłużeni, którzy wysłużywszy swój czas w szeregach pozostawali.

evolo, avi, atum, are, 1) wylecieć; wypadać z domu, wybiegać prędko.

exacuo, ui, atum, ěre, 1) ostrzyć, zapalić; ira (Abl.) jątrzyć, bardzo rozgniewać.

exadversum, 1) naprzeciw, naprzeciwko.

exagito, avi, atum, are, 1) wypędzić, przepędzać z jednego miejsca na drugie, ścigać, napastować, niepokoić, prześladować.

examino, avi, atum, are, 1) ważyć, odważać.

examino, avi, atum, are, 1) pozbawić oddechu, trwożyć; examinatus, strudzony, przestraszony, zmordowany. — 2) zabijać; se, zabić się, odebrać sobie życie; examinari, umrzeć, skonać.

exardesco, arsi, ěre, 1) zapalić się; bellum exardescit, wojna się zapala, wybucha; rozniewać się, dolore, Cs. V, 4.

exaudio, ivi, itum, ěre, 1) usłyszeć z daleka, słyszeć, rozumieć.

excēdo, cessi, cessum, ěre, 1) wyjść; ex proelio, ustąpić z pola bitwy, zpotyczki; ex acie, zbiegać, uciekać z placu, XXIII, 6, 2.

excellens, ntis, 1) odznaczający się, celujący, wyborny.

excellenter, 1) wybornie, wydatnie. **excello, ui, ěre, 1)** odznaczać się, celować, przewyższać, przechodzić kogo.

excelsus, a, um, 1) wysoki, wyniosły, wysoko leżący.

excepto, avi, atum, are, 1) brać, chwycić, przyjmować.

excido, di, sum, ěre (caedo), 1) wycinać; portas, bramy wylamać.

excito, civi, citum, ěre, 1) albo **excio, civi, citum, ěre, 1)** wywoływać, kazać się stawić, powołać, wezwać do siebie.

excipio, cēpi, ceptum, ěre (capio), 1) wyjmować; exceptis duobus, dwóch wyjąwszy, z wyjątkiem dwóch. — 2) schwytać, przejąć, XII, 4, 3. — 3) przyjmować; podejmować, brać na się; has partes, przyjąć tę rolę; invidiam, ścignąć na siebie nienawiść, narobić sobie nienawiści. — 4) wytrzymać; impetum natiarum, natarczywość nieprzyjaciół. — 5) przyłączyć się, następować, Cs. VII, 88.

excito, avi, atum, are, 1) podnosić, wystawiać, budować; turres. — 2) pobudzać, zachęcać, podburzać, XXIII, 10, 1; risum, śmiech sprawić, śmiechu narobić.

excludo, clusi, usum, ěre (claudio), 1) wyłączyć; aliquem reditu, odciąć komu powrót; re frumentaria, odciąć żywność; a navigatione, zaniechać; tempore excludi, nie mieć dosyć czasu.

excogito, avi, atum, are, 1) wymyślić, wynaleść, rozmyślać, rozważać; excogitatum est, niektórzy wpadli na tę myśl.

exercuo, avi, atum, are, 1) męczyć, dręczyć, trapić.

excubitor, ōris, m. żołnierz na straży, strażnik, czaty.

excubo, ui, itum, are, 1) straż odbywać, być na straży.

exculco, avi, atum, are, 1) depezać, wybijać, wyciskać, wtlaczać, obcisnąć.

excursio, onis, f. wycieczka, napasć, wtargnięcie.

excusatio, ōnis, f. wymówka, uniewinienie.

excuso, avi, atum, are, 1) wymawiać się, uniewiniać się, usprawiedliwiać się.

excutio, cussi, cussum, ěre (quatio), wytrząsać; sudorem, pot wy-ciskać.

exemplum, i, n. 1) przykład; *exempli gratia*, naprzykład (np.); wzór do naśladowania, XXV, 10, 3. — 2) odpis, formularz, VII, 4, 5.

exeo, ivi i ii, itum, ire, 1) wychodzić, wysieść na ląd; *ex nave*, II, 8, 7; (bez *ex nave*) VII, 8, 6. — 2) odejść, odjechać, w podróż się udać, II, 6, 5; wybrać się na wojnę, VII, 6, 1. (o flocie) wypłynąć, odpłynąć. — 3) *ex ore*, z ust wychodzić; fama *exit de re*, wieść rozchodzi się o czem; *in turbam* (milites) *exit aliquid*, coś rozchodzi się, staje się głośnem między ludźmi, ludzie dowiadują się o czemś.

exerceo, ui, itum, ěre, 1) ćwiczyć, wyćwiczyć, uprawiać. — 2) wykonywać; *saevitiam in aliquo*, wywierać zawziętość, złość, gniew, X, 6, 2. — 3) dokuczać komu, trapić go, przesładować.

exercitatio, onis, f. ćwiczenie, obroty wojskowe.

exercitatus, a, um, ěre, ćwiczony, wprawny; *bello*, biegły w wojnie; *exercitus*, ćwiczone do boju.

exercito, avi, atum, are, ěre, ćwiczyć.

exercitus, us, m. wojsko.

exhaurio, hausī, stum, ěre, wyczerpnąć, wypróżnić, wycieńczyć; kopać.

exherēdo, avi, atum, are, ěre, wydziedziczyć.

exigo, ěgi, actum, ěre (ago), wyganiać; przebyć, przejść; kończyć; *exacta jam aestas erat*, już się lato skończyło.

exigue, s, szczupło, skąpo, mało, krótko, ledwo, Cs. VII, 71.

exiguitas, atis, f. mała ilość; *castorum*, szczupłość obozu; *temporis*, krótkość czasu; *pellis*, cienkość skóry; *copiarum*, mała liczba wojska.

exiguus, a, um, ěre, mały, mało, mierny, szczupły, chudy, XVII, 8, 1.

exilis, e, ěre, cienki, chudy; *exiles res*, niedostatek, ubóstwo.

exilium, ěre, zob. *exsilium*.

eximie, s, wybornie, przedziwnie, nadzwyczajnie, niezmiernie.

eximius, a, um, ěre, wyborny, przedziwny, osobliwy.

eximo, ěmi, emptum, ěre (emo), wyjąć, wyłączać.

existimatio, onis, f. szacunek, bona, dobre mienie, imię, sława; *vulgi*, opinia publiczna; *tua in ea re a-*

gitur, chodzi tu o twoją sławę; *detri-mentum existimationis capere*, ponieść uszczerbek na sławie.

existimo, avi, atum, are (aestimo), 1) cenić, szacować, *aliquid non minoris (scil. pretii) co*ś równie wysoko szacować; ocenić, = osądzić, XXV, 20, 5. — 2) uważać za co, np. *gloriosum*, za rzecz chwalebną; *male existimatur de eo*, źle o mnie trzymają, mówią. — 3) myśleć, mniemać.

existo, zob. existo.

exitus, us, m. wyjście, skutek, koniec, śmierć.

exordior, orsus sum, ordiri, s, rozpoczynać, zaczynać, przedsiębrać.

expedio, ivi, itum, ire, 1) roz-pętać, rozwiązać; *arma*, być gotowym do boju, porządkować, Cs. VII, 36; *wywikłać*, uwolnić; *se*, wydobyć się szczęśliwie, ująć, XVIII, 5, 3; XXIII, 5, 2. — 2) załatwić co; *rem*, zapobiedz nie-poli, wydzwignąć z toni, XVIII, 9, 2. — 3) *intr.* być pożytecznym, przynieść korzyść.

expeditio, onis, f. wyprawa, przedsięwzięcie.

expeditus, a, um, ěre, lekko uzbrojony, lekki, bez tobołów, gotów do boju; *via expeditior*, droga krótsza; *expeditior sum*, nie jestem wtakim niebezpieczeństwie, natłoku; *expeditior res frumentaria*, wolniejszy, bezpieczniejszy dowóz żywności; *expeditus membris*.

expello, puli, pulsum, ěre, wypędzić; *dubitationem*, wątpliwość usunąć; *potestate*, pozbawić władzy, złożyć z urzędu.

expendo, di, sum, ěre, ważyć, płacić, wydawać.

expensus, a, um, ěre, ważony, wydany; *expensum sumtui ferre*, jako wydatek w rejestr zapisać.

experior, pertus sum, iri, s, 1) doświadczać, próbować, mieć do czynienia z kim, Cs. IV, 3, *rei eventum*, czekać końca; *fortunam*, los znosić; *omnia experti*, pomimo wszelkich wysiłków, Cs. IV, 3. — 2) *aliquem inimicum*, poznać jako nieprzyjaciela, znaleźć w kim nieprzyjaciela. — 3) *aliquem*, mierzyć się z kim.

expers, tis, ěre, nie mający udziału; *exp. sum consilii*, nie wiem o zamiarze; *periculi*, nienarażony na niebezpieczeństwo; *litterarum graec.*, nie obeznany z dziejami, z literaturą grecką.

expertus, a, um, ěre, doświadczony.

expio, avi, atum, are, ěre, oczyścić, naprawić; *incommodum virtute*.

expléa, **évi**, **étiám**, **ére**, napeli-
nić, dopełnić, wykonać, spełnić, nagrodzić.

expléo, **avi**, **átum** i **cuñ**, **éti-
tana**, **are**, 1) rozwinąć, rozpostrzedz,
rozszerzyć. — 2) wyjaśniać, opisywać,
opowiadać.

exploratór, **orís**, m. szpieg.

explóro, **avi**, **átum**, **are**, rem,
de re, badać, śledzić, dowiadywać się,
roztrząsać; voluntatem alicuius, wyro-
zumić, zbadać chęci czyje; mihi ex-
ploratum est = exploratum habeo, wiem
z pewnością, niezawodnie; pro explorato
habere, uważać za rzecz pewną.

explóro, **pósuñ**, **positum**, **ére**,
1) wysadzić z okrętu na ląd; rozwinąć,
wystawić. — 2) wykladać, objaśniać,
opowiadać, opisywać, skreślać; versibus,
w wierszach opiewać.

expórtó, **avi**, **átum**, **are**, wy-
nosić, wywozić, zabierać.

expóscó, **póposcñ**, **ére**, dopomi-
nać się, żądać czyjego wydania.

expóscó, **pressi**, **pressum**,
ére (premo), 1) wyciskać, wymódcz;
amor civium non vis expresserat, miłość
obywateli zjednała, nie przemoc doka-
zała, wymusiła; vocem exprimere, sło-
wo wydobyć. — 2) słowami wyrazić,
opisać, wystawić.

expóbro, **avi**, **átum**, **are**, wy-
mawiać, wyrzucać, wyrzuty czynić; de
aliqua re, dla, względem czego.

expugnatio, **onis**, f. dobywanie,
zdobycie, szturmowanie.

expugno, **avi**, **átum**, **are**, zdo-
być, wziąć (miasto), zawojować (na-
rody), se ipsum, siebie samego niszczyć,
sobie samemu szkodzić.

expulsor, **orís**, m. wyganiacz.

expúro, **sivi**, **situm**, **ére**
(quaero), dowiadywać się, wybadywać
pytać o co; sententias, o zdanie, o radę.

exscúpo, **psi**, **pium**, **ére**, wy-
ryć, wyskrobać.

exséquo, **entus sum**, **qui**,
iść za kim, towarzyszyć; wykonać; ius
sum, dochodzić swego prawa.

exséro, **rui**, **rtum**, **ére**, wy-
chylić, obnażyć.

exsiliúm, **i**, n. wygnanie.

exsisto, **exsisti**, **ére**, powstać,
podnieść się, wystąpić, okazać się, stać
się, być, XX, 1, 1.

expectatio, **onis**, f. oczekiwa-
nie, ciekawość, VII, 6, 1.

expecto, **avi**, **átum**, **are**, 1)
wyglądać, czekać, oczekiwać.

exspléndesco, **ui**, **ére**, świecić,
zajęśniać, odznaczyć się.

exstinguo, **xi**, **ctum**, **ére**, 1)
gasić, puścić w niepamięć, II, 1, 3. —
2) niszczyć, zabijać; quo exstincto, któ-
ry gdyby zginął.

exsto, **sisti**, **sistum**, **are**, wy-
stawać, ukazać się, być, trwać, zostawać.

exstúo, **uxi**, **ctum**, **ére**, wy-
stawić, budować; satis exstructus, do-
syc wysoki.

exsul, **is**, m. (ex solum), wygna-
niec, exsulem iudicare, za wyg. ogłosić,
z kraju wywołać.

exsuló, **avi**, **átum**, **are**, ska-
kać, wierzgać.

exter i **exterus**, **a**, **um**, zewne-
trzny, obcy, cudzoziemski, Superl. ex-
tremus zob. niżej.

externus, **a**, **um**, skrajny, za-
graniczny; externum malum, zagrani-
czna wojna.

extérreo, **ui**, **ítum**, **ére**, prze-
straszyć.

extimesco, **ui**, **ére**, lękać się,
obawiać się, być w obawie.

extérqueo, **rui**, **rtum**, **ére**,
wykręcać, wydzierać.

extra, zewnątrz, poza.

extraho, **xi**, **ctum**, **ére**, wycią-
gać, wprowadzić; se, szczęśliwie bez
szwanku ująć, XVIII, 5, 7; aliquid,
wstrzymywać; rem, zwłaczać, odkładać;
przez zwłaczanie czas tracić, Cs. V, 22.

extremó, wkońcu, na ostatek.

extremus, **a**, **um**, ostatni; res
extremae, rozpaczliwe położenie; extre-
mi, ostatni, straż tylna; extremum, osta-
tni raz, przypadek; ad extremum, na o-
statek, nakoniec; extrema senectus, sę-
dziwa starość. Często oddaje się przez
rzeczownik: extrema aetas, schylek, ko-
niec życia, wiek podeszły.

extrúdo, **usi**, **usum**, **ére**, wy-
pchnąć, wyrzucić; mare molibus, utrzy-
mać morze gołbami.

exúo, **ui**, **utum**, **ére**, zewlec,
ogolocić, wyrzucić, odjąć; aliquid armis,
rozbroić; hostem impedimentis, castris,
zabrać nieprzyjacielskie zaprzęgi, obóz.

exuro, **ussi**, **ustum**, **ére**,
spalić.

F.

faber, **bri**, m. każdy rzemieślnik
lub sztukmistrz; mianowicie Plur. fabri,
rzemieślnicy w wojsku, którzy składali
osobny oddział; ich wódz zwat się prae-
fectus fabrorum.

Fabianus, a, um, fabjuszowski; milites, żołnierze tak mężni, jak niegdyś fabjuszowscy.

Fabius, i, m. 1) Q. T. Maximus Cunctator, dyktator rzymski, który dowodził przeciw Hannibalowi. — 2) nazwisko kilku innych wodzów rzymskich.

facies, ei, f. twarz, powierzchowna postać, skład ciała, kształt.

facile, łatwo, bez trudności.

facilis, e, łatwy; facilia remedia, łatwo i prędko skutkujące środki.

facilitas, atis, f. łatwość; ludzkość, uprzejmość.

facinus, oris, f. dzieło, czyn (dobry lub zły), zbrodnia.

facto, feci, factum, ěre, i. trans. czynić, świadczyć; multa bona = beneficia, II, 9, 3. — 1) przeprowadzić, wykonać, skutecznie: imperata, rozkazy wypełnić; multa arudeliter avareque f., dopuszczać się wielkiego okrucieństwa i chciwości; de rebus suis, uczynić, począć co (dla swego ocalenia) z sobą. — 2) czynić; finem, uczynić koniec, zakończyć; pacem, societatem, pokój, przymierze zawrzeć; proelium, pugnam, bitwę stoczyć; bellum alicui, wojować; impetum in aliquem, uderzyć na kogo; caedem alicuius, zamordować, stracić kogo; iter, być w pochodzie, iść; insidias, zasadzki, zamachy czynić, zasadzać się na kogo; opus, pracować; ignes, ognie rozłożyć, rozniecić; ver suram, pożyczkę zaciągnąć. — 3) sprawić, dokazać, urządzić co, kazać (z następ. ut.); faciebat ut numerarent, kazał wyliczyć; ut scirent se facturum, że ich nauczy; nihil reliqui, nic nie pominąć, nie zaniedbać; aliquem missum, puścić, uwolnić. — 4) utworzyć; librum, dzieło napisać; pontem, most zbudować. — 5) z podwójn., Acc. zrobić kogo czem; aliquem civem, darować komu obywatelstwo; ducem, obrać wodzem; reum, zaskarżyć, oskarżyć; = reddere, aliquem certiore, uwiadomić, donieść, oznajmić; meliorem, poprawić. — 6) zbierać, gromadzić; pecuniam, praedas hostium, zdobyć na nieprzyjacielu; de aliquo praedas, ciągnąć z kogo korzyści, zysk; iacturam, ponieść stratę; fidem, przekonać; mihi vix fides fit, ledwie mi się wierzyć chce. — 7) obchodzić, uroczystość, np. mysteria. — 8) dać; potestatem, pozwolenie; potestatem sui (scil. ad pugnam), dawać komu przystęp do siebie = wdać się w bitwę, XVII, 3, 6; dać się schwytać, XVIII, 9, 1. — 9) mieć, verba = orationem habere, mieć mowę, mó-

wić, w sądzie się bronić, I, 7, 5. — 10) szacować, poważać, cenić; magni, wysoko; tanti, tyle. — 11) ponosić, cierpieć, ponieść stratę; lucri facere, korzyść odnieść, ciągnąć; naufragium, rozbić się. — 12) domi, w domu wychować, wyuczyć, XV, 13. — II. intr. 1) postępować sobie, obchodzić się z kim; male et iniuste. — 2) cum aliquo, trzymać z kim, być po czyjej stronie, sprzyjać komu; dei numen facit mecum, Bóg jest ze mną. Przeciwnie: adversus aliquem, powstawać na kogo, do przeciwnego należeć stronnictwa, XVIII, 8, 2. — Mit-tas face (= fac) = fac ut mittas, bądź łaskaw (zechciej, racz) przysłać.

factio, onis, f. stronnictwo; sine factione, nie wiążąc się z żadnym stronnictwem; factionem comparare, jednać sobie stronników.

factiosus, a, um, czynny, niespokojny, wicherzący, mający wiele stronników, starający się o nich.

factum, i, n. czyn, postępek, dzieło; in quo facto, gdy o tem myślał, tem był zajęty; eoque facto, i przez to, dla tego, tym sposobem.

facultas, atis, f. 1) łatwość, sposobność, moc, zdolność (ingenii), dostatek; liberam facultatem habere, mieć wolność, jest mi wolno; facultatem relinquare, dać czas; navium facultas, dostatek, wielka liczba okrętów; facultatem dare, facere, dać sposobność, pozwolenie; mihi datur facultas, mogę; accidit f., następuje się sposobność. — 2) w Plur. dobra, dziedzictwo, majątek, pieniądze.

figus, i, f. buk, bukowe drzewo.

Faleranus ager, okolica w Kampanji, słynna niegdyś z wyborbnego wina.

fallo, fefelli, falsum, ěre, oszukać, zawieść, zwodzić; verbo, uwodzić pozorem; zawieść w oczekiwaniu, VI, 3, 3; opinio eum fefellit, zawiódł się omylił się w oczekiwaniu; ea res illum non fefellit, w tem się nie zawiódł. Pass. falli, mylić się.

falso, mylnie, fałszywie; falso (scil. ita sperabat), w tem się omylił, VII, 9, 1.

falsus, a, um, mylny, fałszywy; suspicio, nieuzasadnione podejrzenie; falsa, orum, mylna wiadomość.

falx, eis, f. kosa; muralis kosa murowa, t. j. wielka balka z żelaznemi hakami, służąc do rozbijania murów, w czasie oblężenia; falces laqueis avertere, kosy powrozami chwytac, odciągać.

fama, ae, f. 1) wieść, pogłoska, f.

exit, pogłoska się rozchodzi; perfertur, wieść dochodzi; hujus fama, wiadomość o tem, II, 4, 2. (= 2) sława, dobre imię; de fama dimicare, swej sławy bronić w sądzie; fama celebrari, być sławionym, chwalonym; hujus rei magna fama est, ta rzecz bardzo słynie.

fames, is, f. głód; fame interire, z głodu umierać; famem depellere, expellere, głód zaspokoić; tolerare, głód znosić, cierpieć, wytrzymać.

familia, ae, f. 1) dom, czeladź, służby, domownicy. — 2) rodzina, familja. Familias jest Gen. w złożonym pater familias i mater familias, pan, pani domu.

famillāris, e, 1) domowy; res f., gospodarstwo, majątek; e sua re f., swym kosztem. — 2) do rodziny należący, popularny. Subst. przyjaciel domowy, powiernik.

familiaritas, atis, f. poufałość, zażyłość, przyjaźń, obcowanie.

familiariter, poufale; aliquo uti, żyć z kim w przyjaźni.

fannum, i, n. każde bogom poświęcone miejsce, świątynia.

fas, nieprzyp. n. wszystko co się godzi, słuszność, sprawiedliwość.

fastigatus, a, um, szpiczasty, kończasty, pochodzisty.

fastigium, i, n. szczyt, wierzch, wierzchołek; in summo f. esse, być u szczytu honorów; pari astigio stare in utraque fortuna, zachować jednostajność w obudwu razach, przy większym i przy mniejszym majątku. — 2) koniec dolny, scrobes paulatim angustiore ad infimum fastigio, ku dołowi coraz węższe.

fateor, fassus sum, eri, wyznać.

fatigo, avi, atum, are, trudzić, dręczyć, trapić; fame, głodem morzyć.

fatum, i, n. los, przeznaczenie.

fautor, oris, m. przyjaciel, opiekun, obrońca.

fautrix, icis, f. przyjaciółka, przyjazna, sprzyjająca; naturam habeo fautricem in tribuendis animi virtutibus, przyrodzenie obdarza mnie pięknymi przysmotami umysłu.

saveo, favi, fautum, ere, sprzyjać; partibus, wiazać się, trzymać z stronictwem.

fax, eis, f. pochodnia; ogień, pożar.

febris, is, f. febra.

felicitas, atis, f. szczęście (zapracowane, przeciw fortuna), pomyślność; felicitate utor, jestem szczęśliwy; feli-

citas me consequitur, szczęście mi sprzyja.

felicitater, szczęśliwie, pomyślnie.

femēn, iuis, n. = femur, oris, u. ndo.

femina, ae, f. kobieta, żona.

fenestra, ae, f. okno.

ferax, acis, żyzny, urodzajny.

ferē, 1) prawie, około, niemal. — 2) pospolicie, częstokroć.

Feretrius, i, m. (ferre opem) przezwisko Jowisza, z okoliczności, że Romulusowi dał pomoc, a ten wywdzięczając się wystawił na Kapitolu świątynię, w której za jego przykładem późniejsi wodzowie składali spolia opima, t. j. drugiemu wodzowi zabraną zbroję.

ferio, ire, bić; securi, ściąć komu głowę.

feritas, atis, f. dzikość.

ferme (właśc. Superl. od fere), prawie, niemal.

fero, tuli, lātum, ferre, 1) nosić, zanosić; arma, wiażąc się do broni, walczyć; arma, signa, wyruszyć, udać się w puchód; iter fert, droga prowadzi, wiedzie; se ferre i ferre, uderzać, nacierać na kogo. Pass. ferri, oznacza wszelkie silniejsze poruszenie: a) być porwanym, pędzonym; Rhenu fertur, płynie. b) przenośn. odio, nieważnością się unosić; omni cogitatione ad aliquid, całą uwagę zwrócić na co. — 2) znosić, cierpieć; impetum, natarczywość wytrzymać; aequo animo, znosić spokojnym umysłem, być na co obojętnym; tyrannus non ferendus, tyran nieznośny; non tulit hoc, nie mógł tego znieść, VII, 10, 3; indigne aliquid ferre, uważać co za złe, gniewać się o co; Intrans. fortuna fert, los zrząda. — 3) odnieść, otrzymać; fructum, nagrodę, być wynagrodzonym; repulsam, odmowną otrzymać odpowiedź. — 4) wydawać, np. poetam. — 5) pozwalać, wymagać, np. fert poetam. — 6) przedstawiać ludowi co do postanowienia; legem ferre, prawem ustanowić, chwalić. — 7) = efferre, laudibus, pochwałami wynosić; laude ferri, być chwalonym; fama ferri, być sławionym, wielką mieć sławę; nobilis feror, mam znaczenie, powagę. — 8) głosić kogo czem, uważać za co; inventorem, Cs. VI, 17. — 9) wpisywać, XXV, 13, 6.

ferocia, ae, f. srogłość, duma, upór; tanta sum f., tak jestem uparty.

ferociter, zuchwale, śmiało.

ferox, **ŏcis**, zuchwały, mężny, bitny, srogi (elephantus).

ferramentum, **i**, n. żelazne narzędzie, sprzęt.

ferraria, **ae**, f. (scil. fodina) kopalnie żelaza.

ferreus, **a**, **um**, żelazny.

ferrum, **i**, n. 1) żelazo. — 2) broń, oręż, miecz; ferro aut inopia interire, od oręża albo z głodu ginąć; ferro, zbrojno, VII, 10, 4.

fertilis, **e**, żyzny, płodny.

fertilitas, **atis**, f. żyzność, urodzajność.

ferus, **a**, **um**, 1) dziki, Subst. fera, ae, f. dziki zwierz. — 2) dziki, srogi, niezuchy, nieludzki.

fervefacio, **fecit**, **factum**, **ĕre**, zagrzewać, warzyć, rozpalić.

ferveo, **vi** i **bui**, **ĕre**, warzyć się; ferventes glandines, gorące, rozpalone kule.

festinatio, **onis**, f. kwapienie się, pospiech.

festus, **a**, **um**, uroczysty, świąteczny; dies festus, uroczystość, święto; diem festum habere, dzień (np. urodzin) uroczystość obchodzić.

fibula, **ae**, f. klamra, sprzączka.

ficilis, **e**, gliniany; vas fictile, garnek.

fidelis, **e**, wierny, uczciwy.

fideliter, wiernie, stale.

fidelitas, **atis**, f. wierność.

fidens, **ntis**, ufający; fidenti animo, pełen zaufania.

fides, **ei**, f. 1) zaufanie; fidem alicui habere, mieć do kogo zaufanie. — 2) wiara; fidem facere, przekonać; mihi vix fides fit, ledwie się mogę przekonać, ledwie mi się wierzyć chce; in fide manere, pozostać wiernym. — 3) rzetelność, poczciwość; fidei alicuius aliquid credere, komu jako rzetelnemu człowiekowi coś powierzyć; przywiązanie, VI, 2, 2; XXV, 4, 4. — 4) obietnica, dane słowo, przysięga; fidem dare, fide confirmare, przysięgę wykonać, przysiądz; fidem dare, dać słowo; fidem alicui interponere, ręczyć słowem: fidem conservare, dotrzymać słowa; praestare, dotrzymać przysięgi, przyrzeczenia; fidem amittere, przysięgi, przyrzeczenia nie dochować, złamać przysięgę, przemieszczyć się; mala fide, podstępnie (kiedy coś przyobcujemy, aby oszukać); fidem (dextra) dare, accipere, dawać, odbierać, zapewnienie, podaniem ręki wzajemnie się zobowiązać. — 5) opieka, obrona; in fidem recipere, wziąć

w opiekę; in fidem et potestatem alicuius venire, poddać się na łaskę i niełaskę.

fido, **sisus sum**, **ĕre**, aliqua re, ufać w co; victoria, być pewnym zwycięstwa.

fiducia, **ae**, f. zaufanie, ufność, pewna nadzieja, XVII, 4, 2.

fidus, **a**, **um**, wierny, któremu ufać można; fida amicitia, stała przyjaźń; pax, pokój pewny, rzetelnie zachowany.

figura, **ae**, f. postać, kształt; venusta, ujmująca powierzchowność, XVIII, 11, 3.

filia, **ae**, f. córka.

filius, **i**, m. syn, wnuk, XXV, 11, 3.

fungo, **fluxi**, **actum**, **ĕre**, 1) tworzyć, robić; vultum, udawać; se, kształcić się; foriunam, gotować sobie los. — 2) wymyślić.

finio, **ivi**, **itum**, **ire**, kończyć.

finis, **is**, m. koniec; libri finem facere, zamknąć księgę; Plur. granice, kraj, państwo; ad eum finem, quoad, tak długo aż.

finitimus, **a**, **um**, pograniczny, sąsiedni, sąsiad.

fit, **factus sum**, **fieri** (właśc. Pass. od facio), 1) stać się, dziać się; quo factum ut, stąd poszło, że; ex quo fiebat, skąd wynikało; quo facto, poczem, XIV, 5, 2. — 2) jako Pass. od facio; statua ei fit, stawiają pomnik; insidiae alicui fiunt, czynią się na kogo zasadzki; fit iudicium, sądzą; multo fit aliter, zupełnie się inaczej dzieje, rzecz ma się całkiem inaczej, inny jest zwyczaj, Praef. 7; quid (de) his rebus vellet, co by z niemi począć chciał, jakby sobie z nimi postąpić chciał.

firmitas, **atis**, f. moc, siła, stałość, trwałość.

firmiter, mocno.

firmitudo, **inis**, f. moc, trwałość.

firmo, **avi**, **atum**, **are**, 1) wzmoćnić, utwierdzić, ustalić, zabezpieczyć; zagrzewać. — 2) zapewniać, zapewniać się; civitates obsidibus, zabezpieczyć się biorąc zakładników.

firmus, **a**, **um**, mocny, silny, dzielny, wierny.

fistula, **ae**, f. baba do zabijania palów.

fistula, **ae**, f. fistuła, cieczenie ustawne.

Flaccus L., zob. **Valerius i Munatius**.

flagitium, **i**, n. haniebny uczynek, hańba.

flagito, **avi**, **atum**, **are**, wymagać, żądać.

flagro, avi, arsum, are, gored, palić, np. cupiditate.

Flaminius, i, m. 1) Konsul rzymski, pobity od Hannibala nad jeziorem Trazymeńskim 217. — 2) L. Quintius Flaminius, inny konsul rzymski.

flamma, ae, f. płomień, ogień, pożar; f. intermittit, ustaje.

Flavius, i, m. stronnik Brutusa, przeciwnik Antonjusza.

flecto, flexi, flexum, ěre, nagiąć; equos, koniami kierować; navem, okręt sterować; iter, zboczyć, inną udać się drogą.

fleo, flēvi, flētum, ěre, płakać.

flētus, us, m. płacz, łzy.

flo, avi, atum, are, wiać.

floreo, ui, ěre, kwitnąć, odznaczać się, celować, sływać; florens, wkwitającym stanie, bogaty, zamożny, szczęśliwy; florentissimae res, bardzo kwitające państwo, Cs. I, 30; florens adolescens, mający wpływ.

flos, oris, kwiat.

fluctus, us, m. 1) wał na wodzie, bałwan. — 2) przenośn. rozruch; civilibus fluctibus se committere, w rozruchach domowych brać udział, mieszać się do r. d.

flumen, inis, n. rzeka; flumine secundo, z wodą; adverso, pod wodę, w górę.

fluo, fluxi, fluxum, ěre, płynąć.

fodio, fōdi, fossum, ěre, kopać.

federatus, a, um, sprzymierzony.

foedus, ěris, n. przymierze, związek, ugoda, umowa, warunki pokoju.

foenus, ōris, n. zysk, procent.

forem = essem, fuisset; fore = futurum, esse.

forensis, e, należący do rynku, tam się odbywający, sądowy.

fōris, is, zwyczaj. Plur. fores, tum, drzwi, podwoje.

foris, Adv. za drzwiami, przede drzwiami, poza wałem, XIV, 6, 4.

forma, ae, f. postać, skład, rzeczy zewnętrzny, powierzchowność; formam alicuius cognoscere (qualis esset), kogoś osobiście poznać; iudicare forma, sądzić z powierzchowności, z pozoru.

formōsus, a, um, kształtny, urodny, urodziwy.

fors, fortis, f. przypadek, los; locum offert, nastęrcza sposobność.

forte, może, przypadkiem.

Fortis, e, mężny, waleczny, odważny, nie ustraszony.

fortiter, męźnie, silnie; venari, być myśliwym.

fortitudo, inis, f. męstwo, dzielność; fortitudine uti, okazać męstwo.

fortuito, przypadkiem.

fortuna, ae, f. 1) los, szczęście, lub nieszczęście (które od nas nie zależy, przeciw. felicitas i infelicitas.), secunda, prospera, szczęście, dobre czasy, powodzenie; adversa, nieszczęście; ita fert f., tak los zrząda; bogini szczęścia, XIII, 3, 4; non simplex = utraque, różny los (t. j. szczęście i nieszczęście); niestałość losu, XX, 1, 2. — 2) stan, położenie, stósunek; nullam seiunctam sibi ab eo vult fortunam, niechce aby los jego od losu drugiego był oddzielnym, t. j. niechce pomocy dla siebie samego, lecz zarazem i dla drugiego, chcieć dzielić z kim los. — 3) majątek; utraque, mniejszy i większy majątek. — Plur. fortunae, majątność, dary losu.

fortunatus, a, um, szczęśliwy, majątny, dobrze się mający.

forum, i, n. rynek, na którym się lud na obrady schadzał, sprawy sądowe odprawiano i mówcy mowy miewali; in fore esse, odwiedzać rynek, przebywać na rynku, t. j. kształcić się do usług publicznych; de foro decedere, usunąć się od usług publ.

fossa, ae, f. rów.

fovea, ae, f. dół, jama.

frango, frēgi, fractum, ěre, łamać; aves, potrzebować, osłabić, II, 2, 3; przywieść do rozpacz, osłabić ducha; frangi cura, trapieniem być troskami.

frater, tris, m. brat.

fraternus, a, um, braterski.

fratricula, ae, m. (frater-caedo), bratobójca.

fraus, dis, f. zdrada, oszukaństwo, podstęp.

Fragellae, arum, f. miasto w kraju Lacinników (Latium).

fremitus, us, m. łoskot, turkot, tęteł.

freno, avi, atum, are, ouzdać, okiełzać.

frequens, ntis, częsty, liczny, ścisły.

frequentia, ae, f. mnóstwo, zgromadzenie, tłum ludu; frequentia praestare, licznie się zgromadzić.

frēus, a, um, aliqua re, zaufany, ufający, dufający w co.

frigidus, a, um, zimny.

frigus, ōris, n. zimno, mróz.
frons, mās, f. 1) czoło. — 2) przedek: przednia część, czoło wojska; a fronte, z przodku; in fronte, na czele.

fructuosus, a, um, żyzny, urodzajny.

fructus, us, m. 1) owoc. — 2) pożytek, korzyść, procent; fructus rei familiaris, powiększanie majątku. — 3) nagroda; ferre alicuius rei fructum, odebrać, otrzymać nagrodę za co. — 4) zadowolenie; fructum oculis ex alicuius casu capere, cieszyć się widokiem czyjego nieszczęścia.

frumentarius, a, um, zbożowy; res frum., żywność; locus, okolica obfitująca wzbożem; navis, okręt ładowny z zbożem; Subst. frumentarius, i. m. (homo) kupiec zbożowy, handlujący zbożem.

frumentatio, onis, f. zbieranie zboża; conficere frumentationem, zebrać, nagromadzić zboże.

frumentor, atus sum, ari, zbierać żywność, picować.

frumentum, i, n. zboże.

fruo, fruitus sum, fructus sum, frui, używać; aliquo, obcować z kim.

frustra, darmo, nadaremnie, bez skutecznie, bez celu, na ślepo.

frustor, atus sum, ari, oszukać, omylić, zawieść; se, szkodzić sobie.

frux, ūgis, f. owoc, płód.

Fustus, i, m. nazwisko konsula i rycerza rzymskiego.

fuga, ae, f. ucieczka; in fuga esse, uciekać; milites reliqui ex fuga, reszta żołnierzy zbiegłych.

fugio, fugi, fugitum, ěre, 1) intr, uciekać. — 2) trans, unikać, chronić się, uchylać się od czego, XXV, 15, 3; hoc me non fugit, to nie uchodzi mej wiadomości, wiem to dobrze.

fugitivus, i, m. zbieg.

fugo, avi, atum, are, rozproszyc, rozpędzić, wypędzić, *de uicibus amittit.*

falgeo, fulsi, ěre, błyszczeć, jaśnieć, odznaczać się.

Fulvia, ae, f. żona najprzód Kłodjusa a potem Antonjusza.

fumo, avi, atuma, are, kurzyć się, dymić się.

fumus, i, m. dym.

funda, ae, f. proca.

fundamentum, i, n. podstawa, fundament; a fundamentis, do szczętu, zupełnie.

funditor, ōris, m. procarz, procnik.

fundo, fudi, fustum, ěre, lać, rzucić, picem; fundere et superare, zupełnie pobić, na głowę porazić.

fundus, i, m. wieś, majątność.

funestus, a, um (funus), śmiertelny, krwawy; victoria, zwycięstwo krwawo okupione; smutny.

fungor, functus sum, fungi, sprawować, piastować; honoribus, urzędy; servorum munere, czynić posługi, pełnić obowiązki niewolników. — 2) zatrzymać, zachowywać co, stósować się do czego, rządzić się czem, IX, 3, 4.

funis, is, m. powróż, lina.

funus, ěris, n. 1) zwłoki. — 2) pogrzeb; aliqueum amplo funere efferre, pochować, pogrzebać kogo wspaniale, wspaniale komu pogrzeb wyprawić. — 3) śmierć, XXI, 2, 3.

Furcius, i, m. L., konsul rzymski wraz z Klaudjuszem r. 196.

furo, ōris, m. zapał, szał.

furtum, i, n. kradzież.

fusillus, e, który się da otlewać; argilla, glina mięka, gietka.

futurus, a, um, przyszły, mający nastąpić; futura, przyszłość wypadki, przyszłość, II, 1, 4.

G.

Gabali, orum, m. naród w Akwitani.

gaesum, i, n. wielki pocisk, którego używali Gallowie.

Galba, ae, m. 1) wódz rzymski pod Cezarem. — 2) pretor. — 3) naczelnik Swesjonów.

galea, ae, f. hełm, przyłbica, szyszak.

Gallia, ae, f. Galja. Za czasów Cezara były dwie Galje: 1. Galja Cisalpińska, t. j. północne Włochy (Gallia Cisalpina, citerior), którą rzeka Padus dzieliła na: a) cispadana, i b) transpadana. 2. Galja Transalpińska (Transalpina, ulterior), która obejmowała dzisiejszą Francją, Belgją, większą część Szwajcarii i część Niemiec po lewej stronie Renu położonych, i dzieliła się znów na: a) Akwitańską, Aquitania, zawartą między Pirenejami, rz. Garonną i Atlantykiem; b) Celtycką później Lugduńską (Celtica, Lugdunensis) między Garonną, Sekwaną i Matroną, i c) Belgicką (Belgia), reszta Galji na pół-

noc od Sekwany i Matrony; d) Gallia provincia albo Provincia Romana, później Narbonnensis. — Inny podział Galji wedle sposobu życia i odzieży był taki: 1) Gallia Togata (= Cisalpina), gdzie Gallowie obyczajem rzymskim w togach chodzili; 2) Gallia Braccata (= Narbonnensis), tak nazwana od długich spodni (bracca) mieszkańców; 3) Gallia Comata, reszta Galji, w której było zwyczajem długie nosić włosy.

Gallicus, a, um, a, galski.

Galli, orum, m. Gallowie.

Carites, um, m. naród w Akwitani.

Garumna, ae, f. rzeka Garonna w Galji.

Garumni, orum, m. naród przy ujściu Garonny na jej lewej stronie.

gaudeo, gavisus sum, ěre, aliqua re, cieszyć się.

gaza, ae, f. skarb królewski; **gaza** regiae custos, podskarbi królewski.

Gelduni, Geldunni, orum, naród stojący pod zwierzchnictwem Nerdwów.

Gellus, i, m. Q. Canus, przyjaciel Attyka.

Genabum, i, n. miasto Karnutów w Galji Lugduńskiej (dziś Orleans).

gener, eri, m. zięć; mąż siostry, szwagier, IV, 1, 2.

generatim, a, um, osobna z każdego narodu.

generatus, a, um, zrodzony, pochodzący.

generosus, a, um, ślacheznego rodu, zacny, znakomity; fama generosa maiorum, wielka po przodkach sława.

Genęva, Genua, ae, f. miasto Allobrogów w Galji Narbońskiej.

gens, ntis, f. 1) ród. — 2) naród.

genu, u, n. kolano.

genus, ěris, n. 1) ród, pochodzenie, familja; Graecus genere, Grek rodem. — 2) naród (zam. gens), I, 3, 4; XXI, 2, 1. — 3) rodzaj, gatunek, sposób; cuius generis = quorum, -I, 1, 2; in omni genere vitae, w każdym zawołdzie życia.

Gergovia, ae, f. 1) miasto Arvernow. — 2) miasto Bojów.

Germani, orum, m. Germanowie, Niemcy.

Germania, ae, f. kraj Germanów, między Renem, Dunajem, morzem Północnem i Odrą.

germanus, a, um, rodzony, przyrodni (jednego ojca), Np. Praef. 4, V, 1, 2.

gero, gessi, gestum, ěre, 1) nosić. — 2) prowadzić, toczyć; bellum, male rem (= bellum), nieszczęśliwie prowadzić wojnę, w wojnie być nieszczęśliwym; gladio cominusque rem gerere, wręcz mieczem się rozprawiać. — 3) czynić (o władzach umysłu); haec dum geruntur, gdy się to dzieje; male res geritur Carthaginiensium, źle się dzieje Kartagińczykom; aliquid de aliqua re, czynić co w jakiej rzeczy, IV, 2, 4; magnas res, dokazywać wielkich r; res gestae, czyny; post rem gestam, po dokonaniu, uskutecznieniu tej rzeczy. — 4) sprawować, piastować, magistratum; rem publicam, rządzić krajem, sprawować rządzić w wojnie i w pokoju, VII, 7, 1; X, 6, 4. — 5) amicitiam, żyć w przyjaźni, XIV, 10, 4; inimicitias, żyć w nieprzyjaźni, XXV, 11, 5. — 6) se gerere, postępować sobie, sprawować się; splendide, okazałe występować, wielki dwór prowadzić. — 7) morem gerere, słuchać kogo, być posłusznym.

gigno, genui, genitum, ěre, rodić, wydawać.

gladius, i, m. miecz, szabla; minutus, krótszy; gladium stringere, dobyć miecza.

glans, dis, f. 1) żółądz. — 2) kula ołowiana.

gleba, ae, f. bryła ziemi, kula.

globus, i, m. koło, gromada; consensionis globus, stowarzyszenie, związek sprzyśięzonych, XXV, 8, 5.

gloria, ae, f. chwala, sława.

glorior, atus sum, ari, chęcić się, chlubić się, szczyć się czem.

gloriosus, a, um, 1) chlubny. — 2) chęćliwy.

Gobanilio, ōnis, m. Arwerńczyk, stryj Wercyngetoryga.

Gongylus, i, m. przywódca pod Mardonjuszem, rodem z Eretji.

Gortynius, a, um, gortynski; Gortynii, orum, mieszkańcy miasta Gortyny na Krecie.

Gracchus, i, m. T. Sempronius, konsul rzymski po bitwie pod Kannami 216; zaś Servilius Geminus był nim rok przed.

gradus, us, m. krok: 1) stopień; godność; imperii secundus, pierwsza godność po królu; eodem gradu esse, ten sam urząd sprawować. — 2) stanowisko; a gradu depelli, zob. depello.

graecae, po grecku.

Graecia, ae, f. Grecja,

Graccus, a, um, 1) grecki;

graeca lingua loqui, językiem greckim mówić, jestem rodzony (rodem) Grek, zatem loquentes = Graeci, I, 3, 2; omnium linguae Graecae = omnium Graecorum. — 2) Grek.

Gracocelli, orum, m. (Graiae Alpes i Ocelum) naród w Galji Transpańskiej.

Gracius, a, um, = Graecus.

grandis, e, wielki, obszerny, ogromny.

gratia, ae, f. 1) łaska; gratiam inire ab aliquo, skarbić sobie łaskę, przyjaźni czyją: magna gratia esse, gratiam multum valere apud aliquem, w wielkiej łasce być u kogo, wielkie mieć znaczenie. — 2) wpływ, znaczenie; gratia valere, wielkie mieć wpływ, wielkie znaczenie. — 3) zgoda; in gratiam redire cum aliquo, pogodzić się, pojednać się z kim. — 4) uprzejmość, grzeczność, dobroć, XXV, 2, 4 i 12, 2. — 5) wdzięczność; gratias agere, dziękować (słowami), habere, czuć wdzięczność, być wdzięcznym (w sercu); gratiam referre, wywdzięczać się; ironicznie: tak się odplacać, t. j. być wdzięcznym, Cs. I, 35.

gratia, Przyim.: dla.

gratis lub gratiis, darmo.

gratulatio, onis, f. powinszowanie; gratulationem facere, złożyć, powinszowanie, winszować.

gratulator, atus sum, ari, winszować.

gratus, a, um, 1) przyjemny, miły. — 2) wdzięczny.

gravis, e, 1) ciężki, ważny; historicus, wiarogodny dziejopis. — 2) żwawy, zapalczywy, surowy; aliquid gravius statuere in aliquem, surowo sobie z kim postąpić; aliquid mihi a Caesare gravius accidit, Cezar surowo się ze mną obchodzi. — 3) przykry, niebezpieczny, np. morbus; surowy, poena. — 4) poważny, V, 3, 4; gravior aetas, wiek poważniejszy, podeszlejszy.

gravitas, atis, f. 1) ciężkość, ważność, potęga (civitatis). — 2) powaga; morum, stateczność. — 2) oględność, rozsądek.

graviter, ciężko, mocno gwałtownie; graviter ferre, niechętnie widzieć, ubolewać.

gravo, avi, atum, are, obciążać; Pass. gravari, niechętnie co robić, niechcieć, odmawiać, wzbraniać się.

Gronium, i, n. zamek w Frygji.

gubernator, oris, m. sternik.

gusto, avi, atum, are, kosztować, smakować.

Gymnasium, i, n. 1) miejsce gdzie, gdzie się odbywały ćwiczenia gimnastyczne. — 2) szkoła, gdzie filozofowie miewali swoje rozprawy z młodzieżą. — 3) obszerne gimnazja były też grobem znakomitych mężów.

gymnaecionis, idis, f. mieszkanie niewiast w środkowej części domu.

II.

habeo, ui, itum, 1) mieć; im matrimonio, mieć za żonę; spem in aliquo, pokładać w kim nadzieję; timorem in aliquo, obawiać, lękać się kogo; aliquem bonum amicum, inimicissimum, mieć, znaleźć w kim dobrego przyjaciela; najzaciętszego nieprzyjaciela; in odio, nienawidzić; haberi participem rei, mieć udział w sprawie; amorem, posiadać miłość; gratias habere, wdzięcznym być; habere motum = moveri, Cs. IV, 23; h. in animo, zamyślać — z Particip. Perf. Pass. positum habere = posuisse, XVIII, 11, 3; cognitum habere, dokładnie znać; perceptam habere, pojmować, znać; h. aliquem obstructum, zobowiązać sobie kogo; — z następn. Relat.: mieć środki, wiedzieć; non habeo quid dicam, nie wiem, co mam powiedzieć. — 2) suspicionem habere, być w podejrzeniu; iter habere, mieć drogę przed sobą. — 3) mieć, uważać za co; magni h. aliquem, wysoko cenić. — 4) liczyć; aliquem in summis ducibus, liczyć do najznakomitszych wodzów; numero sapientium, liczyć do mędrców. — 5) oddawać, np. honores, część, honory. — 6) orationem, mieć mowę; sermonem de re, rozmawiać o czem. — 7) odbywać, urządzić co; amicorum concilium h., zgromadzać przyjaciół; quaestionem, śledztwo rozpocząć, słuhać. — 8) satis habere, mieć dosyć, być zadowolonym, przestawać na czem. — 9) ad manum, mieć przy boku (sobie) do pomocy, używać kogo do czego. — 10) malo aliquem h., źle się obchodzić z kim, dokuczać komu, szkodzić. — 11) se habere, mieć się, być.

habito, avi, atum, are, mieszkać; bene, wygodnie mieszkać, mieć wygodne mieszkanie, cum aliquo, u kogo.

haec, tēdy, wtem miejscu.

haecenus, dotąd, do tego miejsca.

Hadrumetum = Adrumetum.

haesito, avi, atum, are, 1)

więznąć, ulgnąć, zawisnąć. — 2) wabić się, być wniepewności.

Haliartus, *is*, f. miasto w Beocji.

Halicarnassensis, *i*, m. z Hali-karnasu, miasta stołecznego Karji.

Hamilcar, *br̄is*, m. ojciec Hannibala, poprzednik Hasdrubala.

Ammon, zob. Ammon.

Amnis, *i*, m. węda, hak.

Hannibal, *is*, m. syn Hamilcara, po zamordowaniu szwagra Hasdrubala w Hiszpanji został jego następcą i rozpoczął drugą wojnę Punicką.

Harpage, *onis*, m. hak, hak wojenny, ręka żelazna t. j. drąg z hakiem do rozrywania murów.

Harudes, *um*, m. naród germański na półwyspie Jutlandji.

Haruspex, *icis*, m. (qui harugas ex ta inspicit) wieszczek przepowiadający z wnętrzości zwierząt.

Hasdrubal, *alis*, m. 1) zięć i następca Hamilcara w dowództwie, poprzednik Hannibala. — 2) brat Hannibala.

Hasta, *ae*, f. 1) włócznia, dzida; hastam proicere, zdjąć komu nadstawiać. — 2) hasta publica, publiczna sprzedaż (na znak stawiano włócznię; ad hastam publicam accedere, chodzić na p. sp.

Hastatus, *a*, *um*, uzbrojony kopją, włócznią; hastati (scil. milites), kopijnicy, piesi żołnierze, którzy w bitwie tworzyli pierwszy szereg; w drugim i trzecim szeregu stali Principes i Triarii; dzielili się na 10 Ordines; ztąd a) hastatus primus (scil. ordo), pierwszy oddział kopijników; b) setnik kopijników w pierwszej kochorcie.

Hastile, *is*, n. drzewie u włóczni.

Haud, *nie*, bynajmniej.

Hellespontus, *i*, m. 1) cieśnina, morza między Tracją i Azją Mniejszą. — 2) kraj nad nią położony.

Helotes, *um* i **Helotae**, *arum*, mieszkańcy miasta Helos, zdobytego przez Lacedemończyków 1080, pozbawieni wolności dla uprzywilejowanej obrony.

Helvetii, *orum*, m. naród germański w dzisiejszej Szwajcarii.

Helvetius, *a*, *um* helwecki,

Helvii, *orum*, m. naród w Gallji zwanej Prowincją.

Helvius, *i*, m. C., był edylem (aedilis) razem z Katonem.

Hemerodromus, *i*, m. biegacz, goniec.

Hephaestio, *onis*, m. wódz Aleksandra Wgo.

Heraclides, *is*, m. 1) waleczny wódz z Syrakuzy, ale człowiek niespokojny. — 2) Heraclidae, *arum*, potomkowie Herkulesa.

Hercules, *is*, m. syn Jowisza, dla urodzenia i czynów swoich za Boga uważany.

Hercynia silva, *ae*, f. las Hercyński, który wedle Cezara ciągnął się od Dunaju do granic Daków.

Hereditas, *atis*, f. dziedzictwo; a patre relicto, po ojcu spadłe.

Heres, *edis*, m. dziedzic; ex do-drante $\frac{1}{2}$ majątku.

Hermes, *ae*, m. 1) Merkury, poseł bogów, wynalazca i nauczyciel muzyki, nauki, a osobliwie ćwiczeń gimnastycznych. — 2) Plur. posągi Merkurego z marmuru lub drzewa bez nóg i rąk, które przed świątyniami i domami stawiano na czworograniastych kolumnach.

Hetaerice, *es*, f. straż przyboczna na koniach, złożona z najznakomitszych i najwierniejszych Macedończyków.

Hiberna, *orum*, n. zimowisko, leże zimowe.

Hibernacula, *orum*, n. = hiberna.

Hibernia, *ae*, f. wyspa Irlandja.

hiberno, *avi*, *atum*, *are*, zimować, przepędzić zimę, być na zimowych leżach.

hibernus, *a*, *um*, zimowy; castra hiberna = hiberna.

Hic, *haec*, *haec*, 1) ten, ta, to; in his, między innymi; odnosi się do przedmiotu bliższego, jak ille do dalszego. — 2) = talis, e, taki. — 3) Abl. hoc (zam. eo)... quo, tem... im, wyraz stopniowania; hac (scil. via), tędy.

Hic, tutaj, tu, dopiero wtenczas.

Hicetas, *ae*, m. tyran miasta Leontini.

hiemalis, *e*, zimowy.

hiemo, *avi*, *atum*, *are*, zimować, przezimować.

hiems, *emis*, f. 1) zima. — 2) burza morska, nawałnica.

Hierophantes, *is*, m. kapłan, arcypapież.

Hilaritas, *atis*, f. wesołość, radość; risus omnium cum hilaritate cooritur, powstaje powszechny śmiech i radość.

hinc, ztąd, z tego miejsca.

Hipparinus, *i*, m. 1) ojciec Diona syrakuskiego. — 2) syn Dionizjusza starszego i Arystomachy, siostry Dionaj; panował 353-350.

Hippo, ōnis, 1) miasto w krainie Kartagińskiej. — 2) miasto w Numidji.

Hipponeus, i, m. bogaty Atenczyk, ojciec Hipparety, małżonki Alcjbjadesa.

Hirrus, zob. Licinius.

Hirtius, i, m. A. wódz Cezara i konsul r. 711 od zał. Rzymu, autor ósmej księgi de bello Gallico.

Hirtus, a, um, kosmaty, najeżony.

Hispania, ae, f. półwysep pirenejski. Za czasów Cezara dzieliła się Hiszpanja na: 1) Hispania citerior, wschodnia część, zwana później Tarraconensis. — 2) Hisp. veterior, część południowa i zachodnia, które się zwały Lusitania i Baetica.

Hispanus, a, um, hiszpański.

Hispanus, i, m. Hiszpan.

Histiaceus, i, m. rzadca Miletu, wspierał swego krewnego Arystagorasa, za którego poduszczeniem Grecy azjatyccy zbuntowali się przeciw Persom, ale od Artakserksesa został pojmany i zabity.

Historia, ae, f. dzieje, historia.

Historicus, i, m. historyk, dziopis.

Hoc, zam. eo, tem.

hodie, (zam. hoc die) dziś, teraz.

Homerus, i, m. poeta grecki.

homo, inis, m. człowiek, osoba, XXV, 5; homo adolescens, młody człowiek.

honestas atis, f. przystojność, uczciwość; ab honestate remotus, nieprzystojny.

honestus, a, um, przystojny, uczciwy, czcigodny, znakomity; honesto loco natus; z uczciwej familji pochodzący.

honor, oris, m. 1) cześć, uszanowanie, szacunek; honore auctior sum, sława moja rośnie; honorem alicui habere, mieć dla kogo, okazywać uszanowanie. — 2) zaszczyt, urząd, dostojność; honor regni, godność królestwa.

honoratus, a, um, poważny.

honorificus, a, um, czyniący zaszczyt, zaszczytny, chlubny.

herreo, ui, ěre, drzeć, lękać się.

horribilis, e, straszny, straszliwy, srogi.

horridus, a, um, drzący, straszny, straszliwy.

hortatus, us, m. zachęcanie, namowa; hortatu patris, za namową ojca, zachęcany od ojca.

Hortensius, i, m. Q., po Cyce-

ronie najznakomitszy mowca swego czasu.

hortor, atus sum, ari, napominać, zachęcać, namawiać, radzić, I, 4, 1; pacem, namawiać do pokoju, XIV, 8, 5.

hortus, i, m. ogród; horti orum, zwierzyniec.

hospes, itis, m. obcy, cudzoziemiec, gość; przyjaciel gościnniey.

hospitium, i, n. gościnność; hospitio alicuius uti, stanąć gospodą u kogo, doznawać gościnności, bawić jako gość u kogo, V, 3.

hostia, ae, f. bydlę ofiarne.

hostis, is, m. nieprzyjaciel.

H. S. zob. Sestertius.

huc, tu dotąd.

huiusmodi, tego rodzaju; id huiusmodi erat, skutkiem tego było, X, 7, 2.

humanitas, atis, f. ludzkość, grzeczność, uprzejmość; wykształcenie, oświata, Cs. I, 1 i 47.

humanus, a, um, ludzki, wykształcony, oświecony.

humerus, i, m. ramie.

humilis, e, niski, mały, słaby.

humilitas, atis, f. 1) niskość, niska budowa. — 2) słabość.

humo, avi, atum, are, grzebać, pochować, sprzącać pogrzeb.

Hystaspes, is, (i), m. ojciec króla Darjusza.

I.

iaceo, ui, ěre, leżeć, leżeć zabitym; iacens, poległy; mieszkać (o narodzie).

iacio, iěci, iactum, ěre, rzucać; aggerem, usypać groblą, wał.

iacio, avi, atum, are, 1) często rzucać, miotać, szamotać. — 2) wiele mówić.

iacŭra, ae, f. 1) rzucanie, osobl. towarów z okrętu w morze podczas burzy. — 2) szkoda, strata.

iacŭlum, i, n. pocisk, grot, strzała, włócznia, oszczep; ferefacta iacula, ogniste pociski.

iam, juŭ.

ianua, ae, drzwi.

Januarius, a, um, Styczniowy.

Jason, ōnis, m. tyran w tesalskim mieście Pherae koło r. 380.

ibi, tam.

ibidem, tamże.

ico, icel, icŭm, ěre, uderzać,

bić; lapide ictus, kamieniem ugodzony.

ictus, us, m. uderzenie, raz, cios.

ideirco, dla tego, przeto.

idem, eadem, idem, 1) tenże, ten sam; dla wzmocnienia dodaje się niekiedy ille. — 2) = etiam, eundemque generum, który był także zięciem króla.

identidem, często, częstokroć, wielokroć.

ideo, dla tego, przeto, dla tej przyczyny.

idoneus, a, um, zręczny, zdolny, zdolny, stósowny, dogodny, dostateczny, godny wiary, Cs. IV, 21.

idus, um, f. 15ty dzień marca, maja, lipca i października, a 13ty innych miesięcy.

igitur, 1) oznacza wniosek z poprzedzających rzeczy; więc, zatem, przeto. — 2) po nawiasie czyli zawieszeniu sensu przydłuższego znaczy to samo, co inquam: mówię, tedy, VIII, 4, 3; XVI, 2, 5.

ignarus, a, um, niewiedzący, nieobeznany.

ignis, is, m. ogień; ignem facere, ogień rozniecić.

ignobilis, e, nieznany, niesławny; podły, mały, nieznany.

ignominia, ae, f. (in nomen), niesława, hańba, zelżywość; ignominiam accipere, okryć się hańbą.

ignorantia, ae, f. niewiadomość, nieznajomość; ignorantia (Abl.) bonarum rerum, nie znając się na dobrych, smacznych rzeczach, potrawach, XVII, 8, 5.

ignoro, avi, atum, are, nie wiedzieć; non ignorare, dobrze wiedzieć; aliquid, nieznać kogo (osobiście), III, 1, 4.

ignosco, novi, notum, ere, przebaczyć, darować, odpuścić, ułaskawić, Cs. I, 45; VII, 12.

ignotus, a, um, 1) nieznany. — 2) nieobeznany z czem; ignoti, ludzie, którzy Agezylausza nie znali, XVII, 8, 1.

ille, a, ud, ów, owa, owo, 1) odnosi się zwykle do przedmiotu dalszego; czasem do bliższego, I, 1, 4; VIII, 1, 3, także do następnego, VIII, 1, 1. — 2) kładzie się dla pokazania znakomitej jakiej osoby lub rzeczy; ów (= znany), np. Pittacus, ów Pittakus. — 3) wzmacnia znimki idem, ipse: ów właśnie, ów oto, tenże. — 4) illi, ów naród, o którym jest mowa, Persowie, XIV, 8, 2; IX, 3, 3; Ateńczykowie, V, 3, 1; Grecy, VII, 3, 2.

illuc, tam, po tam tej stronie.

illigo, avi, atum, are, przywiązać, wplatać, przymocować.

illo, 1) tam dotąd. — 2) do rzeczy; illo pertinere, ut — do tego dążyć, aby.

illuc, tam; do rzeczy; sed illuc redeamus, lecz wróćmy do rzeczy.

illudo, ludi, lusum, ere, oszukać, sztydzić, naigrawać się z kogo.

illustris, e (lustrum), jasny, sławny, znakomity, świetny; hoc illi maxime est illustre, to mu najwięcej przynosi sławy, tem się wstawia.

illustro, avi, atum, are, 1) oświecać, wyjaśniać. — 2) wstawiać.

illyricum, i, n. wybrzeże Adryatyckie, zwane dziś Dalmacją i Albanją.

imago, inis, f. 1) obraz, posąg. — 2) przenośn. wyobrażenie, obraz, opis; imaginem exprimere, skreślić, dać obraz.

immanentius, i, m. król Trinobantów.

imbecillitas, atis, f. słabość.

imber, bris, m. deszcz, deszcz ulewny, ulewa; cooritur, spada.

imbuo, ui, utum, ere, napętniać, napawać; obeznać, przyzwyczajając.

imitator, oris, m. naśladowca.

imitor, atus sum, ari, naśladować; consuetudinem gentis, żyć według zwyczajów.

immensus, e (in manus), ogromny, nadzwyczajny, wielki.

immerens, atis, niezastługający, niewinny.

immineo, ui, ere (in maneo), wisieć, grozić, zagrażać, zbliżać się, być bliskiem.

imminuo, ui, utum, ere, zmniejszać, osłabiać, zepsuć.

immitto, misi, missum, ere, 1) wpuszczać, wpędzić; se in hostes, rzucić się na nieprzyjaciela. — 2) rzucać, strzelać, tela. — 3) wbijać, wstawiać.

immoderatus, a, um, nieumiarkowany, rozpustny.

immodestia, ae, f. nieskromność, nieposłuszeństwo, niekarność.

immolo, avi, atum, are, zabijać na ofiarę, ofiarować.

immortalis, e, nieśmiertelny; memoria, pamięć wieczna.

immunus, e (manus), wolny od podatku, daniny, haraczku; niepodległy.

immunitas, atis, f. wolność; omnium rerum, od wszelkich ciężarów, podatków.

imparatus, a, um, nieprzygotowany, niegotowy, nieostrożny.

impedimentum, i, n. 1) prze-

szkoda, trudność, zawada. — 2) plur. obłogi wozów wojennych, ciężary wojenne, zaprzęgi.

**impedio, ivi, itum, ire, uwi-
kłać, przeszkadzać, zawady stawiać, utrudniać; nieprzystępnym czynić, Cs. VII, 57. Pass. być wstrzymywanym, doznawać przeszkód, trudności.**

impeditus, a, um, połączony z trudnościami, trudny, nieprzystępny, nieprzebyty; animis impeditis = occupatis.

impello, pūli, pulsum, ēre, napędzać, pobudzić, namówić, zachęcić, spowodować; impulsus, powodowany; auctoritate, za radą, I, 5, 2.

impendeo, ēre, wisieć nad czym, grozić, być bliskiem, być w bliskości.

impensa, ae, f. koszt, nakład; publica, kosztem rządu; meis impensis, moim kosztem.

impensus, a, um, drogi; pretium, wysoka cena.

imperator, oris, m. naczelný wódz, hetman; ante illum imperatorem, przed nim jako wodzem = nim był wodzem.

imperatorius, a, um, wodzowski, hetmański.

imperatum, i, m. rozkaz.

imperfectus, a, um, niedokończony; pons, most poczęści zerwany.

imperite, nie umiejętnie, non imp.; umiejętnie, mądrze.

imperitus, a, um, niedoświadczony w czym, nie obeznany z czym; belli, nieświadom sztuki wojennej; rerum, nie obeznany z stósunkami.

imperium, i, n. 1) rozkaz, nakaz; imperia administrare, rozkazy wydawać, rozkazywać. — 2) władza bądź cywilna, bądź wojskowa, urzędy, panowanie, dowództwo; imperium belli, zarząd wojny; imperium civitatis obtinere, osiągnąć panowanie; urbius imperia perpetua dare, dożywotne rządy miasta powierzyć; orbis terrarum, panowanie świata; summum imperium, summa imperii, belli imperium, naczelne dowództwo w wojnie; Plur. imperia, orum, urzędy, stopnie wojskowe. — 3) królestwo, państwo, XXI, 3. XXV, 3.

impéro, avi, atum, are, 1) rozkazywać, dowodzić; illo imperante, pod jego dowództwem; z Acc. cum Inf. pass. kazać. — 2) nakazać, domagać się, zażądać; imperata facere, rozkazy wypełnić. — 3) panować, Cs. I, 36.

**impertio, ivi, itum, ire, udzia-
lać, dawać; aliquem doctrina, komu nauki.**

**impétro, avi, atum, are, do-
kazać, osiągnąć, otrzymać, uprosić.**

impétus, us, m. napad, natarcie, nacieranie, natarczywość; ventorum, gwałtowność, siła wiatrów.

**impiger, gra, grum, niezmor-
dowany, pilny, waleczny.**

impius, a, um, wykraczający przeciw bogom, ojczyźnie i rodzicom; bezbożny, okrutny; Subst. zbrodniarz.

implacabilis, e, nieubłagany.

implico, avi, atum i cui, citum, are, uwikłać, powiązać; morbo, in morbum implicitus, chorobą złożony, popadłszy w chorobę; implicitus magnis rebus, znajdujący się w przykrem położeniu, mieć udział; tyrannido (= tyranno utroque), zawikłany, t. j. blisko spowinowacony.

implo-ro, avi, atum, are, błagać, wzywać, wołać, prosić.

impōno, posui, positum, ēre, 1) położyć, postawić, włożyć; equis, wsadzić na koń; in naves, wsadzić na okręt; zagrzebać, zakopać, XIV, 11, 3; custodem, stróża przydać. — 2) Przenośn.: a) nałożyć, stipendium; necessitate alicui, włożyć na kogo obowiązek; b) vadimonium, wplatać kogo w proces; c) alicui, oszukać kogo.

importo, avi, atum, are, sprowadzać.

impotens, ntis, słaby, nie mocny, nie pohamowany, nie powściągliwy; dominatio, okrutne panowanie.

impraesentiarum (in praesentia rerum), teraz, nateraz, w tem położeniu.

impressio, onis, f. wkroczenie, napad; impressionem facere, wkroczyć, wpaść.

imprimis, mianowicie, szczególniej, nade wszystko, jak mało kto, XXV, 13.

imprōbus, a, um, niepoczciwy, zły, niegodziwy, niesprawiedliwy.

improvisus, a, um, nieprzewidziany, niespodziany; de improviso, niespodzianie, nagle.

imprudens, ntis, 1) nieświadom, niewiedzący; imprudente aliquo, bez wiedzy czyjej. — 2) nieprzygotowany, niespodziewający się czego, niebaczny.

imprudenter, nieostrożnie, nieroztropnie.

imprudentia, ae, f. nieostrożność, nieroztropność, nierozsądek.

impūbes, eris, niedorosły, niezony, bezzenny.

impugno, avi, atum, are,

nacierać, uderzać na kogo, napaść; prior impugno, wprzody nacieram.

impulsus, us, m. poduszczenie; impulsu, zpoduszczenia.

impune, bezkarnie.

impunitas, atis, f. bezkarność.

inans, a, um, (Superl. od inferus), najniższy. Imum, spód; ab imo, od dołu.

in, I, z Accus. na pytanie dokąd? 1) mówiąc o miejscu; do, na, w. — **2)** o czasie: do, aż do; in diem, na pewien dzień, w pewnym terminie, XXV, 9, 5; in dies, od dnia do dnia, z każdym dniem. — **3)** z resztą oznacza: a) cel: przeciw, naprzeciw, np. bellum gerere in aliquem. b) sposób czynności: admirandum in modum, w sposób nadzwyczajny, podziwienia godny. c) rozłożenie: in singulos menses, na każdy miesiąc. — **II. z Abl. na pytanie gdzie? 1)** o miejscu: w, na. — **2)** o czasie: podczas, w czasie, w przeciągu; in bello; in pace; in hoc facto, gdy właśnie tem się miał zająć, będąc bliskim wykonania swego zamiaru in qua potestate = habens h. potestatem; in eo magistratu, w czasie sprawowania tego urzędu. — **3)** z resztą wyraża liczbę, do której coś należy: między, z pomiędzy, u, w, np. in virtutibus. b) posiadanie: in sestertio, mając s. c) względ na co, przyczynę: opinio in eo, zdanie o nim; in eo reprehendere, dla tego ganić.

inaedifico, avi, atum, are, zabudować, loriculam coronis.

inanis, e, próżny.

incautus, a, um, nieostrożny, niespodziany.

incendium, i, n. pożar; incendio delere, vastare, niszczyć ogniem, w perzynę obrócić, spalić; incendio aliquem conficere, spalić kogo.

incendo, di, sum, ěre, 1) zapalić, podpalić. Pass. spalić się, zgórzyć. — **2)** zapalać, pobudzać; ira incendi, gniewem paść; incensus (scil. ira), rozgniewany, XVIII, 10, 4; quo dolore incensus, o co rozgniewany; equum calaribus, spiąć konia ostrogami.

inceptum, i, n. (incipio), przedsięwzięcie, zamysł, początek.

incertus, a, um, niepewny.

incido, cidi, cisum, ěre (caedo), 1) wpadać, spotykać; aetas incidit in ea tempora, życie przypada w te czasy; in invidiam, popaść w nienawiść. — **2)** przydarzyć się, powstać, np. bellum.

incido, cisi, cisum, ěre, (caedo), wrzynać, narzynać, wyrycić.

incipio, cepi, ceptum, ěre (capio), zaczynać, poczynać, przedsiębrać.

incito, avi, atum, are, 1) poruszać; se incitare, incitari, spieszyć się, wypaść, prędko iść, jechać, płynąć; remis incitantur, za pomocą wiosł posuwać się; incitato equo, wczwał; aestas se incitat, morze napływa. — **2)** poduszczać, zachęcać, zagrzewać, dodawać bodźca.

inclino, avi, atum, are, nachylać, odeprzeć; fugam, zmusić do ucieczki, rozpędzić. Pass. inclinari, ustępować.

incognitus, a, um, nieznamy, nieznan.

incola, ae, m. mieszkaniec.

incolo, ui, cultum, ěre, 1) mieszkać. — **2)** zamieszkiwać.

incolumis, e, cały, nienaruszony, bez uszkodzenia, bez uszczerbku, niezwyjęzony.

incolumitas, atis, f. zdrowie, całość; ad incolumitatem pervenire, dostać się na bezpieczne miejsce.

incommode, niewygodnie, nieszczęśliwie, źle.

incommodum, i, n. niewygodna, szkoda, kłeska; accipere, szkodę, kłeskę ponieść.

incommodus, a, um, niewygodny, nie stosowny do rzeczy.

inconsideratus, a, um, niebaczny, nierozumny.

incredibilis, e, nie do wierzenia; przechodzący wszelką wiarę, nie podobny.

increpito, avi, atum, are, krzyczeć na kogo; vocibus, głośno gromić, oskarżać, ganić.

incumbo, ubui, ubitum, ěre, położyć się, wspierać się na czem; usilnie się o co starać; animo et opibus in bellum, umysłem i dostatkami przyłożyć się do wojny.

ineuria, ae, f. niepilność, nie dbalstwo.

incurro, curri, cursum, ěre, napadać, najeżdzać.

incursio, onis, f. najazd, wkroczenie, napaść. *myślica*

incursus, us, m. natarcie, napad.

inde, 1) z tamąd. — **2)** od owego czasu, potem.

index, icis, m. donosiciel, oskarżyciel, wydawacz.

indicium, i, n. doniesienie, zeznanie, dowód; indicio esse, służyć za

dowód; esse rei indicio, świadczyć o czym; per indicium = per indices.

Indico, xi, etum, ěre, nakażać, ogłosić, oświadczyć, obwieścić; bellum, wojnę wypowiedzieć.

Indico, avi, atum, are, wyjaśnić, wydać, dowodzić, *cywarak*

Indictus, a, um, nie wymówiony; indicta causa, bez słuchania, niewysłuchawszy obrony.

Indidem, także ztamtąd, także z Teb, XV, 5, 2.

Indigens, ntis, potrzebujący.

Indigeo, ul, ěre, potrzebować.

Indignatio, onis, f. gniew, oburzenie.

Indigne, niechętnie, niesłusznie, niewiernie; ind. ferre, przykro znosić.

Indignitas, atis, f. niegodność, niegodne obejście się z kim, obelga, sromota.

Indignor, atus sum, ari, aliquid, gniewać się o co, mieć co za złe, uważać co za nieprzystojne.

Indignus, a, um, niegodny, niezastęgujący; fide indignum, co się nie zgadza z obowiązkiem (poddanego); indigna, niezastężony los.

Indiligens, ntis, niebaczny, niedbały; non ind. staranny, gorliwy.

Indiligenter, niedbale.

Indiligentia, ae, f. niedbalstwo, niebaczność.

Indoles, is, f. zdatność, zdolność.

Induciae, arum, f. przymierze, rozejm, zawieszenie broni.

Induciomarus, i, m. książę Trewirów.

Induco, xi, etum, ěre, 1) wprowadzić. — 2) spowodować, pobudzić, namówić; wprowadzić kogo mówiącego. — 3) wsadzić na głowę, galeas; scuta pellibus, powlec.

Indulgens, ntis, pobłażający, łagodny; pater ind., pieczołowity ojciec około wychowania syna.

Indulgentia, ae, f. pobłażanie, łagodność, łaskawość; magna sum in te ind., bardzo łagodnie się z tobą obchodzę.

Indulgeo, si, tum, ěre, alicui, pobłażać; sibi, dogadzać sobie, wszystko sobie pozwalać; liberaliter sibi, skłonnościom swoim bardzo dogadzać; sprzyjać, np. legioni, civitati; indulgendo, przez pobłażanie; świadczyć łaskę, X, 2, 1; dolori, oddać się boleści.

Induo, vi, utum, ěre, 1) wdziewać, włożyć co na się, galeas. — 2) se, wplątać się, uwikłać się, wpaść.

Industria, ae, f. przezorność,

pilność, gospodarność, zabiegi, czynność, XVII, 3, 2.

Industrie, pilnie, starannie, gorliwie.

Ineo, inivi, inii, itum, ire, 1) intrans. wchodzić; iniens adolescentia, początkowa młodość; zaczynać co, bellum; inita aestate, na początku lata. — 2) trans. przystać, zgodzić się na co, przedsięwziąć co; consilium, powziąć zamiar; numerum, policzyć; rationem, chwycić się środka; consilium, naradzać się; gratiam ab aliquo, pozyskać względy czyje, uskarbić sobie łaskę.

Inermis, e, inermus, a, um, nieuzbrojony, bezbronny.

Iners, tis (in ars), leniwy, gnuśny, lękliwy.

Inertia, ae, f. leniwość, gnuśność.

Inexercitatus, a, um, niewyćwiczony, niewprawny, niedoświadczony.

Infamia, ae, f. niesława, hańba; infamiam capere, osławić się; infamiam habere, przynosić hańbę, Cs. VI, 23.

Infamis, e, 1) hańbiący, plamiący. — 2) osławiony, haniebny, bezeenny.

Infamo, avi, atum, are, osławić, lżyć.

Infans, ntis, e, niemowlę, dziecię.

Infectus, a, um, nieuczyniony; infectis rebus, nie nie dokazawszy, nie sprawiwszy.

Inferior, us (Compar. od isferus), niższy, mniejszy, słabszy; inferior aetate, młodszy; numero, słabszy; animo, nie mając tyle odwagi, ducha.

Infero, intuli, illatum, inferre, 1) wnieść, wsadzić; aliquem in equum, wsadzić na koń; corpus mortui, pochować, pogrzebać. — 2) signa in hostem, iść, uderzyć na nieprzyjaciela; bellum alicui, wojnę wydać; bellum inferre regioni, in regionem, przynieść wojnę w okolice. — 3) mala in domum, sprowadzić nieszczęście na dom. — 4) wyrządzić, sprawić; vulnera, zadać rany; ignem, podpalić; spem, zrobić nadzieję; terrorem alicui, rzucić postrach na kogo.

Inferas, a, um (ad infer), 1) niski, dolny, spodni. — 2) inferior, słabszy.

Infestus, a, um, pełen niebezpieczeństw, nieprzyjazny; infestis signis ad aliquem ire, nacierać na kogo; infesta lancea, ostra kopja.

Inficiae, infitiae, arum, f. (fateor), infitias ire, przeczyc.

Inflatio, flet, fectum, ěre, mallować.

inficior i **infiltior**, **atus sum**, **ari**, przeczyć, zapierać się czego.

infidelis, **e**, niewierny, nie dotrzymujący wiary.

infidelitas, **atis**, **f**, niewierność, przemieszczenie się.

infigo, **xi**, **xum**, **ēre**, wbijać.

infimus, **a**, **um** (Superl. od *inferus*), najniższy; *infima collis*, niższa, dolna część pogórka; *ab infimo*, od dołu.

infinitus, **a**, **um**, nieskończony, liczny, niezmierny.

infirmitas, **atis**, **f**, słabość, zwątpienie, płochota, popłoch.

infirmitas, **a**, **um**, słaby, uszkodzony.

inflammo, **avi**, **atum**, **are**, zapalać, zagrzewać; *inflammari*, nabrać odwagi.

inflecto, **xi**, **xum**, **ēre**, zgiąć, naginać.

inflo, **avi**, **atum**, **are**, nadywać.

influo, **uxi**, **uxum**, **ēre**, płynąć, wpływać, wpadać.

infodio, **odi**, **ossum**, **ēre**, zakopać, zagrzebać, pochować, pogrześć.

infra, Adv. na dole; Praep. z Acc. poniżej.

ingenium, **i**, **n**. (*gigno*), wrodzona własność jakiej rzeczy. — 1) charakter, rozum. — 2) zdolność, zdarność, geniusz; *ingenii facultates*, zdolności; *docilitas ingenii*, pojętność.

ingens, **ntis**, bardzo wielki, ogromny.

ingratia, **ae**, **f**, nielaska, niechęć; Abl. *ingratis patris*, mimo chęci, przeciw woli ojca.

ingratus, **a**, **um**, nieprzyjemny, niewdzięczny.

ingredior, **gressus sum**, **dī** (*gradior*), wkroczyć, wniknąć; *vestigiiis*, iść śladem, wstępować w ślady.

inileo, **cei**, **ectum**, **ēre** (*iacio*), 1) rzucić, rozpostrzyć, np. *pellem*. — 2) *alicui aliquid*, nabawić kogo czego (czem), np. *timorem*; *suspicionem hosti inlicere*, wprowadzić nieprzyjaciela w mniemanie; *studium pugnandi*, zachęcić do walki.

inimicitia, **ae**, **f**, nieprzyjaźń; *gero inimicitias cum aliquo*, żyję z kim w nieprzyjaźni.

inimicus, **a**, **um**, 1) nieprzyjaczny, nieprzychylny; *inimicissimus nomeni Romano*, największy nieprzyjaciel Rzymian. — Subst. *inimicus*, nieprzyjaciel. — 2) szkodliwy, IV, 3, 3.

iniquitas, **atis**, **f**, nierówność;

loci, niedogodne położenie; *rerum*, trudne położenie, niesłuszność.

iniquus, **a**, **um** (*in aequus*), niedogodny, niewygodny, niesłuszny.

initium, **i**, **n**, początek; *initium capere*, zaczynać się; *initium transuendi facere*, zacząć się przeprowadzać; *initio*, z początku.

iniuria, **ae**, **f**, niesprawiedliwość, szkoda, krzywda, obraza; *iniuriam facere*, *inferre*, wyrządzić krzywdę; *accipere*, doznać krzywdy.

iniustus, **ae**, **f**, niesprawiedliwie, niesłusznie.

innascor, **natus sum**, **scī**, powstać; *innatus*, wrodzony.

innitor, **mixus sum**, **dī**, wspierać się.

innocens, **ntis**, nieszkodliwy, niewinny.

innocentia, **ae**, **f**, nieszkodliwość, wstrzeźliwość, poczciwość, nieskazitelność.

innocentia, **ae**, **f**, niedostatek; *publica*, niedostatek pieniędzy w kraju.

inopinans, **ntis**, nie spodziewający się, nadspodziewanie.

inopinatus, **a**, **um**, niespodziany, przeciw wszelkiemu oczekiwaniu; *non inopinatum*, nie nadspodziewanego.

inops, **ōpis**, **e**, ubogi.

inquam, **rzekę**.

insciens, **ntis**, niewiedzący; *in-sciente me*, mimo (bez) mojej wiedzy.

inscientia, **ae**, **f**, nieznanostwo, niedoświadczenie.

inseitus, **a**, **um**, nieświadom, nieobeznany; *omnibus inseiis*, tak, iż nikt nie wiedział, potajemnie.

inscribo, **psi**, **ptum**, **ēre**, wpisać; *in periculo*, zapisać w aktach skargi.

insequor, **entus sum**, **qui**, 1) następować. — 2) ścigać, niepokoić.

insero, **ruī**, **rtum**, **ēre**, wetknąć, wbić, wklesnąć.

inservio, **ivi**, **itum**, **ire**, *alicui*, służyć; *rei*, starać się o co; *omnibus rebus*, wszelkimi siłami starać się o co; *studiis alicuius*, naśladować obyczaje czyje; *temporibus*, zastósować się do okoliczności.

insidiae, **arum**, **f**, zasadzka, wojsko na zasadzce; *insidias facere*, zas.

knować; *per insidias*, podstępnie.

insidiator, oris, m. zasadzający się, zasadnik; *ins. imperii*, nieprzyjaciel rządów.

insidiator, atus sum, ari, aliquid, stać komu na gardło, następować, zasadzać się; urbi, miasto chceć podstępem zdobyć.

insigne, is, n. znak, hasło; *insignia, znaki, oznaki, ozdoby.*

insignis, e. odznaczający się, znakomity, znaczny; ogromny, wielki.

insigniter, ad, z, adverbium. znacznie, osobliwie.

insilio, iul (iii), ire (salio), wskoczyć na co.

insultatio, avi, atum, are, oskarżać.

insultare, avi, atum, are, wemknąć, wsunąć; *se ins., wcisnąć się, dostać się.*

insisto, stitii, stitum, ěre, 1) stanąć, wstąpić, przystąpić. — 2) *viam, udać się drogą; rationem pugnae, ułożyć plan bitwy; totus et mente et animo in bellum insisto, zwracam całą mą uwagę i czynność na wojnę.* — 3) *nalegać, nastawać; hosti, nacierać na niep.*

insolens, ntis, adverbium, niezwyczajny, swawolny, dumny, zuchwały.

insolenter, adverbium, niezwyczajnie, nadzwyczajnie, dumnie.

insolentia, ae, f. duma, pycha; *insolentia gloriae, zbytnia chępliwość.*

inspectio, avi, atum, are, przypatrywać się; *inspectantibus, w naszej obecności.*

instabilis, e, niestały, niestateczny.

instar, na kształt, na podobieństwo, na podobę, jakby.

instigare, avi, atum, are, poduszczać, podżegać.

instigare, uti, utum, ěre, 1) postawić, wybudować, założyć. — 2) *postanowić, przedsiębrać, począć; sermonem, zacząć rozmowę.* — 3) *wprowadzić, urządzić; instituta ratio, wprowadzony zwyczaj; ut quotannis instituerat, jak corok zwykł.* — 4) *uczyć, ćwiczyć, kształcić.*

institutum, i, n. ustawa, zwyczaj, prawo, zasada; *inst. vitae, sposób życia; instituto suo, wedle zwyczaju swego.*

insto, stitii, are, 1) stać na czem, być bliskim, grozić; *instantia, obecne położenie.* — 2) *ścisnąć.* — 3) *nalegać, nastawać, nacierać.*

instrumentum, i, n. sprzęt, narzędzie; *hibernorum, w zimowych leżach.*

instruo, uxii, uctum, ěre, 1) budować, zakładać, wystawić; *aggerem,*

usypać szanice. — 2) *porządkować; aciem, szykować wojsko, wyszyk sprawić.* — 3) *urządzić, uzbroid, obsadzić.* — 4) *z Inf. przedsięwziąć.*

insuavefactus, a, um, adverbium, przyzwyczajony, przywykły; *wyćwiczony.*

insuetus, a, um, adverbium, nieprzewykły; *laboris, do pracy; male audiendi, żeby o nim źle mówiono.*

insula, ae, f. wyspa.

insum, infui, inesse, byc wczem, znajdować się przy kim; inest mihi, mam, posiadam.

institer, na, nad, na wierzch; nadto.

integer, gra, grum, nienaruszony, niezepsowany, silny, czerstwy; świeży; integer miles, czerstwy, niestrudzony, świeży żołnierz; integrae res, czasy kwitujące, dobry byt; re integra, kiedy rzeczy dobrze stały.

intego, xi, etum, ěre, nakryć, pokryć, trynkować, powlec.

integritas, atis, f. poczciwość, nieskazitelność.

intelligo, lexi, lectum, ěre, 1) rozumieć, pojmovać, poznawać. — 2) *spoztrzedz, widzieć, wiedzieć.* — 3) *osądzić, XXV, 15.*

intemperans, ntis, adverbium, niepowściągliwy, nieumiarkowany.

intemperanter, adverbium, nieumiarkowanie, nad miarę, zbytecznie.

intemperantia, ae, f. niepowściągliwość, rozpusta; *duma, nieposłuszeństwo.*

intendo, di, tum, ěre, napiąć, natężyć; rozciągać, zwrócić dokąd; oculos et animum ad aliquid, zwrócić oczy i myśl na co; z Inf., zamyslać, zamierzyć sobie, starać się, Cs. III, 26.

intensus, a, um, napięty, zwrócony, zajęty czem, in re, Cs. III, 2. 2.

inter, 1) między; *inter se amant, kochają się wzajemnie.* — 2) *= intra, w przeciągu, Cs. I, 36.*

intercedo, cessi, cessum, ěre, wniść między co, ztąd a) o czasie: upływać, mijać. b) wdawać się w co, pośredniczyć, wstawić się, przyczyniać się za kim. — 2) leżeć między czem, przedzielać, stawać na zawadzie, X, 1, 3; zachodzić, np. obtrectatio XXV, 20.

intercedo, idi, isum, ěre, przeciąć, odciąć.

intercipio, cepi, ceptum, ěre, 1) przejąć, chwycić; *moram, usunąć.* — 2) *= interficere, do jednego, wpien wyciąć.*

intercludo, usi, usum, ěre

(claudo), 1) zamknąć; fugam alicui, zagrodzić ucieczkę komu; itinera, przeciąć drogi. — 2) odciąć kogo od czego, komu co; aliquid ab exercitu, hostes commeatu, odciąć nieprzyjaciółom żywność, dowóz.

interdicō, xi, ctum, ēre, zakazać, zabraniać; socero generum, zakazywać teściowi obcowania z zięciem; wyłączyć, odsunąć od czego, np. sacrificiis; alicui aqua et igni, wypędzić z ojczyzny, kraju.

interdiu, we dnie, w dzień.

interdum, niekiedy.

interdeo, ii, itum, ire, 1) zginać. — 2) wychodzić, rozproszyć się, np. pecunia.

interfector, oris, m. zabójca.

interficio, feci, factum, ēre (facio), zabić, stracić, wyciąć, zniszczyć; a telis interficio, od pocisków zginąć.

interficio, ceci, ectum, ēre (iacio), wrzucać, włożyć co między co, umieścić, postawić; Partep. interiectus: a) o miejscu: znajdujący się, tantulo spatio interiecto, wtak małej odległości; b) o czasie: miniony; interiecto spatio, po upływie niejakiego czasu, po niejakim czasie.

interim, tunc.

interimo, emi, emptum, ēre (emo), odjąć, usunąć, zabijać, wygładzić.

interior, us, i) wewnętrzny: Subst. interiores, zamknięcie wmieście, Cs. VII, 82; oddalony od morza; głębszy; inferior Gallia, środkowa część Galji. — 2) tajemny; consilium, narada.

interitus, us, m. zatracenie, zguba, śmierć; exercitus, pogrom wojska.

intermitto, misi, missum, ēre, 1) przestać, zaniechać co, np. iter; septimo die, quum iter non intermitteret, w siódmym dniu nieprzerwanego, ciągłego pochodu; ab opere, przestawać pracować; intermisso tempore, po upłynieniu pewnego czasu; intermissis magistratibus, nie wezwawszy zwierzchności. — 2) ustawać, kończyć się; qua flumen intermitit, gdzie rzeka bieg swój przerywa; vento intermisso, gdy wiatr ustał. — Partep. intermissus, przzerwany, przecięty; intermissa vallis, w środku położona, przedzielająca dolina.

interneccio, onis, f. (neco), zabójstwo, rzeź; bellum gerere ad interneccionem, prowadzić wojnę na zabicie; ad interneccionem caedere, porazić, pogromić na głowę; ad interneccionem redigere, do szczytu zniszczyć.

internuncius, i, m. (nuncius), posłaniec, tłumacz, pośrednik.

interpello, avi, atum, are, przerywać mowę komu, przeszkadzać.

interpono, posui, postum, ēre (pono), 1) wkładać, wtrącić, wzmiankę uczynić; equitatu praesidia levis armaturae, jazdzie przydać załogę z lekko uzbrojonych. — 2) moram, przewlekać, zyskać na czasie; tridui mora interposita, po 3 dniowej przewłoce; causam, przywoździć, podawać za przyczynę; decretum, wyrok wydać; nulla dubitatione interposita, bez wahania się, bez wszelkiej zwłoki; suspicio interponitur, zachodzi podejrzenie. — 3) se int., mieszać się w co, wdawać się, pośredniczyć; fidei suam in rem, dać swe słowo na co, ręczyć; fidei alicui, zapewniać kogo o swej rzetelności; weisnąć się, Cs. VII, proēm.

interpres, etis, m. tłumacz, pośrednik, posłannik, dragoman t. j. tłumacz posyłany do obcych narodów.

interpretor, atus sum, arsi, tłumaczyć, wykładać, za przyczynę podawać.

interrogo, avi, atum, are, pytać.

interrumpo, rumpi, ruptum, ēre, zrywać; pontem, zrzucić most.

interseco, idi, issum, ēre, rozciąć, rozerwać, zburzyć.

intersero, erui, ertum, ēre, wrzucać; causam interserens, przytaczając za powód, pod pozorem.

intersum, fui, esse, i) leżeć między czem; różnić się. — 2) być obecnym, znajdować się gdzie, mieć udział w czem, pugnae, consiliis, znajdować się w bitwie, na naradach; rebus domesticis, przypatrywać się. — 3) interes, zależy na tem.

intervallum, i, n. przedział, odległość.

intervenio, veni, ventum, ire, nadejść.

interventus, us, m. nadejście, zbliżenie się.

intestinus, a, um, wewnętrzny; bellum, wojna domowa. — Subst. intestinum: trzewa, kiszka.

intexo, xui, xtum, ēre, wplatać, przepłatać; polvec; scuta intexta viminibus, tarcze uplecione z wici.

intimate, poufale, w przyjaźni; int. aliquo uti, serdeczną mieć z kim zażyłość.

intimus, a, um (Superl. od inferior), wewnętrzny; intima familiaritas, ścisła przyjaźń. — Subst. intimus, powiernik, przyjaciel.

intolerandus, a, um, nie-
znosny.

intoleranter, nieznośnie, zby-
tecznie.

intra, i) wewnątrz, w; **intra moe-**
nia, do miasta, wmieścić. — 2) wciągu.

intritus, a, um (tero), niestarty;
a labore, niez mordowany.

intro, avi, atum, are, wcho-
dzić, wkładać się; limen, przez próg
przejsć; portum, wjechać, wpłynąć do
portu.

introċo, fvl, il, itum, ire,
wchodzić, wkroczyć.

introllus, us, m. wejście, wchód,
wjazd; przystęp; ujście.

intromitto, misl, missum,
ċre, wpuścić, przypuścić, dać przystęp,
posłać.

introversus (introversus), wewnątrz,
w środek, w głąb.

intorumpo, ūpl, uptum,
ċre, wdzierać się, wpadać.

intueor, itus sum, ċri, i)
patrzeć, przypatrywać się. — 2) mieć
na co wzgląd, il, 7, 6; rozważać co.

intus, wewnątrz (w obozie), Cs.
V, 45.

inultus, a, um (ulcisci), nie-
pomieszczony, nieukarany.

inustatus, a, um, niezwycajny,
nadzwyczajny.

inutilis, e, niezdatny, niepożyte-
czny, szkodliwy.

invādo, āsl, āsum, ċre, wkro-
czyć, wtargnąć, napadać.

invċho, xl, etum, ċre, wpro-
wadzać; invehl, wjeżdżać, wpływać;
invehl in aliquem, łajać, gromić, zło-rzeczyć.

invċnio, ċnl, entum, ire, i)
wpaść na co, znaleźć. — 2) wysledzić,
dowiedzieć się.

inventor, oris, m. wynalazca.

inventum, i, n. wynalazek, od-
krycie, pomysł.

inveterasco, avi, ascċre, i)
starzeć się, długo nie być zapłaconym.
Np. — 2) długo zostawać na jednym
miejszu, zagnieździć się, usadowić się. —
3) upowszechniać się, ustalać się, con-suetudo.

inveteratus, a, um, zastarzały,
wkorzeniony, przedawniony, zamieniony
w obyczaj.

invicem, nawzajem, kolejno, na-
przecmian.

invictus, a, um, niezwycajny.

invideo, vidi, visum, ċre,
zazdrościć.

invidia, ae, f. zazdrość, niena-
wiść; minore invidia esse, mniej być
wystawionym na nienawiść; hoc ma-
gnae invidiae est, to ściąga nienawiść;
in invidiam vocare, znieawidzić; in
inv. venire, stać się przedmiotem nie-
nawiści; crimen invidiae, oskarżenie
z nienawiści.

invidus, a, um, zazdrośny, za-
wistny.

involutus, a, um, nieuszkodzo-
ny, nienaruszony, cały, nieskażony, nie-
tykalny.

invisus, a, um, znieawidzony,
nienawistny.

invito, avi, atum, are, we-
zwać, zapraszać, zachęcać.

invitus, a, um, niechętny; invi-
to me, mimo, przeciw mej woli.

invocatus, a, um, niezapro-
szony.

invoco, avi, atum, are, przy-
wołać, wezwać.

iocor, atus sum, ari, żartować.

iocose, żartobliwie; iocose facere,
żartem co popełnić.

iocus, i, m. żart.

Jones, um, m. Jończykowie, o-
sadnicy jonscy na wybrzeżu Azji Mn.

Jonia, ae, f. Jonja, kraina Jońska.

Iphicratensis, e, ifikrateński;
Subst. żołnierz ifikratesowy.

Iphicrates, is, m. wódz ateński
za czasów Epaminondy, sławny z ule-
pszeń poprowadzonych w wojsku.

ipse, a, um, sam, ten sam; na-
wet, właśnie.

ira, ae, f. gniew, złość, zemsta,
XVII, 4, 6.

iracondia, ae, f. gniew, skłon-
ność do gniewu, chęć zemsty, Cs. V, 5.

iracondus, a, um, gniewliwy,
porywczy.

irascor, atus sum, sei, gnie-
wać się.

irrideo, risi risum, ċre (in-
rideo), naśmiewać się, szydzić.

irridicule, nieśmiesznie, niedowci-
pnie; non irridicule, nie bez dowcipu.

irritus, a, um (in-ratus), nie-
ważny, nadaremny, zawiedziony.

irrumpo, rapi, ruptum, ċre,
wtargnąć, wpaść.

irruptio, oris, f. wtargnienie,
wpadnienie.

is, ea, id, i) ten, ta, to. — 2) czę-
sto się kładzie zamiast talis, eiusmodi. —
3) id quod, co. — 4) et is, isque, i to. —
5) w przyp. zależnych jest zaimkiem
trzeciej osoby: on, ona, ono.

Ismenias, ae, m. naczelnik Teban, którzy oswobodzili Teby spod panowania Sparty.

iste, a, ud, ten, ta, to; isto animo, tak myślący.

Ister, tri, m. Dunaj.

ita, tak.

Italia, ae, f. Włochy; u Cez. często = Gallia cisalpina.

Italicus, a, um, włoski.

item, podobnie, także.

itaque, a tak, ztąd, więc, przeto.

iter, itineris, n. droga, podróz, pochod: iter comparare, gotować się w drogę; magnis itineribus contendere, spiesznym iść pochodem.

iterum, powtóre, drugi raz, znowu; semel atque iterum, często, wielokroć.

Ictus, Ictus portus, port w Galji Belgickiej (dziś Calais).

idub, ae, f. grzywa.

idubeo, iussi, iussum, ere, kazać, rozkazać, zalecić, chwalić, stanowić; idubor, każą mi, mam, odbieram rozkaz.

iducundus, a, um, przyjemny, miły.

iudex, icis, m. sędzia.

iudicium, i, n. 1) sąd, sądowe śledztwo, roztrząsanie; iud. habere, proces mieć, być zaskarżonym; iud. capitis, sprawa gardłowa, proces kryminalny. — 2) miejsce sądu, sędziowie; in iudicium venire, stanąć przed sądem. — 3) wyrok; iudicium facere de aliquo, wydać wyrok na kogo. — 4) sąd, zdanie; omnium iudicio; vir sui iudicii, mąż, który ma swe przekonanie, wedle zasad postępuje, t. j. samodzielny. — 5) rozsądek, rozwaga; iudicio, z rozmysłu, XXV, 15.

iudico, avi, atum, are, 1) sądzić, osądzić, skazać, potępić; aliquem exsulem, skazać na wygnanie; gravior de aliquo, pociągnąć do odpowiedzialności; ukarać, Cs. VII, 43. — 2) sądzić o kim, wnosić, mniemać, uważać; aliquid leve, uważać co za mniej ważne.

iuggerum, i, n. staję roli, morg, 18ta część łanu.

iugulo, avi, atum, are, dławić, dusić, zabijać.

iugurum, i, m. 1) jarzmo. — 2) soszki żołnierskie, przez które kazano przechodzić zwyciężonym żołnierzom; sub iugum mittere, kazać przechodzić przez soszki. — 3) wierzchofek.

Julius, a, um, przezwisko familji rzymskiej.

Julius, i, przezwisko Cezara.

iumentum, i, n. bydle robotne, zwierzęta, konie; zaprząg.

iunctura, ae, f. spojenie, spój, fuga.

iungo, xi, etum, ere, sprzęgać, zaprzęgać; wiązać, łączyć; equum, equo, przypierać konia do konia.

iunior, us (Comp. od iuvenis), młodszy; iuniores, młodzież zdana do broni, rycerska (t. j. od 17 do 40 r.).

Iunius, a, um, 1) przezwisko familji rzymskiej. — 2) Hiszpan.

Iupiter i Iuppiter, Jovis, m. Jowisz, największy bóg Greków i Rzymian.

Jura, ae, m. góry Jura, które odgraniczały Galję Narbońską na północy od Belgickiej.

iuris consultus, a, um, u- czony, biegły wprawie, prawnik.

iuro, avi, atum, are, 1) przysięgać, przysięgą stwierdzać.

iurus, iuris, n. 1) prawo, słusność, sprawiedliwość; ius commune, prawo powszechnie; ius dicere, sądzić, sprawiedliwość wymierzać; ius suum exequi armis, swego prawa dochodzić orężem; iure, słasnić. — 2) miejsce sądu; in ius ire, iść do sądu, (aby skarżyć), de re, z zem. — 3) moc, władza; civitas sui iuris, państwo mające swoje prawa, t. j. wolne, niepodległe.

iuramentum, i, n. przysięga, zaręczenie; inter se dare, wzajemnie sobie przysięgać; iniurando confirmare, przysięgą zaręczyć, zaprzysięć; iureiur. obstringere, zobowiązać przysięgą; iureiur. teneri, przysięgą być zobowiązanym.

iurissimum, i, n. rozkaz.

iussus, us, m. rozkaz; iussu regis, na rozkaz króla.

iustitia, ae, f. sprawiedliwość, słusność; rzetelność, łagodność.

iustus, a, um, sprawiedliwy, słuszny; imperium, słuszne panowanie. — 2) porządnym, przynależnym, zwyczajnym, np. iter, zwyczajny, dzienny pochod, który żołnierze w przeciągu jednego dnia odprawić powinni. — 3) dostateczny, Cs. VII, 23.

iuvenus, a, um, młody; Subst. iuvenus, i, m. (scil. bos) źrebie.

iuventus, utis, f. 1) młodość. — 2) młodzież (od 20 do 40 lat).

iuvo, iuvi, iutum, are, poma- gać wspierać.

iuxta, obok, przy, blisko, podle; iuxta Cappadociam, wzdłuż Kapadocji; hanc iuxta = iuxta hanc.

L.

L. 1) = Lucius. — 2) = 50.

Labeo, zob. Fabius.

Laberius, i, m. Q. Laberius Durus, trybun wojskowy.

Labicenus, i, m. T. najmężniejszy wódz (legatus) Cezara w Galji; w wojnie domowej trzymał z Pompejuszem; poległ w bitwie pod Munda.

labor, **lapsus sum**, **labi**, spadać; spe, stracić nadzieję, błądzić, wykroczyć.

labor, oris, m. 1) praca, staranie, nateżenie; laborem sumere, pracę podejmować; labor rei militaris, czyny wojenne. — 2) trudy, znoje, przeciwności; laborem ferre, ponosić trudy; multis vanisque laboribus perfunctus, po wielu i rozmaitych przeciwnościach, Np. — 3) walka, se ex labore reficere, wytchnąć po pracy, walce.

laboriosus, pracowicie, trudno.

laboriosus, a, um, pracowity, staranny; trudny, przykry, pełen pracy; hoc mihi laboriosius est, quam gloriosius, to więcej wymaga pracy, aniżeli przynosi sławy.

labore, avi, atum, are, 1) sprawować, starać się; animo, usiłować. — 2) mieć, cierpieć niedostatek; re frumentaria, mieć niedostatek żywności. — 3) być osłabionym na siłach, być w niebezpieczeństwie.

labrum, i, n. 1) wargą; superius, wargą górna. — 2) brzeg, krawędź.

lac, **lactis**, n. mleko.

Lacedaemon, onis, f. miasto w Peloponezie także Sparta zwane.

Lacedaemonius, i, m. Lacedemonczyk.

lacero, avi, atum, are, rozdzierać, rozszarpać, złamać.

laccio, ivi i ii, itum, ere, drażnić, zaczepiać, wyzywać; proelio, do bitwy; napadać; proelium, zacząć bitwę.

laco, onis, m. Lacedemonczyk.

Laconica, ae, f. Lakonika, prowincja Peloponezu.

lacrima, ae, f. łza; lacrimas tenere, łzy powstrzymać, wstrzymać się od łez.

lacrimo, avi, atum, are, łzy wylewać, płakać po czem, oplakiwać co.

lacus, us, m. jezioro, staw, bagno, bagnisko, błoto, kałuża.

lacedo, laesi, lacsum, ere, psuć, obrazić, łżyć, krzywdzić, przyma-

wiać; fidem, złamać wiarę; non l. fidem, dochować wiary.

laetatio, oris, f. = laetitia.

laetitia, ae, f. radość, uciecha, wesołość; aliquid laetitia afficere, ucieścić kogo; laetitiam percipere, doznąć radości, radować się.

Lamachus, i, m. wódz ateński.

Lamestius, i, m. nazwisko Syrakuzanina.

Lamprus, i, m. muzyk grecki.

Lampsacus, i, f. miasto w Mizji nad Hellespontem.

lanca, ae, f. lanca, kopja, dłuższa od włóczni.

languide, niedbale, leniwo; versari in re, być niedbałym, opieszalym, chodzić leniwie koło czego.

languidus, a, um, wątpy, słaby, zużony, zmordowany.

languor, oris, m. słabość, niemoc, zużenie.

lapideus, a, um, kamienny.

lapis, idis, m. kamień miłowy, który co 1000 kroków stał i $\frac{1}{5}$ mili geograficznej oznaczał; ad quintum lapidem, 4 mile od Rzymu (bo pierwszy stał na rynku w mieście).

laqueus, i, m. sidło, kluczek, pętlica.

largior, itus sum, iri, dawać hojnie, darować; przekupywać, dostarczać.

largiter, hojnie, wiele; largiter posse, wielki mieć wpływ, znaczenie.

largitio, onis, f. 1) hojność, rozrzutność, szczerobliwość. — 2) dar, podarunek. — 3) przekupstwo.

lassitudo, inis, f. spracowanie, zmordowanie.

late, szeroko, obszernie; quam latissime, w jak największej przestrzeni, rozciągnięci.

latebra, ae, f. kryjówka, schronienie.

lateo, ul, ere, 1) kryć się, być ukrytym. — 2) być nieznanym; nie tak bardzo zwracać oczy na siebie, XVIII, 7, 3; latet, trudno pojąć, VI, 1, 2.

latine, po łacinie.

latinus, a, um, łaciński.

latito, avi, atum, are, kryć się, ukrywać się.

latitudo, inis, f. szerokość, rozległość; in latitudine, w szerz.

Latobrigi, orum, m. naród w Galji, sąsiedni Helwetom.

latro, onis, m. zbójca.

latrocinium, i, n. rozbój; se alere latrocinii, żyć z rozbójni.

latrocinor, atus sum, ari, rozbijać, łupić.

latus, a, um, 1) szeroki. — 2) obszerzny, rozległy.

latus, ěris, n. 1) bok, strona. — 2) skrzydło; (a) latere aperto aggredi.

laudatio, onis, f. pochwała.

laudo, avi, atum, are, chwalić, wielbić.

laus, laudis, f. 1) chwała, pochwała; rei militaris, sława wojenna; laudem ferre, dostąpić sławy; parere, zasłużyć sobie na chwałę, zjednać sobie sławę; in magna laude esse, wielką mieć sławę, bardzo słynąć; laudibus ferre, pochwałami wynosić, sławić; hoc in laudibus est, to przynosi chwałę, zaszczyt. — 2) chwalebny czyn, XII, 2, 3.

laute, wspaniale, okazałe.

lautus, a, um, wspaniały, okazały; imprimis lautus sum, prowadzę wielki dwór.

laxo, avi, atum, are, rozszerzać, rozciągając; vincula, złamać pieczęć, odpieczętować.

lectica, ae, f. lektyka, krzesło do noszenia, nosiśło.

lecticula, ae, f. mała lektyka.

lectio, onis, f. czytanie.

legatio, onis, f. 1) poselstwo, urząd poselski. — 2) = postowie. — 3) urząd legata w wojsku lub na prowincji.

legatus, i, m. 1) poseł. — 2) namiestnik, zastępca prokonsula i pretora. Naczelní wodzowie mieli po kilku takich namiestników, dla każdego legjonu przynajmniej po jednym.

legio, onis, f. legjon, półk, który za Romulusa liczył 3000, za Marjusa 6000 żołnierzy. Każdy taki półk dzielił się na 10 rôt (cohortes), rota na 3 chorągwie (manipuli), chorągiew na 2 kompanje (centuriae).

legionarius, a, um, należący do legjonu, legjonowy.

legitimus, a, um, prawny; Plur. legitima, orum, n. zwyczajne obrzędy.

lęgo, lęgi, lectum, ěre, 1) zbierać, wybierać. — 2) czytać.

Lemamus lacus, jezioro Genewskie.

Lemnus, i, f. wyspa na morzu Egjejskiem, teraz Stalimene.

Lemnius, i, m. mieszkaniec wyspy Lemnus.

Lemónum, i, n. albo Limo, ónis, m. miasto w Akwitani, dziś Poitiers.

Lemovices, um, m. naród na wybrzeżu Akwitani.

lenio, ivi, itum, ire, ułagodzić, ukoić, uspokoić.

lenis, e, łagodny, miły.

lenitas, atis, f. 1) bieg spokojny rzeki. — 2) łagodność, łaskawość.

leniter, 1) łagodnie; leniter acclivis, nieco pochodziasty. — 2) opieszale, niedbale.

Lentulus, i, m. L. Cornelius Lent. konsul r. 49 przed Chr., stronnik Pompejusza.

leo, onis, m. lew.

Leonidas, ae, m. król spartański, który poległ pod Termopilami r. 480 przed Chr.

Leonatus, i, m. wó z Aleksandra W.

Leotychides, is, m. syn spartańskiego króla Agisa.

Lepidus, i, m. członek tryjumwiratu.

Lepontii, orum, m. górale w Alpach Retyckich.

lepor, oris, m. przyjemność, wdzięczność, wdzięk.

lepus, óris, m. zając.

Lesbus, i, f. wyspa na morzu Egjejskiem.

letum, i, n. śmierć; pari leto affici, podobną śmiercią zginąć.

Leuci, orum, m. naród w Belgji.

Leucosyri, orum, m. lud w Kapedocji.

Leuctra, orum, n. miasto w Beocji.

Leuctricus, a, um, Leuktrycki.

Levaci, orum, m. naród w Belgji.

levis, e, 1) lekki, prędki; levis armaturae miles, lekko uzbrojony żołnierz. — 2) nieznaný, mały, małej wagi; leve proclium, mała utarczka. — 3) płochy, lekkomyślny.

levitas, atis, f. lekkość; animi, lekkomyślność.

levo, avi, atum, are, użyć; zaradzić czemu, np. inopiam.

lex, legis, f. 1) prawo; legem ferre, przedłożyć prawo (ludowi) do potwierdzenia; nadawać, ustanawiać prawo (o ludzie); lege sancire, prawem uświęcić, ustanowić; lege, legibus, podług prawa, prawnie, na drodze prawnej. — 2) ułgoda, umowa, Cs. I, 3. — 3) warunek.

Lexovii, orum, m. naród przy ujściu Sekwany.

libenter, chętnie, smacznie, XVIII, 5, 4.

liber, bri, m. 1) tyko między drzewem a korą, na którym starożytni pisali. — 2) książka, pismo, dzieło, list obszerny, VI, 4, 2.

liber, ěra, erum, 1) wolny, zrodzićców obywatelskich urodzony. — 2) wolny od czego. — 3) niezależny, niezawisły.

liberalis, e, ślachtetny, hojny, wspaniały.

liberalitas, tatis, f. ślachtetność, uczciwość; hojność, szczodrobliwosc; liberalitate uti, być hojnym.

liberaliter, ślachtetnie, uczciwie; uprzejmie, łaskawie; hojnie, szczodrze; liberalius sibi indulgere, hojniej sobie pozwalać, XII, 3, 2.

liberator, oris, m. oswobodziciel.

liběre, wolno, swobodnie; liberius vivere, żyć rozwiożle, rozpustnie. — 2) bezpiecznie, Cs. VII, 49. — 3) wolno-myślnie; liberrime, otwarcie, bez ogródkii, II, 7, 4.

liběri, orum, m. dzieci.

liběro, avi, atum, are, uwolnić, oswobodzić.

libertas, atis, f. wolność; aliquem ad libertatem vocare, wolność komu obiecywać; libertati studere, wolność kochać.

libet, buit (libitum est), ěre, lubić, podobać się; libet mihi, chcę, XVI, 3, 1.

libidinōsus, a, um, rozpustny, lubieżny.

libido, ĩnis, f. rozpusta, rozwiożłość, lubieżność.

librarius, i, m. przepisywacz książek.

libraris, e, funtowy, np. saxum, kamień funtowy, pociskowy, kula nawiązana, machina wojenna.

licenter, wolno, według upodobania, śmiało; licentius, za samowolnie.

licentia, ae, f. wolność; pozwolenie; swawola, niekarność.

liccor, ĩtus sum, eri, drożyć, licytować, podawać.

licet, licuit i licitum est, ěre, mihi, wolno mi, godzi się; per meos est licitum, moi ludzie mi pozwalają.

Liger, ěris, m. rzeka Ligiera w Galji.

lignatio, onis, f. noszenie, spuszczenie drzewa.

lignator, oris, m. dozorca drzewa, co około drzew chodzi.

ligneus, a, um, drewniany.

lignum, i, n. drzewo.

Ligures, um, m. Ligurowie, w okolicy dzisiejszej Genuy.

lilium, i, n. 1) lilja. — 2) ostrzew, pal ze szczeblami do wchodzenia na mury, podobny do lilji.

limen, ĩnis, n. 1) próg, drzwi. — 2) dom, pokój; limen intrare, wnijsć do pokoju.

Limo = Lemōnum.

linea, ae, f. linja; rząd, szereg.

Lingones, um, m. naród w Galji Celtyckiej u źródeł Mazy i Marny.

lingua, ae, f. język, mowa; lingua uti, mówić językiem.

lingula, ae, f. półwysep.

linter, tris, f. mały statek, czolno, barka, bat.

linteus, a, um, płócienny; linteae loricae, sznurowe pancerze, których używali żołnierze i myśliwi.

linum, i, n. len.

lis, litis, 1) zwada, kłótnia, proces sądowy. — 2) kara, osobl. pieniężna; litem L talentis aestimare, koszta procesu oszacować na 50 talentów, skazać na zapłcenie 50 talentów; stanowiąć karę pieniężną.

littera, ae, f. głoska; ręka, charakter, stąd w Plur.: 1) pismo, list; litteris mandare, napisać; litteris, listownie; per litteras agere, na piśmie podać; litteras publice mittere, pisać do rządu; urzędowe pismo, doniesienie, sprawozdanie, Cs. II, 35; IV, 38; litterae publicae, dokumenta, archiwum krajowe, Cs. V, 47. — 2) dzieło, dzieje, literatura, piśmienictwo. — 3) nauki. — 4) język, XXIII, 13, 3.

litteratus, a, um, uczony.

litus, oris, n. brzeg morski, wybrzeże.

L. L. S. zob. sestertius.

locuples, lětis, bogaty, znaczny.

locuplěto, avi, atum, are, zbogacić, obdarzyć.

locus, i, m. 1) miejsce, plac, stanowisko, okolica; primus locus aedium, przednia część domu (atrium); loca campestris, równiny. Przenośn. huic rationi locus est, ten sposób wojowania ma miejsce, jest dozwolony, godziwy; locum amicitiae apud aliquem tenere, posiadać czyje zaufanie; in locum gratiae restituere, przyjąć do dawnej łaski; eodem loco habere, podobnie się obchodzić; in cohortis praetoriae loco habere, uważać za straż przyboczną; loco z Gen. zamiast, jako, np. loco testimonii. — 2) położenie. — 3) stan, familja, pochodzenie. — 4) stopień, godność, urząd. — 5) sposobność, pora, czas, np. nocendi, szkodenia.

longe, długo, daleko; longe abesse, nie pomagać, Cs. I, 36.

longinquus, a, um, długi, trwały, odległy.

longitudo, inis, f. długość; in longitudinem, wduż.

longurius, i, m. długi drąg, przewora, dyk.

longus, a, um, długi; longa navis, okręt wojenny, galera; longum est, byłoby za długo.

Longus, zob. Tibanius i Considius.

loquor, eutus sum, qui, mówić, rozmawiać; Graeca lingua loquentes, Grecy; fortius boni pro libertate loquebantur quam pugnabant, więcej patrijoci o wolności mówili, niż jej bronili, więcej mową, aniżeli orężem za wolnością obstawali.

lorica, ae, f. 1) pancerz, zbroja. — 2) wszelka wojenna obrona, zastęp wału, palisady na wałach, zastawa przednia w obozie, nadwałek.

loricula, ae, f. małe palisady.

lorum, i, n. rzemień.

libet = libet.

Lucanus, i, m. 1) Lukańczyk. — 2) pewien centurjo.

lucide, jasno.

Lucius, i, m. przezwisko rzymskie.

Lucretius (Carus), i, m. poeta rzymski z czasów Cycerona.

lucrum, i, n. zysk, korzyść; lucrum facere, zysk ciągnąć; quae ille fecit lucri, z czego ów korzystał.

Lucretius Cadureus, pewien Gal.

luctor, atus sum, ari, pasować się, chodźć w zapasy, walczyć.

lucus, i, m. gaj, las bogom poświęcony.

Lucullus, i, m. konsul rzymski, sławny z swych bogactw.

ludus, i, m. 1) gra; ludi, igrzyska. — 2) szkoła.

Lugotōrix, gis, m. znakomity Brytańczyk.

lumbus, i, m. lędźwie, krzyż.

lumen, inis, światło; oculorum, wzrok.

luna, ae, f. księżyc; nova, nów; plena, pełen, pełnia.

Lusitanus, i, m. Luzytanin, mieszkawiec Luzytanji, dziś Portugalji.

lustrō, avi, atum, are, przeglądać, popisywać, exercitum.

Lutatius, i, m. (Catulus), konsul rzymski w pierwszej wojnie Punickiej.

lutum, i, n. błoto, wapno, miękka ziemia.

lux, lucis, f. światło, dzień; lux oritur, dnieje; ante lucem, sub lucem, o

świecie; prima luce, ze wschodem słońca.

luxuria, ae, f. rozrzutność, zbytek, rozpusta.

luxuriōse, rozpustnie, luxuriosius epulari, ze zbytkiem bankietować.

luxuriōsus, a, um, rozrzutny, rozpustny.

Lycus, i, m. ojciec Trazybula.

Lyce, ōnis, m. Syrakuzanin.

Lydia, ae, f. Lidja, ziemia w Azji Mniejszej z stolica Sardes.

Lydius i Lydus, i, m. Lidyjczyk.

Lysander, dri, m. Lizander, wódz spartański.

Lysimachus, i, m. 1) Lizymach, ojciec Arystydesa. — 2) generał Aleksandra W.

Lysis, is, m. filozof pitagorejski z Tarentu.

MI.

MI. 1) = Marcus. — 2) = 1000.

Macedo, ōnis, m. Macedoński, Macedończyk.

maceria, ae, f. mur wystawiony bez wapna.

machinatio, onis, f. machina wojenna.

Maerōchir, m. (Longimanus), Długoręki, przydomek Artakserksa I.

maculo, avi, atum, are, splamnić.

magis, bardziej; non magis — quam, nie tak — jak; neque eo magis, a jednak nie.

magister, tri, m. przełożony; equitum, generał, hetman jazdy, pomocnik dyktatora.

magistratus, us, m. 1) urząd tak cywilny, jak wojskowy; rząd, władza. — 2) urzędnik; his magistratibus, za tych rządu; władza miejscowa, II, 7, 1.

Magnes, etis, m. magnez.

Magnesia, ae, f. miasto w Jonji nad rz. Meander.

magnifice, wspaniale, hojnie, po królewsku.

magnificus, a, um, 1) wspaniały, okazały, lubiący okazałość. — 2) świetny.

magnitudo, inis, f. wielkość, obszerność, mnożstwo; m. animi, wspaniałość umysłu; magnitudo rerum gestarum, wielkie czyny wojenne.

magnopere, bardzo, usilnie, szczególnie.

magnus, a, um, 1) wielki, li-

czny, ważny; hoc magni est, to jest wielkiej wagi; maiora concupiscere = maiores res appetere, większych pragnąć rzeczy. — 2) długi (o czasie); magno natu, w podeszłym wieku; maior natu, starzy; maximus natu, najstarszy; maior annos LX natus, mający więcej jak 60 lat; maiores imperatores, dawniejsi wodzowie; Subst. maiores, przodkowie.

Mago, ōnis, m. brat Hannibala.

maiestas, atis, f. majestat, dostojność.

malacia, ae, f. cisza morska.

male, źle; male rem gero, nie prowadzi mi się, jestem nieszczęśliwy.

maleficus, a, um, złorzeczący, lżący; Subst. oszczerca, potwarca.

maleficium, i, n. występki, krzywda, szkoda; malef. committere, występki popełnić; sine maleficio, nie wzięli myśli, I, 7.

maleficus, a, um, szkodliwy, złośliwy; naturam maleficam nactus est, przyrodzenie upośledziło go.

malitiosus, złośliwie; wzięm zamiarze (aby) zdradzić).

malo, malui, malle, chcieć raczej, woleć.

malum, i, n. nieszczęście, klęska, trud, szkoda; wojna, 2, 2; in malo esse, szkodzić.

malus, a, um, zły, źle myślący, zdradliwy.

malus, i, m. maszt okrętowy, drogą żaglowy, belka.

Mamercus, i, m. tyran Katany koło r. 330.

manceps, ipis, m. (manus capio), kupujący, dzierżawiący co od ludu lub od senatu; nullius rei manceps factus est, nie wdawał się w żadne kupno dla spekulacji.

mandatum, i, n. polecenie, rozkaz; mandata referre, odpowiedź przynieść; in mandatis dare, dać polecenie; se fugae, uciekać.

mando, avi, atum, are, polecić, zalecić, rozkazać; litteris, napisać.

Mandrocles, is, m. wódz perski Artakserksesa II.

Mandubii, orum, m. mieszkańcy Burgundji z stolicą Alesia.

mane, rano.

maneo, mansi, mansum, ēre, 1) zostać na miejscu, mieszkać, bawić się. — 2) trwać, przetrwać, utrzymać się. — 3) pozostać przy czym, wytrwać w czym; in societate, dotrzymać przymierza, in pactione, ugody.

manipularis, należący do rotty pieszych żołnierzy.

manipulus, i, m. rota 120 żołnierzy pieszych; 4 takie rotty składały jeden (cohors) półk.

Manlius, i, m. (Cn. Valso), zwycięzca Gallogreków, narodu zamieszkałego w Azji Mniejszej.

mansuefacere, fēci, factum, ēre, oswoić, ulaskawić.

mansuetudo, inis, f. łagodność, łaskawość.

Mantinea, ae, f. miasto w Arkadii.

manubiae, arum, f. łupy, zdobycz.

manus, us, f. 1) ręka; ad manum habere, mieć na doręczu, przy sobie; in manibus, w bliskości, w pobliżu; victas manus dare, poddać się; manus tendere, pokornie prosić. — 2) walka; manum conserere, walkę stoczyć, zetrzeć się; manu fortis, osobliście mężny. — 3) sztuka, castra manu munita. — 4) rota, kompanja, garszka żołnierzy; gro-

Marathon, ōnis, m. miasto w Attyce.

Marathonius, a, um, maratoński.

Marcellus, i, m. nazwisko dwóch konsulów rzymskich.

Mardonius, i, m. zięć króla perskiego Kserksesa.

mare, is, n. morze; nostrum, morze śródziemne; mare Oceanum, Ocean Atlantycki.

maritimus, a, um, morski, nadmorski; imperium, dowództwo na morzu (nad flotą), panowanie nad morzem; civitas, państwo utrzymujące siłę morską.

Marius, i, m. zwycięzca Jugurty i Cymbrów.

Mars, rtis, m. bóg wojny; aequo Marte, z równem szczęściem, z równą korzyścią.

mas, maris, m. męski, męskiego rodzaju, samiec.

Massagetae, arum, m. naród na wschodnim wybrzeżu morza Kaspijskiego.

matara, ae, f. spis, pocisk, celtycki.

mater, tris, f. matka; m. familias, gospodyni domu.

materia, ae i materies, ei, f. materja, materiał, osobl. drzewo do budowlj; materiam caedere, drzewo ścinać.

materior, atus sum, ari, drzewo ścinać, wystarać się o d., zwozić je.

sila.

matricida, ae, m. matkobójca.
matrimonium, i, n. małżeństwo; habere in matrimonio, mieć za żonę; dare in matrimonium, dać za żonę; wydać za mąż (alicui, za kogo); in matrimonium ducere, pojąć, wziąć za żonę.

mature, wczesnie, rychło; w czasie, w porę.

maturesco, rui, ěre, przyspieszać; spieszyć się.

maturo, avi, atum, are, i) przyspieszać; incepta, zamiary prędko przywodzić do skutku. — 2) spieszyć się.

maturus, a, um, dojrzały, wezrosły, w stosownym czasie, prędko.

maxime, najbardziej, nade wszystko, zwłaszcza, mianowicie, osobliwie.

medeor, ěri, i) leczyć. — 2) zarządzać, zapobiegać; mederi lectorum quum satietati tum ignorantiae, znużeniu i niewiedomości czytelników zapobiegać, t. j. nie nudzić czytelników opowiadaniem drobnotek, a jednak ich ciekawość zaspokoić.

Media, ae, f. kraina w Azji.

medicina, ae, f. lekarstwo.

medicus, i, m. lekarz.

Medicus, a, um, Medyjski.

mediannus, i, m. korzec, miara.

mediocris, e, mierny, pospolity; non mediocris, nie mały, nie pospolity.

mediocriter, miernie, średnio, umiarkowanie.

mediterraneus, a, um, śródziemny, położony w środku kraju.

meditor, atus sum, ari, myśleć, rozważać; zamyślać, przedsiębrać.

medius, a, um, średni, w środku będący; in medio colle, wśród pagórka; media insula (gdymowa jest o jednej tylko), środkowa część = środek wyspy.

Medus, a, um, Medyjski, Perski; Subst. Med. Pers.

mel, mellis, n. miód.

memini, isse, przypominać sobie co, mieć w pamięci, pamiętać o czem, pomnieć na co.

memor, ěris, m. pomny; wdzięczny.

memoria, ae, f. 1) pamięć; memoria comprehendere, spamiętać; tenere, mieć w pamięci; memoriam nullam adhibere, nie pamiętać; post hominum memoriam, za pamięci ludzkiej, jak tylko p. ludzka zasięga; huius rei memoria est, ta rzecz słynie; m. manet, pamięć zachowuje się; dignus memoria, pamiętny. — 2) potomność; memoriae prode-re, przekazać potomności. — 3) czasy,

które ktoś pamięta; ad nostram memoriam, aż do naszych czasów; patrum nostrorum memoria, za czasów naszych ojców. — 4) dzieje, wiadomość, podanie; memoria prodir, podanie nas dochodzi.

mendacium, i, m. kłamstwo.

Meneclides (das), ae, m. mówca tebański, przeciwnik Epaminondy.

Menelaus portus, m. port Mene-lauszowy między Egiptem i Cyrenaiką, do którego podobno Menelausz powracając z Troji zawinął.

Menestheus, i, m. syn Ifikratesa.

mens, ntis, f. dusza, umysł, rozum, myśl, zamysł, zdanie, postanowienie, zastanowienie się; hac mente, w tej myśli, w tym zamiarze, celu; sana mens est, rządę się rozsądkiem; mente agitare, myśleć; eadem mente esse, tak samo myśleć, być tego samego sposobu myślenia, w tem postanowieniu wytrwać.

mensa, ae, f. stół; secunda m., wety.

mensis, is, m. miesiąc; quatuor mensibus diutius, 4 miesiące dłużej.

mensura, ae, f. mierzenie, miara.

mentio, ōnis, f. wspomnienie, wzmianka; mentionem rei (de re) facere, wspomnieć co, wzmiankować.

mentior, itus sum, ěri, i) kłamać, zmyślać.

mercator, ōris, m. kupiec.

mercatura, ae, f. kupiectwo, handel.

mercenarius, i, m. najemny; miles, najemny żołnierz; Subst. najemnik.

merces, ědis, f. zapłata, nagroda, żołd.

Mercurius, i, m. posłaniec bogów; bożek kupców i wymowy.

mereo, ui, itum, ěre i mer-eor, itus sum, ěri, i) zasługiwać; praemia merere, mereri stipendia, żołdować, służyć w wojsku, wojskowo. — 2) de aliquo, de re, przysłużyć się, zasłużyć się komu; bene meritus, dobrze zasłużony, dobroczyńca czyj.

meridianus, a, um, południowy, tempus, czas południowy, południe.

meridies, ěi, m. południe.

merito, słusznie, wedle zasługi.

meritum, i, n. zasługa, *dobrowolność*

Messena, ae, f. miasto w Messenji na Peloponezie.

metallum, i, n. 1) kruszec. — 2) kopalnie.

metior, messus sum, me-tiri, i) mierzyć, odmierzyć; frumen-

tum militibus, wydać żołnierzom żywność. — 2) mierzyć z sędzić, cenić.

meto, messui, messum, ěre, żąć, ścinać, kosić, zbierać żniwo.

metuo, ui, ěre, obawiać się, lękać się.

metus, us, m. bojaźń, strach; metum alicui iniicere, nabawić kogo strachem, przestraszyć.

meus, a, um, moj, a, e.

Micythus, i, m. kochanek Epaminondy.

migro, avi, atum, are, wyprowadzić się, przenieść się; e vita, umrzeć.

miles, litis, m. żołnierz.

Milesius, a, um, 1) z Miletu, stolicy jońskiej w Azji. — 2) Histiusz, tyran Miletu.

militaris, e, wojskowy; equi mil, konie żołnierskie; res mil, sztuka wojenna, czyny wojenne.

militia ae, f. służba wojskowa.

milie, tysiąc.

Miltiades, is, m. wódz ateński, który pobit Persów pod Maratonem.

Minerva, ae, f. córka Jowisza, bogini mądrości, sztuk i nauk.

Minucius, i, m. 1) Q. Rufus, hełman jazdy przy boku Fabjusza Max. Kunkatora. — 2) Q. Minucius, konsul rzymski.

minuo, ui, utum, ěre, 1) zmniejszać, osłabiać; controversias, spór załatwić. — 2) powiewać, znieważać, np. religionem.

minor, us, m. mniejszy; minor viginti annis natus, nie mając jeszcze 20 lat.

minus, m. mniej; minus diebus triginta, nie zupełnie 30 dni; minus diligenter, nie dosyć pilnie; non minus — quam, równie — jak.

minutus, a, um, krótki, gladius.

mirabilis, e, dziwny, podziwiania godny, nadzwyczajny.

mirabiliter, dziwnym sposobem.

miror, atus sum, ari, dziwić się, podziwiać co; mirandum in modum, do zadziwienia.

mirus, a, um, dziwny, cudowny; mirum in modum, szczególniejszym sposobem.

miscero, ui, mistum, mixtum, ěre, mieszać, wicherzyć; plurima, wiele robić zamieszania.

miser, a, um, nędzny, nieszczęśliwy; misera fortuna, nieszczęśliwe położenie.

misereor, eritus i eritus sum, ěri, litować się, mieć litość.

miseriordia, ae, f. litość, miłosierdzie; uti in alquem, zlitować się nad kim.

misėror, atus sum, ari, żałować kogo, litować się nad kim; miserandus, politowania godny.

missus, us, m. posłanie, wyprawienie; missu regis, z polecenia króla.

mite, łagodnie, łaskawie.

Mithridates, is, m. perski oficer.

Mithrobarzanes, is, m. teś Datamesa.

mitto, misi, missum, ěre, 1) puścić, wypuścić, odprawić; missum facere, wolnością obdarzyć. — 2) posłać, wyprawić; sub iugum, ujarzmić. — 3) rzucić, np. tela, pociski.

Mucemon, onis, m. przydomek Artakserksesa II.

mobilis, e (moveo), ruchomy; porywezy; niestały, zmienny.

mobilitas, atis, f. poryweczość, płochość, niestateczność.

mobilitę, prędko, nierozmyslnie.

Mocilla, ae, m. były pretor.

moderate, z umiarkowaniem, skromnie.

moderatio, onis, f. umiarkowanie, powściągliwość.

moderatus, a, um, umiarkowany, oszczędny, skromny.

moderor, atus sum, ari, powściągać, kierować, np. equos.

modestia, ae, f. wstrzemięźliwość, skromność, godność, uległość, Cs. VII, 52.

modestus, a, um, wstrzemięźliwy, skromny.

modicus, a, um, zachowujący miarę; mierny, t. j. wystarczający, dostateczny.

modius i modium, i, korzee, beczka.

modo, tylko, od czasu do czasu, niedawno; modo — modo, jużto — jużto.

modus, i, m. 1) sposób, tryb; id huiusmodi est, ut, to ma taki skutek, iż. — 2) gatunek. — 3) długość. — 4) miara; modum adhibere, zachować miarę, ograniczać się.

moenia, ium, n. mury, miasto, XVII, 5, 3.

moestus, a, um, smutny, strapiiony.

moles, is, f. ciężar, kamień, skała, gruzy (do sypania grobli).

molesto, przykro, z trudnością; ferro, przykro, niecierpliwie znosić, ubolewać, nie chętnie widzieć.

molestus, a, um, ciężki, przykry, naprzykrzony; alicui molestum sum, dokuczam, naprzykrzam się.

molimentum, i, n. usiłowanie, nateżenie.

mollor, itus sum, fri (moles), coś trudnego podejmować, przedsiębrać, zamyślić co, knować; multa, o wielkich rzeczach myślić.

mollis, ivi, itum, ire, miękki, zmniejszać, łagodzić; ad molliendum cliyum, aby ułatwić przystęp do pagórka.

mollis, e, miękki, giętki, stoczyści, nie stromy, zwolna pochyły, dostępny.

mollitia, ae i mollities, ei, f. miękkość, zniewieściałość; animi, drażliwość, słabość umysłu.

molo, ui, itum, ěre (molo), mleć.

Molossi, orum, m. mieszkańcy jednej części Epiru.

momentum (zam. movimentum od moveo), i, n. 1) ruch; waga. — 2) ważność; nullus m. esse, nie mieć żadnego znaczenia, nic nie znaczyć. — 3) wpływ.

moneo, ui, itum, ěre, przypominać, zwracać uwagę na co; napominać, przestrzegać; illud moneo, to ci radzę.

mons, ntis, m. góra; summus mons (o jednej górze mówiąc), wierzchołek góry.

monstro, avi, atum, are, pokazywać.

monumentum, i, n. pomnik; sepulcri m. albo tylko monumentum, nagrobek.

mora, ae, f. odwłoka, zwłoka; nulla m. est, to zaraz może nastąpić.

mora, ae, f. oddział wojska lacedemońskiego, 400-900 ludzi.

morbis, i, m. choroba.

morior, mortuus sum, mori, umrzeć; morbo, naturalną śmiercią; mortuus, zmarły; Eumenes mortuus, zwłoki Eumenesa.

moror, atus sum, ari, i) zwłaczać, przewlekać, wstrzymywać; victoriam, opóźnić zwycięstwo. — 2) bawić się, przebywać.

mors, tis, f. śmierć.

mortalis, e, śmiertelny; Subst. śmiertelnik, człowiek.

mortifer i mortifěrus, a, um, śmiertelny, śmierć przynoszący.

mos, mōris, m. 1) sposób, wola; morem alicui gerere, dogadzać, być po-

ślusznym. — 2) zwyczaj, obyczaj; more fungi, stósować się do zwyczaju; superioris more crudelitatis uti, postępować sobie z równem okrucieństwem, jak poprzednik, również być okrutnym, jak pop. — 3) mores, obyczaje, skłonności, charakter.

motus, us, m. 1) ruch; ad motum levior. — 2) bunt, rokosz ludu, rozruch.

moveo, mōvi, mōtum, ěre, 1) poruszać; castra, obozem ruszyć, obóz zwinąć; quae moveri possunt, ruchomość, majątność; se m. ex urbe, wyjść z miasta; se m.; ruszyć, udać się w pochod z wojskiem, XVII, 3, 2. — 2) poruszyć, nakłonić, spowodować, zniewolić.

mulěbris, e, niewieści.

muller, ěris, f. niewiasta, żona.

mulio, onis, m. poganiacz, pastuch wołów.

multa i multa, ae, f. kara pieniężna.

multimodis = multis modis, rozmaitym sposobem, rozmaicie.

multiplico, avi, atum, are, pomnażać; aēs alienum, zadłużać się; usuras, powiększać procenta.

multitudo, inis, f. 1) mnóstwo, mnogość, wielka liczba; osadnicy, I, 2, 1. — 2) lud, motłoch.

multo, avi, atum, are, i) skarać, skazać, osobl. na karę pieniężną. — 2) wyzuc z czego, pozbawić czego, Cs. VII, 54.

multo, o wiele, daleko; non multo post, nie długo potem, non m. ante, krótko przedtem.

multum, wiele, bardzo; non multum, nie osobliwie, Cs. III, 25. — plurimum, bardzo wiele, najbardziej, po większej części, XII, 3, 3.

multus, a, um, liczny, gromadny; multa nocte, dobrze, późno w noc; multo die, dobrze na dzień. Plurimi, większa część.

mulus, i, m. muł.

munditia, ae, i mundities, ei, f. ochędństwo, czystość.

mundus, i, m. świat.

municipium, i, n. wolne miasto, t. j. miasto, które miało swoje prawo, swą rząd i zarazem obywatelstwo rzymskie.

munitionem, i, n. twierdza, warownia, forteca, szaniec, wał, obrona.

munio, ivi, itum, ire, oprowadzić co murem, obwarować, wzmocnić; natura bene munitus, z położenia dobrze obronny; manu munitus, sztuką obwarowany; viam m., drogę sobie to-

rować. — 2) utwierdzić, zabezpieczyć; imperium benevolentia munitum, panowanie na przychylności oparte.

munitio, ōnis, f. obrona, sztańce, blokada, opasanie twierdzy wojskiem.

munitus, a, um, warowny, mocny.

munus, ěris, n. 1) służba, urząd; munere fungi, urząd sprawować. — 2) dar, podarunek; magna munera pecuniae, wielkie podarunki w pieniądzech; m. ampla, kosztowne dary.

Munyelia, ae, f. port ateński i pagórek przy Atenach.

muralis, e, murywy; pila muralia, pociski z murów rzucone na nieprzyjaciela; corona m., wieniec murywy, który dawano pierwszemu, co wskoczył był na mury nieprzyjacielskie.

murus, i, m. mur, grobla, wał, Cs. I, 8.

musculus, i, m. szopa wojenna.

musica, ae i **musicæ, es**, f. muzyka, pod której imieniem Grecy rozumieli także poezję i wymowę.

musicus, i, m. biegły muzyk, poeta, mówca; in musicis magna gloria esse, słynąc jako muzyk, z muzyki.

mutatio, ōnis, f. zmiana, ruch.

mutilus, a, um, obcięty; cornibus, mający rogi obcięte.

Mutina, ae, f. miasto w połudn. Włoszech, dziś Modena.

mutō, avi, atum, are, odmienić, zmienić.

mutuus, a, um, wzajemny.

Mycæ, es, f. przylądek i miasto jonskie w Azji Mł.

mysterium, i, n. tajemnica; mysteria, orum, święta i uroczystość obchodzone nocą na cześć Cerery; mysteria facere, obchodzić uroczystość bogini Cerery.

Mylitæni, orum, m. mieszkańcy Mityleny, miasta na wyspie Lesbos.

Mys, untis, f. miasto w Jonji, wedle innych w Karji.

N.

nam i **wzmocn. nanque**, przyczyna przyczynę lub wyjaśnienie poprzedzającej myśli i stoi zawsze na pierwszym miejscu: b o, albo wiem.

nanciscor, nactus sum, nancisci, osiągnąć, dostąpić, otrzymać; causam idoneam, znaleźć dobrą sposobność.

Nannètes, um, m. naród na pra-

wym brzegu rz. Ligiery w okolicy miasta Nantes.

Nantuates, um, m. naród alpejski w Galji Narbońskiej.

Narbo, ōnis, m. miasto w Galji Narbońskiej.

nascor, natus sum, nasci, rodzić się, powstawać, rość; wznosić się, Cs. II, 18. — pochodzić; natus a) urodzony, pochodzący; viginti annos natus, mający lat 20, dwudziestoletni; nata eodem patre, siostra jednego ojca (ale innej matki), przyrodnia; natus in Perside, rodem z Persji; natus ex te, twój potomek; sor. ex eisdem parentibus nata, rodzona siostra; magno natu esse, być w podeszłym wieku; natus amplo genere, pochodzący z znakomitej familji; b) z Dat. urodzony = zdalny do czego, np. imperio.

Nasua, ae, m. książę Trewirów.

natalis, e, tyczący się urodzenia; dies, dzień narodzenia, urodziny.

natio, ōnis, f. naród.

nativus, a, um, wrodzony, naturalny.

natura, ae, f. 1) przyrodzenie, położenie kraju, góry i t. d.; własność; secundum naturam fluminis, podług brzegu rzeki; natura (Abl.) z natury; natura rerum, świat. — 2) usposobienie, charakter, skłonność wrodzona, XXV, 17.

naturalis, e, przyrodzony, urodzony, np. bonum, dowcip.

natus, us, m. (tylko w Abl. używ.) ród; maior natu, starszy.

naufragium, i, n. (navis frango), 1) rozbitcie okrętu; n. facere, rozbić się z okrętem. — 2) klęska, strata.

nauta, ae, m. (ściąg z navita), żeglarz, majtek.

nauticus, a, um, żeglarski, okrętowy, morski; castra n., stanowisko floty; res nauticae, marynarka, sztuka żeglarska; scientia et usus rer. naut., znajomość i doświadczenie w m.

navalis, e, okrętowy, morski; castra navalia, stanowisko floty.

navicula, ae, f. mały statek, bat, czolno.

navigatio, ōnis, f. żeglowanie, żegluga.

navigium, i, n. statek wodny, barka, nawa, okręt; grave, ciężki okręt wojenny; vectorium, statek przewoźny; speculatorium, okręt długi z wiosłami, statek szpiegierski, brygantyna.

navigo, avi, atum, are (navem ago), prowadzić okręt, żeglować.

navis, is, f. okręt; navem con-

struere, aedificare, facere, wybudować okręt; naves solvere, odbić od lądu, odpłynąć; navis longa, zob. longus; oneraria, okręt ładowny, przewozowy; aetuaria, lekka fregata, galera mała.

navo, avi, atum, are, pilnować; alicui operam, studium, pomagać komu, służyć.

Naxus, i, f. jedna z wysp Cykladów.

ne, 1) Adv. z złoż. nequam, neque i t. d.; — ne quidem, nawet nie, bierze w środek wyraz, na który głównie się zwraca uwaga. — 2) Conj. a) aby nie. b) iż nie. c) choćby nie. — 3) w zapytaniach czepia się wyrazów.

nec = neque.

necessario, zob. następ.

necessarius, a, um, 1) konieczny, nieodbitnie potrzebny, nagły; res necessaria, necessarium, i, n. konieczność, potrzeba; necessario coactus, necessario, potrzebą zmuszony, koniecznie. — 2) krewny, powinowaty, przyjaciel; homo tam necessarius, tak bliski krewny.

necesse, Adv. koniecznie; necesse est, muszę, trzeba mi.

necessitas, atis, f. konieczność, potrzeba.

necessitudo, inis, f. związek, pokrewieństwo, przyjaźń, zażyłość; pro sortis necessitudine, jak tego stanowisko urzędowe wymaga, XXIV, 1.

necne, nec ne, lub nie.

neco, avi, atum, are (nex), zabić, zamordować.

Nectanebus, i, m. (Nectanabis, idis), król egipski koło r. 350.

necubi, aby spać nie, aby nie.

nefarius, a, um, niegodziwy, bezbożny, straszny.

nefas, indecl. nieprawość, grzech, niegodziwość.

negligenter, niedbale, niebacznie.

negligo, lexi, lectum, ěre nec -lego, 1) nie dbać o co, zaniedbać co, gardzić czem; rem familiarem, majątek ~~XXX~~trwonić. — 2) puścić bezkarne, Cs. I, 35, 36.

nego, avi, atum, are, 1) przeczyć, mówić że nie, oświadczyć że nie. — 2) odmawiać.

negotior, atus sum, ari, trudnić się, prowadzić handel, handlować.

negotium i, n. (zam. nec otium), zatrudnienie, polecenie, sprawa, rzecz, przedsięwzięcie; est mihi, cum aliquo, mam do czynienia z kim. — 2) trudność; non est quidquam negotii, nie trudno jest; sine negotio, bez trudności, łatwo.

Nemetes, u, m, m. naród w Belgji.

Nemetocenna, ae, f. miasto A-trebatów w Belgji.

nemo, inis, m. (ne - homo), nikt, żaden; non nemo, niejeden; nemo non, każdy.

nenus, ōris, n. las, gaj.

Neceles, is, m. ojciec Temistoklesa.

Neontichos, zamek na półwyspie Trackim.

Neoptolĕmus, i, m. wódz Aleksandra W.

nepos, ōtis, m. wnuk.

neptis, is, f. wnuczka.

Neptūnus, i, m. syn Saturna, brat Jowisza i Plutona, bożek wód i morza.

nequāquam, żadnym sposobem, bynajmniej, wcale.

neque, nec, 1) i nie, a nie, ale nie. — 2) neque - neque ani - ani; neque - et, nie tylko nie, ale. — 3) neque eo secius, minus, przecieź, jednakowoź, mimo tego; neque eo magis, przecieź nie, jednakowoź nie, mimo tego nie.

ne - quidem, zob. **ne**.

nequidquam, daremnie, bez skutku.

Nero, zob. Claudius.

Nervicus, a, um, Nerwicki; proelium, potyczka z Nerwijczykami.

Nervii, orum, m. naród potężny i bitny w Belgji.

nervus, i, m. nerw, cięciwa, struna; w Plur. muskuły; siła, potęga.

nescio, ivi, ii, itum, ire, nie wiedzieć; nescio (haud scio), an nullus, może nikt.

neuter, tra, trum (ne - uter), żaden z dwóch; ani ten, ani ów; in neutram partem, w żadnym względzie.

neve, neu, i aby nie.

nex, necis, f. śmierć gwałtowna, mord, zamordowanie.

Nicanor, ōris, m. wódz Kasandra.

Nicias, ae, m. wódz ateński, wyprawiony 415r. przed Chr. do Sycylii.

niger, gra, grum, czarny.

nihil, indecl. 1) nic; nihil aliud (scil. egit), quam bellum comparavit, tylko do wojny się sposobił; non nihil, cokolwiek. — 2) = wzmoen. non. — 3) nihilo minus, przecieź, mimo tego; nihilo magis, przecieź nie; nihilo secius, równie.

nil, = nihil.

Nilus, i, m. Nil, rzeka w Egipcie.

nimirum, owszem, niezawodnie, bez wątpienia.

nimis, zbytnie; non nimis, nie bardzo, Cs. VII, 36.

nimisus, a, um, zbytni, zbyteczny, za wielki, za wiele.

nisi, 1) jeżeli nie, gdy nie; nisi si wzmoen. = nisi. — 2) oprócz, okrom, chyba; non-nisi, nisi-non = tylko. — 3) jak.

nitidus, a, um, lśnący się, piękny; cielisty, otyły.

Nitiobriges, um, m. naród w Akwitani między Garuną i Ligierą.

nitōr, nisus, nixus sum, nitī, 1) wspierać się na czem, kim; polegać, zaufać, spuszczać się na co. — 2) starać się, usiłować, dołożyć starań; naglić, nalegać. I, 4, 5.

nix, nivis, f. śnieg.

no, avi, atum, are, pływać.

nobilis, e, 1) znany, znakomity, sławny, chlubny. — 2) ślachtetny, znakomitego rodu.

nobilitas, atis, f. 1) sława, szacunek; nobilitatem virtutis habere, słynąć z męstwa; nobilitate aliquem praecurrere, sławniejszym być nad kogo. — 2) ślachtetność rodu. — 3) = nobiles, ślachta.

nobilite, avi, atum, are, słynnym, głośnym uczynić.

noceo, ui, itum, ēre, szkodzić.

noctū, wnocy.

nocturnus, a, um, nocny; nocturno tempore, w nocy.

nodus, i, m. węzeł, staw (członków).

nolo, nolui, nolle, nie chcieć, wzbraniać się.

nomen, inis, n. 1) imię, przezwisko; nomine appellare, po imieniu nazywać; nomen dare, zgłosić się, przystać do wojska. — 2) = naród, np. nomen Romanum, n. rzymski. — 3) = osoba; nomine suo, w swoim imieniu, dla siebie. — 4) godność, powaga, Cs. I, 31. III, 9. IV, 16. — 5) pozor; nomine, pod pozorom; nomine obsidum, jako poślowie.

nominatim, po imieniu. *wyrazina*

nomino, avi, atum, are, nazwać, przytoczyć, wspomnieć; quae nominantur, tak nazwane, I, 2, 5.

non, nie; non nisi, tylko; non nemo, niejeden; non nihil, nieco; nemo non, każdy; non nolle, chcieć.

nonaginta, dziewięćdziesiąt.

nondum, jeszcze nie.

nongenti, ae, a, dziewięćset.

nonnihil, nieco.

nonnullus, a, um, niektóry.

nonnunquam, niekiedy.

notus, a, um, dziewiąty.

Nora, ae, f. pograniczna twierdza w Kapadocji.

Noreia, ae, f. miasto w Noryka.

Noricus, a, um, Norycki; Norykum, prowincja rzymska między Dunajem i Alpami nad rzeką In.

nos, nosmet, my.

noseo, novi, noscere, poznać, w Perf. znać.

nostrer, tra, trum, nasz; nostri, nasi, nasze wojsko.

notitia, ae, f. znajomość; propter notitiam, dla znajomości = ponieważ byli znani, X, 9, 4; notitiam habere feminae, mieć znajomość, obcować z kobietą.

notō, avi, atum, are, znać, zapisywać; opowiadać, XXIV, 3, 4; wspomnieć, XXV, 18, 2.

notus, a, um, znany.

novem, dziewięć.

Noviedunum, i, n. miasto: 1) w Galji Lugduńskiej. — 2) w G. Akwitaniańskiej. — 3) w Belgji.

novissime, nie dawno, wkońcu.

novitas, atis, f. nowość, niezwykłość.

novus, a, um, 1) nowy; nova res, nowe zjawisko; nova luna, nów; novae res, niespokojności. — 2) nieznan, niezwykły, nadzwyczajny. — Superl. novissimus, najnowszy, najświeższy, ostatni; novissimi, marodery; novissimum agmen, straż tylna.

nox, noctis, f. noc; media, północ; de nocte media, nocte media, o północy; nocte multa, dobrze w noc, półno w noc; prima nocte, za nadejściem nocy.

noxā, ae, f. szkoda; vina, przewinienie.

noxius, a, um, szkodliwy, karygodzien.

nubilis, e, dorosły; virgo, panna na wydaniu.

nubo, psi, ptum, ēre, iść za mąż; collocare aliquam nuptum, wydać za mąż; nupta, wydana za mąż.

nudo, avi, atum, are, obnażyć, огоłocić, opuścić; telum vagina, dobyć z pochwy.

nudus, a, um, 1) goły, nagi, obnażony. — 2) огоłocony.

nullus, a, um, 1) żaden; w Abl. z rzeczown. = bez, np. nullo ordine, bez porządku. — 2) nikt. — 3) nieznaczný, bez znaczenia, XIX, 9, 1.

num, czy.

numen, inis, n. skinienie, wola, potęga, władza (bogów); pomoc boska.

numéro, avi, atum, are, liczyć, płacić; pecunia numerata, gotowy pieniądz.

numérus, i, m. 1) liczba, ilość; numerum inire, liczyć; ad numerum, w zupełnej liczbie; numero, pomiędzy. — 2) szacunek, znaczenie; esse aliquo numero et honore, mieć jakie znaczenie i szacunek; in numero hostium habere, obchodzić się z kim, jak z nieprzyjacielem.

Numida, ae, m. Numidyjczyk.

Numidia, ae, f. Numidja, kraj między Kartaginą i Maurytją (dziś Algier).

nummus i nūmus, i, m. 1) pieniądz, moneta. — 2) nummus sestertius = 10 gr. pol.; duo milia nummum, nummorum albo sestertiorum = około 600 złp.

nūme, teraz.

nunció i nuntio, avi, atum, are, 1) uwiadomić, donieść. — 2) mówić; nuntiabantur = dicebantur.

nuncius i nuntius, i, m. 1) poseł, posłaniec, goniec; litteras et nuntios mittere, gońca z listem wysłać. — 2) wiadomość, doniesienie, wezwanie, rozkaz; simul cum nuntio, na pierwszą wieść o tem.

nunciūpo, avi, atum, are, nazywać; vota, ślub uczynić.

nunquam, nigdy; nunquam non, zawsze, zawsze.

nuper, niedawno.

nuptiae, arum, f. wesele, małżeństwo; nuptias conciliare, skojarzyć małżeństwo.

nusquam, nigdzie.

nūtus, us, m. skinienie, wola; ad nutum, nutu, podług woli, na skinienie.

Nysaeus, i, m. syn Dionizjusza Starszego

o.

o, wykrzyknik o!

ob, dla; ob eam causam, rem, dla tego.

obaeratus, a, um (ob aes), zadłużony, dłużnik.

obduco, xi, ctum, ěre, oprowadzić, oszańcować, okopać, szanćcem osypać obóz; zastąpić, zaćnić; obducta nox, noc ciemna.

obedio, ivi, itum, ire, być posłusznym, słuchać, usłuchać; illis (= illorum consilio), ich rady usłuchać.

obco, ivi, itum, ire, 1) chodzić koło czego. — 2) podejmować się czego, sprawować; per se omnia, czynić wszystko przez się; diem (supremum), życia dokonać, umrzeć.

off, zob. off.

obiectus, us, m. przedmiot, zjawisko, pokazanie się, widok.

oblicio, iceli, ectum, ěre, 1) rzucić; se oblicere, zastąpić komu, rzucić się na kogo; porzucić, Cs. I, 47; carros pro vallo, oszańcować się taborem. — obiectus, a, um, leżący, położony naprzeciwko. — 2) wyrzucać, czynić wyrzuty.

obitus, us, m. 1) klęska, porażka, pogrom. — 2) śmierć.

oblique, na poprzek, poprzecz.

obliquus, a, um, ukośny, poprzeczny, krzywy.

oblivio, onis, f. zapomnienie, przebaczenie; oblivionis lex, amnestja.

obliviscor, litus sum, scil, zapomnieć.

obnitor, nisus i mixus sum, tĭ, opierać się; genu scuto, na kolanie tarczą.

oborior, ortus sum, oriri, powstać.

obp, zob. opp.

obruo, ui, utum, ěre, 1) zasytać, zagrzebać, zakopać. — 2) obarczyć; obrui vino, upić się winem; obrutus sum vitibus, splamiłem się wielu występami.

obscurus, a, um, ciemny, mało znany.

obscuro, avi, atum, are, usilnie prosić, błagać.

obsequentia, ae, f. pobożanie, uległość.

obsequium, i, n. pobożanie, posłuszeństwo, uległość; uprzejmość, uczynność.

obsequor, cutus sum, qui, być posłusznym, pobożać; studiis, iść za skłonnością swoją, poświęcać się naukom.

obsěro, avi, atum, are, zamykać.

observantia, ae, f. poważanie, uszanowanie.

observo, avi, atum, are, 1) pilnować, uważać. — 2) przestrzegać, zachowywać, stósować się do czego.

obses, idis, m. zakładnik, rękojmia.

obsessio, onis, f. osadzenie, blokada, obleżenie.

obsideo, sědi, sessum, ěre, obsadzić, otoczyć, oblegać, trzymać w obleżeniu.

obsidio, onis, f. obsadzenie, oblężenie, blokada; *obsidione liberare*, dać odsiecz; *obsidione claudere*, w oblężeniu trzymać.

obsigno, avi, atum are, zapieczętować.

obsisto, stitī, stitum, ěre, zastąpić, stawiać opór, czoło; sprzeciwiać się, opierać się.

obsolētus, a, um, wytarty, zużyty, pospolity, bez wartości, np. honor.

obsonium, i, n. wszystko to, co się je z chlebem, mięso, ryba, warzywo; przyprawa.

obstināte, statecznie, uporczywie.

obstinatio, onis, f. stałość w postanowieniu.

obsto, stitī, statum, are, zaważać, sprzeciwiać się, nie sprzyjać, X, 9, 2.

obstringo, iuxi, ietum, ěre, zobowiązać.

obstruo, uxi, uetum, ěre, zatarasować, zawalić.

obsum, obfui, obesse, szkodzić, przeszkadzać, zawadzać.

obtempĕro, avi, atum, are, powolnym być, słuchać.

obtĕro, trivi, tritum, ěre, uwłaczać.

obtestatio, onis, f. zaklinanie, usilna prośba.

obtestor, atus sum, ari, zaklinać, nalegać.

obtineo, inui, entum, ěre, 1) trzymać, zachować, zatrzymać, dzierżyć, posiadać. — 2) sprawować, piastować; *Persidem*, rządzić Persją. — 3) zamieszkiwać, Cs. I, 1; obsadzić. — 4) osiągnąć, dopiąć; *rem*, odnieść zwycięstwo, Cs. VII, 85.

obtrectatio, onis, f. zazdrość, uwłaczanie, nienawiść.

obtrectator, oris, m. zawistnik, zazdrośny, przeciwnik.

obtrecto, avi, atum, are, uwłaczać, zazdrościć, być zawistnym.

obvĕnio, vĕni, ventum, ire, dostać się.

obviam, naprzeciw.

obvius, a, um, ten, który się natreca; *obvium alicui esse*, napotkać kogo; *montes itineri obvii*, góry na drodze leżące.

ocasio, onis, f. sposobność; occasione data, przy podanej sposobności; *ocasionis res est*, rzecz zależy od szczęścia.

occasus, us, m. 1) zachód. — 2) zguba, śmierć.

occido, idi, isum, ěre (caedo), zabić.

occido, eidi, easum, ěre (cado); 1) zginąć, polegnąć. — 2) zachodzić.

occūlo, lui, litum, ěre, ukrywać.

occultatio, onis, f. ukrywanie, tajenie.

occulte, skrycie, potajemnie.

occulto, avi, atum, are, kryć, taić.

Occultus, a, um, skryty, potajemny. *Occultum, i, n.* rzecz skryta, ukrycie; *in occulto*, potajemnie; *in occulto se continere*, ukrywać się; *in occultum se abdere*, skryć, schronić się; *ex occulto insidiari*, pokrywano, na stronie się zasadzić.

occupatio, onis, f. zatrudnienie.

occūpo, avi, atum, are, 1) zająć, obsadzić, opanować, przywłaszczyć sobie; *regnum, res*, objąć rządu, panowanie. — 2) zatrudnić; *in re*, jaką rzeczę; *occupari*, zajmować się, krzątać się koło czego.

occurro, eūcurri i curri, cursum, ěre, 1) wychodzić na spotkanie, spotykać; zastać, Cs. III, 6; wyjść przeciw nieprzyjacielowi. — 2) zapobiegać, zarządzać czemu. — 3) dokąd iść, dążyć; *in mentem, animum*, przychodzić na myśl.

occurso, avi, atum, are, uderzać, rzucać się; gladio, z mieczem.

Oceanus, i, m. Ocean.

Ocellum, i, n. miasto w Galji Cisalpińskiej.

ocius, prędzej.

octāvus, a, um, osmy.

octingenti, ae, a, ośmset.

octo, ośm.

octodĕcim, osnaście.

Octodurus, okolica w Galji Narbońskiej.

octogesimus, a, um, osmdziesiąty.

octoginta, osmdziesiąt.

octoni, ae, a, po ośmiu, po ośm.

oculus, i, m. oko; *oculis iudicare*, oczyma rozróżniać; *ante oculos civium esse*, pokazywać się obywatelom; być między ob., być widzianym od ob.; *oculis fructum capere ex re*, nacieszyć się widokiem czego; *ante oculos ponere*, wystawiać przed oczy, przypominać; *oculorum lumina (= oculos) amittere*, wzrok utracić; *ante oculos, sub oculis*, pod okiem, w przytomności.

odi, odisse, nienawidzić.

odiōsus, a, um, nienawistny, obmierzły.

odium, i, n. nienawiść, nieprzyjaźń; alicui odio esse, być zniechędzonym od kogo; odio ferri in aliquem, pałac nienawiścią, bardzo być zagniewanym.

odor, ōris, m. zapach, wonia, wyziew.

Oedīpus, i i ōdis, m. król tebański.

offendo, dl, sum, ěre, 1) trafić, uderzyć, ugodzić; zastać, znaleźć kogo, XVII, 3, 2; offensus fortuna, napotkany przypadkiem, V, 4, 2. — 2) urazić, obrazić. — 3) chybić, zbłądzić wykroczyć; szwankować, ponieść szkodę.

offensio, onis, f. 1) obraza, uraza. — 2) nienawiść, gniew, niechęć, niezadowolenie; magna cum offens. civium, ku wielkiemu niezadowoleniu obywateli.

offĕro, obtūli, oblātum, ferre, 1) dawać, ofiarować, świadczyć, np. beneficium; se off. (periculo), wystawiać, narażać się na niebezpieczeństwo; offertur occasio, nastęcza się sposobność. — 2) przeciwstawiać; se hostibus, stawiać czoło nieprzyjaciół; offeri, dać się widzieć, pokazać się; napotkać. — 3) zanieść.

officina, ae, f. warsztat, rękodzielnia; armorum aeraria, zbrojownia.

officium, i, n. 1) usługa, uprzejmość, pomoc w sądzie, XXV, 4, 3. — 2) obowiązek, powinność, posłuszeństwo; in officio esse, permanere, być, pozostać wiernym; ab officio discedere, zanieść obowiązek, nie poczuwać się do ob.; in officio continere, utrzymać w posłuszeństwie. — 3) urząd, godność.

oleaginus, a, um, oliwny.

Oleivico, onis, m. król Nitjobrygów.

olim, negdys.

Olympia, ae, f. miasto w Elidzie, gdzie co 4 lata odbywały się igrzyska Olimpijskie.

Olympias, ādis, f. małżonka Filipa, matka Aleksandra W.

Olympiodōrus, i, m. Grek, słynny z swego grania na flecie.

Olynthii, orum, m. mieszkańcy Olinta.

Olynthus, ō, f. miasto w Tracji na pograniczu Macedonii.

omitto, misi, missum, ěre, zaniechać, zanieść, przestać; pila, nie użyć pocisków; pominā, nie wspomnieć.

omnino, zupelnie, wcale, w każdym względzie, w ogóle.

omnis, e, wszystek, cały, wszelki, każdy; omnibus rebus, w każdym względzie.

onerarius, a, um, ciężarowy; navis, okręt przewozowy.

onĕre, avi, atum, are, obładować, obciążać.

Onomarchus, i, m. dozorca jeńców w wojsku Antyгона.

onus, ěris, n. ciężar; tanta onera navium, tak ciężkie okręty; onus alicui iniungere, ciężar wkładać na kogo.

Onustus, a, um, obładowany, obciążony, np. praeda, z wielu łupami.

opĕra, ae, f. 1) praca, trud, staranie; operam navare, dare, dokładać starania, starać się; honori, o urząd; rei familiari, dogłądać gospodarstwa; opera eius, za jego staraniem, sprawą, przez niego, z jego winy, VII, 6, 2. — 2) usługa, pomoc; forensis, w sądzie, t. j. obrona; nulli opera eius defuit, nikomu pomocy nie odmówił.

operio, rui, ruium, ěre, nakryć, pokryć; summas amphoras (= summas amphorarum partes), po wierzchu.

operose, z trudnością, mozolnie.

opinio, onis, f. myśl, mniemanie, zdanie, oczekiwanie, nadzieja; opinione celerius, prędzej aniżeli myślało; omnium opinione, wedle zdania, mniemania; nemini venit in opinionem, nikomu nie przychodzi na myśl, nikt nie myśli; praeter opinionem, nad spodziewanie; opinione timoris praebere, udawać strach, obawę; maximam virtutis opinione habere, nadzwyczajnie słynąć z męstwa; opinione virtutis capere, dostąpić sławy; opinio ingenii et virtutis, wyobrażenie o rozumie i waleczności; in eo est magna opinio omnium, wszyscy o nim wysokie mają wyobrażenie, wiele go poważają.

opino, atus sum, ari, rozumieć, mniemać, myśleć, sądzić.

oportet, uit, ěre, potrzeba, przystoi, należy.

opperior, pertus sum, iri, 1) czekać, oczekiwać. — 2) wypoczywać, XII, 9, 6.

oppidanus, i, m. mieszczanin, mieszkaniec.

oppidum, i, n. miasto, osobl. opasane murem.

oppōno, pōsui, pōsitum, ěre, przeciwstawiać; oppositus, leżący na przeciw czego.

opportune, w czas, w porę.

opportunitas, atis, f. 1) wygodna; dogodnie miejsce, położenie; dogodna pora czasu. — 2) pożytek, korzyść, zysk. — 3) sposobność; datur, nastercza się, nadarza się.

opportunus, a, um, dogodny; korzystny.

opprimo, pressi, pressum, ěre, 1) przycisnąć, powalić; opprimor onere, upadam pod ciężarem; zniszczyć, pokonać; zrzucić, XIV, 5, 2. XVIII, 3, 1; uciemieżyć, podbić; urbem oppressam tenere, miasto wujarzmieniu trzymać. — 2) niespodzianie napaść, X, 4, 1. XVIII, 8, 6; luce oppressus, dzień go zaskoczył.

opprobrium, i, n. zarzut, wyrzut, obelga, zniewaga.

oppugnatio, onis, f. obleganie, dobywanie; op. sustinere, wytrzymać obleżenie; relinquere, odstąpić od obl.

oppugnator, oris, m. obleżyciel.

oppugno, avi, atum, are, u-derzać, szturmować, dobywać, oblegać.

ops (nieużyw.), opis, f. 1) w Sing. moc, siła, pomoc. — 2) w Plur. bogactwa, majątek, potęga, wojsko, siły; magnorum opum, magnis opibus esse, być bardzo bogatym, silnym, potężnym; opes alienae, pomoc obca.

optatus, a, um, pożądany, miły.

optimas, atis, m. przedniejszy, celniejszy, znaczniejszy; patryjota.

optimus, a, um, najlepszy; optimarum partium esse, do stronictwa patryjotów należeć, trzymać z niem.

opto, avi, atum, are, życzyć sobie, żądać, pragnąć.

opulens, ntis i opulentus, a, um, bogaty, potężny, znakomity.

opulentia, ae, f. bogactwo, potęga; dobry byt, pomyślność.

opus, ěris, n. 1) praca, robota, budowa; opus facere, pracować, budować; opus fit, budowa murów postępuje, II, 7, 2. — 2) praca, dzieło, budowla, okopy, szańce; oblężnicza machina.

opus (est), trzeba; opus est factu, factu, trzeba czynić.

ora, ae, f. brzeg, wybrzeże.

oraculum, i, n. (oro, mówić), 1) wyrok, odpowiedź bogów, wyrocznia. — 2) bożek, miejsce, gdzie o wyrocznia pytają.

oratio, onis, f. 1) mowa; perpetua commendatio orationis, długa mowa. — 2) prośba, przedstawienie, VII, 1, 2.

orator, oris, m. mówca; proba-

bilis, dobry, znakomity mówca; mówiący w imieniu poselstwa, poseł.

orbis, is, m. okrąg; in orbem consistere, orbem facere, w okrąg stanąć; orbis terrarum, okrąg ziemski.

Orchomenus, i, m. miasto w Beocii.

Orchomenius, i, m. Orcho-meńczyk.

ordino, avi, atum, are, porządkować, szykować do boju.

ordior, orsus sum, iri, z-czynać; reliquos, do innych przejść, VII, 11, 6.

ordo, ĩnis, m. 1) porządek, rząd, szereg; ordinem servare, szyk zachować; turbare, mieszać szyki; ordine, porządkiem, wedle porządku. — 2) stopień, Cs. V, 28, 44. VI, 7. — 3) stan; equestris, stan rycerski.

Orestes, is, m. syn Agamemnona.

Orgetorix, igis, m. naczelnik Helwetów.

origo, ĩnis, f. źródło, początek; ród, familja; ultima (= antiquissima), najstarszytniejsza familja. — Origines, najdawniejsze dzieje państw włoskich napisane przez Katona w 7 księgach.

orior, ordussum, iri, 1) wschodzić; sol oriens, wschód słońca, wschód; sole orta, w poranku. — 2) powstać, wiać, I, 1, 5; wypływać, Cs. IV, 10; urodzić się, pochodzić: oriundus, ortus, pochodzący, rodem skąd; początek brać, Cs. I, 1. VI, 25.

ornamentum, i, n. ozdoba, chwała, godność, dobrodziejstwo, XXV, 7, 2; pomoc, podpora, X, 2, 1.

ornatus, us, m. ozdoba, ubiór, strój.

ornatus, a, um, 1) opatrzone, uzbrojone; elephantus, słoń uzbrojony, wieżą, w której byli żołnierze. — 2) ozdobnie mówiący, XV, 5, 1.

orno, avi, atum, are, 1) opatrzyć w należytę potrzebę, uzbroić; divitiis, zbogacić. — 2) zdobić, odznaczać, czcić; civitatem omnibus rebus, państwu świadczyć wszelkie dobrodziejstwa; opisywać, XXV, 18, 1.

oro, avi, atum, are, prosić; omnibus precibus, usilnie prosić.

os, ěris, n. 1) usta. — 2) mowa; oris commendatio, miła, uprzejma wymowa. — 3) twarz, wyraz twarzy, rysy twarzy; in os adversum, prosto w twarz; powaga, poważna powierzchowność.

os, ossis, n. kość; ossa, zwłoki, popioły.

osculor, atus sum, ari, calować.

Osismii, orum, n. naród w Galji Celtyckiej.

ostendo, di, sum i tum, ěre, 1) okazać. — 2) donieść, oświadczyć, oznajmić, mówić; causam, za powód podawać.

ostentatio, onis, f. pozór, udawanie, chępliwość.

ostento, avi, atum, are, pokazywać, chępić się; aliquem, odwolywać się do kogo.

ostium, i, n. wchód, ujście.

otium, i, n. czas wolny, pokój, spokojne czasy; reddere, spokojność przywrócić.

ovum, i, n. jaje.

P.

P. = Publius.

pabulatio, onis, f. paszenie, pasza; surażowanie; pabulatione prohibere aliquem, przeszkadzać komu w fur.

pabulator, oris, m. furażjer, picownik, na picowanie jeżdżący.

pabulor, atus sum, ari, szukać żywności, picować, furażować.

pabulum, i, n. pasza, obrok, żywność.

pacatus, a, um, spokojny.

paco, avi, atum, are, uspokoić.

pacio, onis, f. umowa, ugoda, warunek.

pacum, i, n. ugoda, umowa; ex pacto, podług umowy.

Pactye, es, f. miasto w Tracji.

Padus, i, m. rzeka Pad w połudn. Włoszech.

Paemāni, orum, m. naród germański w Galji Belgickiej.

paene, prawie, niemal.

pagus, i, m. gmina, gromada, okrąg.

palaestra, ae, f. szkoła rycerska, szermiernia, gdzie sposobiono młodzież w gimnastyce; ćwiczenia gimnastyczne; operam dare palaestrae, chodzić na nauki gimnastyczne; castris utendum, non palaestra, trzeba iść na wojnę, nie teoretycznie uczyć się sztuki wojennej.

palam, publicznie, jawnie; palam facere, rozgłosić, wydać; palam fit de re, wiadomość rozchodzi się o czemś, coś staje się głośnem.

palma, ae, f. dłoń; palmowe drzewo, palma.

paludatus, a, um, odziany płaszczem wojskowym, w płaszczu hetmańskim.

palus, ūdis, f. błoto, bagno.

paluster, tris, tre, błotnisty, bagnisty.

Pamphylius, a, um, Pamfilski.

Pandātes, is, m. podskarbi króla perskiego.

pando, pandi, passum (i pan-sum), ěre, wyciągać; passi crines, rozpuszczone włosy.

panis, is, m. chleb.

par, paris, i równy, podobny; pari modo, podobnie; pari proelio discedere, ustąpić z pola bez stanowczego zwycięstwa; eius virtuti par data est fortuna, jest równie walecznym jak szczęśliwym. — 2) równy w sile; parem esse alicui, sprostac komu, dokazać czego przeciw komu, VII, 6, 2. — 3) słuszny; par est, przystoi, należy się.

Paractācae, arum, m. mieszkający Paretaceny, krainy położonej między Persją i Medją.

paratus, a, um, i opatrzone, uzbrojony, np. navis. — 2) gotów, chętny; parati in armis, stojący pod bronią; paratissimo animo, z największą odwagą; sic animo paratus, ut, tak usposobiony, iż.

pareo, oszczędnie, skromnie, skąpo.

pareo, peperci i parsi, parcitum i parsum, ěre, oszczędzać, skąpić; przepuszczać, przebaczać, zostawić przy życiu, VIII, 1, 6.

parens, ntis, m. rodzic, ojciec.

parento, avi, atum, are, rodzicom i powinowatym ostatnią przy grobie oddać posługę, czynić ofiary za umarłych; pomścić się czyżej śmierci.

pareo, ui, itum, ěre, 1) ukazać, stawić się na czyj rozkaz, usłuhać, być posłusznym; imperio alieno, zostawać pod obcem panowaniem. — 2) rządzić się podług czego, ściśle przestrzegać, zachowywać, np. institutis patriae; naturae, iść za skłonnością wrodzoną; plus irae, quam utilitati communi, powodować się raczej gniewem, aniżeli dobrem ojczyzny.

paries, ctis, m. ściana.

pario, pepéri, partum, ěre, rodzić, wydawać, sprawić, zjednać sobie, nabyć; victoriam ex hoste, odnieść zwycięstwo nad niep.

Parisii, orum, m. Paryżanie, naród w Galji Celtyckiej w okolicy Paryża.

Parus, a, um, należący do wyspy Paros.

parma, ae, f. krótka okrągła tarcza, puklerz lekkiej piechoty i jazdy.

paro, avi, atum, are, 1) urządzić, przygotować, wystawić, wybudować; turres, naves. — 2) sposobić się; bellum alicui, zbroić się na wojnę przeciw komu; paro fugam, professionem, sposobić się do ucieczki, wyjazdu; przedsiębrać co, Cs. VIII, 55; z Inf. = myśleć, chcieć, postanowić, np. expectare. — 3) dostać, nabyć, jednać sobie, gromadzić, np. copias.

pars, tis, f. 1) część; pars...pars, jedni...drudzy; ex parte, po części; maximam partem, po większej części; superior, górne piętro. — 2) strona, okolica; ex una parte, z jednej strony; omnibus partibus, ze wszystkich stron, wszędzie; in utramque partem, za i przeciw. — 3) stronnictwo, osobl. w Plur. partes optimae, stronnictwo patryjotów. — 4) partes, rola; aliquas excipere, przyjąć jaką rolę. — 5) udział, XVIII, 2, 3.

parsimonia, ae, f. oszczędność.

Particus, a, um, bellum P., wojna z Partami.

particeps, ipis, uczestnik, towarzyszy; dzielący co z kim, wiedzący o czym; hos mei consilii particeps habeo, ei mnie wspierają w mym zamiarze.

partim, po części; partim...partim (lub alii) = pars...pars, jedni...drudzy.

partior, itus sum, iri, dzielić.

parum, mało, nie dosyć.

Parus, i, f. jedna z wysp zwanych Cykladami; crimen Parium, obwinienie, że Miltiades dał się przekupić i dla tego wyspy Paros nie zdobył.

parvulus, a, um, 1) bardzo mały; parvulis proeliis contendere, w bardzo małych utarczkach się ścierać. — 2) młody; a parvulis, od młodu, od dzieciństwa.

parvus, a, um, mały; esse parvi (scil. momenti) prae aliquo, małe mieć znaczenie w porównaniu z kim.

passim, tu i owdzie, wszędzie, bez porządku.

passus, us, m. krok; 5000 kroków czyniło jedną milę.

patefacio, feci, factum, ěre, otworzyć, odkryć, wyjawić; utorować, np. vias; loca, w okolicy drogi torować.

patens, ntis, otwarty; locus, campus, płaszczyzna; quatuor digitos, szeroki na cztery palce.

pateo, ul, ěre, 1) stać otworem, być otwartym, wolnym; honores mihi patient, mam otwartą drogę do godności. — 2) rozciągać się.

pater, tris, m. ojciec; p. familias, pan, gospodarz domu. — Patres: a) ojcowie Rzymu, t. j. senatorowie. b) przodkowie; patrum memoria, ze czasów naszych przodków.

paternus, a, um, ojcowski, ojczysty, odziedziczony po ojcu.

patiens, ntis, 1) cierpliwy, łagodny, powolny. — 2) wytrzymały, wytrwały.

patienter, cierpliwie.

patientia, ae, f. 1) cierpliwość, znoszenie, wytrwałość, czynność, staranność. — 2) umiarkowanie, zadowolenie, XVII, 7, 4. Cs. VI, 24.

patior, passus sum, pati, 1) cierpieć, pozwalać, zezwalać, dopuścić. — 2) cierpliwie znosić, wycierpieć, znieść; quamvis fortunam, wszystko znosić.

patria, ae, f. ojczyzna.

patrimonium, i, n. ojcowska majątność, dziedzictwo, spadek po ojcu.

patrius, a, um, ojcowski, ojczysty, t. j. tyczący się ojczyzną.

patrocinium, i, n. obrona, opieka, pomoc.

Patroclius, i, m. bohater zpod Troji, przyjaciel Achillesa.

patronus, i, m. obrońca.

patrius, i, m. stryj, brat ojca.

pauci, ae, a, ma, garszka.

paucitas, atis, f. małość, mała liczba, mała ilość.

paulatim, pomału, powoli, nieznacznie.

paulisper, chwilę, krótko, trochę.

paulo, paulo (Abl. ant paulum), o mało, nieco, krótko; paulo antecedere, trochę uprzędzić.

paululum, paulum, mało, nieco, cokolwiek; paulum abest, mało co nie dostaje.

paulus, paullus, a, um, mały; post paulum, po krótkim czasie.

Paulus L. Aemilius, i, m. konsul rzymski r. 50 przed Chr.

pauper, ěris, ubogi.

paupertas, atis, f. ubóstwo.

Pausanias, ae, m. 1) wódz Lacedemoneńczyków, który pod Plateami pobił Persów, ale później do nich przeszedł. — 2) król spartański około r. 400 przed Chr. — 3) Macedończyk, zabójca króla Filipa.

pavor, oris, m. postrach.

pax, pacis, f. 1) pokój; pacem conciliare, facere, componere, p. zawrzeć, redimere, okupić. — 2) spokojność; pace uti, spokojnie się zachować.

peccatum, i, n. wykroczenie, wina, występki, grzech.

pecco, avi, atuma, are, wykroczyć, przewinąć; in aliquo, krzywdzić kogo, szkodzić komu. Peccans, tis, m. wiarołomny, odpadły.

pectus, ōris, n. pierś.

pecunia, ae, f. pieniądze; numerata, pieniądze gotowe; p. publica, dochody państwa, skarb publiczny. W plur. bogactwa, majątek.

pecuniōsus, a, um, bogaty.

pecus, ōris, n. bydło, trzoda, Cs. III, 29. VII, 17. V, 19.

pedālis, e, stopowy; stopę wielki, szeroki, długi, gruby.

pedes, itis, m. pieszy; pedites, piechota.

pedester, tris, ĩre, pieszy, lądowy; iter p., droga lądem; pedestria arma, broń piechoty.

pedisēquus, a, um, sługa, lokaj, pacholek.

peditātus, us, m. piechota.

Peduceus C. Sextus, i, m. przyjaciel Attyka i Cyclerona.

pellicio, lexi, lectum, ĩre, wabić, nęcić, na swoją stronę przeciągać, pozyskać sobie kogo.

pellis, is, f. 1) skóra. — 2) namiot (skóra pokrywany).

pello, pepuli, pulsum, ĩre, pędzić, wypędzić, rozpędzić, pobić, rozproszyc.

Pelopidas, ae, m. wódz tebański, który wspólnie z Epaminondą ojczyzną zpod jarzma spartańskiego oswobodził i na krótki czas pierwszym w Grecji państwem uczynił.

Peloponnesiacus, Peloponnesius, a, um, peloponeski.

Peloponnesii, orum, m. mieszkańcy Peloponezu, Peloponezianie.

Peloponnesus, i, f. Peloponez, dzisiejsza Moreja.

pelta, ae, f. mała tarcza obłączysta, mniejsza jak parma.

peltasta, peltastes, ae, m. żołnierz uzbrojony w małą tarczę (pelta).

Pelustum, i, n. miasto w Egipcie nad morzem Śródziemnym.

penātes, um, m. bożkowie opiekunicy domu, których przeprowadzający z sobą przenosili, przeciwnie lares przywiązane były do miejsca.

pendo, pependi, pensum,

ĩre, ważyć, płacić; poenas, karę ponieść, być karanym.

penes przy, u, w; w rękę, w mocy; penes eos summa victoriae constat, od nich zależy całe zwycięstwo.

penētro, avi, atuma, are (penitus-intrare), wnikać, wcisnąć się, przedrzeć się.

penitus, całkiem, zupełnie, głęboko, w głąb'.

per, 1) o miejscu: przez, po. — 2) o czasie: podczas, np. per concilium. —

3) oznacza środek lub narzędzie; za pomocą, sprawą, pośrednictwem, per senatum, dla oporu senatu, XXIV, 2; per manus, rękoma, Cs. VI, 38; z ręki do ręki, Cs. VII, 25. — 4) sposób: per vim, gwałtem, przemocą; per simulationem, per causam, pod pozorem; per cruciatum, w sposób okrutny. — 5) przyczynę; per aetatem, dla wieku. — 6) w zaklinaniach i przysięgach: na, dla.

peradolescentilius, i, m. bardzo młody człowiek (mający koło 20 lat), młodziuchny.

peraeque, zupełnie równo, równym sposobem.

perāgo, ĩgi, āctum, ĩre, dokonać, wykonać, skończyć; conventus, odbyć roki; peracto consulatu, gdy czas konsulatu minął.

perāgro, avi, atum, are, zwiedzić, przejść, przewędrować.

perangustus, a, um, bardzo ciasny, wąski, szczupły.

percello, cilli, culsum, ĩre, uderzyć, powalić o ziemię; obalić, złamać, osłabić, zniszczyć, pokonać; perculsus plaga, dotknięty ciosem; pari fortuna percelli, podobnym losem jestem dotknięty, p. losu doznaję.

percipio, ĩpi, ĩptum, ĩre, 1) przejąć, ogarnąć, dostać, odebrać. —

2) nabyć, np. usum rei militaris, doświadczenia w sztuce wojennej; fructum victoriae, odnieść korzyść z zwycięstwa. — 3) pojmwować, rozumieć; słyszeć o czem, np. fugam.

percurro, cucurri i curri, cursum, ĩre, przebiegać, przejeżdżać.

perentio, cussi, cussum, ĩre (per- quatio), 1) przebić, przedziurawić, np. navem; przeciąć, caput gladio. — 2) zabić. — 3) wstrząsnąć. — 4) foedus zawrzeć przymierze,

Perdiccas, ae, m. 1) syn Amyntasa, króla macedońskiego, stryj Aleksandra W. — 2) wódz i powiernik Aleksandra W.

perdisco, didici, ěre, uczyć się na pamięć.

perditus, a, um, stracony; zły, występny, niegodziwy, nieszczęsny.

perdo, didi, ditum, ěre, gu-bić, zgubę gotować, niszczyć, kazić, psuć.

perduco, xi, etum, ěre, 1) zaprowadzić, poprowadzić. — 2) przeciągać, np. rem ad mediam noctem. — 3) namówić, skłonić; aliquem ad dignitatem, wynieść do godności; ad se, ad suam sententiam, voluntatem, przeciągnąć na swą stronę, pozyskać dla swych zamiarów; res ad extremum casum perducitur, przychodzi do ostateczności, największe zagraża niebezpieczeństwo.

peregrinatio, onis, f. podróż, wędrówka, oddalenie się z domu.

perendinus, a, um, pojutrzny; dtes, pojutrze.

perennis, e, całoroczny; trwały, fons, źródło nie wysychające, nie wyczerpnięte.

perero, ii, itum, ire, ginąć, umierać; a morbo, z choroby.

perequito, avi, atum, are, przejeżdżać; per omnes partes, wkoło objeżdżać.

perexiguus, a, um, bardzo szczupły, bardzo mały.

perfacilis, e, bardzo łatwy; perfacilis factu, łatwy do wykonania, uskutecznienia.

perfero, tūli, latum, ferre, 1) nieść do pewnego miejsca, zanieść, przynieść, donieść, uwiadomić; fama perferitur, sława się rozchodzi, wieść dochodzi. — 2) cierpieć, znosić, wytrzymać; labore animi, nateżać umysł.

perficio, feci, factum, ěre, 1) dokończyć, przywieść do skutku, wybudować; conata, zamysły, zamiary wykonać. — 2) p. ut, dokazać, iż.

perfidio, ae, f. niewierność, zdrada, wiarołomstwo.

perfringo, frēgi, fractum, ěre, przełamać, zniweczyć.

perfiga, ae, m. zbieg.

perfusio, fugi, fugitum, ěre, uciekać dokąd, szukać schronienia u kogo; przejść do kogo.

perflugium, i, n. ucieczka, schronienie, przytułek; perflugio uti, schronić się.

perfungor, etus sum, gi, 1) sprawować, zawiadować. — 2) wycierpieć, wytrzymać.

Pergamenus, a, um, pergamen-ski.

Pergāmus, i, f. Pergānum, i, n. miasto w Mizji.

pergo, perrexi, perrectum, ěre, robić co dalej, iść dalej, ruszyć.

Pericles, is, m. sławny mówca i rządcza Aten, padł ofiarą zarazy w wojnie Peloponeskiej r. 329 przed Chr.

periclitator, atus sum, ari, 1) próbować, doświadczać; wystawiać na niebezpieczeństwo, ryzykować. — 2) być, znajdować się w niebezpieczeństwie.

periculosus, a, um, niebezpie-czny.

periculum, i, n. 1) próba, doświadczenie; p. facere, doświadczać, próbować; hostis p. facere, zmierzyć się z nieprzyjacielem. — 2) niebezpieczeństwo; p. subire, adire, narażać się na niebezpiecz.; capitis, nieb. utraty życia; periculo certaminis, zobawy przed walką; periculum est, trzeba się obawiać. — 3) niebezpieczne przedsięwzięcie; pozew, oskarżenie, proces. — 4) akta procesu, protokół; in p. inscribere, w protokole zapisać.

perillustris, e, bardzo jasny, jawny, widoczny.

perinde, równie, podobnie; perinde ac si, zupełnie jakby.

Perinthus, i, f. miasto w Tracji.

peritus, a, um, biegły, doświad-czony, świadomy.

periurium, i, n. krzywoprzy-sięstwo.

perlēgo, lēgi, lectum, ěre, przeczytać.

perluo, ui, utum, ěre, myć, kąpać.

permagnus, a, um, bardzo wielki.

permaneo, usi, nsum, ěre, trwać, przetrwać.

permisceo, seui, xtum, ěre, mieszać.

permitto, misi, missum, ěre, 1) puścić; tela, rzucić pociski; se in aliquem, rzucić się na kogo. — 2) oddać, poruczyć; se in fidem atque potestatem alicuius, poddać się komu na łaskę i niełaskę. — 3) pozwolić, zostawić do woli.

permovéo, mōvi, motum, ěre, 1) poruszyć, spowodować. — 2) niepokoić, zastraszyć, zatroszczyć; animo permoveri, stracić ducha, odwagę.

permulleo, lsi, lsum, ěre, głaskać; alicuius animum, starać się kogo pozyskać.

permultus, a, um, bardzo wiele.

pernicies, ei, f. zguba, upadek, nieszczęście; pernicii esse, zgotować śmierć.

perniciōsus, a, um, zgubny, niebezpieczny, szkodliwy.

pernocto, avi, atum, are, przemocować, noc przepędzić.

peroro, avi, atum, are, 1) odpowiedzieć obszernie; de ceteris, na inne punkta. — 2) bronić się, XIX, 4, 2.

perpauci, ae, a, bardzo mało.

perpendiculum, i, n. ołowianka, waga.

Perpenna i Perperna, ae, m. (M. Censorinus), znakomity Rzymianin.

perpētior, pessus sum, ti (per-patior), cierpieć, znosić, wycierpieć; indigna, niesłusznie cierpieć.

perpetuo, ciagle, zawsze, bez przestanku; przez całe życie, do zgonu.

perpetuus, a, um, 1) ciągly, nieprzerwany, obszerny, np. palus. — 2) trwały, cały, niezmienny; perpetua vita, przez całe życie; in perpetuum, na zawsze.

perquiro, sivi, situm, ēre (quaero), pytać się, dowiadywać się; vias, poznać, rozpoznać.

perumpo, rupi, ruptum, ēre, 1) przełamać, przedrzeć. — 2) przedrzeć się, przebieć się.

Persa albo **Perses, ae, m.** Pers.

perscribo, psi, ptum, ēre, pisać, opisać; obszernie opisać, donieść o czem obszernie.

persēgnor, eutus sum, qui, 1) ścigać; bello aliquem, prowadzić przeciw komu wojnę. — 2) pomścić, np. mortem alicuius. — 3) obszernie co przechodzić, opowiadać; plura, więcej przytoczyć przykładów, Prf. 8. XX, II, 3; obszerniej pomówić, XXIV, 3, 4. — 4) gorliwie się zajmować czem, Cs. VIII, 1.

Perses, zob. Persa.

persevero, avi, atum, are, wytrwać w czem; in bello, bellare, wojnę dalej prowadzić.

Persia, ae, f. państwo perskie.

Persicus, a, um, perski.

Persis, idis, f. Persja w ścisleszym znaczeniu, z której pochodził Cyrus.

persolvo, lvi, lūtum, ēre, zapłacić, wypłacić; poenas, ponieść karę.

persona, ae, f. 1) maska, rola. — 2) osoba; godność, dostojność, stanowisko; non dignum summorum virorum personis, nie odpowiednio stanowisku

wielkich m.; abest a persona principis, nie przystoi osobom dostojnym.

perspicio, pexi, pectum, ēre, 1) przejrzeć, wejrzyć. — 2) oglądać, obejrzyć. — 3) spostrzedz, dostrzedz, widzieć, przekonać się.

persuadeo, asi, āsum, ēre, namówić, przekonać, spowodować, umówić, II, 5, 1; nakłonić; persuasum est mihi, (mihi) persuasum habeo, jestem przekonany; persuasus loci opportunitate, powodowany, uwiedziony dog. położeniem.

pertaedet, aesum est, ēre, żałować czego.

perterreo, ui, itum, ēre, przestraszyć, zatrwożyć, przerazić, nabawić strachu; timore, metu perterreo, bardzo się przestraszyć.

pertimesco, mui, ēre, lękać się, stracić przytomność.

pertinacia, ae, f. stałość, wytrwałość; upór, zaciętość.

pertinaciter, stale, uporczywie; ciagle, bez przestanku.

perlineo, ui, ēre, 1) ciągnąć się. — 2) tyczyć się czego, mieć co na celu, zmierzać dokąd; p. non ad privatam, sed ad publicam rem, tyczyć się nie osób pojedynczych, lecz całej rzeczypospol.; ad athletarum usum, być potrzebnem, pożytecznem dla zapasników; ad belli utilitatem, przydać się w wojnie; hoc ad irridendum me pertinet, to ma na celu sztydzenie z mej osoby; quao ad victum pertinent, żywność.

periturbatio, onis, f. pomieszanie, nieład, postrach.

periturno, avi, atum, are, przestraszyć, pomieszać; skłócić, oburzyć, rozgniewać, XVIII, 12, 1.

pervagor, atus sum, ari, przebiegać.

pervēho, exi, ectum, ēre, przewozić; Pass. jechać, płynąć; przybyć, przyplynąć.

pervenio, vēni, ventum, ire, 1) przyjść, przybyć, dohodzić; in Italiam, wkroczyć do Włoch. — 2) dostąpić, ad eum pecunia, pars pecuniae pervenit, ten dostaje pieniądze; ad amicitiam intimam, wnikć w ścisłą przyjaźń; ad desperationem, być przywiedzionym do rozpacz; in odium alicuius, stać się komu nienawistnym; ad incolunitatem, dostać się na niebezpieczne miejsce.

perverto, verti, versum, ēre, przewrócić, spustoszyć; mores, obyczaje podkopać, skazić, psuć; civitatem, pań-

stwo przyprawić o upadek, przyprować do upadku.

pervulgatus, a, um. powszechnie znany, słynny; p. sum, słyąc.

pes, pēdis, m. 1) noga; ad pedes desilire, na ziemię skoczyć; pedem referre, cofać się; pedibus, pieszo na lądzie.

petitio, onis, f. staranie się o urząd.

peto, ivi, ii, itum, ěre, i) ruszyć przeciw komu, uderzać na kogo, Cs. V, 58; Athenienses peti, że się głównie przeciw Ateńczykom występuje, główny cios przeciw At. wymierza; se peti, że na niego godzą. — 2) dążyć do jakiego miejsca, udać się. — 3) starać się o co, szukać czego, np. fuga salutem; fugam in locum, uciekać dokąd; demigrationis societatem, chcieć należeć do wyprawy; zwozić, np. aggerem, commeatum. — 4) pragnąć, prosić.

Petrocorii, orum, m. naród w Akwitacji.

Petrosidius, i, m. chorąży Cezara.

petulans, ntis, m. zuchwały.

Peucestes, ae, m. generał Aleksandra W.

phalanx, gis, f. półk żołnierzy u Macedończyków, półk, rota; phalangem facere, ściętnić szyki wojska.

Phalerēus portus, m. port Falerski, niedaleko Aten.

Pharnabazus, i, m. rządcza perski w Hellesponcie azjatyckim.

Pherae, arum, f. 1) miasto w Tesalji. — 2) miasto przy Laconice nad zatoką Meseńską.

Pheraeus, a, um, m. z miasta Pherae.

Phidias, ae, m. nieznaną osobą w Atenach.

Philenius, i, m. albo raczej Silenus, historyk grecki, biograf Hannibala.

Philippensis, e, proelium, b. bitwa pod miastem Philippi 42r. przed Chr.

Philippides, is, m. biegacz w Atenach.

Philippus, i, m. 1) król macedoński, 360-336 przed Chr., ojciec Aleksandra W. — 2) Arrhidaeus, przyrodni brat Aleksandra W. — 3) Philippus III, król macedoński, 221-179 przed Chr.

Philistus, i, m. historyk syrakuski.

Philōcles, is, m. wódz ateński,

pobity przez Lizandra przy ujściu rzeki Aegospotamos r. 406 przed Chr.

philosophia, ae, f. filozofja; przedmiot filozoficzny, XV, 3, 3.

Philostratus, i, m. brat Kallikratesa, który zabił Diona.

Phocion, onis, m. Ateńczyk, który należał do stronnictwa arystokratycznego i macedońskiego namiestnika Kassandra.

Phoebidas, ae, m. generał lacedemoński.

Phoenix, icis, m. Fenicjanin.

Phrygia, ae, f. kraina w Azji Mniejszej.

Phryx, gis, m. Frygijczyk.

Phyle, es, f. mała twierdza w Attyce (przy pograniczu Beocji).

Pictones, um, m. naród w Akwitacji.

pictas, atis, f. 1) miłość, którą winniśmy rodzicom, krewnym i ojczyźnie; miłość braterska, XX, 1, 5; obowiązek synowski, XXI, 1, 4.

pila, ae, f. filar, słup.

pilum, i, n. spis, rohatyna, pocisk rzymskiej piechoty; p. murale, pociski większe, które obleżeni rzucali z murów na oblegających, Cs. V, 40. VII, 82.

pilus, i, m. 1) rota, kompanja Triariów, zwana inaczej manipulus. — 2) pierwszy manipulus. — 3) primus pilus = primipilus, pierwszy kapitan, rotmistrz.

pinna, ae, f. pióro, koniec, kończatość; pinnae, blanki na murach.

Piraeus, i, m. port ateński, urządzony przez Temistoklesa.

Pirustae, arum, m. naród ilirski.

Pisander, dri, m. wódz ateński.

piscis, is, m. ryba.

Pisida, ae, m. rodem z Pizydji, południowej krainy w Azji Mniejszej.

Pisistratus, i, m. tyran, (w dobrej znaczeniu) Aten koło r. 560 przed Chr.

Piso, onis, m. nazwisko kilku Rzymian.

Pittacus, i, m. rodem z Mitylenu, jeden z 7 mędrców greckich za czasów Krezusa.

pius, a, um, m. pobożny, poczciwy, wierny, przywiązany.

pix, picis, f. smoła.

placco, ui, itum, ěre, i) podobać się. — 2) postanowić, uchwalić.

placide, m. spokojnie.

placo, avi, atum, are, u. ułagodzić, przebłagać, uspokoić, zjednać;

aliquem in aliquem, pojednać kogo z kim; placatus, łagodny, przychylny, XVI, 5, 2.

plaga, ae, f. 1) uderzenie, raz, cięcie. — 2) nieszczęście, XVIII, 5, 2.

plane, zupełnie.

planities, ei, f. równina, płaszczyna.

planus, a, um, płaski, równy.

Plataeae, arum, f. miasto w Beocii.

Plataeensis, is, m. Platejczyk.

Plato, onis, m. filozof ateński, uczeń Sokratesa.

plebs, ei, f. = plebs.

plebiscitum, i, n. ustawa, uchwała ludu.

plebs, bis, f. lud, wspólność.

plecto, xi, xui, ċre, karać.

plene, zupełnie.

plenus, a, um, pełen, cały, zupełny.

plerumque, najwięcej, po większej części.

plerumque, aq̄ue, umq̄ue, bardzo wiele, większa część; plerique omnes, prawie wszyscy.

plumbum, i, n. ołów; album, cyna.

plurimum, najwięcej, bardzo; największa część czasu, XII, 3, 3.

plus, pluris, więcej; plus minusve, mniej więcej, około.

pluteus, i, m. 1) szopa wojenna. — 2) zasłona z desek, zastawka przymocowana na wieżach.

potulum, i, n. kubek.

Pocula, es, f. galerja w Atenach, ozdobiona obrazami sławnych mężów.

poëma, atis, n. wiersz poetycki, poemat.

poëna, ae, f. kara; poenam sibi contrahere, zasłużyć na karę; poenas ab aliquo petere, karać kogo; persolvere, ponieść karę.

poenitet, tuit, ċre, me alicuius rei, żal mi czego.

Poenus, i, m. Kartagińczyk, przewany tak dla pochodzenia swego od Fenicjan.

poëta, ae, m. wierszopis, poeta.

poëtica, es, f. poezja.

poëticus, a, um, poetyczny, rytmotwórczy.

polleo, ċre, módz, być mocnym, potężnym, znaczyć.

pollicor, citus sum, ċri, o-biecać.

pollicitatio, onis, f. obietnica.

Polybius, i, m. historyk grecki,

rodem z Arkadij, żył około r. 150 przed Chr.

Polymnis, idis, albo **Poly-mnus**, i, m. ojciec Epaminondy.

Polysperchon, ontis, m. wódz Aleksandra W.

pompa, ae, f. okazałość, prze-pych.

Pompeius, i, m. 1) Cn. Pompeius Magnus, przeciwnik Cezara, od którego pobity był pod Farzalem r. 48 przed Chr. — 2) Cn. Pompeius, tłumacz Titurejusza, Cs. V, 36.

Pomponius, i, m. nazwisko familji Attyka.

pondero, avi, atum, are, ważyć; sądzić.

pondus, ċris, n. 1) waga, Cs. V, 12. — 2) ciężar, ciężkość. — 3) mnóstwo; magnum p. auri, wielka suma złota.

pono, p̄osul, p̄ositum, ċre, 1) kłaść, stawiać, postawić; insidias, zasadzki czynić, zasadzić się; castra, rozłożyć się obozem, rozbić namioty; praesidium, załogę postawić, obsadzić; in publico, na rynku wystawić, wywiesić, VII, 4; pecuniam in aerario, złożyć pieniądze do skarbu; aliquid principem in re, postawić kogo na czele czego, XXIII, 2, 6; custodes alicui, przydać komu straż. — 2) w mowie coś przytoczyć, wspomnieć, powiedzieć; res posita, rzecz w mowie będąca, XV, 3, 1. — 3) pokładać, szukać, np. praesidium sibi in fuga; positum esse in re, polegać na czym. — 4) liczyć do czego, uważać, poczytywać; virtutem summam in patientia, wytrwałość poczytywać za największą zasługę; aliquid in vitiis, poczytywać za złe wadę; ponitur princeps, uważają go za pierwszego, dają mu pierwszeństwo przed innymi. — 5) złożyć, np. arma; vitam, życie zakończyć.

pons, atis, m. most; pontem in flumine facere, postawić most na rzece.

Pontus, i, m. 1) morze, osobl. Czarne, zwane także Pontus Euxinus. — 2) kraina Małej Azji przy morzu Czarnem, mianowicie Bytynja.

popularis, e, ludowy, ludowi miły, pożyteczny; jako Subst. (scil. homo), przyjaciel ludu, demokrat.

populatio, onis, f. spustoszenie.

populiscitum, i, n. ustawa, postanowienie, uchwała ludu.

populor, atus sum, ari, pustoszyć, niszczyć, wyludniać.

populus, i, m. naród, lud; urbanus, lud miejski, mieszczanie, (przeciw-

staw. żołnierzem), V, 2, 1; populi causalem agere, bronić sprawy ludu, ujmować się za ludem.

porrigo, rexi, rectum, ċre (pro-rego), wyciągać, przysięgać; aliquo manus, wyciągać po co ręce = brać co skąd, X, 7, 2; porrectus, wyciągnięty, równy, np. locus.

porro, dalej, nadto, prócz tego.

porta, ae, f. brama, wawóz.

porticus, i, f. ganek, przysionek, galerja wsparta na kolumnach.

portio, avi, atum, are, nosić, wozić; secum, nosić, mieć przy sobie.

portorium, i, n. clo; magnis cum portoriis, za opłatą wielkich cel.

portus, us, m. port, przystanek.

posteo, postesei, ċre, żądać, wymagać.

possessio, onis, f. 1) posiadanie, posiadłość, własność; possessionem alicuius rei tenere, posiadać co. — 2) possessiones, posiadłości, dobra.

possideo, sedi, sessum, ċre, posiadać, opanować.

potsum, potui, posse (potis sum), móżd, być w stanie.

post, i) Adv. potem; non multo post, nie długo potem; deinde post, wzmoćn, = post; opuszczone przed quam, III, 1, 5 i 3, 3. — 2) Praep. po, za; post annum quartum, razem Themistocles expulsus erat, w 4 lata po wypędzeniu Themistoklesa; post diem tertium, quam attigerat, w trzy dni po wyładowaniu; post tergum, w tyle; post hominum memoriam, jak pamięć ludzka sięga.

postea, potem, później.

posteaquam = postquam.

posterius, ius, później.

posterus, a, um, m. następujący; postero die, nazajutrz; in posterum (scil. diem), na dzień następny; in posterum (scil. tempus), na przyszłość; postero tempore, w przyszłości; posteri, orum, potomkowie; posteriores pedes, tylne nogi.

postpono, posui, positum, ċre, posad, kłaść, odkładać, zaniedbać.

postquam, skoro.

postremo, naostatek, nakoniec.

postremus, a, um, m. Superl. od posterus, ostatni; od postremum, nakoniec.

postridie (postero die), nazajutrz.

postulatum, i, n. żądanie; postulata facere, żądaniom zadosyć uczynić.

postulo, avi, atum, are, żądać, wymagać.

potens, ntis, potężny, możny, z wielkim wpływem.

potentatus, a, um, m. władza, panowanie.

potentia, ae, f. ^{moce} moc, wpływ, władza, potęga, przemoc, XXIV, 2, 2; singularis, władza nieograniczona, X, 9, 5.

potestas, atis, f. 1) moc, siła, władza, urząd, naczelné dowództwo; mihi est potestas, jest w mej mocy; in alicuius potestate esse, zostawać pod czyją władzą; in potestate sua esse, być nie zależnym; potestas singularis, jedynowładztwo; omnium rerum, władza nieograniczona. — 2) sposobność; potestatem sui facere, podawać sposobność do bitwy, wdawać się w bitwę, XVII, 3, 6; dać się schwytać, XXIII, 9, 1. — 3) pozwolenie; polecenie, potestatem facere, dać pozwolenie.

potio, onis, f. picie, napój.

potior, tites sum, tiri. stać się panem, opanować, zająć, nabyć, dostąpić; imperii, objąć rząd; victoria, odnieść zwycięstwo.

potior, us, lepszy; potiora, ważniejsze rzeczy, VII, 2, 4.

potissimus, a, um, m. osobliwie, mianowicie; właśnie, XXV, 3, 3.

potissimus, a, um, m. najważniejszy, najlepszy.

potius, ius, raczej.

prae, i) przed, dla, Cs. VII, 44. — 2) w porównaniu z kim, z czem.

praeacutus, a, um, m. ostry, zaostrozony, kończaty.

praebeo, ui, itum, ċre (prae habeo), 1) podawać, dawać, dostarczać; speciem pugnantium, udawać że się walczy; speciem horribilem, okropny widok przedstawiać; opinionem timoris praebeo, sprawiam, że ktoś w bojaźń moją wierzy, udawać strach; suspitionem alicui, wzbudzić w kim podejrzenie. — 2) okazać, pokazać, dowodzić; se p. okazać się; pari diligentia se p. okazać równą gorliwość; se p. pari virtute, okazać się równie mężnym.

praeceveo, eavi, eantum, ċre, mieć się na bacności; sibi, zastrzedz sobie.

praecedo, cessi, cessum, ċre, iść naprzód; przewyższać, przechodzić, celować.

praeceps, cipitis (prae caput), 1) skwapliwy, prędki; praecipitem se fugae mandare, spiesznie uciekać; agere, spiesznie wypędzić. — 2) spadzisty, np. locus.

praeceptor, oris, m. nauczyciel.
praeceptum, i, n. przepis, polecenie, rozkaz; prawidło, nauka, XXV, 17, 3.

praecido, idi, isum, ěre, obciąć.

praecipio, eępi, ceptum, ěre, 1) przewidywać; triumpho laetitiam, cieszyć się przed czasem z tryumfu. — 2) przypominać, zalecać, przykazać, rozkazać; dać odpowiedź, radzić, I, 1, 3.

praecipito, avi, atum, are, spychać; se, skoczyć, rzucić się.

praecipue, osobliwie, mianowicie, szczególnie.

praecipuus, a, um, osobliwy, szczególny, nadzwyczajny, bardzo wielki.

praefāre, jasno, wybornie, sławnie; p. facta, sławne czyny.

praefārus, a, um, wyborny, sławny.

praefādo, si, sum, ěre (prae claudo), zamknąć przed kim co, zagrozić.

praeco, onis, m. woźny, herold.

praecurro, cucurri i curri, cursum, ěre, naprzód wybiedz, uprzędzić, przewyższać.

praeda, ae, f. zdobycz, łup, korzyść; hostium, łupy zdobyte na nieprzyjaciółach; ab aliquo praedas magis facere, wielkie z kogo ciągnąć korzyści, XII, 2, 3.

praedico, avi, atum, are, 1) głośno, publicznie mawiać, głosić, obwieszczać, oświadczać, wspomnieć, Cs. IV, 34. — 2) słać, wychwalać, np. liberatorem, jako zbawcę; de aliqua re, cheścić się, chlubić się z czego; praedicem minus, quam debeam, nie dosyć-bym go pochwalił.

praedico, xi, etum, ěre, przepowiadać, zalecić, rozkazać.

praedium, i, n. włość, wioska, folwark; rusticum, majątność wiejska.

praedo, onis, m. rozbójnik; maritimus, morski, korsarz.

praedor, atus sum, ari, łupić, rozbijać, rabować; exire praedatum, wyjść na łupy.

praedūco, xi, etum, ěre, przeciągnąć, poprowadzić, obwodzić.

praefatio, onis, f. przemowa.

praefectura, ae, f. naczelnictwo, dowództwo jazdy; zarząd prowincji, XXV, 6, 4.

praefectus, i, m. przełożony; equitum, dowódca jazdy należącej do legionu; fabrum (= fabrorum), przełożony nad żywnością, tobołami i chała-

strą wojenną; morum, urzędnik czuwający nad obyczajami w Kartaginie; urzędnik, Cs. IV, 22; satrapa, XIV, 2, 4. XVII, 2, 3.

praefēro, tūli, lātum, ferre, 1) prznosić, przekładać, dawać pierwszeństwo: praeferrī alicui, przewyższać kogo, Cs. V, 54. — 2) se praeferre alicui, uprzędzić kogo, Cs. II, 27.

praeficio, feci, factum, ěre, uczynić kogo przełożonym; alicui aliquid, oddać, powierzyć komu dowództwo nad czem; praefici pari imperio, równą otrzymać władzę.

praefinō, ivi, itum, ire, przepisać; lege, prawem zastrzedz.

praefixus, a, um (praefigo), zatknięty.

praemetto, ui, ěre, alicui, naprzód się o kogo lekać.

praemitto, misi, missum, ěre, naprzód posłać, wyprawić.

praemium, i, n. nagroda, zapłata, zysk; victoriae, nagroda za zwycięstwo; hoc magnis praemiis mihi est, za to wielką odbieram nagrodę; pr. consequi, otrzymać nagrodę.

praenuncio (untio), avi, atum, are, zwiastować, ogłosić, obwieszczyć; wcześniej donieść, uwiadomić.

praecoepatio, onis, f. wcześnie zajęcie, ubezpieczenie.

praecoepo, avi, atum, are, prędzej wprzód opanować, zająć, ubezpieć (locum); uprzędzić.

praepo, avi, atum, are, woleć, przekładać.

praepāro, avi, atum, are, przygotować, przysposobić.

praepōno, ōsui, ōsitum, ěre, 1) przekładać, oddać zwierzchność, dowództwo nad czem, alicui rei; praepositum esse, być przełożonym. — 2) przekładać, więcej cenić, np. existimationem regno.

praeripio, ipui, eptum, ěre, odjąć.

praerūmpo, rūpi, ruptum, ěre, oderwać.

praerūptus, a, um, spadzisty.
praes, edis, m. rękojmia; praes sum, ręczę.

praescribo, psi, ptum, ěre, przepisować, rozkazać, stanowić.

praescriptum, i, n. przepis, rozkaz; ad pr., wedle rozkazu.

praesens, ntis, przytomny, obecny; me praesente, w mojej przytomności; de praesente questionem habere, wytoczyć śledztwo komu, dopóki jeszcze

jest obecny; Subst. praesens, ntis, n. czas terażniejszy, obecna chwila; in praesenti, w ówczesnem położeniu rzeczy.

praesentia, ae, f. obecność, przytomność; in pr., na teraz, zaraz, właśnie wtedy; quod in pr. erat, co właśnie było na miejscu, pod ręką, na pod ręczu.

praesentio, nsi, nsum, ire, przeczuwać.

praesēpio, psi, ptum, ire, zagradzać, zatamować, ogrodzić.

praesentim, zwłaszcza, osobliwie.

praesidium, i, n. 1) obrona, pomoc, ocalenie; alicui praesidio esse, bronić kogo, strzedz czego; praesidio litterarum, za pomocą nauk. — 2) w sztuce wojsk. a) załoga, straż, zasłona, orszak, konwoj; in praesidio esse, stać na straży; posilki, Cs. VII, 65; twierdza, Cs. VI, 34. VII, 34.

praestans, ntis, osobliwy, wyborny, znakomity. *naigolniewszy*

praestituo, ui, utum, ěre, wyznaczyć.

praesto, obecnie, pod ręką; alicui praesto esse, być na zawołanie.

praesto, ūti, itum, are, i) stać na przodzie, być lepszym, odznaczać się; alicui aliqua re, przewyższać kogo w czem, celować nad kogo; praestat, lepiej jest. — 2) czynić, wyświadczać, wypełniać; officia, usługi wyświadczyć; fidem, dotrzymać obietnicy, słowa; amicitiae fidem, okazać się stałym w przyjaźni.

praesum, fui, esse, być przeznaczonym, przewodzić; exercitui, dowodzić wojskiem; summo magistratui, najwyższy urząd piastować, sprawować; tantis rebus, wysokie sprawować urzędy; summae imperii praesesse, mieć naczelne dowództwo; rebus regiis, być pierwszym ministrem; reipublicae, rządzić krajem; severe potestati, ostrym być w urzędzie; eisdem rebus, mieć tę samą władzę, dowództwo; ii, qui praesunt = duces.

praeter, i) mimo, przed, koło. — 2) prócz, przeciw, nad; praeter opinionem, przeciw oczekiwaniu; praeter consuetudinem, nadzwyczaj; spem, nadspodziewanie.

praeterēa, prócz tego, nadto.

praeterēo, ivi, ii, itum, ire, 1) przejść koło czego. — 2) o czasie; upływać, mijać. — 3) pominąć.

praeteritus, a, um, miniony,

upłyniony, przeszły; praeterita, orum, n. przeszłość.

praetermitto, misi, missum, ěre, opuścić, zaniedbać, pominąć.

praeterquam, oprócz, wyjąwszy. **praetor, oris, m.** 1) każdy przeznaczony, naczelnik, rządzca, np. miasta, XXIII, 7. — 2) w Rzymie po konsulach najwyżsi sędziowie (za czasów Cezara było ich ośmiu), którym po roku powierzano zarząd prowincji i zwali się właśc. popraetores. — 3) wódz, dowódzca, hetman.

praetorius, i, m. (vir), były pretor.

praetorius, a, um, hetmański; cohors praetoria, straż pretorska.

praetūra, ae, f. 1) urząd pretora, pretorstwo, pretura. — 2) czas pretry, XXIV, 3, 4.

praeturo, ussi, ustum, ěre, opalić.

praeverto, ti, sum, ěre, uprzędzić, zapobiedz.

praevideo, idi, sum, ěre, przewidzieć, obmyślić, zaradzić.

pravus, a, um, krzywy, nieszykowny, nizekzemny, zły.

preces, zob. prex.

Preciani albo **Petianii, orum,** m. naród w Akwitacji.

precor, atus sum, ari, prosić, błagać.

prehendo, di, sum, ěre, chwycić; alicuius dextram, ująć kogo za rękę.

premo, essi, essum, ěre, i) tłoczyć, cisnąć; pressus onere armorum, obciążony ciężarem broni. — 2) nacięrać, trapić, ścigać, np. hostes; obsidione, oblegać; w Pass. premi, być zagrożonym; ancipiti periculo, napadem z dwóch stron; premi angustiis, być w ciasnotach; re frumentaria, cierpieć niedostatek żywności; aere alieno, zadłużyć się. — 3) nalegać na kogo, XVII, 6, 1. — 4) przymusić, np. ad exeundum.

pretiosus, a, um, kosztowny.

pretium, i, n. wartość, cena, pieniądze.

prex, eis, f. zwyczaj. **preces, um,** 1) prośba; omnibus precibus petere, usilnie prosić, wszelkiemi prośbami zebrać; precibus adduci, dać się uprosić. — 2) przekleństwo; precibus destari aliquem, przeklinać, złorzeczyć.

pridie (priore die), dzień przedtem; calendas, ostatni dzień miesiąca, np. ant. Calendas Apriles, 30go Marca.

primipilus, i, m. zob. pilus.

primo, najprzód, początkowo.

primum, pierwszy raz, po pierwsze, najprzód; quam primum, jak najprędzej.

primus, a, um, Superl. od prior, 1) pierwszy; primum agmen, przednia straż; prima nocte, podczas pierwszej straży nocnej, na początku nocy; prima luce, ze świtem; primo vere, na początku wiosny; a prima obsidione, od początku oblężenia; primus locus aedium, pokój wchodowy (atrium); primo quoque tempore, jak najprędzej; ut quisque primus venerat, jak kto pierwszy przyszedł; in primis stare, stać w pierwszym szeregu. — 2) cenniejszy, znakomitszy, przedniejsz. — Inprimis, osobliwie, szczególnie.

princeps, cipis, m. 1) pierwszy, = primus; VIII, 1, 5. XVII, 1, 2. XXII, 3, 3. Cs. I, 7, 12, 41. II, 3. VII, 2. — 2) przedniejszy, znakomitszy. — 3) sprawca, herszt, np. sceleris. — 4) naczelnik, dowódca, głowa, rządcza; pan, XXV, 20, 5; pierwszy mąż w rzeczy popolitej, XV, 1, 2; aliquem in bello principem ponere, zrobić naczelnym wodzem; consilii principem habere, mieć za głównego doradcę.

principatus, us, m. 1) pierwsze miejsce, pierwszeństwo, panowanie, najwyższa godność, władza; principatum tenere, stać na czele rządu, najwyższą mieć władzę; principatum concedere, pierwszeństwo przyznawać; principatum eloquentiae tenere, być pierwszym mówcą. — 2) najwyższe dowództwo w Grecji; maritini imperii, panowanie na morzu.

principia, Cruxer, n. scil. castrorum, główna kwatera, namiot wodza.

prior, us, pierwszy; priores, przedni, będący na przodku; starszy, altera, młodszy, X, 1, 1.

pristinus, a, um, 1) wczorajsz, np. dies. — 2) przeszły, dawny; in pristinum statum restituere, do dawnego stanu przywrócić.

prius, pierwiej, dawniej.

priusquam, nim, niżeli.

privatim, prywatnie; sami przez się, Cs. I, 17; petere, dla siebie prosić, Cs. V, 55.

privatus, a, um, 1) tyjący się jednej osoby, osobisty, własny; privato consilio, z własnego natchnienia; privata iudicia, sądy dla spraw prywatnych. — 2) człowiek prywatny, nie będący w urzędzie; non videbatur posse esse privatus, zdawano się, że nie mógł wstą-

pić w życie prywatne; privatus, w życiu prywatnym, XX, 3, 4; nie piastując urzędu, XXIV, 2, 2. — 3) człowiek prosty, popolity, XVII, 7.

privignus, i, m. pasierb.

privus, avi, atum, are, pozbawić, ogołocić; aliquem commeatu, odciąć komu dowóz; privari, zostać zabitym.

pro, 1) przed; pro suggestu, zwyższego miejsca, z mównicy. — 2) za, t. j. na obronę czyją, np. petere pro aliquo. — 3) za, zamiast. — 4) jak, jakby; pro perfuga, jakby zbieg; pro viso, jakby widział; pro sano = ut sanus; pro victimis immolare, zabić (jako) na ofiarę. — 5) wedle, stósownie, do, w stósunku do; pro se quisque, każdy wedle się; non pro opinione, nie jak się spodziewał; pro tempore, stósownie do (wedle) okoliczności.

probabilis, e, zdalny, znakomity.

probo, avi, atum, are, 1) pochwalić, potwierdzić; auctorem probare, wierzyć pisarzowi; probari, podobać się; probandus, chwalebny. — 2) okazać, dowieść, np. virtutem.

procaetias, atis, f. bezczelność, bezwstydnosc.

procedo, cessi, cessum, ere, 1) wystąpić, wyjść. — 2) zapuścić się, postąpić, ujść. — 3) o czasie: upłynąć; nox processerat, już późno było w noc. — 4) udać się, powodzi się.

procella, ae, f. burza, nawałnica; zaburzenia, wojny.

Procles, is, i, m, brat Eurystenesa; od nich pochodzili obiedwie rodziny, które wspólnie w Sparcie panowały.

proclino, avi, atum, naginać; res proclinata, niedola, Cs. VII, 42.

proclivis, e, 1) pochodzisty, stoczysty. — 2) łatwy.

Proclus = Procles.

proconsul, is, m. były konsul, t. j. konsul, który po skończonym konsulacie odbierał w zarząd prowincję i dowództwo nad jaką armją.

procreo, avi, atum, are, 1) rodzić, spłodzić. — 2) wydawać.

procul, opadał, z daleka, z dala, daleko.

procumbo, cubui, cubitum, ere, 1) upadać, polegnąć. — 2) nachylić się, uginąć się, pokłaść się, Cs. VI, 43.

procuratio, onis, f. zawiadowanie, zarząd; służba krajowa, XXV, 15, 3.

procurator, avi, atum, are, zawiadować; negotia, sprawami; sacra, czynić ofiary błagalne.

procurro, cucurri i curri, cursum, ěre, wybiegać; in aciem, do boju.

prodeo (ivi), ii, itum, ire (pro eo), 1) występować, wychodzić; in publicum, wyjść między ludzi. — 2) odejść, oddalić się.

proditio, onis, f. zdrada.

proditor, oris, m. zdrajca.

prodo, didi, ditum, ěre, I) wydać, ogłaszać, przekazać; aliquid memoriae, przekazać co potomności, napisać; memoria proditur, utrzymuje się podanie, wieść; memoriam (scil. intercessionis), świadectwo o czem wystawić potomności. — 2) wydać, zdradzić. — 3) opuścić, zostawić losowi.

proditio, xi, etum, ěre, I) wyprowadzić; in proelium, wpole wywabić; in aciem, wyprowadzić w pole, do bitwy. — 2) przedłużyć, dalej prowadzić; rem in hiemem, odłożyć rzecz do zimy.

proelior, atus sum, ari, potykać się w bitwie, zwozić bitwę.

proelium, i, n. potyczka, bitwa, walka; proeliis secundis uti, szczęśliwie się potykać.

profanans, a, um, nie poświęcony bogom, światowy, prywatny.

profectio, onis, f. odjazd, cofanie się, pochód.

profecte, zaiste, rzeczywiście, za prawdę.

proficere, tili. latum, ferre, I) wynieść; arma ex oppido, broń za miasto. — 2) dostać, okazać; in conspectu liberos, okazać dzieci. — 3) posuwać, wytoczyć, np. in eas. — 4) przywozić, przytoczyć.

proficere, feci, factum, ěre, postępować, korzystać; dokazać; proficitur nihil his rebus, z tego żadnej się nie odnosi korzyści, to nic nie pomaga; satis profectum est ad laudem, dosyć uczyniono dla sławy; ad reliqui temporis pacem parum proficitur, wcale się pokoju na przyszłość nie zapewnia,

proficiscor, factus sum, sei, I) odejść, wyjechać; classe, odpłynąć; udać się, być w pochodzie. — 2) pochodzić od kogo, być wyświadczonym, udzielonym; mihi ab aliquo proficiscitur, dostaję od kogo co, XXV, 9, 4.

profiteor, fessus sum, ěri, jawnie oświadczać; przyrzekać, Cs.; se adiutorem ad rem, ofiarować swą pomoc. — 2) wyznać; dawać poznać.

proflige, avi, atum, are, porazić, pogronić, rozproszyć, odeprzeć.

proflue, uxi, xum, ěre, wypływać.

profugio, fugi, fugitum, ěre, uciekać.

progenies, ei, f. potomstwo; syn, V, 1, 4; potomek; pokolenie, ród.

progenitor, oris, m. przodek, pradziad.

prognatus, a, um, zrodzony; ab aliquo, pochodzący od kogo.

progredior, gressus sum, gredi, postępować; viam tridui, ująć trzy dni drogi; longius, iść, posunąć się za daleko.

progressus, us, m. postęp.

prohibeo, ui, itum, ěre, I) wstrzymywać, przeszkadzać, niedozwalać, Praef. 8.; aliquem transitu, bronić komu przejścia; aedificantes, przeszkadzać komu w budowlu; hostem populationibus, nie dać plundrować nieprzyjacielowi; se p., wstrzymywać się; z Inf. zabronić, nie dać, np. dicere; zatamować, Cs. 1, 6. — 2) odierać, np. vim. — 3) lronić.

proicio, feci, iectum, ěre (iacio), 1) rzucić, wrzucić; proiecto hasta, trzymając dzide przed sobą; proiectus, rzucony, położony, leżący. — 2) pogardzić, wyrzeć się, np. patriam virtutem. — 3) wyrzucić; se ex navi, wyskoczyć z okrętu.

proinde, I) przeto, tedy. — 2) również; ac si, jak gdyby.

prolabor, lapsus sum, labi, zapaść się, rozpaść się, runąć.

promineo, ui, ěre, wystawać, wychylać się, de muro.

promiscue, bez różnicy, wspólnie, razem.

promitto, misi, missum, ěre, I) puścić, zapuścić, np. barbam. — 3) obiecywać, przyrzekać.

promontorium, i, n. przylądek.

promoveo, movi, motum, ěre, poruszać, posuwać, pomykać; legiones, kazać legionom naprzód ruszyć.

promptus i promptus, a, um, rzeski, żywy, prędki, gotowy.

pronuncio i pronuntio, avi, atum, are, I) wymówić, obwieszczać, wywołać. — 2) opowiadać, czytać, deklamować, np. poemata.

pronus, a, um, nachylony, przeciwny.

propago, avi, atum, are, rozszerzać.

propago, inis, f. potomek, potomstwo, pokolenie; propagines, genealogia.

propatulum, i, n. wolne miejsce; in propatulo, pod gołem niebem.

prope, propixius, proxime. 1) o miejscu: blisko, w bliskości. — 2) o czasie: proxime, w ostatnim czasie, niedawno temu, świeżo. — 3) prawie, nieomal.

propello, pūli, pulsum, ěre, 1) odpędzić, rozproszyć, spędzić.

propĕre, spiesznie, zarazem.

propĕro, avi, atum, are, spieszyć się.

propinquitas, atis, f. 1) bliskość; ex propinquitate pugnare, z bliska walczyć. — 2) pokrewieństwo; propinquitate proximus, najbliższy krewny.

propinquus, a, um, i bliski. — 2) pokrewny, powinowaty.

propitius, a, um, wierny, skłonny, przychylny; propitia esse voluntate, dobrą mieć chęć.

propōno, posuā, positum, ěre, 1) wystawić, postawić; vexillum, chorągiew wywieść. — 2) wznaczyć, np. praemia, — 3) przedstawiać; solatium, pocieszać się; tali conditione proposita, w takich okolicznościach, Cs. VIII, 3, — 4) wystawiać, wyłożyć, oświadczyć, ogłosić; quaestionem, zadać pytanie. — 5) przedsiębrać, postanowić, obmyślić; aliquid propositum habere, coś przedsięwziąć; res proposita, założenie, przedsięwzięcie, zamysł.

Propontis, tidis, f. morze Marmora.

propositum, i, n. przedsięwzięcie; tenere, zostać wiernym swemu przedsięwzięciu, wytrwać w niem; peragere, przedsięwzięcie uskutecznić.

propraetor, oris, m. były pretor, który po skończonej preturze otrzymywał rządy prowincji jakiej albo dowództwo warmji.

proprius, a, um, i, własny, właściwy; illud factum proprium est Thrazybuli, sława tego czynu należy się wyłącznie Thrazybulowi; illius est proprius fide, jemu zupełnie wierny, przychylny, VI, 1, 5; munus non proprium, podarunek nie trwały, VIII, 3, 2; proprium virtutis, oznaka męstwa.

propter, i dla, z; propter aetatem, dla podeszłego wieku. — 2) opodal.

propiterea, dla tego.

propugnaculum, i, n. obrona, wal, przedmurze, baszta; twierdza.

propugnator, oris m. obrońca.

propugno, avi, atum, are, 1) wypaść, ex silvis, — 2) bronić się.

propulso, avi, atum, are, odpierać, odwracać.

prora, ae, f. przednia część okrętu.

prorumpo, rūpi, ruptum, ěre, wypadać, wytryskać, np. fons; przelamać się, przedrzeć się, udać się.

promo, ui, itum, ěre, obalić, zniszczyć.

proscribo, psi, ptum, ěre, wywołać z kraju.

proscriptio, onis, f. wywołanie z kraju.

prosequor, eutus sum, qui, 1) towarzyszyć; aliquid liberaliter oratione, łaskawie z kim mówić. — 2) ścigać; pomykać się, posuwać się. — 3) diem, dzień uroczystości obchodzić.

Proserpina, ae, f. córka Jowisza i Cereny, porwana przez Plutona do królestwa podziemnego.

prospectus, us, m. 1) widok; prospectus impedire, widok zamknąć. — 2) spojrzenie, patrzenie; in prospectu esse, być widzianym; quum jam extremi essent in prospectu, gdy jeszcze ostatnich z daleka było widać; in conspectum proferre, pokazywać.

prosper, a, um, pomyślny, szczęśliwy.

prosperere, szczęśliwie, według życzenia; minus pr., nie najszczęśliwiej.

prosperitas, atis, f. pomyślność; prosperitas valetudinis, pomyślne zdrowie.

prospicere, pexi, pectum, ěre, 1) patrzeć; a ianua, ze drzwi na drogę, wyjrzeć drzwiami; aliquid, ciekawie się komu przypatrywać. — 2) alicui rei, starać się o co, zaradzić czemu.

prasterno, stravi, stratum, ěre, obalić, powalić, porazić, pobić, pokonać.

prosum, fui, clesse, być pożytecznym, pomagać.

protĕgo, xi, ctum, ěre, zasłaniać, zakrywać, bronić.

protĕre, trivi, tritum, ěre, porazić, rozproszyć.

proterec, ui, itum, ěre, odstraszyć, odpędzić.

protinus i protĕmus, 1) przed sobą, prostą drogą, VIII, 2, 5. II, 4, 1; dalej. — 2) zaraz, natychmiast, zaraz potem.

proturbo, avi, atum, are, spędzić, odpędzić.

prout, tak jak.

proveho, xi, ctum, ěre, wynosić, wywozić. Pass. provehi, wyje-

chać, wypłynąć, odplynąć; provecta aetate sum, jestem w wieku podeszłym.

provenio, vēni, ventum, ire, wychodzić, rodzić się.

† **proventus, us**, m. wypadek, skutek.

provideo, vīdi, vīsum, ěre, 1) przewidywać. — 2) być ostrożnym, unikać, mieć baczenie. — 3) starać się o co, wystarać się, zarządzać, obmyślić; rem frumentarium, rei fr., de re fr., starać się o żywność.

provignus, i, m. pasierb.

provincia, ae, f. 1) prowincja, t. j. kraj poza granicami Italji zdobyty i przez konsulów, pretorów rządzony; provinciam dare, nadać; dicere, wyznaczyć; in provinciam redigere, zamienić w prowincję; osobl. prowincja Gallja, zob. Gallia. — 2) każdy urząd, polecenie, rozkaz; provinciam bene administrare, dobrze wypełnić polecenie, wywiązać się z polecenia.

provincialis, e, należący do prowincji, mieszkający w niej, Cs. VII, 7.

provolo, avi, atum, are, wylatywać, wypadać.

provolve, olvi, olutum, ěre, taczać, zwałać.

proximus, a, um, Superl. do propior, 1) najbliższy, sąsiedni, sąsiad. — 2) o czasie: poprzedni, Cs. II, 12, I, 44; następny: aetate, ten, który zaraz po kim żył, II, 9, 1. — 3) o pokrewieństwie; propinquitate, najbliższy powinowaty. — 4) stósowny, odpowiedni, Cs. VIII, 24.

prudens, ntis (zam. providens), przezorny, roztropny, doświadczony, biegły; alicuius rei, w czem, znający co.

prudētia, ae, f. przezorność, roztropność, biegłość, znajomość.

Prusias, ae, m. król Bytynji koło r. 180 przed Chr.

Ptiani, orum, m. naród w Akwitanji.

Ptolemaeus, i, m. 1) Lagi (filius) wódz Aleksandra W. i po śmierci jego pierwszy król egipski z familji Ptolemeuszów. — 2) Ceraunus, syn poprzedzającego, przez czas niejaki król Macedonji.

pubes, eris, dorosły.

publice, na rozkaz, w imieniu państwa; kosztem kraju; urzędownie, do rządu, XXV, 2, 4; dla państwa, Cs. IV, 3; uchwałą senatu, XXIII, 3, 1.

publico, avi, atum, are, do wiadomości podawać; zrobić publicznem,

t. j. zabrać na własność kraju, skonfiskować.

publicus, a, um (zam. populicus), 1) publiczny, tyczący się państwa, kraju (przeciw privatus); imienia, obraza kraju; res publica, państwo, rzecz pospolita; pecunia p., dochody państwa; publico consilio, z polecenia rządu; res publicae, sprawy krajowe; impensa p., wydatek, nakład kraju. Subst. a) publicus, urzędnik; b) publicum, i, n. (scilicet aerarium), skarb publiczny; in publicum deferre, do skarbu wnosić. — 2) publiczne miejsce, publiczność; in publicum prodire, wyjść między ludzi, pokazać się publicznie; in publicum referre, in publico assistere, okazać publicznie; in publico ponere, na publicznem miejscu wystawić.

Publicus, i, m. imie rzymskie.

pudef, uit, ěre, wstydić się.

pudef, oris, m. wstyd.

puer, eri, m. 1) chłopiec, dziecko; a pueris, od dzieciństwa. — 2) niewolnik, służący.

puerilis, e, dziecinny.

pueritia, ae, f. wiek dziecinny, młodość.

puerulus, i, m. chłopczyk; puerulo me, gdym był młodym chłopcem.

pugna, ae, f. utarczka, potyczka, walka; pugnam facere, bitwę stoczyć.

pugno, avi, atum, are, potykać się, walczyć, ucierać się.

puteher, ekra, chrum, piękny.

putehre, pięknie.

Pulchro, onis, m. mężny, centurjo.

pullulo, avi, atum, are, wybijać się, szerzyć się, krzewić się.

pulsus, us, m. uderzanie, bicie; remorum, robienie wiosłami.

pulvinar, aris, n. 1) poduszka, wezgłowie; deae pulvinar instituire, przygotować wysłane posiedzenie dla bogini, t. j. ustanowić uroczystość na cześć bogini, co się działo przez przygotowanie kosztownej uczy i przysposobienie siedzenia, na któremby spoczywać mogła. — 2) kaplica, w której ucztę tę wyprawiano.

pulvinus, i, m. poduszka, wysłane siedzenie.

pulvis, ěris, m. kurz, proch.

Punicus, a, um (Poenicus), punicki, = Carthaginiensis, dla tego że Kartaginię założyli Fenicjanie.

puppis, is, m. tylna część, tył okrętu; puppes evertere, uciekać z flotą.

purgo, avi, atum, are, czyścić; se, uniewinniać się, tłumaczyć się.

pus, puris, n. ropa.

puter, tris, tre, zgnily, spróchniały.

puto, avi, atum, are, 1) mniemać, myśleć. — 2) uważać, poczytywać za co.

Pydna, ae, f. miasto w Macedonji nad morzem.

Pylaemēnes, is, m. król Paflagonji, sprzymierzeniec Trojan.

Pyraeneus, a, um, pyreński.

Pyrrhus, i, m. król Epiru, który Tarentynom pomagał przeciw Rzymianom r. 281 przed Chr.

Pythagorēus, i, m. Pitagorejczyk, t. j. filozof należący do szkoły Pitagorasa, który się urodził r. 550 przed Chr. na wyspie Samos.

Pythia, ae, f. kapłanka w Delfach, która na trojnogu siedząc, z natchnienia i w imieniu Apollina przepowiednie czyniła i rady dawała.

Q.

Q. = Quintus.

qua, 1) scil. parte, gdzie. — 2) scil. via, którędy; qua = perquos, Cs. V, 46.

quacumque (scil. porte), gdziekolwiek, gdzie bądź.

quadragēni, ae, a, po czterdziestu, po czterdzięci.

quadragesimus, a, um, czterdziesty.

quadraginta, czterdzięci.

quadratus, a, um, czworoboczny.

quadringēni, ae, a, czterysta.

quaero, sivi, situm, ĩre, 1) szukać, śledzić. — 2) ab, ex aliquo, aliquid, pytać się kogo o co, wypytywać się, dowiadywać się; de aliqua re, Cs. II, 15. — 3) naradzać się.

quaestio, onis, f. 1) badanie, dochodzenie; pytanie; quaestionis est res, jest pytanie, chodzi o co — 2) śledztwo sądowe; habere de aliquo, wytoczyć śledztwo przeciw komu, badać kogo; servilam in modum, za pomocą tortur.

quaestor, oris, m. podskarbi w Rzymie, który po roku swego urzędowania wyjeżdżał do jakiej prowincji z konsulem lub pretorem jako proquaestor.

quaestus, us, m. zysk, zarobek.

qualis, e, jaki.

quam, 1) jak; quam primum, jak najprędzej. — 2) po Comper. aniżeli, od; — często przed takim quam opu-

szcza się magis lub potius, XIV, 8, 1. — 3) = postquam.

quandiu, jak długo, dopóki, póki.

quamobrem = quam ob rem, dla czego, czemu.

quanquam, 1) choć, chociaż, lubo acz, aczkolwiek. — 2) lecz, jednak, wszelako, XXV, 16, 2.

quamvis, 1) chociaż. — 2) bez słowa: choćby; quamvis pauci, choćby mało, bardzo mało.

quando, kiedy.

quantopere (quanto opere), jak bardzo.

quantus, a, um, 1) jak wielki; tantus... quantus, tak wielki... jak; quantum z Gen. np. broni, ile dobrego. — 2) ile, jak wiele, quanti (scil. pretii), jak drogo; quantum, o ile; tanto... quanto, tem... im.

quantusvis, tāvis, tumvis, ile, jaki chce; quantasvis magnas copias, choćby najwięcej wojska, Cs. V, 28.

quare, 1) dla czego, przez co, czemu. — 2) aby przez to. — 3) stąd, przeto.

quartus, a, um, czwarty.

quasi, jako, jakby, jak gdyby; quasi vero consilii sit res, jak gdyby się naradzać należało.

quaterni, ae, a, po czterech; quaternis versibus, każdego w czterech wierszach.

quatuor, cztery.

quatuordecim, czternaście.

quē, czepi się wyrazów, które łączą i znaczą; 1) i. — 2) i to, np. multis gravibusque vulneribus confecto. — 3) po przeczących wyrazach: lecz; np. supplicem non prodidit monitque, ut consuleret sibi.

quacumquēmodum, jak, jakim sposobem.

quero, quivī, quidum, quire, mogę.

querimonia, ae, f. skarga; uraza, XXV, 17, 2.

querer, questus sum, rī, uskarżać się, żalić się, narzekać, ubolewać; de aliqua re, uskarżać się na co; fatum suum, ubolewać nad swym losem, oplakiwać los.

qui, que, quod, który, a, e; na początku zdania = et is, is igitur, np. Cs. I, 11, 12, 14, 15, 19. II, 17 i t. d.; często = qualis, np. Cs. II, 5. VII, 54; zam. is qui, Cs. VI, 11. — Qui dawny Abl. zam. quo, III, 3, 2.

quia, bo, ponieważ.

quicunque, quaecumque,

quodecunq[ue], którykolwiek, każdy, wszelki.

quidam, quaedam, quoddam i **quidquam**, pewnie, ktoś; w Plur. niekiedy. Czasem oznacza pogardę, XX, 5, 2. XV, 5. Wpółłączeniu z imionami własnymi oznacza, że takowe z resztą nie są znane.

quidem, 1) wprawdzie, z następ. sed, tamen. 2) to właśnie, przynajmniej, zaiste. — 3) ne...quidem, ani...nawet (bierze w pośrodek wyobrażenie przez **quidem** wskazane).

quies, ētis, f. spokoju, pokój, spoczynek; quietem capere, spoczywać; quieti se dare, zasnąć.

quiesco, ēvi, ētum, ēre, 1) spoczywać, spać. — 2) spokojnie się przypatrywać, XVII, 5, 4. — 3) dać pokój skardze, zaniechać skargi, VII, 4, 2.

quietus, a, um, spokojny; domi quietus sum, zostaje, siedzę w domu spokojnie.

quilibet, quaelibet, quodlibet i **quidlibet**, którykolwiek.

quim, 1) wzdaniach przeczących: że, żeby nie, któryby nie. — 2) czemu nie, przecież, XVIII, 11, 3. — 3) **quin etiam**, co więcej, nawet.

quincunx, eis (quinque uncia), pięć dwunastych, $\frac{1}{2}$; Subst. piątka na kostce, rzecz na kształt szachownicy zrobiona; in quincuncem dispositi scrobes, w szachownicę kopane doły.

quindecim, piętnaście.

quingenti, ae, a, pięćset.

quini, ae, a, po pięć.

quinguenti, ae, a, po pięćdziesiąt.

quingvagina, pięćdziesiąt.

quinque, pięć.

quingies, pięć razy; quingies consul, po piątą raz konsul, XXIII, 4, 3.

quintus, a, um, piąty; quintus castris, po pięciu dniach pochodu, marszu.

quippe, zapewne, bowiem; quippe quum, ponieważ.

Quirinalis, e, kwirynalny, romulowowy (Quirinus-Romulus); jeden z 7 pagórków, na których był Rzym zbudowany.

quis, quae, quid, 1) pyt. kto, który, jaki? — 2) nieokreśl. zam. quis, qua, quid zam. aliquis, aliqua, aliquid, po: ne, si, nisi. — quid = cur, czemu, dla czego? Cs. I, 47.

quisnam i quinam, quae-nam, quiddam i quoddam, któż, któryż, jakż.

quispiam, quaequam, quid-

piam i quodpiam, ktoś, ktokolwiek, któryś.

quisquam, quaequam, quidquam i quodquam, kto; nec quisquam, i nikt.

quisque, quaeque, quidque i quodque, każdy; primo quod tempore, w pierwszym lepszym czasie, jak najprędzej; quamque locum (za co ma podobno być quemquem), jaką-bądź sposobność, XVI, 2, 1. — Zliczbami: zawsze, Cs. VII, 35.

quisquis, quaequae, quidquid i quodquod, ktokolwiek, którykolwiek; quidquid, cobądź, wszystko; quidquid navium habebat, ile tylko miał okrętów.

quisvis, quaevis, quidvis i quodvis, każdy, ktokolwiek, wszelaki.

quo, 1) gdzie, w czym. — 2) dokąd; po si zam. aliquo. Często = in quem, quam, quod, quos, quas, quae, np. in eam partem, quo, w tę stronę, w którą. — 3) = quo consilio, poco, w jakim zamiarze, Cs. II, 30. — 4) quo...eo, im...tem. — 5) = ut eo, aby przez to, aby tem.

quoad, 1) dopóki, póki. — 2) aż, ażby, dopóki.

quod, 1) że. — ponieważ, dla tego że. — 3) co się tego dotyczy, co do tego, że. — 4) ile, o ile; quod quidam nes audierimus, o ileśmy słyszeli.

quodammodo, poniekađ, niejako.

quodsi, jeźli tedy, jeźli więc; quod nisi, jeźli więc nie, XXIII, 12.

quominus, (poc eo minus), aby tem mniej; po słowach wyrażających przeszkodę: aby, ażeby, także sam Inf.

quondam, niegdys, kiedyś.

quoniam (quum iam), przytacza z okoliczności, czasu obecnego jako przyczynę: ponieważ tedy (teraz).

quoque, i też, równie, także; stawa zawsze po wyrazie dołączonym.

quoque, dokądkolwiek.

quoqueversus, na wszystkie strony.

quorsum (quo versus), dokąd, w jaką stronę.

quot, jak wiele, ile.

quotannis, co rok, corocznie.

quotidianus, a, um, codzienny; pospolicity, zwyczajny, np. cibus.

quotidie (quot dies), codziennie, co dzień.

quoties, jak często, ile razy.

quotiescumque, ile tylko razy, ilekroć; za każdą razą kiedy.

quum, 1) czasowe: gdy, kiedy; quum primum, skoro, — 2) przyczynowe: a) ponieważ, gdyż; b) chociaż, lubo. — 3) quum...tum, jak...tak, jeżeli...to, nie tylko...lecz także.

R.

radix, icis, f. korzeń; radices montis, podgórze, stopy, podnoże góry.

rādo, si, sum, ěre, skrobać, golić.

rāmus, i, m. gałąź; rosocha u rogów.

rapiditas, atis, f. prędkość, szybkość, bystrość.

rapina, ae, f. łup, łupież, grabież.

rapio, piū, ptum, ěre, wydzierać, łupić, zrabować; cupiditate rapi in Macedoniam, koniecznie chcieć się udać do M.

rarus, a, um, rzadki, nie gęsty, nie liczny, pojedynczy; rari proeliantur, w małych oddziałach.

ratio, onis, f. 1) rachunek; rationem conficere, rachunki sprawdzać; reposcere, rachunku się domagać; inire, obliczać. — 2) publicae rationes, sprawy publiczne, Cs. VI, 14. — 3) wzgląd; rationem habere alicuius rei, mieć wzgląd na co; rozważać co, zastanawiać się nad czym. — 4) rozum, rozsądek; in ratione esse, zgadzać się z rozsądkiem, być rozsądnym. — 5) urządzenie, plan. — 6) droga, sposób. — 7) środek; omnibus rationibus satisfacere, Cs. V, 1. rationem inire, wynaleść środki, Cs. VII, 24. — 8) nauka, umiejętność, znajomość, belli, Cs. IV, 1. — 9) przyczyna, powód, Cs. II, 10. VII, 6; tryb, tok, kolej, XIV, 1, 2.

ratis, is, f. tratwa, czołno, statek, okręt; połączone belki, Cs. I, 8. VI, 35.

ratus, a, um, obrachowany, pewny, stały, trwały, VII, 10, 1.

Raurāci, orum, m. naród galski nad Renem w okolicy Bazyleji.

rebellio, onis, f. ponowienie wojny; rebellionem facere, zrobić powstanie, bunt podnieść, zbuntować się.

rebello, avi, atum, are, buntować się.

recēdo, cessi, cessum, ěre, ustępować, cofać się, wrócić się; ex alicie, ustąpić zplacu bitwy; a conspectu alicuius, ustąpić komu z oczu. — 2) od-

ejsć, oddalić się, odstąpić; ab op. pugnatione, odstąpić od oblężenia, zaniechać obl.; a caritate patriae, gasić w sobie miłość ojczyzny.

recens, ntis, 1) świeży, nowy, z ostatniego czasu. — 2) niespracowany, niestrudzony, silny, np. miles.

recenseo, uri, itum i sum, ěre, liczyć, przeglądać; exercitum, czynić popis wojska.

receptaculum, i, n. schowanie, kryjówka.

receptus, us, m. 1) ustęp, odwrot; receptui canere, trąbić na odwrot. — 2) schronienie; r. habere ad aliquem, znaleźć u kogo schronienie.

recessus, us, m. odejście, ustąpienie; recessum alicui do, pozwałam komu odejść.

recido, cidi, cāsum, ěre, odpadać w co, popaść znowu, np. in invidiam; casus ad eum recidit, los spotyka także jego.

recido, cidi, cīsum, ěre (caedo), obcinać, obrzynać, nałamać.

recipio, cepi, ceptum, ěre, (cappio), 1) odebrać, odzyskać, serce. a) wracać się, cofać się, ustępować; ad aliquid, uciec do kogo; b) przyjść do siebie, Cs. III, 4; znowu nabrać serca, odwagi; ex pavore, ex timore, ochłonąć z przestachu, opłonać z popłochu. — 2) znowu dostać, opanować, odzyskać, np. civitatem, oppidum. — 3) przyjąć, wpuścić; tecto, w dom swój przyjmą; aliquid in opem, przyjąć w opiekę; aliquid in deditonem, przyjąć poddanie się; in parem conditionem iuris libertatisque, przyznać komu te same prawa i wolności; timor misericordiam non recipit, strach nie zna litości.

recito, avi, atum, are, głośno czytać.

reclino, avi, atum, are, nachylać; se, opierać się.

reconcilio, avi, atum, are, posilić, wyleczyć, przyprowadzić do sił, podźwignąć.

recte, prosto, dobrze, bezpiecznie; recte factum, dobry czyn.

rectus, a, um (rego), 1) prosty; recta regione, w prostym kierunku. — 2) dobry, przyzwoity, Prf. 2.

recumbo, cubui, cubitum, ěre, położyć się na spoczynek.

recupero, avi, atum, are, 1) odzyskać, odebrać, napowrót dostać; patriam, powrócić do ojczyzny. — 2) uwolnić, XVI, 5, 2. — 3) pozyskać, zjednać sobie znowu.

recusatio, onis, f. wzbranianie się; zarzut, Cs. VII, prooem.

recuso, avi, atum, are (causa), wzbraniać się, odmówić, nie chcieć przyjąć; nullum periculum, żadnego niebezpieczeństwa się nie lękać; nullo recusante, bez wszelkiego oporu, za zezwoleniem wszystkich.

reddo, didi, ditum, ěre (do), 1) oddać, wrócić; capto salutem, jeńcowi darować życie, ocalić go; otium, przywrócić spokójność. — 2) oddać, doręczyć, np. litteras. — 3) dać, co kto komu winien; vitam hominis pro vita, położyć życie za życie; naturae debitum, wypłacić się naturze z długu, t. j. umrzeć; alicui ius, rozsądzić sprawę, wymierzać sprawiedliwość. — 4) z przym. = facere, zrobić; aliquem feroce, zrobić kogo odważnym; tutum ab aliquo, zabezpieczyć od kogo; mare tutum, żeglugę na morzu zabezpieczyć, II, 2, 3; hostem, zrobić sobie kogo nieprzyjacielem; sibi iratum, ściągnąć na się czyjś gniew, rozgniewać kogo na siebie; sum, zrobić sobie przyjacielem, zyskać czyją przychylność; ignes perexiguos, prawie, zupełnie ugasić.

redeo, ii, itum, ire (re eo), 1) wracać się, wrócić; ad officium, wrócić do posłuszeństwa, znów się poddać; ad gratiam cum aliquo, pojednać się z kim. — 2) wpływać (jako dochód), mieć z czego dochód, II, 2, 2. II, 10, 3. — 3) wogóle przyjść w jakie położenie: ad duas legiones, ograniczonym być na dwa legiony, Cs. V, 48; ad arbitrium et iudicium alicuius summa omnium rerum redit, w najważniejszych sprawach ktoś stanowi i wyrokuje; collis ad planitiem redit, pagórek ginie wrówinie.

redigo, ěgi, actum, ěre (re ago), 1) przywieść do czego; aliquem in servitutum, podbić w niewolę; sub potestate, imperium, podbić pod panowanie; hostem ad internecionem, do szczytu zniszczyć, na głowę porazić; ad D redacti sumus, pozostało nam 500. — 2) = facere, uczynić, infirmioem, osłabić; in formam provinciae, in provinciam, zamienić w prowincję.

redimo, ěmi, emptum, ěre (re emo), 1) wykupić, okupić; ab Acheronte, z królestwo podziemnego wykupić, t. j. do życia przywrócić; pacem obsidibus, dostać pokój przez dostawienie zakładników. — 2) dzierzawić.

redintegro, avi, atum, are (re integro), 1) uzupełnić, dopełnić. —

2) odnowić, odświeżyć. — 3) ożywić, pokrzepić, np. animum, spem.

reditio, onis, f. powrót; domum reditio (= in patriam), powrót do ojczyzny.

reditus, us, m. 1) powrót, odwrót; reditum habere, móż wrócić. -- 2) przychód, dochód.

reduco, xi, ctum, ěre, odprowadzić, cofnąć, poprowadzić; uxorem, znów wziąć za żonę, (która była przestała być żoną), t. j. pojednać się z żoną.

refero, tūli, lātum, ferre, 1) odnieść, przynieść; in publicum, publicznie pokazać. Referri, (o okrętach) być uniesionym, zapędzonym. Se referre, pedem referre, cofać się. -- 2) donosić komu. uwiadomić, opowiedzieć, wspomnieć, pisać; numerum, liczbę podać; ad senatum de aliqua re, wnosić w senacie o co; ad consilium, przedłożyć radzie wojennej, odesłać do r. w., XVIII, 12, 1; omnia ad oraculum, w wszystkiem wyroczni się radzić; res referatur ad aliquem, rzecz dochodzi kogoś; relatum legere, w historii czytać, z historii się dowiedzieć. -- 3) znów wnieść, zwrócić, oddać, np. in publicum, do skarbu; gratiam alicui, wywdzięczyc się, odplacić się. -- 4) zapisać, umieścić; in proscriptionum numerum, pomiędzy skazanymi na śmierć. -- 5) porównywać; alienos mores ad suos, obce zwyczaje podług swoich sądzić.

reficio, feci, factum, ěre, 1) odbudować, naprawić, np. moenia disvecta, zrujnowane mury. -- 2) pokrzepić, zasilić; iumenta, bydłu dać wypocząć; exercitum ex labore atque inopia, wytchnąć wojsku po trudach i niedostatku; milites quieto, kazać żołnierzom wypocząć; se reficere, reficere, wytchnąć wzmocnić się, dawną odzyskać świątynię lub potęgę, XVII, 7, 1.

refreno, avi, atum, are, powstrzymać.

refringo, fręgi, fractum, ěre (frango), wylać, przelać, paskromić; vim fluminis, zwyciężyć impet rzeki; dominationem, położyć koniec panowaniu.

refugio, fugi, fugitum, ěre, uciekać.

regia, ae, f. (domus), pałac królewski.

regio, onis, f. 1) rząd, kierunek, linja; e regione, naprzeciwko, według położenia, I, 5, 3; e regione castris

(z Dat.), naprzeciw obozowi. -- 2) okolica, kraina; regio agri, przeciąg ziemi.

regius, a, um, królewski; regii, orum, służy królewscy, dwór; wojsko królewskie, Np.

regno, avi, atum, are, być królem, królować, panować.

regnum, i, n. 1) władza królewska, rządy, panowanie; Darii regno, na tem, jeżeli Dariusz królem pozostanie. -- 2) królestwo, państwo.

rego, xi, etum, ere, 1) prosto-wać. -- 2) rządzić, kierować; naves velis, okrętem sterować.

regredior, gressus sum, di (gradior), ustępować, cofać się, wracać się.

reicio, ieci, iectum, ere (tacio), 1) odrzucać, znowu rzucać, ciskać, np. tela; odrzucić, rzucić, np. pila. -- 2) odpędzić, odganiać, odeprzeć; reiici tempestate, od burzy być pędzonym. -- 3) oddalić, Cs. V, 30.

relanguescere, gui, ere, słabieć, wiać.

religo, avi, atum, are, od-syłać.

religio, onis, f. 1) bojaźń boska, służba boża, religia; część, uszanowanie, XVII, 4, 7; religionem minuere, religii uwłaczać; Plur. religiones, zwyczaj, obrządku religijne; religionibus impediator, ślub mi nie pozwala; sibi ex loco religiones sibi fingere, miejsce wzniesione w kim obawę, nowego naba-wia strachu; religionibus deditus, zabo-nom oddany. -- 2) sumiennosc, II, 8, 4. X, 8, 2. -- 3) zobowiązanie, przy-sięga; religionem servare, przysięgi do-trzymać.

religiose, sumiennie.

relinquo, liqui, licium, ere, 1) zostawić, pozostawić; facultatem sui colligendi, dać czas do wytechnięcia; locum casui, dawać powód do nieszczę-scia. -- 2) opuścić kogo, XIV, 6, 3, 4, 6; oppugnationem inceptam, odstąpić od zaciętego oblężenia; anima me relinquit, oddaję ducha; pauper a maioribus relictus, mający ubogich przodków. -- 3) zaniechać, pominąć. -- 4) przekazać komu co w dziedzictwie, np. odium. -- 5) pozostawiać, resztować; nulla spes relinquitur, nie ma żadnej nadziei; nullum tempus sobrio relinquebatur, nigdy nie dane mu czasy być trzeźwym, nigdy nie był trzeźwym.

reliquiae, arum, f. szczątki, reszta.

reliquus, a, um, 1) pozostały;

aliquem reliquum facere, pozostawić ko-go przy życiu; nihil sibi reliqui facere, nic nie zaniedbać, nie pominąć, wszystkich sił dołożyć; reliquum est, pozostaje. -- 2) późniejszy, przyszły (o czasie); in reliquum tempus, na przyszłość; reliquo tempore, w przyszłości. -- 3) inny; reliqui, inni, reszta.

remaneo, nisi, nsum, ere, pozostać na miejscu ferrum remansit, żelazo utkwilo.

remedium, i, n. lekarstwo, środek, sposób.

remex, nigis, m. rudelnik, wiosłowy, majtek.

Remi, orum, m. naród w Galji Belgickiej wokolicy dzisiejszego miasta Rheims.

remigo, avi, atum, are, wiosłami robić, wiosłować.

remigro, avi, atum, are, powrócić nazad.

remiscor, isci, przypominać sobie co; rozważać co; wymyślić, zmyślić.

remissus, a, um, 1) gnuśny, niedbały, nie wytrwały; remisso animo esse, być opieśzałym; in labore, niedbały w pracy. -- 2) łagodny; remissiora frigora, nie tak ostre zimna.

remitto, misi, missum, ere, 1) odsyłać, puścić; pila, pociski znowu rzucać. -- 2) popuścić, puścić, np. arcum; diligentiam, mniej pilnym być; memoriam, pamiętać mniej ćwiczyć; de celeritate, zwolnić pospiech; se animum, odpocząć; remitti, osłabiać się, nadwęgzać się, Cs. II, 8. -- 3) ustąpić, darować, np. stipendium. -- 4) pozwolić, Cs. VII, 20.

remoulesco, ere, zniewieścić.

remotus, a, um, daleki, oddalony; ab honestate, nieprzystojny.

removeo, ovi, otum, ere, 1) oddalić, odesłać, odepchnąć, usunąć; aliquid ab exercitu, odwołać; hostes a muris, odeprzeć od murów; interpretes, kazać ustąpić tłumaczom; naves, okrętom kazać odpłynąć; pozbyć się, zabić kogo, X, 7, 1. XXII, 10, 3. -- 2) se a consiliis, nie brać udziału w przedsię-wzięciach; removeri a motu corporis, być pozbawionym ruchu ciała, nie móż się przechadzać; se remotum tenere a conventu, zostawać w domu, nie wychodząc na uroczystości publiczne.

remuneror, atus sum, ari, znowu obdarzyć; aliquid praemio, wynagrodzić kogo.

remus, i, m. wiosło, rudel.

renovo, avi, atum, are, odnowić, odświeżyć.

renuntio, avi, atum, are, 1) donieść, przynieść wiadomość,awiadomić; aliquid pro viso, donieść co za pewne, donieść, jakoby się coś na własne oczy widziało, Cs. I, 22; kazać powiedzieć, VII, 10, 2. — 2) obwieścić, ogłosić.

reor, ratus sum, reri, mniemać.

repello, pūlli, pulsum, ěre, 1) odpędzić, odeprzeć. — 2) odprawić z niczem; repelli, odmowną odebrać odpowiedz, VI, 3, 2; repelli a spe, stracić nadzieję.

repente, nagle, niespodzianie, prędko.

repentinus, a, um, nagły, niespodziewany.

reperio, pĕri, pertum, ěre, 1) znaleźć; causas, wynaleść przyczyny, wymówki. — 2) dostrzegać, dowiedzieć się; Pass. zdawać się, XIV, 1, 3. VII, 1, 4. — 3) znaleźć, wymyślić, odkryć; sibi salutem, zdołać ocalić się.

repĕto, tĭvi, tĭi, ĩtum, ěre, dochodzić, upominać się, domagać się, żądać wydania; poenas ab aliquo, domagać się czyjej kary, ukarać kogo.

repleo, plĕvi, plĕtum, ěre, znowu napełnić, zaopatrzyć w co.

repo, psi, ptum, ěre, pełzać, człogać się, wolno postępować, posuwać się.

repono, pōsui, pōsitum, ěre, odkładać.

reporto, avi, atum, are, nazad odnieść, odwieść, odesłać.

reposeo, poposci, ěre, domagać się, żądać; rationem ab aliquo, wezwąć kogo do tłumaczenia się.

repraesento, avi, atum, are, uobecniać; bez zwłoki wykonać, Cs. I, 40.

reprehendo, di, sum, ěre, ganić; in eo, dla tego, IV, 1, 3; nie chwalić, np. consilium.

reprĭmo, ressi, ressum, ěre, 1) wstrzymać, powściągnąć; cursum, opóźnić drogę. — 2) poskromić, uspokoić, np. multitudinem; upokorzyć, np. regios spiritus. — 3) odpędzić, odeprzeć.

repudio, avi, atum, are, wzgardzić, odrzucić, nie przyjąć.

repugno, avi, atum, are, 1) opierać się, bronić się. — 2) sprzeciwiać się, być przeciwnym czemu, powstawać, występować przeciw czemu;

victoriae patriae, przeszkodzić zwycięstwu, udaremnić je.

repulsa, ae, f. odmowna odpowiedź.

repūto, avi, atum, are, rozważać co, zastanawiać się nad czym.

requiro, ĩsivi, ĩsitum, ěre (quaero), 1) szukać, dowiadywać się, wypytywać się. — 2) żądać, wymagać.

res, rei, f. 1) rzecz; his rebus, przez to; re ipsa, re vera, w rzeczy samej, rzeczywiście; res militaris, sztuka wojenna; frumentaria, żywność; publica, państwo; res divinae, ofiary; bonae, wyszukane potrawy, jakocie, XVII, 8, 5; res Venerea, rozwieszłość; res nova, rzecz niespodziana, XIV, 6, 6; res novae, niespokojności, bunt; res, quae moveri possunt, rzeczy ruchome, ruchomości; optimae res, wygody, XXV, 13, 1. — 2) majątność; res familiaris, majątek, gospodarstwo; res exiles, szczupła majątność; tantis rebus praesesse, tak wielkim zarządzać skarbem, III, 3, 2. — 3) korzyść, dobro; publica, dobro ogółu. — 4) stan, położenie, stósunki, okoliczności; res florentissimae, kwitnący stan; res secundae, szczęście; adversae, nieszczęście; extremae, największa potrzeba; desperatae, rozpaczliwe położenie, rozpacz; afflictae, smutne położenie. — 5) czynność, sprawa, spór; cum eo mihi res est, mam z nim do czynienia, muszę z nim się rozprawić, walczyć. — 6) przyczyna, powód; hanc ob rem, z tej przyczyny. — 7) czyn, dzieło, przedsięwzięcie, VII, 10, 2; res ante actae, czyny, rzeczy przeszłe; res gestae, dzieła, czyny wojenne, prowadzenie wojny, IX, 2, 1; (res Graecae) dzieje greckie, IX, 5, 4. XII, 1, 1. XXIV, 3, 2; rem gerere, walczyć; bene rem gerere, szczęśliwie wojnę prowadzić; male rem gerere, nieszczęśliwie wojnę prowadzić, zostać pobitym, XIII, 3, 4. — 8) ustawa, XXIV, 2, 3.

resacro, avi, atum, are, uwolnić od przekleństwa, zdjąć klątwę.

resarcio, (bez Prf.) sartum, ěre, naprawić, powetować, nagrodzić.

rescindo, ĩdi, ĩssum, ěre, rozdrzeć, przeciąć, zburzyć, zniszczyć; pontem, most znieść.

rescisco, ĩvi, ĩi, ĩtum, ěre, dowiedzieć się, otrzymać wiadomość.

rescribo, psi, ptum, ěre, zjednej książki przepisać w drugą; ad equum, przekazać do jazdy, na jazdę przerobić.

reservo, avi, atum, are, 1)

zachować na przyszłość, odłożyć; consilium ad extremum, odłożyć zamiar na później, na najgorszy przypadek. — 2) zachować przy życiu, darować życie, Cs. I, 53.

resideo, sēdi, ēre, pozostać; in consilio pristinae residet virtutis memoria, wniosek świadczy o pamięć, okazanego dawniej męstwa.

resido, sēdi, sessum, ēre, usieść, uspokoić się, Cs. VII, 64.

resisto, stitī, itum, ēre, 1) stanąć, zatrzymać się. — 2) opierać się, dawać opór, stawieć czoło; restitit ei nemo in acie, nikt mu nie sprostał; dicendo, wystąpić przeciw komu z mową; nullo resistente, bez wszelkiego oporu.

respicio, pexi, pectum, ēre, oglądać się, mieć wzgląd na co, zważać na co.

respondeo, di, sum, ēre, 1) odpowiedzieć, dać odpowiedź. — 2) bronić się, XV, 8, 1.

responsum, i, n. odpowiedź, wyrok; referre, ferre, odebrać odpowiedź.

respublica, ae, f. rzeczpospolita; ad remp. accedere, zaczynam sprawować urzędy; remp. tradere alicui, powierzyć, poruczyć rządu państwa; reip. peritus, polityk, republikanin.

respuo, ui, utum, ēre, odrzucić, nie przyjmąć.

restinguo, nxi, nctum, ēre, gasić.

restituo, ui, utum, ēre, 1) przywrócić co do pierwotnego stanu, odbudować, naprawić; proelium, bitwę odnowić; aliquem in regnum, przywrócić kogo na tron; in antiquum locum gratiae, przywrócić do dawniej łaski; in patriam, przywołać nazad z wygnania do ojczyzny; spes restituendi, nadzieja powrotu. — 2) przywrócić, oddać; libertatem, przywrócić rządu republikańskie; XX, 5, 3.

resto, stitī, are, zbywać, zostawać.

restro, uxi, nctum, ēre, znowu budować, stawiać.

retardo, avi, atum, are, wstrzymać, opóźnić, stawiać zawady, przeszkody.

rete, is, n. sieć.

retinco, inui, entum, ēre (teneo), 1) zatrzymywać; aliquid immortalī memoria, zawsze zachować w pamięci. — 2) utrzymać, zachować; vitam non retinere, rozstać się z życiem.

retrahō, xi, etum, ēre, odciągać, odprowadzić; uwolnić, ocalić.

reus, a, um, obwiniony, winowajca; delicti, obwiniony o zbrodnią; reum facere, obwiniać oskarżać.

revello, velli, vulsum, ēre, wydzierać, wyrwać.

revera (re vera), wrzeczy samej, rzeczywiście, zaiste.

revertor, ti, sum, wracać; ad sanitatem, przyjść do rozumu.

revincio, nxi, nctum, ire, przywiązać, przymocować, przybić.

revoco, avi, atum, are, przywołać, odwołać; ad virtutem, do cnoty nawrócić.

rex, regis, m. 1) król, osobl. perski. — 2) = dynastes, XIV, 3, 4.

rhapsodia, ae, f. pieśń, książka (Iliady lub Odyseji Homera).

rhedo, ae, f. wóz o czterech kołach u Gallów.

rhenus, onis, m. ren; rhenorum tegumenta, kozuch, szuba renowa.

Rhenus, i, m. rzeka Ren.

rhētor, ōris, m. mówca; nauczyciel wymowy.

Rhodanus, i, m. rzeka Rodan.

Rhodius, a, um. rodyjski; Subst. Rodyjezyk.

ripa, ae, f. brzeg rzeki.

risus, us, m. śmiech; risum alicui excitare, rozśmieszyć kogo.

rivus, i, m. strumień, rzeczka, źródło.

robur, ōris, n. 1) dąb, twarde drzewo. — 2) siła, wybór; podpora, główny obrońca, bohater, VIII, 2, 1.

robustus, a, um, 1) mocny, silny; robustior factus, przyszedłszy do wieku silniejszego. — 2) odważny; zamozny wco, XXIII, 10, 2.

rogo, avi, atum, are, 1) prosić, aliquem aliquid, kogo o co. — 2) pytać; milites sacramento, od żołnierzy odbierać przysięgę, żołnierzy zobowiązać przysięgą.

rogatus, us, m. prośba; rogatu, na prośby, naleganie.

Roma, ae, f. miasto Rzym.

Romanus, a, um, rzymski; Subst. Rzymianin.

Romulus, i, m. założyciel i pierwszy król Rzymu.

Roscius, i, m. L. legat Cezara.

rostrum, i, n. 1) dziób. — 2) przodek okrętu.

rōta, ae, f. koło.

ruber, bra, brum, czerwonny.

rūbus, i, m. krzak jeżynowy, ciernie.

rudis, e, surowy; niezający, nie obeznany.

rumor, ōris, m. wieść, pogłoska; rumor ad me adfertur, dochodzi mnie wieść; rumori servire, wierzyć pogłosce.

rupes, is, f. skała.

rursus, znów.

rus, rūris, n. wieś.

rusticus, a, um, wiejski.

Rutēni, orum, m. naród w Galji Akwitańskiej.

S.

S. = Sextus.

Sabini, orum, m. naród wśród-kowych Włoszech.

Sabis, is, rzeka w Galji Celtyckiej.

sacellum, i, n. kaplica, świątynia.

sacer, era, um, poświęcony, święty.

sacerdos, ōtis, c. kapłan, kapłanka.

sacerdotium, i, n. kapłaństwo, godność kapłańska = augur, Cs. VIII, 50.

sacramentum, i, n. przysięga, osobl. żołnierzy; milites sacramento rogare, zob. rogare.

sacrarium, i, n. kaplica.

sacrificium, i, n. ofiara.

sacrifico, avi, atum, are, ofiarować.

sacrilegium, i, n. świętokradztwo, bezbożność, zniewaga obrządków religijnych, zgwałcenie praw religijnych.

sacrilegus, a, um, świętokradzki, niezbożny.

sacrum, i, n. świętość; sacra, orum, ofiary, obrządki religijne.

saepe, często.

sacpenumero, częstokroć.

saevio, li, itum, ire, srożyć się.

saevitia, ae, f. srogość, okrucieństwo; saevitiam exercere in filio, obchodzić się srogo z synem.

sagacitas, atis, f. bystrość, prze-zorność.

sagitta, ae, f. strzała, bełt.

sagittarius, i, m. łucznik.

sagillum, i, n. wierzchnia suknia, sajan, płaszcz wojskowy, gunia.

Saguntus, i, f. i **Saguntum, i**, n. miasto w Hiszpanji nad Ebrem.

sal, lis, m. sól; dowcip, mądrość, gust, smak; plus salis quam sumtum habere, być więcej gustownym aniżeli kosztownym.

Salāmis, inis, f. Salamina wyspa w zatoce Saronkiej naprzeciwko Aten.

salto, avi, atum, are, tańczyć.

saluosus, a, um, leśny, zarosły.

saltus, us, m. skok; góry porośłe, las nieprzystępny, gęstwa, dąbrowa.

salubritas, atis, f. zdrowość.

salum, i, n. 1) wzniesione morze, morze w pewnej odległości od brzegu, głębia morską; in salo esse, in salo in ancoris esse, stać na kotwicy; in salo navem tenere in ancoris, w głębi morza trzymać okręt na kotwicach. — 2) przystań, II, 8, 7.

salus, utis, f. 1) zdrowie, pomyślność, życie; salutis esse, wyjść na dobre; salutem reddere, życie darować. — 2) bezpieczeństwo, ocalenie, zbawienie; fuga salutem petere, szukać ocalenia w ucieczce, ucieczką się ratować; ad salutem contendere, starać się ratować; salutis auxilium in re ponere, pokładać zbawienie w czym; desperare salutem, de salute, zwątpić o ratunku, stracić nadzieję ocalenia się.

salutaris, e, zbawienny, pożyteczny.

salvus, a, um, zdrowy, nienaruszony, nieuszkodzony, zachowany przy życiu; salvus esse possum, mogę się ocalić; salvum eum (esse) studeo, staram się ocalić, uratować.

Samarobryva, ae, f. miasto Ambianów w Galji Belgijskiej.

Samothracia, ae i **Samothrace, f.** wyspa na morzu Egiejskim tuż przy Tracji.

Samus i **Samos, i**, f. wyspa Samos naprzeciw miasta Efezu.

sancio, sanxi, sanctum, ire, uświęcać, stanowić, potwierdzić, utwierdzić, necessitudine, przyjaźni.

sancte, święcie, wiernie, sumiennie.

sanctitas, atis, f. sumienność, uczciwość.

sanctus, a, um, święty, nietykalny; sanctissimus locus, miejsce będące w wielkiem poszanowaniu.

sanguis, inis, m. krew.

sanitas, atis, f. zdrowie; rozum, rozsądek.

sano, avi, atum, are, leczyć, naprawić; animos consolatione, umysły pocieszać.

Santōnes, um i **Santōni, orum**, naród w Akwitani.

sanus, a, um, zdrowy, nieskazony, roztropny; pro sano facere, roztropnie sobie postąpić.

sapiens, ntis, mądry, rozsądny,

roztropny; mądrze wykonany, XIII, 4, 4; Subst. mędrzec.

sapienter, mądrze, roztropnie.

sapientia, ae, f. mądrość, roztropność.

sapio, ěre, być mądrym, mieć rozum.

sarcina, ae, f. ciężary przez wojsko noszone, taboń, tłumok; sub sarcinis exercitum adoriri, napaść wojsko, które tobołów jeszcze nie złożyło, tobołami obarczone.

sarcio, sarsi. **sartum**, ire, naprawiać; nagrodzić; detrimentum acceptum.

Sardes, ium, f. stolica królestwa Lidyjskiego w Azji Mniejszej.

Sardinia, ae, f. wyspa Sycylja.

Sardiniensis, e, sardyński, w Sycylii nabyty.

sarmentum, i, n. chrost, gałęzie, łuczywo.

satelles, litis, m. stróż przybożny, pomocnik, halabartnik.

satietas, atis, f. 1) nasycenie, sytość; uprzykrzenie, obrzydzenie, XVI, 1, 1. — 2) dostateczność, zadowolenie.

satis, dobrze, dostatecznie; satis habere, przestawać na czem, być zadowolonym; satis esse, wystarczać do czego; satis est causae, jest dostateczny powód. Satius, lepiej, przyzwolciej.

satisfacio, feci, factum, ěre, 1) zadosyc uczynić, zaspokoić. — 2) zadosyc uczynić, przeprosić; de iniuriis, krzywdę, szkodę nagrodzić; uniewiniac się, usprawiedliwiac się.

satisfactio, onis, f. zadosycuczynienie, uniewinienie się, usprawiedliwienie się.

satrapes, is lub ae, rządcza prowincji, namiestnik, starosta, wojewoda.

sarcus, a, um, raniony, ranny.

Saufeus, i, m. I. bogaty Rzymianin, przyjaciel Attyka.

saxum, i, n. 1) skała. — 2) kamień, osobl. wielki, łamany z skał.

scala, ae, f. drabina; scalis adscendere, po drabinach wniść.

Scalis, is, m. Skałda, rzeka w Galji Belgickiej.

scandilla, ae, f. gont, szkudła.

scapha, ae, f. bacik, łódź, czolno, statek, mały okręt.

sceleratus, a, um, występkami skażony, bezbożny, występny, niegodziwy; Subst. zbrodniarz.

scelus, ěris, n. zbrodnia, występki, przestępstwo.

scena, ae, f. widowisko, teatr, scena.

scēptrum, i, n. laska, włócznia, berło, królestwo.

scienter, umiejętnie, zręcznie.

scientia, ae, f. wiadomość, znajomość.

scilicet (scire licet), to jest, rozumie się, zaiste, bez wątpienia (po większej części ironicznie).

scindo, scidi, scissum, ěre, łupać, rozdzierać, wyrwać.

scindilla = scandula.

scio, scivi, scitum, ire, wiedzieć, umieć, znać; sciente Tribazo, z wiedzą Trybaza; haud scio mirandum sit, nie wiem czy się dziwić trzeba, t. j. wedle mego zdania nie trzeba się dziwić.

Scipio, onis, m. 1) P. Cornelius Scipio, wódz rzymski, trzykrotnie od Hannibala pobity. — 2) P. Cornelius Scipio, syn poprzedniego, zwycięzca Hannibala pod Zamą. — 3) Cornelius Scipio, przyjaciel Attyka.

Scismas, ae, m. najstarszy syn Datamesa, który ojca zdradził.

scopulosus, a, um, skalisty.

scopulus, i, m. stercząca skała.

scorpio, onis, m. 1) niedźwiadek. — 2) wojenna machina, z której kamienie i kończone pociski puszczano.

scortum, i, n. nierządnicza.

scriba, ae, m. pisarz, sekretarz.

scribo, psi, ptum, ěre, rysować, pisać, napisac.

scriptor, oris, m. pisarz, autor.

scriptura, ae, f. pismo, pisanie.

serobis, serobis, is, c. dół.

serutor, atus sum, ari, poszukiwać, badać, śledzić.

scutum, i, n. tarcza długa, puklerz, powęza piechoty rzymskiej.

Seyrus, i, f. wyspa na morzu Egejskiem na wschodniej stronie Eubeji.

scythia, ae, f. tajemny rozkaz u Lacedemonczyków, pisany na rzemieniu, obwiniętym około okrągłej laski.

Scythia, ae, m. Scyt.

Scythissa, ae, f. Scytka.

secius zob. secus.

seco, cui, ctum, are, krajać, rznąć, kosić.

secretio, osobno, potajemnie.

sectio, onis, f. odrzynanie, rozdzielenie zdobyczy wjeńcach i innych rzeczach; sectionem oppidi vendere, zdobyc miasta publicznie sprzedac.

sector, atus sum, ari, iść za kim, gonić za czem.

sectura, ae, f. 1) rąbanie. — 2) miejsce rąbania; secturae aerariae, minery; kopalnie miedziane.

secundum, 1) wzdłuż, przy. — 2) o czasie; po, Cs. I, 33. — 3) podług, według.

secundus, a, um (sequor), 1) następujący, drugi; secundo flumine, z woda; secunda mensa, wety. — 2) pomyslny, szczęśliwy; secunda fortuna, secundae res, szczęście, pomyslność; secundo proelio nostris, gdy bitwa dla naszych dosyć pomyslnie wypadła; motus secundus, powstanie, które się powiodło; victoria, zwycięstwo szczęśliwie odniesione.

securis, is, f. topór, siekiera (znak najwyższej władzy u Rzymian), securibus subiectum esse, Rzymianom ulegać.

securus, a, um (sine cura), bezpieczny, spokojny.

secus, inaczej; secus...quam, równie, jak; neque eo secus, jednakowoż; nihilo secius, pomimo tego jednak; prócz tego, Cs. IV, 17.

sed, lecz, ale, wszakże.

sedecim, szesnaście.

sedeo, sedi, sessum, ěre, 1) siedzieć, żyć w zaciszu, mieć mieszkanie, pokój. — 2) ociągać się, być nieczynnym, XIV, 8, 1.

sedes, is, f. siedziba, siedlisko, mieszkanie, ojczyzna.

seditio, onis, f. powstanie, bunt, rozruch.

seditiōsus, a, um, buntowniczy, niespokojny.

sedo, avi, atum, are, 1) uspokoić, uskromić, uśmierzyć, ułagodzić; lassitudinem militum, wytchnąć żołnierzom po trudach. — 2) zakończyć, np. bellum.

Sedulius, i, m. naczelnik Lemnowików.

Seduni, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

Sedusii, orum, naród germański w pobliżu Renu.

seges, ětis, f. 1) rola uprawna. — 2) zasiew, siew, zboże.

Segni, orum, m. naród w Belgji.

segnis, e, powolny, leniwy, gnuśny.

segniter, wolno, opieszale, leniwie; nihilo segnius, spieszno.

Segōnax albo **Segōvax**, etis, m. król brytański.

Segontiaci, orum, m. naród w południowej Brytanji.

segrēgo, avi, atum, are, wylączyć, wykluczyć, usunąć.

Segusiani albo **Segusiavi**, orum, m. naród w Galji Celtyckiej.

seiungo, xi, etum, ěre, odłą-

czyć, oddzielać, odgraniczać; hoc seiunctum est a re posita, to nie należy do założenia, do rzeczy; nulla mihi est seiuncta a te fortuna, dziele z tobą szczęście i nieszczęście.

Seleucus, i, m. wódz Aleksandra W. a potem 312 przed Chr. założyciel Greckosyryjskiego państwa.

sella, ae, f. krzesło, tron.

semel, raz, jedyny raz.

sementis, is, f. siew; sementes facere, zasiać.

semitanimis, e, na pół żywy, na pół umarły.

semita, ae, f. ścieżka.

semitivus, a, um, na pół żywy, na pół nie żywy.

semper, zawsze.

Sempronius, i, m. 1) T. Gracchus, od Magona wodza Hannibalowego, napadnięty i zabity. — 2) M. Rutilius, legat Cezara.

Sena, ae, f. 1) miasto w Etrurji. — 2) miasto w Umbrji nad morzem Adryatykiem.

senātor, oris, m. senator.

senatus, us, m. senat, rada; senatum dare, dać posłuchanie.

senatus consultum, i, n. uchwała senatu, rady, panów radnych.

senectus, utis, f. wiek sędziwy, podeszły, starość.

senesco, nui, ěre, starzeć się, słabieć, upadać.

senex, senis, stary; Subst. starzec; Comp. senior, w dosyć podeszłym wieku.

seni, ae, a, po sześciu.

Senōnes, um, m. naród w Galji Celtyckiej.

sensim, pomału, zwolna, nieznacznie, zniemacka; sensim reprehendere, pokrywano, po tajemnie ganić.

sensus, us, m. zmysł, myśl, sposób myślenia, zasada.

sententia, ae, f. 1) to, co myślimy: myśl, zdanie, postanowienie; ad sententiam deducere, naprowadzić na myśl; ad suam sententiam perducere, na swoją stronę przeciągnąć; ex sententia, podług myśli, życzenia; minus ex sententia, nie dosyć po myśli. — 2) to co wymawiamy: utrzymywanie, zdanie, głos, wyrok; in eam sententiam dicere, mówić o tem; mea sententia, mojem zdaniem, według mego zdania; ad sententiam descendere, przystać, zgodzić się na zdanie, przychylić się do wniosku; ex sententia, za wyrokiem, XIX, 3, — 3) osnowa, treść.

sentio, sensi, sensum, ire, 1) czuć, zmiarkować, słyszeć, dowiedzieć się, wiedzieć, II, 8, 6. — 2) myśleć, pojmovać, sądzić, mniemać; adversus aliquem, komu nie sprzyjać; idem, jedno myśleć, technąć tym samym duchem; aliter, innej być myśli, innego zdania; cum aliquo, trzymać się czyjej strony, sprzyjać komu.

sentis, is, f. ciernie.

separatim, osobno, oddzielnie.

seperatus, a, um, osobny, oddzielny, różny.

separo, avi, atum, are, odłączyć; consilium ab aliquo separare, sprawę swą od kogo odłączyć, osobno pokój zawrzeć.

sepelio, pelivi, pultum, ire, pogrzebać, pochować.

sepes, is, f. płot, parkan, zagrodzenie, zagajenie.

sepio, psi, ptum, ěre, ogrozić, otoczyć, opasać, zastrzonić.

septem, siedm.

septemdecim, siedmnaście.

septentriones, um, m. północ; ad septentriones vergere, ku północy się ciągnąć; in sept. spectare, esse contra sept., leżeć ku północy.

septimus, a, um, siódmy.

septingenti, ae, a, siedmset.

septuagesimus, a, um, siedmdziesiąty.

septuaginta, siedmdziesiąt.

sepulcrum, i, n. grób, grobowiec, nagrobek, kamień grobowy.

sepultura, ae, f. pogrzeb.

Sequana, ae, f. rzeka w Galji.

Sequanus, a, um, Sekwański; Subst. Sequani, orum, m. naród mieszk. między rz. Saoną i górami Jura.

sequor, quitus i catus sum, qui. 1) iść za kim, towarzyszyć komu; scigać. — 2) następować po sobie w pewnym porządku; eventus varii sequabantur, różne wypadki się trafiały, wydarzały. — 3) starać się, ubiegać się o co, gonić za czem, szukać; castra allicius, udać się do czyjego obozu, służyć pod kim. — 4) stosować się do czego, naśladować; sententiam, pójść za czyjś zdaniem, radą, pochwalić je; poena sequitur aliquem, kara spotyka kogo. — Secutum est zam. evenit, wydarzyło się, XXV, 8, 1.

sermo, onis, m. 1) rozmowa. —

2) mowa, język każdego narodu; graeco sermone, w greckim języku, po grecku. — 3) słowa, X, 2, 5.

sero, późno, za późno.

sero, sēvi, sātum, ěre, siać, zasiewać, sadzić.

serpens, ntis, m. wąż, gadzina.

Sertorius, i, m. stronnik Marjusa, po którego śmierci wojował przeciw Sulli w Hiszpanji i przez Perpernę zdradziecko został zamordowany.

sertus, a, um (sero, ui, tum), wity, pleciony;serta lorica, pancerz łańcuszkowy.

servilis, e. niewolniczy; tumultus, bunt niewolników; in servilem modum, na podobę niewolników, jak niewolnicy.

Servilius, i, m. Cn. Geminus, konsul wspólnie z Flaminjuszem, poległ w bitwie pod Kannami.

servio, ivi, ii, itum, ire, 1) służyć, być podległym; amicis, przyjacielom służyć, przysługi wyświadczać. — 2) starać się o co, dbać o co; magnitudini virium, starać się o wzmocnienie sił ciała; velocitati, starać się o wydoskonalenie się w szybkości; zajmować się czem, np. bello; mieć wzgląd na co; wierzyć, np. rumoribus.

servitus, utis, f. służba, niewola; aliquem in servitute abducere, abstrahere, w niewolą zabierać; in servitute redigere, ujarzmić; alicui servitute iniungere, skazać kogo na niewolę.

servo, avi, atum, are, 1) ocalić, darować komu życie i wolność. — 2) zachować, chować, Cs. VI, 19. — 3) uważać, stać na straży. — 4) utrzymywać, przestrzegać, np. ordines, przestrzegać szyków. — 5) zachować, dotrzymać, np. fidem, słowa.

servus, i, m. sługa, niewolnik.

sesquipedalis, e, półtora stopny.

sensor, oris, m. mieszkaniec.

sestertium, i, n. pieniążk wynoszący 1000 sestercjów (= 50 tal.).

sestertius, i, m. (ściąg. z semis i tertius (scil. numus) t. j. 2½ asa albo libry, pieniążk srebrny pierwotnie wartujący 2½ asses, stąd się cehuje tak: LLS t. j. duae librae (asses) et semis, także IIS lub HS; pieniążk taki wynosił za czasów Cezara ¼ denara, t. j. cokolwiek nad 9 gr. pol. — Jeżeli przysł. liczebny na ies poprzedza przed sestertium (zam. sestertiorum), trzeba się dorozumiewać zawsze centena milia, np. centies LLS = centies centena milia sestertiorum.

Sestus, i, f. miasto w Cherezoniezie Trackim naprzeciwko azjatyckiego miasta Abydus.

seu = sive.

Strzedz.
V. 4. 1

Seuthes, król tracki, przyjaciel Alcibiadesa.

severe, surowie, ostro.

severitas, **atis**, f. powaga, ostrość, surowość.

severus, **a**, **um**, poważny, ostry, surowy.

sevōco, **avi**, **atum**, **are**, wziąć, odwozić na stronę.

sevum, **i**, n. łój.

sex, sześć.

sexagēni, **ae**, **a**, po sześćdziesiąt.

sexaginta, sześćdziesiąt.

sexenti, **ae**, **a**, sześćset.

sexdecim, szesnaście.

sexies, sześć razy.

Sextius, **i**, m. 1) T. legat w wojsku Cezara. — 2) P. Sextius Baculus, mąż setnik w wojsku Cezara.

sextus, **a**, **um**, szósty.

sextus, **us**, m. ród, rodzaj, potomek.

si, 1) jeżeli. — 2) czy, po słowach oznaczających oczekiwanie i próbowanie, których się domyślić należy w Cs. VI, 29, 37. VII, 20, 53, 89. — 3) nisi si pleonast. zam. nisi, Cs. I, 31. — 4) si minus = si non, Cs. I, 47; II, 9.

Sibusates, **um**, m. naród w Akwitanji.

sic, tak, takim sposobem.

siccitas, **atis**, f. 1) susza, brak wilgoci. — 2) suche powietrze, susza, posucha.

Sicilia, **ae**, f. wyspa należąca do Italji.

Siculus, **i**, m. Sycyljanin.

sicut albo **sicuti**, 1) jak, jakby. — 2) tak, jak; naprzykład, XIV, 9, I. XVI, 4, 3.

sido, **sidi** i **sēdi**, **ēre**, siadać, pogrążyć się, tonąć.

sidus, **eris**, n. gwiazda.

Sigambri, **orum**, m. naród germański w pobliżu Renu między rzekami Sieg i Lippe.

Sigēum, **i**, n. przylądek i miasto nie daleko Troji.

sigillatim, osobno, pojedynczo, po jednemu.

signifer, **i**, m. (signum, fero), chorąży.

significatio, **onis**, f. oznaczenie, danie znaku; significatiōem ignibus facere, za pomocą ogniów dawać co znać.

significo, **avi**, **atum**, **are**, oznaczać, wskazać, dać znać; deditiōnem, dać znać o poddaniu się.

signo, **avi**, **atum**, **are**, znaczyć, pieczętować.

signum, **i**, n. 1) znak; proelii, znak, hasło do bitwy. — 2) pieczęć; signum dotrahere, pieczęć złamać, odpieczętować. — 3) chorągiew, proporzec każdej kohorty; signa ferre, ruszyć, udać się w pochód; signa inferre, iść, uderzyć na nieprzyjaciela; signa conferre, zetrzeć się; in unum locum conferre, zgromadzić się na jednym miejscu; convertere, zrobić obrót; infestis signis, zaczepnie.

Silanus, **i**, m. M. Junius Sil. legat Cezara.

silentium, **i**, n. milczenie, cisza; silentio, bez hałasu, spokojnie; silentio noctis, podczas ciszy nocnej.

Silēnus, **i**, m. historyk grecki.

Silius, **i**, m. T. trybun wojskowy w armji Cezara.

silva, **ae**, f. bór, las gęsty; park.

silvester, **tris**, **e**, leśny, zarosły lasem.

similis, **e**, podobien; similis obsessio Alesiae, oblężenie podobne do oblężenia Alezji; simili ratione atque, podobnie, jak.

similitudo, **inis**, f. podobieństwo.

simplex, pojedynczy; osobliwszy; fortuna non simplex, t. j. varia.

simul, razem, oraz, zarazem; pari imperii praefici simul cum aliquo, dają mi razem z kim jednakową władzę; simul... simul, już to... już to, częścią... częścią; simul... et, Cs. III, 9. — simul zam. simulac, Cs. III, 13. IV, 26.

simulac (przed spółgł.) **simulacque** (przed samogł.), skoro.

simulacrum, **i**, n. obraz, posąg bogów, bożyszcze.

simulatio, **onis**, f. 1) naśladowanie, podobieństwo; equitum, jakby jeźdźcy. — 2) udawanie, pozor; simulatio rei frumentariae, udawanie, że nie podobna dostać zboża, Cs. I, 40; cum simulatione timoris, udając strach; simulatione nominis, niby w imieniu, XVIII, 7, 2; simulatione itineris uti, zwozić pochodem; simulatione uti, udawać; simulatione, pod pozorem, udając.

simulo, **avi**, **atum**, **are**, udawać, zmyślać; se simulare alicui inimicum, udawać, że się jest czyjś nieprzyjacielem.

simultas, **atis**, f. tajemna, skryta nienawiść, nieprzyjaźń, niesnaska, nieporozumienie.

sin, jeżeli zaś.

sincere, szczerze, otwarcie.

sine, bez; non sine cura, z wielką starannością.

singillatim, singulatim, singillatim, osobno, pojedynczo, po jednym.

singularis, e, 1) pojedynczy, samotny; singulari rate, jednym członem; potentia, imperium, samowładztwo. — 2) szczególny, nadzwyczajny, wyborny.

singuli, ae, a, pojedynczy, każdy, po jednemu; in singulos menses, na każdy miesiąc.

sinister, tra, um, lewy; sinistra (scil. manus), lewa ręka, lewica; sub sinistra (scil. parte), po lewej stronie.

sinistrorsus (sinistroversus), na lewo, po lewej stronie.

sino, sivi, situm, ěre, dopuścić, pozwolić.

sisto, stiti (statum), ěre, stawić; vadimonium, stawić się u sądu, stawać w sądzie.

sitis, is, f. pragnienie.

situs, a, um, i sum, leżę, jestem położony. — 2) in re situm esse, zasadać się na czym, zależeć od czego.

situs, us, m. położenie.

sive albo **seu**, albo, Cs. IV, 17; sive — sive, czy — czy; sive casu, sive consilio deorum, albo przypadkiem albo wyrokiem bogów.

sobrius, a, um, trzeźwy.

socer, i, m. teść.

socialis, e, związkowy, sprzymierzony; sociale bellum, wojna przeciw Bizancjum, Chios, Kos i Rodus, które zerwały przymierze z Ateńczykami r. 358 przed Chr.

societas, atis, f. 1) towarzystwo, spółność, uczestnictwo, udział. — 2) związek, przymierze; aliquem sibi societate adiungere = societatem coire, facere cum aliquo, zawrzeć z kim przymierze, wniknąć w przymierze, wchodzić w układy; in societate non manere, nie dotrzymać przymierza.

socius, a, um, i Adj. spółny, sprzymierzony. — 2) Subst. towarzysz, sprzymierzeniec, stronnik.

Socrates, is, m. filozof ateński (mistrz Platona), który za otwarte wystąpienie przeciw niemoralności ówczesnych Ateńczyków spełnić musiał kielich trucizny 399r. przed Chr.

Socrateus, i, m. uczeń Sokratesa.

sol, is, m. 1) słońce; sol oriens, wschód słońca; solis occasus, przy zachodzie słońca. — 2) bożek słońca.

solatium, i, n. pociecha, ulga.

Soldurii, orum, m. t. j. devoti, stali przyjaciele, towarzysze u Gallów.

soleo, litus sum, ěre, zwynąć, mieć zwyczaj.

sollers, solertia, sollicito zob. soll.

solitudo, inis, f. osobność, samotność, pustynia; nieznaczna pomoc, VIII, 2, 2.

sollers, rtis, zręczny, biegły, przemysłny.

solertia, ae, f. zręczność, biegłość, przemysł, dowcip.

sollicitatio, onis, f. podburzanie.

sollicito, avi, atum, are, i podburzać, pobudzać, podniecać do buntu, do rokoszu; aliquem pecunia, pieniędźmi przekupywać. — 2) namawiać, wzywać, Cs. III, 8. — 3) niepokoić.

sollicitudo, inis, f. kłopot, troska, dolegliwość.

solum, i, n. ziemia, spodek, dno; solum agri, grunt, rola.

solumne, tylko.

solus, a, um, i sam jeden. — pusty, odludny; loca sola, miejsca puste, pustynie.

solve, solvi, solutum, ěre, 1) rozwiązać; epistolam, list rozpieczętować, otworzyć. — 2) uwolnić; naves (scil. a retinaculis), odzégłować, odpłynąć; navis solvit, okręt wypływa. — 3) zapłacić, uiszczyć się, pecuniam; vota, śluby wypłacić, ślubów dopełnić.

somnus, i, m. sen.

sonitus, us, m. szelest, szum; flammae, trzaskanie ognia.

sonus, i, m. łoskot, dźwięk, głos.

Sophrosyne, es, f. córka Dionizjusza starszego, żona swego przyrodniego brata Dionizjusza młodszego.

sopio, ivi, ii, itum, ire, uspić; somno sopitus, w głębokim śnie pogrążony, mocno zasnąwszy.

sopor, oris, m. 1) sok makowy. — 2) napój na sen.

soror, oris, f. siostra; germana, rodzona siostra.

sors, rtis, f. 1) los, losowa kostka; sortibus de aliquo consulere, losować o kogo. — 2) los, przeznaczenie; sors mali incidit alicui, los nieszczęśliwy spotyka kogo. — 3) wszystko, co przez losowanie otrzymujemy, np. urząd; sortis necessitudo, stósunek urzędowy.

Sosius, i, m. historyk i nauczyciel Hannibala.

Sesius, i, m. konsul rzymski r. 721 przed Chr.

Solitates, um, naród w Akwitani.

Sparta, ae, f. miasto w Peloponezie nad rz. Eurotas, także Lacedemoneem zwane.

Spartani, orum, m. Spartanie.

sparus, i, m. i sparum, i, n. pocisk.

spatium i, n. 1) przestrzeń, miejsce, obszerność, odległość; in spatio, na równinie; spatio aequo, równie daleko; paribus spatiis, w równej odległości; dimidium spatium, pół drogi. — 2) przeciąg czasu, długość; nihil spatii dare, nie dać czasu; sibi relinquere ad rem, nie dać sobie czasu do czego. — 3) sposobność, Cs. VIII, 31.

species, ei, f. 1) widok, zjawisko. — 2) powierzchowność, pozor; in specie, ad speciem, na pozor; summa species arborum stantium relinquatur, drzewa zdają się górą jeszcze mocno stać, Cs. VI, 27; maioris multitudinis species accidit hostibus, wojsko wydaje się być nieprzyjaciółom liczniejsze; speciem defensorum praebeo, zdaje się, że bronie.

specimen, inis, n. próba, dowód.

spectaculum, i, n. widowisko, scena; populo esse spectaculo, występować na scenie, odgrywać rolę przed ludem.

specto, avi, atum, are, 1) patrzeć na co, mieć wzgląd, uwzględniać. — 2) oglądać się za czem, oczekiwać, np. locum probandae virtutis. — 3) zmierzać do czego, mieć co na celu, II, 6, 3. — 4) wjeograf. znaczeniu: być obróconym ku jakiej stronie, leżeć, np. ad orientem, na wschód.

speculator, oris, m. śpieg.

speculatorius, a, uma, śpiegierski; navigium, lekka śpiegierska fregata.

speculator, atus sum, ari, oglądać się, śpiegować; eventum, czekać wypadku, końca.

spero, avi, atum, are, spodziewać się; bene de aliquo, mieć dobrą nadzieję o kim.

spes, ei, f. 1) nadzieja; spes huius, nadzieja w nim pokładana, XXIII, 8, 1; spes Venetici belli, nadzieja, że się wojna Wenetów powiedzie, ufność w wojnę Wenecką; adolescens summae spei, młodzieniec najlepszej nadziei; spes ponitur in aliquo, in aliqua re, nadzieja pokłada się w kim, w czem; fallit aliquem de re, nadzieja zawodzi kogo w czem; in spem magnam venire, mieć wielką nadzieję; spem deponere = spe deici =

a spe repelli, stracić nadzieję; spe lapsus, aczkolwiek w nadziei zawiedziony. — 2) obawa, Cs. VI, 7.

spiritus, us, m. 1) oddech. — 2) duch; wielkość duszy, odwaga, duma; magnos spiritus sibi sumere, wielkiej nabierać dumi.

splendide, okazale, przyzwoicie.

splendidus, a, um, 1) okazałe, przyzwoicie żyjący. — 2) świetny, znakomity, sławny.

splendor, oris, m. blask, okazałość.

spolio, avi, atum, are, 1) obnażyć; aliquem veste, zdjąć komu suknią. — 2) pozbawić, złupić, odrzec, omnibus rebus, ze wszystkiego; fana, złupić świątynie. *f. spolio, spolendi, spolitus, spolere*

sponsalia, ium, n. zrzekowiny, zaręczyny.

sponsor, oris, m. rękojmia, ręczyciel.

sponte (Abl. od spons), z własnej chęci, dobrowolnie, chętnie; quum sua sponte persuadere non possent, gdy sami jedni wmowić nie mogli; z własnego natchnienia, nie mając rozkazu, IV, 3, 1. V, 3, 3. XII, 2, 3.

stabilis, ivi, itum, ire, utwierdzić, umocnić.

stabilitas, atis, f. stałość, wytrwałość, opór.

statim, zaraz, wnet, natychmiast.

statio, onis, f. 1) stanowisko, czata, straż; in statione esse, stać na straży; in stationem succedere, zlużować straż, iść na straż, stanąć na straży; in stationibus disponere, na straży porostawiać. — 2) straż = żołnierze stojący na straży.

statua, ae, f. posąg, pomnik; statuum alicui ponere, dare, postanowić, wystawić.

statuo, ui, utum, ere, 1) postawić, wystawić. — 2) sądzić, stanowić; gravior in aliquem, surowszych przeciw komu użyć środków. — 3) mniemać, myśleć, uważać.

statura, ae, f. wzrost, postać; staturam alere, dopomagać wzrostowi; staturae tantulae homines, ludzie tak drobnego wzrostu.

status, us, m. 1) postawa, XII, 1, 3. — 2) stan, położenie; vitae, sposób, rodzaj życia, urbanae res in commodiorum rerum statum perveniunt; stosunki miasta się naprawiły.

sterno, stravi, stratum, ere, ślać, wyściełać.

stimulus, i, m. bodziec; połapki,

pale kończate i ostre, które ukrywano w ziemi dla wstrzymania jazdy nieprzyjacielskiej.

stipendiarius, a, um, płacący haracz, daninę.

stipendium, i, n. 1) danina, haracz. — 2) żołd, płaca żołnierska; wyprawa wojenna; primum stipendium merere, pierwszy raz służyć wojskowo, pierwszą odbyć kampanją; stipendio otavo fungi, osmą odbyć kampanją, ośm lat służyć.

stipes, itis, m. pień; pał, słup.

stipulatio, onis, f. zapewnienie kontraktem, zapis, obietnica.

stirps, pis, f. 1) pień, korzeń. — 2) ród, pochodzenie, początek. — 3) potomstwo, dziedzic.

sto, stēti, statum, are, 1) stać; in primis, między pierwszymi (wbiwicie), t. j. należeć do najmniejszych. — 2) stać po czyjej stronie; cum aliquo, ab aliquo, trzymać z kim, bronić czyjej sprawy, ujmować się za kim, bronić kogo; adversus populi commoda, powstawać na stronnictwo ludowe. — 3) wytrwać, być jednostajnym; decreto, pozostać przy swem postanowieniu; pari fastigio, to samo stanowisko zajmować, jednakowo sobie postępować. — 4) mihi stat (scil. sententia), jest mojem postanowieniem.

stramentum, i, n. słoma; mata, dera słomiana, Cs. VII, 45.

stratum, i, n. podkładka, kobierzec, dera.

stratus, a, um (sterno), obalony, ścięty; stratae arbores, zasięk, zawał.

streuus, a, um, skrzątny, czynny, zaradny, przedsiębiorczy, odważny, dzielny.

strepitus, us, m. łoskot, szelest, zgiełk; rotarum, turkot kół.

struo, xi, etum, ěre, budować; aggeres, sypać groble.

Strymon, onis, m. rzeka odgraniczająca dawną Macedonją od Tracji.

studeo, ui, ěre, 1) usiłować, starać się, dokładać starania, przykładać się, kwapić się, myśleć, chcieć; novis rebus, zamyślać coś nowego, myślę wicherzyć, o buncie; myśleć o zaprowadzeniu innego rządu; labori ac duritiae, przyzwyczajając się do pracy i trudów. — 2) zajmować się czem gorliwie, trudnić się; np. agriculturae; memoriae, ćwiczyć pamięć. — 3) sprzyjać komu, być czyjim stronnikiem; rebus Laconicis, trzymać z Lac., trzymać stronę

Lacedemończyków, wiazać się do strony Lac.

studiosę, gorliwie, pilnie.

studiosus, a, um, chciwy; troskliwy, mający w czem upodobanie; litterarum, kochający się w naukach, miłośnik nauk; Catonis, przyjaciel Katona.

studium, i, n. 1) staranie, pilność, gorliwość, chęć, ochota; maximo studio, z bardzo wielką pilnością; alicui studium iniicitur, obudza się w kim chęć, ochota. — 2) skłonność, przychylnność, uległość; in populum R., dla ludu Rz. — 3) zabieg, XXV, 16, 4.

stulte, głupio, nierozsądnie, niebacznie.

stultitia, ae, f. głupstwo, nierozsądek, niebaczność; aliquid summae est stultitiae, coś jest rzeczą bardzo nierozsądną.

stultus, a, um, głupi, nierozsądny, nieroztropny, niebaczny.

suadeo, asi, asum, ěre, radzić.

suavitas, atis, f. przyjemność, wdzięk; oris, piękna wymowa.

sub, pod, 1) z Acc. na pyt. dokąd? a) o miejscu: pod. — b) o czasie: pod, około, w; sub lucem, na świtanie; sub vesperum, pod wieczór. — 2) z Abl. na pyt. gdzie? a) o miejscu: pod, np. sub pellibus, pod skórami, t. j. w namiotach; sub sarcinis esse, pod tłumokami; sub monte, pod górą, u stóp góry; blisko przy, w pobliżu, Cs. I, 16. b) o czasie: podczas, pod, w; sub ipsa proserptione, właśnie w czasie wywoływania; sub ipsa profectione, w czasie odjazdu.

subalaris, e (ala), ukryty pod pachą, np. telum, pugińał.

sube, zob. succ.

subdólus, a, um, podstępny, chytry.

subdūco, xi, etum, ěre, 1) wiazać potajemnie, odebrać, np. gladium; se, potajemnie się oddalić, ujsć, wymknąć się, np. a custodibus, z pod straży. — 2) prowadzić; copias, milites in collem, cofać wojsko na pagórek; naves (in aridum), wiażąc, windować okręty na ląd.

subductio, onis, f. wciażanie, windowanie; subductiones facere, windować okręty.

subeo, ii, itum, ire, I. intrans. podchodzić, podstępować, zbliżać się. — II. trans. 1) wniść, wstępować, wdziierać się; tectum, do domu wniść, pod dachem spoczywać. — 2) podejmować co, przedsiębrać, znosić; periculum, narażać

się na niebezpieczeństwo; poenam, ponieść, zapłacić karę; conditionem, przyjąć warunek.

subf. zob. subf.

subigo, ěgi, actum, ěre (sub ago), podbić, zawojować; inopia subacti, niedostatkiem trapieni.

subicio, iċci, icetum, ěre (iacio), 1) podrzucać, podkładać; sub pulvinum, włożyć pod poduszkę; librum, książkę podsunać; tragulas inter carros, rzucić pociski wpośród wozów. — 2) podbić, zawojować; imperio, podbić pod panowanie; securibus subiectus, zob. securis. — 3) narażać, wystawiać; navigationem hiemi, przeprawę narażać na niebezpieczeństwo burzy.

subito, nagle, niespodzianie, prędko.

subitus, a, um, nagły, niespodziany, prędki, prędko zrobiony.

sublěvo, avi, atum, are, 1) podnieść; se, podnieść się, powstać; sublevare iubis equorum, trzymać się grzywy końskiej. — 2) wspierać, pomagać, zasilać, ułatwiać; alicuius inopiam, pomagać komu w niedostatku; fugam, ułatwić ucieczkę.

sublica, ae, f. długa belka do podparcia, pal, pal mostowy.

sublucio, utum, ěre, podmywać, up. radices collis, podnoże pagórka.

subministro, avi, atum, are, dodawać, dostarczać, dosyłać, posyłać.

submissus, a, um, upokorzony, pokorny.

submitto, misi, missum, ěre, potajemnie posyłać.

submovo, movi, motum, ěre, usunąć, oddalić, odeprzeć.

suborno, avi, atum, are, potajemnie przysposabiać; podbehtać, podżegać; używać kogo potajemnie ku znieszczeniu drugiego.

subp. zob. supp.

subscribo, psi, ptum, ěre, podpisać; subscribens, przez swój podpis, XXV, 6, 3.

subsequor, eatus sum, qui, postępować za kim.

subsideo, sċdi, sessum, ěre (sedeo), siedzieć na czym, pozostać na miejscu.

subsidiar, atus sum, ari, być w rezerwie, gotowym do posiłkowania.

subsidium, i, n. 1) hufiec posiłkowy, rezerwowy, trzeci szereg zajmujący; subsidia, posiłki wojenne. — 2) pomoc, obrona; subsidio ducere, na pomoc, wpomoc przyprowadzić.

subsisto, stiti, ěre, 1) stanąć, zatrzymać się. — 2) dotrzymać miejsca, wytrzymać, Cs. V, 10.

substituto, ui, utum, ěre (statuo), postawić po kim, na miejscu czyjsem.

substringo, inxi, ictum, ěre, podcinać; caput equi loro, podpiąć kark konia lejcem.

subsum, subfui, subesse, 1) być pod czym, ukrywać się. — 2) być obok, w bliskości, być bliskim; (o czasie) zbliżać się, nadchodzić; causa non subest, nie ma powodu.

subtexo, xui, xtum, ěre, dodać, dołączyć; razem opowiedzieć, napisać.

subtraho, xi, etum, ěre, potajemnie zabrać, oderwać; aggerem cuniculis, za pomocą min podkopywać; dedititios, sprzymierzeńców odstręczać; impedimenta fuga, usunąć.

suburbanus, a, um, pod miastem, blisko miasta będący.

subvectio, onis, f. przywóz, dowóz.

subvěho, xi, etum, ěre, sprovadzać, przywozić (wgórze, pod wodę).

subvenio, veni, ventum, ěre, nadejść, przyjść na pomoc, pomagać.

succċdo, cessi, cessum, ěre, 1) podstępować, zbliżać się; portas, do bram; sub primam aciem, zmierzać przeciw pierwszemu szeregowi. — 2) następować, iść za kim, wstępować na czyje miejsce; postępować za kim; ad alteram partem succedunt Ubii, z drugiej strony graniczą Ub.; alicui, nastąpić po kim, być czyjś następcą. — 3) pomyśleć się udawać, powodzić.

succendo, di, sum, ěre, zapalić, podpalić.

successus, us, m. zbliżenie, przystęp.

succido, cidi, cisum, ěre (caedo), podcinać, ścinać, żąć.

succumbo, cubui, cubitum, ěre, uleść, zostać zwyciężonym; succumbente patria, z upadkiem ojczyzny; labori, upaść pod pracą, trudami.

succurro, cucurri, cursum, ěre, nadbieść, przyjść w pomoc, pomagać.

sudes, is, f. pal, słup opalony.

sudor, oris, m. pot; sudores excutere, wzbudzać, sprawować poty.

Suessiones, um, m. naród w Galji Belgickiej około dzisiejszego miasta Soissons.

Suevi, orum, m. Swewowie,

Szwabowie, największy naród dawnej Germanji.

sufficio, feci, factum, ċre (sub facio), 1) obrać kogo na czyje miejsce, dać namiestnika. — 2) wystarczyć, starczyć; vires mihi sufficiunt, mam jeszcze dosyć sił, jestem przy siłach.

suffodio, fodi, fossum, ċre (sub fodio), podryć, podkopać; equos, przebijając konie pod jeźdźcem.

suffragium, i, n. (frango), 1) skorupa, na której obywatele pisali nazwisko tego, którego z miasta wydalili eheieli jako niebezpiecznego. — 2) głos; suffragium ferre, dać głos, głosować; suffragiis permittere, poddać pod głosowanie; exercitu suffragia ferente, sądem wojennym; testarum suffragia, sąd skorupkowy.

suffragor, atus sum, ari, dawać komu głos, głosować za kim; pomagać, wstawiać się; suffragente Theramene, za wstawieniem się Teramenesa; sprzyjać komu, XVIII, 1, 5.

suggestus, us, m. (suggero) miejsce wyniosłe, mównica; pro suggestu, z mównicy.

sui, siebie.

Sulla, ae, m. L. przeciwnik Marjusza, po którego pokonaniu był dyktatorem r. 81 i 80 przed Chr.; 79 złożył dobrowolnie dyktaturę.

Sullanus, a, um, Sullański; Sullanae partes, stronnictwo Sulli.

Sulpicius, i, m. 1) konsul rzymski na początku wojny Macedońskiej, 200 przed Chr. — 2) historyk rzymski, XXIII, 13, 1. — 3) trybun ludu należący do stronnictwa Marjuszowego, zabity 88 przed Chr.; jego brat miał za żonę Anicją, krewną Attyka. — 4) P. Sulp. Rufus, legat Cezara.

sum, fui, esse, być; 1) z Gen. a) zależnym od domyślnego res, negotium, officium, signum: id arbitrium non est mei consilii, nie umiem uczynić wyboru; hoc est Gallicae consuetudinis, jest to zwyczajem Gallów; non est meae virtutis, uczciwość moja nie pozwala, XXII, 1, 6; eiusdem civitatis esse, być z tego samego kraju; civitatis alienae esse, pochodzić, być rodem z innego kraju; summi laboris esse, mogą ponosić największe trudy; fluminis est altitudo pedum trium, głębokość rzeki wynosi trzy stopy; eiusdem aetatis esse, żyć w tym samym czasie, być współczesnym: est summae felicitatis, jest to bardzo wielkiem szczęściem: classis ducentarum navium,

flota licząca 200 okrętów; optimarum partium, należeć do patryjotów; non est mediocris industriae, jest dowodem nie małej gorliwości; non liberalis, sed levvis est, jest dowodem nie szczodrobliwego, lecz lekkomyślnego człowieka, nie szczodroblowości, lecz lekkomyślności. b) z Gen. Przym. należącym do opuszczonego pretii: mieć wartość, cenę, kosztować, znaczyć; tanti esse, być tak drogiem; magni eius opera aestimatur, jego usługi ceniono wysoko; pluris esse, więcej znaczyć, móżdż, dokazać; parvi esse, mało mieć znaczenia; nullius momenti esse, żadnego nie mieć znaczenia. — 2) z Dat. dwojako się używa: a) z Dat. osoby i Nom. rzeczy: mieć, np. quae regi — essent, przymierze. wktórem król był z Lac.; mihi est potestas, mam władzę, mogę; aditus est mercatoribus, kupcy mają przystęp, mogą przychodzić; his est contentio, ci mają spór, sprzecząją się; cum iis mihi est res, mam z nimi do czynienia; mihi ab aliquo periculum est, grozi mi z czyjej strony niebezpieczeństwo. b) z Dat. osoby i rzeczy: być komu ezem, przynosić, sprawiać komu co, być przyczyną czego; esse auxilio alicui, pomagać komu; praesidio, bronić; calamitati, nieszczęście sprowadzić, być przyczyną nieszczęścia czyjego; pernicii, salutis, przynosić zgubę, zbawienie, zgnębić, zbawić; turpitudini, gloriae, hańbę, sławę przynosić; ornamento, przynosić zaszczyt; usui, przynosić korzyść; laetitiae, sprawić radość; mihi curae, cordi est, leży mi na sercu; invidiae alicui, znienawdzić kogo; summo odio, być bardzo nienawistnym, znienawdzonym; minori invidiae, mniej być nienawdzonym, mało szkodzić; indicio, służyć za dowód, dowodzić; opprobrio, hańbę przynosić; praemio, wynagrodzić. — 3) z Abl. być (z przyp. 2), mieć, posiadać, okazywać; ingenti magnitudine corporum esse, być bardzo wielkiego wzrostu; praecipua fide, szczególną okazać wierność; ea aetate, w tym być wieku; animo eodem, tego samego być sposobu myślenia; magno natu, być w latach, w podeszłym wieku; propitia voluntate esse, dobrą mieć wolę, chęć, być przychylnym, mieć przywiązanie; magna gloria, = magnae gloriae esse, VIII, 4, 1; liberalitate magna, być wielce szczodrobliwym; potestate perpetua, dożywotnią (nieprzerwanie) mieć władzę. — 4) z Przyimk.: ad aliquem esse, być przy

kim; ab invidia, uniknąć nienawiści, XII, 3, 4; adversus aliquem, być czyjśm przeciwnikiem; cum aliquo in castris, służyć z kim wojskowo; cum aliquo, żyć, przestawać, trzymać z kim, należeć do czyjego orszaku, mieć kogo przy sobie; id, quod mihi est cum aliquo, stósunek, w jakim zostają z kim, VII, 10, 2; apud aliquem, przebywać u kogo, żyć w domu czyjśm; in amicitia, żyć w przyjaźni; in animis esse, w pamięci zostać, utkwic, VIII, 2, 3; in animo esse, myśleć, mieć zamiar, zamierzać; in colloquio, rozmawiać; in fuga, myśleć o ucieczce, gotować się do uciezki; in magistratu, mieć urząd, być na urzędzie; in obsidione, być w oblężeniu, oblężonym; in similitate, żyć w nieprzyjaźni; in spe magna, mieć wielką nadzieję; in laude, słynąć, być chwalo- nym; magnis in laudibus, przynosić wielki zaszczyt, być w z., liczyć się do zaszczytów; in timore, być, żyć w obawie; in Caesare est auxilium, Cezar daje pomoc; in re est firmitudo, rzecz jest mocną; in clientela, stać pod opieką; in statione, stać na straży, Cs. VI, 37; in armis, stać pod bronią; in epistola, stać w liście; in opere, pracować, być przy pracy; res est in periculo, jest, grozi niebezpieczeństwo; erat in magnis Caesari difficultatibus res, Cezar znajdował się w przykrem położeniu; in ratione est, można przewidzieć, wnioskować, obliczyć; penes aliquem, być w czyjej mocy; penes me est imperium, mam władzę; sub imperio alicuius esse, być, zostawać, stać pod panowaniem. — 5) być = pomagać; si ille non fuisset, gdyby nie on, gdyby on nie był zapobiegł, XVII, 6, 1. — 6) quum iam in eo esset, ut comprehenderetur, gdy go właśnie miano pojmać; quum in eo esset, ut oppido potiretur, właśnie, gdy już miastodobywał; quantum in me est, o ile ode mnie zależy.

summa, ae, f. 1) całość, ogół, suma ogólna; summa exercitus, całe wojsko, wojsko w ogóle; summa belli, cała wojna; summa victoriae, całe zwycięstwo; summam facere, sumę zebrać. — 2) główna rzecz; rerum, naczelna, najwyższa władza; imperii, naczelne dowództwo; belli, główne prowadzenie wojny; imperii maritimi, naczelne dowództwo na morzu, nad flotą; summae imperii praesesse, mieć naczelne dowództwo; summae, główne rzeczy, XVI, 1, 1.

superioris, ae, f. (Superi. od superus), 1) najwyższy, np. iugum. Zga-

dzając się rzeczownikiem oznacza tyłko część i oddaje się w pol. przez osobne rzeczowniki, np. summus mons, najwyższa część, t. j. wierzchołek, szczyt góry; summae amphorae, wierzeh naczyń. Summum, i, górna część, Cs. VI, 26. — 2) bardzo wielki, największy, znakomity, szczególny, słachetny; summum genus, znakomita familja; summae copiae, bardzo liczne wojsko; bellum, najważniejsza, główna wojna, Cs. VIII, 6; summae res, bardzo ważne rzeczy, Cs. I, 34. V, 28; życie, XVIII, 9, 2; summa senectus, późna, zgrzybiała starość.

sumo, sumpsi, sumptum, ěre, 1) brać, wziąć, zabrać; cibum, brać pokarm; venenum, truciznę; soporem, wziąć na sen; supplicium de aliquo, ukarać kogo śmiercią. — 2) obrać, np. imperatorem, hiberna; wyznaczyć, np. tempus. — 3) przybrać, przywłaszczać, przypisywać sobie; arrogantiam, wpychć się podnosić, rość. — 4) wziąć na się, podjąć się, Cs. III, 14. VIII, 37.

sumptuosus, a, um, kosztowny, zbyteczny, rozrzutny, utratny; villa, wioska wiele nakładu potrzebująca.

sumptus, us, m. nakład, wydatek, koszt; suo sumptu, swoim nakładem; tectum non multum habet sumptum, nie bardzo jest drogi; sumptui expensum ferre, zapisywać do rejestru wydatków.

supellex, lectilis, f. sprzęt, porządek domowy.

super, 1) Adv. na wierzchu, poza, nadto, prócz; nihil erat super = nihil supererat, nic nie pozostaje, Np. — 2) Praep. nad, na; super tali causa, w podobnej sprawie.

superbe, dumnie, pysznie, z pychą.

superbia, ae, f. duma, pycha.

superior, us, Comp. od superus, 1) o miejscu: wyższy; locus, wyższe miejsce, wzgórze; acies, najwyższy punkt bojowego sztyku. — 2) o czasie: przeszły, dawniejszy, starszy, np. Dionysius. — 3) potężniejszy, znakomitszy, mocniejszy, waleczniejszy; superior equitatu, mający więcej jazdy; superior sum in bello, superior fio, odnoszę zwycięstwo, przemódz; superior discedo, wychodzę zwycięsko, odnoszę zwycięstwo.

supero, avi, atum, are, 1) przejść, przebywać, przepłynąć; fontis fastigium, sterczyć nad źródło wysoko położone, panować, górować nad niem. — 2) przechodzić, przewyższać kogo, celować nad kogo; superer aliqua re, nie

mam tyle, mam mniej czegoś. — 3) zwyciężyć, pokonać; sententia, wniosek przechodzi, zostaje przyjęty. — 4) intrans. zbywać, pozostać; vita superare, pozostać przy życiu, przeżyć.

superstes, itis, pozostały po śmierci kogo; superstitem esse alicui, przeżyć ego.

supersum, fui, esse, 1) pozostać; non multum aestatis supererat, lato się kończyło; non multum superest munitionis, nie wiele brakuje do ukończenia budowli: nihil erat super = supererat. — 2) zostać przy życiu, ocaleć, ująć szczęśliwie, np. ex proelio. — 3) przeżyć; temporibus, długo jeszcze potem żyć.

suppedito, avi, atum, are, dostarczać, dawać, wspierać, wspomagać.

suppeto, ivi, ii, itum, ère, być na doręczu, na pogotowiu, wystarczać; copia frumenti suppetit, jest dostatek zboża; neque suppetebat, i nie było nic, X, 7, 2.

supplementum, i, n. dopełnienie, uzupełnienie, rezerwa, Cs. VII, 7 i 9.

supplex, icis, który kłęcząc prosi i błaga, pokornie błagający; supplex dei, oddający się pod opiekę bożka.

supplicatio, onis, f. modły publiczne, dziękczynne, t. j. na podziękowanie bogom za dobre powodzenie.

suppliciter, pokornie.

supplicium, i, n. kłęczenie; 1) stracenie, kara śmierci; suppl. sumere de aliquo, stracić kogo, ścigać; ad suppl. dare, skazać na śmierć; supplicio affici, być ukaranym śmiercią. — 2) męczarnia, tortura.

suppono, pōsui, pōsitum, ère, podłożyć, podsunąć, podrzucić.

supporto, avi, atum, are, donosić, przynosić, dowozić, przywozić.

supprimo, pressi, pressum, ère (premo), powstrzymać; hostem, powściągnąć; classem, stanąć z flotą na kotwicy.

supra, 1) Adv. wyżej, dawniej. — 2) Praepos. a) o miejscu: nad, za, VII, 9, I. XIV, 4, 2. b) o czasie: przed, np. paulo supra hanc memoriam, krótko przed tym czasem.

supremus, a, um, Superl. od superus, najwyższy, ostatni; dies supremus, śmierć.

surgo, rexi, rectum, ère (sub rego), wstać, podnieść się.

Surus, i, m. rodem z kraju Eduów.

Susamithres, zob. Sysam.

suscipio, cepi, ceptum, ère

(sub, sursum capio), 1) przyjąć, brać co na się, podejmować się czego; aliquem corrumpendum, podjąć się przekupić kogo; vota, śluby czynić, ślubować. — 2) przedsięwziąć, rozpocząć, zacząć; bellum; odium in aliquem, powziąć nienawiść ku komu. — 3) przyjmą, X, 1, 5.

suspectus, a, um, podejrzany.

suspensus, a, um, zawieszony, wątpliwy, niepewny.

suspiceax, eis, podejrzliwy, pełen podejrzania.

suspicio, pexi, pectum, ère (sub spicio), patrzeć w górę, podziwiać, uwielbiać, wysoko cenić.

suspicio, onis, 1) f. podejrzanie, posądzenie; non abest suspicio, jest podejrzanie, nie wątpliwa; in suspitionem mihi venit, mam podejrzanie, domyślał się; non vacare suspitione, być w podejrzaniu; suspitionem iniicere, parere, rodzić podejrzanie; aliquem in s. alicui adducere, podawać kogo w podejrzanie; vestitus hominis non beatissimi suspitionem praebet, ubiór okazywał człowieka nie najszczęśliwszego. — 2) domysł, pozor; suspicio est interposita, domyślają się; suspitionibus iudicare, sądzić z pozor.

suspicio, atus sum, ari, mieć w podejrzaniu, podejrzanie, domyślać się, dorozumiewać się.

sustento, avi, atum, are, podpieierać, utrzymać, wytrzymać, znosić; famem pecore, zaspokajając głód.

sustineo, ui, tentum, ère (sursum teneo), 1) podpieierać, nosić; se, trzymać się. — 2) cierpieć, znosić, wytrzymać, powstrzymać, opierać się; impetum hostium, wstrzymać zapęd.

suus, a, um, 1) własny, należący do kogo; suum, własność, Cs. I, 43; sua, majątność; suus, przyjaciel, VII, 3, 4; syn, XVII, 1, 4; sui, rodzina, X, 1, 3; własny naród, VI, 3, 1; współobywatele, XV, 10, 3; suum reddere, zrobić przychylnym, zobowiązać. — 2) niekiedy zam. eius, illius, np. I, 1, I. V, 3, I.

symposium, i, n. uczta, biesiada. Pod tym tytułem jest pismo Platona wspomniane VII, 2, 2.

Syracusae, arum, f. najznaczniejsze miasto w Sycylii.

Syracusanus, a, um, syrakuzanski, Syrakuzanin.

Syria, ae, f. kraina Azji Mniejszej.

Sysamithres, is, m. znakomity Pers, krewny Farnabaza, zabójca Aleybjadesa.

T.

T. = Titus, zaś Ti. = Tiberius.

tabellarius, i, m. posłaniec, go-niec.

tabernaculum, i, n. namiot; tab. statuere, rozbić namiot.

tabula, ae, f. tablica do pisania, wykaz, spis.

tabulatum, i, n. piętro.

taceo, ui, citum, ere, milczeć, zamilczeć.

Tachus (Tacus), i, m. król Egiptu koło r. 362 przed Chr.

taciturnus, a, um, milczący, spokojny, cichy; uporeczywy, stały, niezmienny, np. obstinatno.

tacitus, a, um, milczący, cichy, spokojny, tajemny.

taeda, ae, f. sosna, pochodnia.

taedet, uit i sum est, ere, me, przykrzy mi się, przykrzę sobie coś.

Taenarus, i, m. i **Taenarum, i**, n. miasteczko, góra i przylądek w Lakonie, gdzie dziś jest Matapan.

talea, ae, f. 1) latorośl, pręt, samolówka; taleae ferreae hamis infixis, słupy drewniane z żelaznemi hakami, Cs. VII, 7, 3. — 2) taleae ferreae, kawałki żelaza, pieniądze żelazne w Brytanji, Cs. V, 12, zob. talus.

talentum, i, n. talent, a) jako waga 60 grzywien wążąca, b) jako pieniądz tyleż grzywien.

talis, e, i taki, takowy, takiego rodzaju. — 2) tak wielki, VII, 6, 3; tak godny, znamienity; tak niegodny, V, 1, 4.

talus, i, m. kostka.

tam, tak, tak dalece; non tam-quam, nie tak-jak raczej.

tamen, 1) jednak, wszakże. — 2) przynajmniej.

Tamēsis, is, f. Tamiza, rzeka w Anglii.

tametsi, chociaż, choć, lubo, acz.

Tamphiliānus, a, um; domus, dom tak nazwany od jakiegoś Tamfiljusza, który go wystawił.

Tamphilus, i, m. Cn. Baebius i M. Baebius, konsulowie rzymscy.

tamquam, zob. tanquam.

tandem, nakoniec, naostatek, tedy.

tango, tetigi, tactum, ere, dotykać, być przyległym, graniczyć.

tanquam, jakby, jak gdyby.

tantopere (tanto opere), z tak wielką pracą, tak bardzo.

tantum, 1) tyle, tak dalece. — 2)

tylko; tantum non, prawie, XIV, 1, 2; tylko tyle, XXI, 1, 4.

tantummōdo, tylko.

tantum quod, ledwie że, co tylko, dopiero co, właśnie, XIV, 6, 5.

tantundem, tyleż.

tantus, a, um, i tak wielki, tak wiele, tak potężny, Cs. III, 11. Neutr. tantum jest Subst.: tantum periculi, tak wielkie niebezpieczeństwo; alterum tantum, drugie tyle. — 2) tak mały, Cs. I, 39, II, 27, X, 55, VI, 19, 35. — 3) in eo uno erat tantum, on jeden tyle znaczył; tanti (pretii) esse gratia, w tak wielkiem być poważaniu; tanto-quantum, tem-im; tantum-quantum, dopóty-dopóki, XII, 3, 4.

Taos = Tachus.

Tarbēli, orum, m. naród w Akwitani.

tarde, zwolna, powoli.

tardus, a, um, powolny, leniwy, zwolna postępujący.

tardo, avi, atum, are, opóźniać, zatrzymać, przeszkodzić; impetum, wstrzymać zapędy; aliquem ad insequendum, przeszkadzać komu w ściganiu.

Tarentinus, a, um, tarentyński, rodem z Tarentu.

Tarentum, i, n. sławne miasto w południowych Włoszech.

Tarusates, um, m. naród w Galji Akwitańskiej.

Tasgetius, i, m. książę Karnutów.

taurus, i, m. byk, wół.

Taurus, i, m. góry w Azji Mniejszej.

Taximagulus, i, m. książę brytański.

taxus, i, f. drzewo taksowe, iwa, cis, podobne do jodły, którego jagody mają mieć truciznę.

tectum, i, n. dach, pokrycie, namiot, dom, mieszkanie.

tegimentum i tegumentum, i, n. pokrycie, powłoka.

tego, xi, etum, ere, i okryć, odziać, pokryć, schować, ukryć; telum veste, ukryć pod suknią; aliquem a conspectu alicuius, ukryć przed oczyma czujemi; cuniculi tecti, podziemne ganki. — 2) bronić, zastaniać.

telum, i, n. 1) pocisk, strzała. — 2) broń wszelkiego rodzaju: miecz, szpada, XIV, 11, 3, pugińa, nóż, VII, 10, 5, włócznia, broń, XII, 5, 1.

temerarius, a, um, nierozważny, niebaczny, zbyt śmiały; temeraria ratione uti, nierozsądnie sobie postępować.

temere, nierozsądnie, bez przyczyny, łatwo.

temeritas, atis, f. nierozsądek, niebaczność, zuchwałość.

temo, onis, m. dyszel.

temperantia, ae, f. umiarkowanie, powściągliwość, bezinteresowność.

temperatus, a, um, umiarkowany, łagodny; loca t., łagodne klima.

tempéro, avi, atum, are, miarkować się, powściągać się, wstrzymać się.

tempestas, atis, f. 1) czas, pora. — 2) burza; tempestatem evitare, schronić się przed burzą. — 3) niebezpieczeństwo, przygoda, klęska.

templum, i, n. świątynia.

temporarius, a, um, stósujący się do czasu i okoliczności; temporaria liberalitas, szczerobliwość dziwna, interesowna.

tempus, oris, n. 1) czas; in reliquum tempus, na przyszłość; ad hoc tempus, dotąd; committendi proelii, czas stoczenia bitwy; primo quoque tempore, jak najprędzej. — 2) pewien czas; tempus anni, pora roku. — 3) czas stósowny, okoliczność, sposobność, położenie; tempore dato, przy nadarzonej sposobności; hoc in tempore, wtem (przykrem) położeniu.

Tenchthêri, orum, m. naród germański nad Renem między rz. Ruhr i Sieg.

tendo, tetendi, tensum (tentum), **êre**, 1) natężyć, naciągać, wyciągać, np. manus; tabernaculum, rozpinąć namiot; tendere, mieć namiot, Cs. VI, 37. — 2) zwrócić (iter, animum), dążyć, zmierzać dokąd.

tenebrae, arum, f. ciemność, noc; tenebris obortis, gdy noc nadeszła.

teneo, tenui, tentum, êre, 1) trzymać, mieć, posiadać, zajmować, zamieszkiwać; aram, uchwycić się okłarza; summam (as) imperii, mieć najwyższą władzę; dominatum imperio, mieć nieograniczoną władzę wpaństwie; locum secundum imperii, być drugim po królu; locum amicitiae apud aliquem, być czyjśm powiernikiem; principatum eloquentiae, być pierwszym mówcą, possessionem rei, posiadać co; regionem, okolicę zamieszkiwać; primum locum aedium, przednią część (pierwsze pokoje) domu zajmować, zamieszkiwać; latus tenet D milia passum, wynosi 500 kroków; dowodzić czem, np. exercitum, X, 6, 3; cornu alterum, XVI, 4, 3. — 2) przytrzymać, trzymać, aliquem cu-

stodia, in vinculis, pod strażą, w więzieniu urbem in obsidione, oblegać urbem oppressam servitute, trzymać w ciężkiej niewoli; navem in ancoris, stać z okrętem na kotwicy; memoria, zachować w pamięci, przypominać sobie. Se tenere, zostawać, przebywać; uno loco, siedzieć na jednym miejscu, nie ruszać się z miejsca; domi, nie wychodzić z domu; castris, zamknąć się w obozie, oszańcować się obozem. — 3) wstrzymać, powstrzymać, zamknąć, np. hostem; lacrimas, wstrzymać się od łez; iureiurando, przysięgą zobowiązać. — 4) mówić o wojsku: a) zająć, obsadzić, np. oppidum, portum. b) locum snum, dotrzymać placu. — 5) przeprowadzić, uskutecznić, np. propositum, osiągnąć, dokazać, XX, 3, 5. — 6) o żegludze: cursum tenere, dalej płynąć. — 7) intrans. ventus tenet adversum, wiatr wieje przeciwny.

tenêr, a, um, giętki, delikatny, młody.

tenesmus, i, m. ciężki stolec, wydymanie się, zatrzymanie stolca.

tento, avi, atum, are, 1) próbować, doświadczać; z Inf. usiłować. — 2) napadać, trapić, oskarżać, XXIV, 2, 4.

tentorium, i, n. namiot.

tenuis, e, i cienki, mały, drobny, nieznaczny, błachy, nikczemny. — 2) słaby, np. veletudo.

tenuitas, atis, f. słabość, ubóstwo, niedostatek.

tenuiter, szczupło, mało.

tenus, az do, po; Taurus tenus, po góry Taurus.

ter, trzy razy, trzykroć.

Terentius, i, m. (C. Varro) konsul rzymski, pobity pod Kannami.

teres, êtis, okrągło długi, okrągławy.

Tergestini, orum, m. mieszkańcy miasta Tergeste (Tergestum) t. j. Tryjestu.

tergum, i, n. tył; terga vertere, dare, tył podać, uciekać; a tergo, post tergum, z tyłu, za sobą.

terni, ae, a, po trzech, trzy.

terra, ae, f. 1) ziemia, orbis terrarum, okrąg ziemski, cały świat. — 2) terra continens, albo terra, ląd stały, terra Gallia, kraj Gallów, Galja.

terrenus, a, um, zob. terreus.

terreo, ui, itum, êre, 1) straszyc, przestraszyć, strachem nabawić; terreri periculo, lękać się niebezpieczeństwa. — 2) odstraszać, z następ. quominus.

terrester, tris, tre, na ziemi będący, lądowy; exercitus, wojsko lądowe: proelium, bitwa na lądzie.

terrēns, a, um, z ziemi, np. tumulus.

terribilis, e, straszny.

territo, avi, atum, arc, straszyc.

terror, oris, m. strach, postrach; terrorem alicui inferre, sprawić strach, nabawić kogo strachu; alicui terrori esse, sprawić strach, straszyc, terror incidit exercitui, strach padł, przypadł na wojsko, ogarnął wojsko.

tertio, po trzeci raz, potrzebie.

tertius, a, um, trzeci.

testa, ac, f. skorupa, tabliczka, używana w Atenach do głosowania; testarum suffragia, sąd skorupkowy, zob. Ostracismus.

testamentum, i, n. ostatnia wola, testament.

testatus, a, um, stwierdzony, dowiedziony, pewny, niewątpliwy, jawny, oczywisty, rzeczowy; memoria, rzeczywista pamięć.

testimonium, i, n. świadectwo, dowód.

testis, is, c. świadek.

testor, atus sum, ari, świadczyć, zareczać, zapewniać.

testudo, inis, f. żółw, żółwia skorupa; 1) szopa wojenna, pod którą żołnierze stojąc bezpiecznie dobywali miast. — 2) sklepienie puklerzów, utworzone przez podniesione puklerze; testudine facta, zrobiwszy sklepienie z puklerzów.

testula, ac, f. skorupka, zob. testa.

Teutamus, i, m. za cò inni czytają Antigēnes lub Antigonus, XVIII, 7, 1.

Teutomatus, i, m. król Nicjobrygów.

Teutōni, orum i Toutōnes, um, m. Teutonowie, naród germański.

Thasus, i, f. wyspa na morzu Egejskiem w pobliżności Tracji.

Thasius, i, m. mieszkaniec wyspy Thasus.

theatrum, i, n. teatr, widowisko, miejsce publiczne.

Thebae, arum, f. główne miasto w Beocji.

Thebanus, i, m. Tebanin.

Themistocles, is, m. wódz ateński, zwycięzca Persów przy Salaminie.

Theopompus, i, m. historyk grecki, koło r. 460, którego dzieła zaginęły.

Theramēnes, is, m. filozof i wódz ateński, przyjaciel Alcybjadesa.

Thermopylae, arum, f. wąwoz, prowadzący między górą Oeta i morzem z Beocji do Tesalji, gdzie poległ Leonidas z 300 Spartanami r. 480 przed Chr.

Thessalia, ac, f. Tesalja, wschodnia połowa dawnej północnej Grecji.

Thracia, ac, f. Tracja, wybrzeże na zachód od dawnej Macedonji aż do Pontu się ciągnące.

Thrasýbulus, i, m. sławny wódz ateński, który 30 tyranów wypędził z Aten r. 403 przed Chr.

Thrax, cis, z Tracji, Trak.

Thressa, ac, f. niewiasta z Tracji.

Thucydides, is, m. najświetniejszy historyk ateński z czasu wojny Peloponezkiej, której dzieje wyborym opisał stylem.

Thurií, orum, m. miasto w Lukanii nad zatoką Tarentyńską.

Thyus, i, m. mały królík Paflagonji pod zwierzchnością Persji.

Tiberis, is, m. rzeka Tyber, nad którą leżał Rzym.

Tiberius, i, m. Cl. Nero, 1) następca Augusta. — 2) Tib. Longus, dowodził wspólnie z Scypjonem pod Trebją przeciw Hannibalowi.

tibia, ac, f. flet, surma.

tignum, i, n. drzewa wyrobione, belka; duo tigna, opłaty na belkach po przek leżące.

Tigurinus, a, um, pagus, skrag Tyguryński (w Zurich) w Helwecji.

Timaeus, i, m. dziejopis Sycylji koło r. 272 przed Chr.

timeo, ui, ēre, 1) trans. obawiać się, bać się, lękać się kogo; inter se, bać się jeden drugiego. — 2) intrans. obawiać się, lękać się o kogo, o co.

timide, bojaźliwie, lękliwie.

timidus, a, um, bojaźliwy, ostrożny.

Timolēon, ontis, m. Tymoleon, wódz korynecki, który od Koryntjan Syrakuzanom na pomoc wysłany tyrańca ich Dionizjusza II wypędził i w Syrakuzie zaprowadził rządy republikańskie.

Timoleontēum, i, n. (gymnasium), gmach publiczny w Syrakuzie, przeznaczony do ćwiczeń gimnastycznych, tak nazwany od Tymoleona, oswobodziciela miasta.

Timophānes, is, m. brat Tymoleona.

timor, oris, m. bojaźń, lękanie się, strach; timor occupat exercitum,

strach opanował wojsko; iniicere timorem, przestraszyć, nabawić kogo strachem timorem tollere, odjąć strach, usunąć obawę; timore perterritus, przestraszony.

Timotheus, i, m. syn Konona, odznaczył się wspólnie z Chabryaszem i Ifikratesem w wojnie, którą Ateny prowadziły przeciw sprzymierzonym wyspom Kos, Rodus, Chios i miastu Byzantium r. 358 przed Chr.

Tiribāsus, i, m. satrapa Artakserksesa II. w Sardes.

Tisagōras, ae, m. brat ateńskiego wodza Miltiadesa.

Tissaphernes, is, m. satrapa perski, przeniemierzył się królowi Artakserksesowi II.

Tithraustes, is, m. minister i wódz perski.

titubo, avi, atum, are, chwiać się, wahać się.

Titurius, i, m. Q. Tit. Sabinus, legat Cezara.

togatus, a, um, chodzący w sukni zwanej toga; Gallia togata = Gallia Cisalpina, gdzie Gallowie obyczajem rzymskim w togach chodzili.

tolero, avi, atum, are, 1) cierpieć, znosić, wytrzymać, np. famem. — 2) utrzymywać, np. vitam.

tollo, sustuli, sublātum, ěre, 1) podnosić, wznosić; tolli, wynosić się, pysznić się, być dumnym; clamor tollitur, krzyk się wznosi. — 2) odjąć, np. spem; zabrać, np. naves equites tollunt, zabierają. — 3) przerwać, np. colloquium; skasować, np. potestatem. — 4) uprzętnąć, zabić.

Tolosā, ae, f. miasto w Galji Narbońskiej.

Tolosātes, ium, m. mieszkańcy Tolozy.

tormentum, i, n. (torqueo), 1) machina wojenna do rzucania kamieni i pocisków, kusza, działo; tormento missa tela conficere, z dzieła miotać pociski. — 2) grot, pocisk. — 3) lina, powróż, Cs. VII, 22. — 4) męczarnia, katownia.

Torquatus, i, m. 1) znakomity mówca i konsul r. 65. przed Chr. — 2) A. Torq. brat poprzedzającego, przyjaciel Cycerona i Altyka.

torques, is, c. łańcuch złoty lub srebrny.

torreo, torrui, tōstum, ěre, suszyć, spalić.

tot, tyle.

totidem, tyleż; totidem atque, tyleż co.

totus, a, um, 1) cały; tota nocte, przez całą noc. — 2) wszystek = omnis.

trabes i trabs, is, f. balka.

tracto, avi, atum, are, alikuem, obchodzić się z kim; de aliqua re, traktować o czym.

tractus, us, m. szereg, rząd; arborum, zasiek.

trado, u Cez. częściej transdo, didi, ditum, ěre (trans do), 1) podawać z rąk do rąk, wręczyć, oddać; uxorem, dać za żonę. — 2) oddać w opiekę, powierzyć; obsides custodiendos, zakładników oddać pod straż, do strzeżenia; totam rempublicam, oddać cały zarząd kraju. — 3) wydać, np. ad supplicium, na karę. — 4) udzielać, uczyć, XXV, 1, 3. Cs. VI, 14, 17. VII, 22. — 5) se, oddać się zupełnie, X, 2, 3.; poddać się (nieprzyjacielowi) Cs. VII, 47, 77. VIII, 43.

traduco u Cez. zawsze transduco, xi, etum, ěre, przeprowadzić, poprowadzić; centuriones in ordines superiores, posunąć na wyższe stopnie.

tragūla, ae, f. rodzaj ręcznego pocisku czyli dzirytu rzucanego za pomocą rzemienia.

traho, xi, etum, ěre, 1) ciągnąć; cupiditate trahor, mam pociąg. — 2) odkładać, przewlekać.

traheo, zob. transicio.

tranquillitas, atis, f. spokojność życia.

tranquillo, avi, atum, are, uspokoić; tranquillatis rebus Romanis, gdy w Państwie Rzym. znowu wrócił pokój.

trans, z tamtej strony, za.

Transalpinus, a, um, zaalpejski, będący za Alpami.

transcendo, di, sum, ěre, przechodzić.

transduco, zob. traduco.

transeo, ii, ivi, itum, ire, 1) intrans. a) o osobach; przejść, przeprawić się; in portum, udać się do portu. b) o rzecze; wpadać, Cs. IV, 20. c) iść za przeciwnym zdaniem, głosować przeciw wnioskowi, odrzucić wnioszek. — 2) trans. a) przejść przez co, przeprawić się; mare, za morze; flumen vado transitur, rzeka w brod się przechodzi. b) o czasie; mijać, upłynąć.

transfere, tuli, latum, ferre, 1) przenieść; castra, przenieść obóz. — 2) składać winę na kogo, winę komu przypisywać.

transigo, ixi, ixum, ěre, na wylot przebić, przeszyc, przebość.

transfodio, fodi, fossum, ěre, zbiegać, uciekać, przejść, przepłynąć, przeprawić się; lumen, przez rzekę.

transigo, ěgi, actum, ěre (ago), skończyć, dokonać; transacto anno, po upływie roku.

transiectus, us, m. przebytec morza, rzeki; przeprawa.

transicio i traicio, ieci, iectum, ěre, 1) przerzucić, np. tela, paciaki; pontem, położyć, rzucić most. — 2) przeprawić, przenieść. — 3) przebić, przeszyc.

transitus, us, m. przejście, przeprawa.

transmarinus, a, um, zamorski.

transmitto, misi, missum, ěre, przesłać, przeprawić.

transnāto, avi, atum, are, przepłynąć.

transporto, avi, atum, are, przenieść, przewieźć, przeprawić.

transrhenānus, a, um, za-reński.

transtrum, i, n. balka poprzeczna; transtra navis, poprzeczna ława, wiosłowa ława, burła.

transvĕo, xi, ctum, ěre, przewozić, przeprawić.

transversarius, a, um, poprzeczny.

transversus, a, um (transverto), poprzeczny, w poprzek idący, ukosny; fossa, poprzeczny przekop.

Trasimĕnus lacus, m. jezioro Trazymeńskie, dziś Perugia wks. Toskańskim.

Trebia, ae, f. rzeka pod Placencją (dziś Piacenza), wpadająca do Padu.

Trebius, i, m. M. Treb. Gallus, trybun wojskowy, w służbie Cezara.

Trebonius, i, m. 1) C. rycerz rzymski. — 2) C. legat Cezara.

trecenti, ae, a, trzysta.

tredecim, trzynaście.

trepido, avi, atum, are, biegać tu i owdzie ze strachu; drzeć ze strachu, być niespokojnym; totis trepidatur castris, w całym obozie ze strachu tam i owdzie biegają.

tres, tria, trzy.

Treviri i Treveri, orum, m. naród w Galji Belgickiej w okolicy dzisiejszego miasta Trewiru.

Tribocēs, um, Tribōci albo

Tribūci, orum, m. naród germański w dzisiejszej Elzacji.

tribunus, i, m. przełożony rzymski. tribus, cechmistrz: 1) tribuni plebis, trybunowie ludu, gminni, których obowiązkiem było bronić lud przeciw uroszczeniom patrycjuszów. — 2) tribuni militum, trybuni wojskowi, t. j. przywódcy legionów, zostający pod rozkazami naczelnego wodza, każdy legion miał 6 takich trybunów, którzy na przemian co dwa miesiące czynili służbę.

tribuo, ui, utum, ěre, 1) dać, udzielić; alieni beneficia, świadczyć komu dobrodziejstwa; honorem, zaszczyt wyświadczyć. — 2) pozwolić, skłonić się do czego, pokazać się powolnym; aliquid officio, timori, czynić co z obowiązku, ze strachu. — 3) przypisywać, VII, 6, 2. XIV, 5, 3. — 4) poczytywać co za co, np. aliquid superbiae, uważać co za pychę. — 5) poświęcać, łożyć, np. tempus litteris.

tributum, i, n. pobór, pogłównne, danina; pendere, płacić pobór.

triccēni, ae, a, po trzysta, ława stołowa, stół jadalny.

triduum, i, n. przeciąg trzech dni, trzy dni.

triennium, i, n. trzy lata.

trieris, is, f. nawa, galera o trzech rzędach wiosel, trzyrzędowa.

triginta, trzydzieści.

trimestris, e, trzymiesięczny, na trzy miesiące.

Trinobantes, ium, m. naród w Brytanji.

trinus, a, um, troisty, potrójny; trinis hibernis, wpotrójnem zimowisku.

tripartito, w trzech oddziałach; tripartito divisus, na trzy części podzielony.

triplex, icis, potrójny.

tripus, ōdis, m. stołek o trzech nogach, trójnog.

triquĕtrus, a, um, trójkątny.

triremis, e (tres remus), okręt mający trzy rzędy wiosel.

tris = tres.

tristis, e, smutny, ponury, nie wesół.

tristitia, ae, f. smutek, žal.

triticeum, i, n. pszenica.

triumphus, i, m. tryumf, wjazd uroczysty wodza rzymskiego po odniesionem zwycięstwie do Rzymu.

triumvir, i, m. tryumwir, członek komisji złożonej z trzech osób.

Troas, adis, f. ziemia Trojańska w Azji Mniejszej.

Troezen, enis, f. miasto w Argolidzie na Peloponezie.

Troicus, a, um, Trojański.

tropaicum, i, n. 1) trofej, znak zwycięski. — 2) zwycięstwo, łupy zdobyte na nieprzyjacielu.

truncus, i, m. pniak.

tu, tui, ty.

tuba, ac, f. trąba; *incurrentes tuba revocare*, nacierającym dać znak do odwrotu.

tueor, tuitus sum, eri, patrzeć na co; 1) strzedz, pilnować, opiekować się. XI, 3, 2; *valetudinem, pielegnować zdrowie; paternam gloriam, utrzymywać się przy sławie ojcowskiej; summam rerum alicui tradere tuendam*, powierzyć komu sprawowanie najw. rządów. — 2) bronić.

Tulingi, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

Tullius, zob. Cicero.

tum, 1) wtenczas, wtedy; *tum primum*, wtedy pierwszy raz; *tum demum*, wtenczas dopiero, wtedy nakoniec. — 2) potem, dalej, następnie. — 3) *quum... tum*, tak...jak, równie...jak.

tumultuor, atus sum, ari, hałasować, wrzask robić, być niespokojnym.

tumultuose, z hałasem, wrzaskiem; *tumultuosius*, z większym wrzaskiem.

tumultus, us, m. 1) wrzask, zgiełk, Cs. II. 11. VII, 47. 60. — 2) postrach, twoga przed zbliżającą się wojną, I, 4, 3. — 3) rozruch, bunt, niespokojność, XXV, 2, 2.

tumulus, i, m. wzgórze, pagórek.

tune, wtedy.

tunica, ae, f. spodnia, długa szata u Rzymian, po większej części z rękawami.

turba, ae, f. mnóstwo, tłum; *in turbam exire*, pójść między ludzi (prosty żołnierzy), stać się wiadomem.

turbidus, a, uma, mętny, niespokojny, burzliwy; *turbido tempore*, w czasie zamieszek.

turna, ae, f. kompanja jazdy, 30 jezdnych licząca, szwadron.

turnatim, ze szwadronami, szwadronami.

Turones, um i Turoni, orum, m. naród w Galji Lugduńskiej w okolicy dzisiejszego miasta Tours.

turpis, e, szpetny, sprosny, haniebny.

turpiter, szpetnie, sprosnie, nie-

przystojnie, sromotnie, haniebnie, ze wstydem, VIII, 2, 3.

turpitudō, inis, f. hańba, sromota.

turris, is, f. 1) wieża, zamek, dla wzmocnienia murów, mostu, obozu. — 2) wieża drewniana na kołach, używana do obłężenia miast.

Tuscūlum, i, n. miasteczko w Lacjum, w którym Cycero miał swoją willę.

tutela, ae, f. opieka; *in suam tutelam pervenire*, zostać doletnim.

tuto, bezpiecznie, zabezpieczony, np. od napaści, Cs. VII, 36.

tutus, a, um (zam. *tuitus* od *tueor*), osłoniony, warowny, bezpieczny, pewny; *in tuto esse*, być bezpiecznym; *in tutum pervenire*, przyjść na miejsce bezpieczne; *tutum reddere*, zabezpieczyć; *tutum relinquere locum*, zostawić miejsce zabezpieczonym, wbezpieczeństwie, ubezpieczyć.

tuus, a, um, twój.

tyrannis, idis, f. przywłaszczone władza, panowanie (dobre czy złe) w kraju wolnym.

tyrannus, i, m. 1) pan, rządzca, król, osobl. który sobie przywłaszczył rządy państwie wolnem. — 2) okrutnik, tyran, VII, 10, 1. VIII, 1, 2. X, 1, 4. 2, 3. 4. I. 7, 3.

U.

ubi, 1) Adv. gdzie. — 2) Conj. skoro.

Ubii, orum, m. naród germański w okolicy dzisiejszej Kolonji.

ubinam, gdzież.

ubique, wszędzie.

ulciscor, ultus sum, ulcisci, mścić się; *aliquem pro iniuriis*, zemścić się nad kim za (wyrządzone sobie) krzywdy; *iniurias*, pomścić się krzywd.

ullus, a, um, którykolwiek, który; *sine ullo maleficio*, bez najmniejszej (wszelkiej) szkody; *sine ulla religione*, bez sumienia, nie sumienny.

ulterior, us, Compar. od *ulter*, z tamtej strony leżący, dalszy, odleglejszy.

ultimus, a, um, Superl. od *ulter*, 1) o miejscu; ostatni, ostateczny, najodleglejszy. — 2) o czasie: ostatni, przeszły; *ultima origo*, najdawniejszy początek.

ultra, 1) Adv. dalej, dłużej. — 2) Praep. z tamtej strony, za, poza; millibus passuum duobus ultra eum, o 2000 kroków dalej jak on, od niego.

ultra, 1) z tamtej strony; ultro citroque, tu i owdzie, tam i nazad. — 2) dobrowolnie, chętnie.

ululatus, **us**, m. wycie, krzyk żaloszny, narzekanie.

una, razem, wspólnie, u niego, XVII, 7, 1.

unde, 1) skąd. — 2) = ut inde, aby za to, aby z dochodów tego (miasta) II, 10, 2.

undecim, jedenaście.

undecimviri, **orum**, m. jedenastu urzędników w Atenach, którzy doglądali więzień i do tracenia osób potrzebne czynili przysposobienia.

undequadragesima, trzydzieści dziewięć.

undique, 1) ze wszystkich stron, zewsząd. — 2) wszędzie, na wszystkich stronach, XXIII, 12, 3. Cs. I, 2. III, 1.

Unelli, **orum**, m. naród zamieszkały na północnym wybrzeżu Galji Celtyckiej.

unguentum, **i**, n. maść, olejek.

universus, **a**, **um**, wszystkie, cały.

unquam i **umquam**, kiedykolwiek, kiedy; po wyrazach przeczących: nigdy.

unus, **a**, **um**, 1) jeden. — 2) jedyny, sam jeden; ad unum omnes, wszyscy co do jednego. — 3) jeden i ten sam; uno tempore, w jednym i tym samym czasie, una aestate, Cs. I, 54.

unusquisque, **unaquaque**, **unumquidque** i **quodque**, każdy.

urbanus, **a**, **um**, miejski, będący w mieście; populus urbanus, lud w mieście (przeciw. exercitus, V, 2, 1); possessiones urbanae, majątność w mieście; officia urbana, usługi świadczone w mieście Rzymie (np. w sprawach sądowych); motus, niespokojności w mieście; urbanae res, położenie miasta.

Urbigenus pagus (Verbigenus), okrąg Szwajcarski.

urbs, **bis**, f. miasto, osobl. Rzym; urbs Romana = Roma.

urgeo, **urssi**, **urgere**, nacierać, trapić, dokuczać.

urus, **i**, m. tur, byk dziki.

Usipetes, **um**, m. naród germański przy spływie rzeki Lippe do Renu.

usitatus, **a**, **um**, 1) używany,

zwyczajny, pospolity. — 2) wyćwiczony, wprawny.

usquam, gdzie, gdziekolwiek; dokąd, dokądkolwiek.

usque, 1) w połączeniu z Praep. aż, aż do. — 2) w połączeniu z Adv. usque eo, tak długo, tak daleko, tak dalece, do tego stopnia, tak bardzo; usque eo non, tak mało, X, 4, 5.

usura, **ae**, f. używanie, prowizja, procent, lichwa.

usus, **us**, m. 1) używanie; a) częste używanie, ćwiczenie się, wprawa, np. belli, rerum nauticarum. b) zwyczaj; usu venire, być we zwyczaj, zdarzać się. c) obcowanie z kim, XXV, 7, 5. d) doświadczenie; usum percipere, nabyć doświadczenia; usu et sapientia praestantes, doświadczeniem i mądrością celniejsi; magnum in castris usum habere, długo służyć w wojsku. e) pożytek, korzyść; usui esse, ex usu esse, przynosić korzyść, być korzystnym, pożytecznym, pomocnym, przydatnym; ex usu Galliae accidit, stało się z pożytkiem dla Galji. — 2) potrzeba, konieczność; usus est, jest potrzeba, potrzeba wymaga, konieczności wymagają; usus venit, zachodzi potrzeba, potrzeba wymaga.

ut, **uti**, 1) Adv. jak; ut quisque (z Superl.) — ita (z Superl.), i m - tem; ut Thebanum, na Tebańczyku, t. j. jak się po Tebańczyku można było spodziewać, jak od Teb. można było wymagać; ut si, jakby. — 2) Spojn. z Conj. oznacza a) zamiar: aby, ażeby. b) skutek: iż, że, tak iż, tak że. c) przypuszczenie: poz wólmy że, chociażby, Cs. III, 9. VII, 56. — z Indic. d) czas: skoro. — NB. Często to uzupełnia się z poprzedzającym ne, VIII, 3, 1; sibi que = sed ut sibi, XIII, 12, 2; ferret que = sed ut ferret, XVIII, 6, 2; statim que veniret, sed ut statim veniret, XXV, 10, 4.

uter, **utris**, m. szawłok, burdziuk, wór skórzany, kubał.

uter, **utra**, **utrum**, 1) który z dwóch; in utram partem, w którą stronę. — 2) drugi (kiedy uter albo neuter poprzedza), Cs. V, 44.

uterque, **utraque**, **utrumque**, oba; utraque fortuna = secunda et adversa; in utramque partem, po obu stronach, w obu razach, Cs. V, 29; in utramque partem disputare, mówić za i przeciw.

uti = ut.

Utica, **ae**, f. miasto w Afryce właściwej.

utilis, e, pożyteczny, korzystny.
utilitas, atis, f. korzyść, pożytek, owoc.

utinam, z Conj. oby, bodaj.

utique, zapewne, zaiste, bez wątpienia.

utor, usus sum, uti, i) używać, korzystać; duce, obrać wodzem; consilio, zasięgać rady, iść za czyją radą; consilio eodem, połączyć się z kim, podobnie sobie postąpić; dextero oculo non uti, na prawe oko nie widzieć; domo, przemieszkować; apparatu regio, występować z okazałością królewską; castris, non palaestra, w obozie przebywać, a nie w szkole szermierskiej; more crudelitatis superioris, z dawniejszem okrucieństwem sobie postępować; acerbiore imperio in aliquem, zbyt surowo zarządzać; aliquo adiutore, użyć kogo za pośrednika, jego pośrednictwa; aliquo administro, używać kogo do sprawowania; conditione, przyjąć warunek; temporibus, korzystać z czasu, zastósować się do czasu, do okoliczności. — 2) mieć co w używaniu; libenter cibo, z ochotą jeść; prosperitate valetudinis, cieszyć się dobrem zdrowiem; uti libertate, być wolnym; hospitio, być gościem, doznawać gościnności, opieki; felicitate, prudentia, fortitudine, być szczęśliwym, mądrym, walecznym. — 3) okazywać; clementia, misericordia, okazać łagodność, litość, okazać się łagodnym, litościwym; magna moderatione, okazać wielkie umiarkowanie; temeraria ratione, nierozsądnie sobie postąpić; magna celeritate, pospieszyć się; alacritate et studio, okazać ochoczość i odwagę. — 4) mieć: eodem instituto, mieć te same zwyczaje; aliquo doctore, kogo za nauczyciela; aliquo amico, kogo przyjacielem, w kim przyjaciela; familia optima, zręcznych niewolników; rebus omnibus optimis, ze wszystkich rzeczy mieć najlepsze; duro initio adolescentiae, w młodości przykrego doznawać losu, początek czyjej młodości jest przykry. — 5) obcować z kim, mieć z kim przyjaźń, zażyłość; uti aliquo familiariter, intime, intima familiaritate alicuius, żyć z kim w wielkiej przyjaźni, być w wielkiej zażyłości.

utpote, jak, jako, smać; bo, XXIII, 2, 3.

utrinque, z obu stron, po obu stronach.

utrobique, na obie strony, tam i tu, w obu względach, t. j. wojskiem lądowym i morskiem, XXIII, 10, 3.

utrum, czy (używ. w pierwszej części pytań rozłącznych).

Uxellodunum, i, n. miasto w Galji Akwitańskiej.

uxor, oris, f. żona, małżonka; uxorem ducere, pojąć za żonę, wziąć za żonę.

V.

vacatio, onis, f. uwolnienie; militiae, od wojskowości, służby wojennej; uti aetatis vacatione, być wolnym od wojskowości dla wieku.

vaco, avi, atum, are, być wolnym; (o polach) leżeć odłogiem, bez uprawy i bez różników; (o rzecie) nie być oblanym.

vacuefacio, feci, factum, ěre, wypróżnić, spustoszyć, wyludnić, V, 2, 5; vacuefactae possessiones, opuszczone od dotychczasowych właścicieli, spustoszałe.

vacuus, a, um, próżny, opuszczony; castra, pusty obóz; oppidum ab defensoribus, miasto bez obrońców.

vadimonium, i, n. 1) uręczenie stawienia się przed sądem na dzień wyznaczony; aliquid imponere, zobowiązać kogo, aby się pojawił przed sądem, zrobieć komu przysięgę. — 2) stawienie się przed sądem; vad. sisto, stawiam się sam przed sądem.

vadum, i, n. brod, mielizna, brodowina (ymorzuz).

vagina, ae, f. pochwa.

vago, atus sum, ari, błąkać się, tułać się, przebiegać tu i owdzie.

Vahalis, Waal, zachodnie ramie Renu.

valde, bardzo.

valens, ntis, silny, możny, obronny, np. oppidum.

valeo, ui, itum, ěre, 1) być zdrowym, mieć się dobrze; pedibus non valere, nie mieć zdrowych nóg, być słabym na nogi, mieć słabe nogi. — 2) mieć siły, moc: a) być silnym w co, odznaczać się; equitatu, mieć wiele jazdy; virtute, odznaczać się walecznością; plus valere, być silniejszym, potężniejszym; b) móz, dokazać; VII, 1, 2, X, 3, 3, XI, 1, 2, IX, 3, 1. — c) znaczyć, mieć znaczenie, wpływ, powagę; apud aliquem auctoritate, być u kogo w wielkiem znaczeniu; multum gratia apud aliquem, być w wielkiej łasce u kogo. — d) dokąd zmierzać, mieć na celu, II, 2, 7; id responsum quod valet, co znaczy

ta odpowiedź, II, 2, 7. — e) przemódz, zostać przyjętym, np. ratio, wniosek.

Valerius, i, m. 1) C. Val. Flaccus, propretor Galji. — 2) L. Val. Praeconius, legat w Galji przed przybyciem Cezara. — 3) C. Val. Caburus, Gal obdarzony obywatelstwem rzymskiem. — 4) C. Val. Proculus, syn poprzedniego, powiernik Cezara. — 5) C. Val. Dennotaurus, brat poprzedniego.

Valetianus, i, m. znakomity E-dujezyk, brat Kotusa.

valetudo, inis, f. 1) zdrowie; tenuissima valetudine esse, być bardzo słabowitym; prosperitas valetudinis, pomysłne zdrowie. — 2) choroba; propter valetudinem, dla słabości ocz, XXI, II, 4, 2.

vallēs i vallis, is, f. dolina.

vallum, i, n. wał, szaniec, okop, palisada.

vallus, i, m. pal, palisada.

valva, ae, f. podwoje, drzwi dwuskrzydłowe.

Vangiones, um, m. naród germański w okolicy dzisiaj miasta Wormacji (Worms).

Varēnus, i, m. mężny setnik w wojsku Cezara.

variētas, atis, f. rozmaitość, rozliczność, odmiana, zmiana; varietas fortunae, niestałość losu.

varius, a, um, rozmaity, różny, niestały, płochy, niepewny.

Varro, zob. Terentius.

vas, is, n. Plur. vasa, orum, naczynie.

vasto, avi, atum, are, pustoszyć, niszczyć; fines civibus, wypędzić obywateli z kraju; fines pecore, zabrać z kraju bydło.

vastus, a, um, pusty, obszerny, rozległy, ogromny.

vates, is, m. wieszczek, prorok.

vaticinatio, onis, f. przepowiednia, proroctwo.

Vatinius, i, m. legat Cezara.

ve, albo (przyczepia się zawsze do wyrazu).

vectigal, is, n. 1) cło, pobór, podatek. — 2) dochody, VII, 9, 3. XXII, 6, 5.

vectigālis, e, celny, czynszowy, który płaci cło albo czynsz; vectigalem aliquem habeo, ktoś płaci mi daninę; sibi facere populum, zmusić naród do płacenia daniny, nałożyć na naród daninę.

vectorius, a, um (veho) przewozowy.

vehēmens, ntis, zapalczywy, nagły, natężony, forsowany.

vehementer, z zapalczywością, bardzo, np. commoveri; zacięcie, np. proeliari.

veho, xi, ctum, ěre, wozić; Pass. vehor, jadę, płynę; in nave, nave, navi, płynąc na okręcie, okrętem, znajdując się na okręcie, XXIII, 10; equo concitato ad aliquem, przypaść konno; iumentis iunctis, jechać parą koni.

vel, i albo; vel-vel, albo-albo, bądź-bądź. — 2) często wzmacnia Superl. np. vel maxima laus, bez wątpienia największa pochwała.

Velanius, i, m. trybun wojskowy w służbie Cezara.

Vellaurodūnum, i, miasto w Galji Lugduńskiej.

Vellavii, orum, m. naród w Galji Akwitańskiej.

Vellocasses albo **Velocasses, ium**, m. naród w Galji Belgickiej.

velociter, prędko, szybko.

velocitas, atis, f. prędkość, chyżość, szybkość, pospiech.

velox, ocis, prędki, chyży, szybki, rączy.

velum, i, n. żagiel; vela ventis dare, poddać żagle wiatrom, puścić się pod żagle, odżeglować, odpłynąć.

velut albo **veluti**, jak, jakby; velut explorata victoria, jakby zwycięstwo było pewne.

vena, ae, f. żyła; vena fontis intercidere, żyły źródła wody przeciąć.

venatūcus, a, um, łowczy myśliwy, np. canis.

venatio, onis, f. myślistwo, polowanie, łowy.

venātor, oris, m. łowiec, myśliwiec.

venatorius, a, um, myśliwski, np. galea.

vendito, avi, atum, are, wystawiać na sprzedaż, sprzedawać; se, offeruare swe usługi.

vendo, didi, ditum, ěre, sprzedawać; sub corona, sprzedawać jako niewolników.

venenātus, a, um, zaprawiony trucizną; jadowity.

venenum, i, u, trucizna.

venerēus, a, um, wszeteczny, rozwiozły, nierządny; res venerea, rozpusta, rozwiozłość.

veneror, atus sum, ari, eciē, ubóstwiać, padać na kolana przed królem (co było zwyczajem Persów).

Venēti, orum, m. naród w Galji Lugduńskiej.

Venetia, ae, f. kraj Wenetów.

Venicus, a, um, wenecki.

venia, ae, f. 1) skłonienie się, pozwolenie; dare petenti veniam, dać próśby; veniam dare, świadczyć, uczynić przysługę, łaskę. — 2) przebaczenie, darowanie winy.

venio, vēni, ventum, ire, 1) przyjsć; auxilio, przyjsć na odsiecz, na pomoc; in (sub) conspectum, pokazać się; obviam alicui, wyjść na czyje spotkanie; ad aliquem, ruszyć przeciw komu, uderzyć na kogo, Cs. VII, 70; — in spem, mieć nadzieję; alicui in contemptum, pójść u kogo wpogardę; alicui in amicitiam, pozyskać czyją przyjaźń; venio in cruciatum, czekają mnie męczarnie; in fidei alicuius, poddać się na łaskę; in potestate, dostać się pod panowanie; in invidiam, wpaść w nienawiść; in iudicium, stanąć w sądzie; usus venit, usu venit, zob. usus.

venor, atus sum, ari, polować, łowami się bawić; być dobrym myśliwym; venatum proficisci, udać się na polowanie.

venter, tris, m. 1) brzuch, żołądek. — 2) ciało.

ventito, avi, atum, are, zawsze przychodzić; ad consilia, na narady, wybory.

ventus, i, m. wiatr; quo ventus fert, dokąd wiatr wieje. pędzi; intermittit, ucicha, ustaje; vento se dare, puścić się z wiatrem.

venundo, dēdi, dātum, are, przedawać jako niewolników, do niewoli.

Venusia, ae, f. miasto w południowych Włoszech na pograniczu Apulji i Lukanji.

venustus, a, um, wdzięczny, roskoszny, powabny, piękny,

ver, veris, n. wiosna; ver esse coepit, wiosna się zaczyna.

Veragri, orum, m. naród w Galji Belgickiej w Alpach Penińskich.

verber, ēris, n. bicz; verbera, razy, uderzenia.

verbōsus, a, um, obszerny.

verbum, i, n. 1) słowo, wyraz; verba facere, mieć mowę; verba facere pro aliquo, bronić kogo; v. facere comode, mówić ozdobnie; multis verbis, obszernie, długo; his verbis, tej treści, osnowy; meis verbis, mojem imieniem; verbis regis, imieniem, w imieniu króla. — 2) wyraz rzeczy, powierzchowność, po-

zór (nie rzeczywistość); verbo, powierzyć, pozornie, pod pozorem; verba dare alicui, oszukać kogo.

Veringetōrix, rigis, m. dowódca Gallów.

vere, 1) prawdziwie, rzeczywiście, gruntownie, np. contendere. — 2) sprawiedliwie, słusznie, np. iudicare.

verēor, itus sum, ēri, 1) lękać się, obawiać się; navibus, lękać się o okręty. — 2) mieć szacunek dla kogo (aliquem); alicuius asperitatem, karpisy cierpliwie znosić.

Vergasillaunus, i, m. krewny Wercyngetoryga.

vergo, versi, ěre, nachylać się, skłaniać się, być obroconym ku jakiej stronie, leżeć, rozciągać się; qua (parte) ad meridiem vergit, po stronie południowej.

Vergobretus, i, m. najwyższy urzędnik z Eduów.

verisimilis, e, podobny do prawdy.

veritas, atis, f. prawda.

vero, 1) prawdziwie, wprawdzie, zaiste. — 2) zaś, ale.

Veromandui, orum, m. naród w Galji Belgickiej.

verso, avi, atum, are, obracać; fortuna in contentione utrumque versavit, los obudwom raz mniej drugi raz więcej sprzyjał.

versor, atus sum, ari (właśc. Pass. od verso), obracać się; 1) zostawać, przebywać, znajdować się; in celebritate, przebywać w towarzystwie; in exercitiis, mieć udział, być w wielu wyprawach wojennych; multum in imperiis, często dowodzić wojskiem; in magistratibus, często piastować urzędy; in iudiciis, występować w sądzie; in exercitu, służyć w wojsku; in bello, wiele lat spędzić w wojnie, często być w wojnie; in opere, zajmować się czem, pracować około czego; in proeliis, w bitwach trzymać z sobą, Cs. I, 48. — 2) postępować sobie, VII, 3, 6. XXV, 6, 1.

versura, ae, f. obracanie, przyjmowanie pieniędzy na procent; versuram facere, pożyczyć pieniędzy, zaciągnąć dług; versuram solvere, nowy zaciągnąć dług, aby dawniejszy zapłacić.

versus, us, m. wiersz.

versus, Przym. ku, ku stronie, do.

Vertico, ōnis, m. Nerwijczyk.

Vertiscus, i, m. dowódca Remów.

verto, ti, sum, ěre, 1) obracać; terga, tył podawać, uciekać. — 2) intrans.

anno vertente, w przeciągu roku, przez cały rok.

Verodoctius albo **Verudoctius**, **i**, m. poseł Helwetów.

verus, **a**, **um**. 1) prawdziwy, rzeczywisty; *revera*, wrzeczy samej, rzeczywistcie. — 2) słuszny, Cs. IV, 8.

verutum, **i**, n. oszczep, spis mniejszy od grotu.

Vesontio, **onis**, f. miasto Sekwanów w Galji Belgickiej.

vesper, **eris** i **vesperus**, **i**, m. wieczór; *ad*, *sub vesperum*, koło wieczora.

vesperaseo, **ravi**, **ere**, zmierzchać się; *vesperascente coelo*, gdy się zaczęło zmierzchać, ze zmrokiem.

vester, **tra**, **trum**, **wasz**.

vestigium, **i**, n. 1) ślad nogi; e *vestigiiis animadvertere*, po śladzie poznać; *recentibus proeliis vestigiis ingredi*, iść w tropy za bitwą, co dopiero stoczona. — 2) miejsce, Cs. IV, 2; *vestigium temporis*, pora, chwila; e *vestigio*, natychmiast.

vestimentum, **i**, n. suknia; koc, kobierzec; *id, quod in praesentia vestimentorum fuit*, wszystkie suknie, które były na porządzu.

vestio, **ivi**, **itum**, **ire**, odziewać, okrywać; *trabes aggere*, balki gruzem zasypać, obsypać.

vestis, **is**, f. suknia odzież.

vestitus, **us**, m. suknia, odzienie; *obsoletus*, suknia wytarta.

veteranus, **i**, m. żołnierz wystużony, stary, doświadczony.

veto, **ui**, **itum**, **are**, zakazać, zabronić.

Vettones albo **Vectones**, **um**, m. naród w Luzytanji czyli dzisiejszej Portugalji.

vetus, **eris**, stary, dawny, dotychczasowy, V, 2, 5.

vetustas, **atis**, f. wiek, starość, dawność.

vetustus, **a**, **um**, stary, dawny, starożytny.

vexillum, **i**, n. 1) chorągiew wojenna, sztandar. — 2) czerwona chorągiew, którą jako znak do bitwy lub pochodu wywieszano na namiocie wodza, Cs. II, 20.

vexo, **avi**, **atum**, **are**, trapić, niepokoić, następować, sponiewierać, pokrzywdzić; *agros*, pustoszyć pola.

via, **ae**, f. 1) droga; ulice obozu, Cs. V, 49. — 2) droga, t. j. podróż, pochód; *viam triuni procedere*, trzy dni

drogi ujsć; *haec via est diem decem*, ta droga wymaga 10 dni czasu.

viator, **oris**, m. podróżny.

viceni, **ae**, **a**, po dwadzieścia.

vicesimus, **a**, **um**, dwudziesty.

vicies, dwadzieścia razy.

vicinitas, **atis**, f. 1) sąsiedztwo. — 2) sąsiedzi, VII, 10, 4. Cs. VI, 4.

vicissima, **ae**, f. wzajemnie, znowu, przeciwnie, Cs. VIII, 10.

victima, **ae**, f. bydlę na ofiarę przeznaczone, ofiarne.

victor, **oris**, m. 1) zwycięzca. — 2) zwycięski.

victoria, **ae**, f. zwycięstwo; *civilis*, zwycięstwo otrzymane nad obywatelami; *secunda*, szczególnie dokonane zwycięstwo; *victoriam adipisci*, *victoria potiri*, otrzymać, odnieść zwycięstwo.

victus, **us**, m. 1) strawa, pokarm, żywność. — 2) sposób życia.

vicius, **i**, m. wieś, miasteczko.

video, **vidi**, **visum**, **ere**, 1) widzieć, dojrzyć, XXI, 2, 3; *sopstrzedz*. — 2) pojmować, poznawać, rozumieć; (*vide* (*zam. cave*), strzeż się, staraj się. — 3) *Pass. videri*, zdawać się, podobać się; *videtur mihi*, uważam coś za dobre, postanawiam; *visum est tempus*, czas zdawał się być po temu.

vidua, **ae**, f. wdowa.

Vienna, **ae**, f. miasto Allobrogów w Galji Narbońskiej.

vigo, **ui**, **ere**, być czerstwym, kwitnąć; *stać na najwyższym stopniu potęgi*, VII, 5, 5.

vigil, **is**, m. stróż.

vigilantia, **ae**, f. czuwanie, czujność.

vigilia, **ae**, f. czuwanie, straż nocna (u Rzymian była noc podzielona na 4 stráže czyli doby, u Greków na 3); *vigilias agere*, stráže nocne utrzymywać.

viginti, dwadzieścia.

villa, **ae**, f. dom wiejski, folwark.

vimen, **inis**, n. prącie, gałąź گیłka, witka, wic.

vimineus, **a**, **um**, pręciany.

vincio, **vinxi**, **vinctum**, **ire**, związać.

vinco, **vici**, **victum**, **ere**, zwyciężyć, pokonać; *gravi proelio*, ciężkim bojem zwyciężyć; *certe*, *valne odnieść* zwycięstwo; *przewyższać*, XVIII, 1, 3; *miec słuszność*, Cs. V, 30; *vinci consilio*, być oszukanym, XVIII, 3, 5.

vinculum, **i**, n. węzeł, wstążka (którą owiżywano list), *vincula epistolae laxare*, list odpieczętować. — 2)

więzienie, kajdany; ex vinculis causam dicere, w kajdaniach się bronić.

vindicco, avi, atum, are, 1) przywłaszczać sobie; libertatem, wolność zachować, utrzymać, odzyskać. — 2) wyzwolić, oswobodzić. — 3) in aliquem, ukarać kogo.

vinea, ae, f. szopa wojenna do szurmowania.

vinolentus, a, um, 1) pijanstwu oddany, pijak. — 2) pijany, napiły.

vinum, i, n. wino.

violo, avi, atum, are, gwałcić, obrazić, skrzywdzić, zelżyć; clementiam, dawniej przyrzeczonej obrony odmówić; cedentes, na uciekających napisać; fines, spustoszyć kraj.

vir, viri, m. mąż; ab hoc viro, od niego, XIV, 7, 1.

vires, ium, zob. vis.

virgo, inis, f. panna.

virgula, ae, f. roszcza, gałązka.

virgultum, i, n. krzak, krzewina, chróst, gestwina.

Viridomarus, i, m. znakomity Educyk.

virilis, e, męski, sexus virilis = syn. XVII, 1, 3.

viritum, osobno, każdego z osobna, jednego w drugiego.

virtus, utis, f. 1) męskość, zdarność, dobre przymioty, zasługi, zalety; hoc non est meae virtutis, na to nie pozwala moja poczciwość. — 2) cnota, ślachtetność, ślachtetny charakter, XVII, 5, 3. — 3) męstwo, dzielność; bellica, belli, waleczność wboju; odwaga, Cs. I, 1, 2, 13, II, 15, 21, 33; wytrwałość, Cs. V, 8.

vis, Ac. vim, Abl. vi, 1) moc, siła, gwałtowność; fluminis, bystrość rzeki; flammae vim transire, przedrzeć się przez największy ogień; summa vi, największym zapałem. — 2) przemoc, napisać, natarczywość; vim alicui afferre, uczynić zamach na czyje życie, X, 10, 1; vim facere, adhibere, użyć przemocy; vi, per vim, przemocą; vim sustinere, natarczywość wytrzymać. — 3) zbjegowisko, zaburzenie, I, 5, 3. VII, 3, 3. — 4) wpływ; vim habere ad aliquid, mieć wpływ na co. — 5) mnóstwo, V, 2, 3. Plur. vires: a) siły; adolescentes viribus maximis, silni młodzieńcy; esse viribus ad laborem ferendum firmis, mieć mocne siły do znoszenia pracy, trudów; res a consilio ad vires abit, przychodzi od rady do wojny. b) wojsko, pieniądze; potęga.

viso, visi, visum, ere, oglądać, nawiedzać.

vita, ae, f. 1) życie; vitae consulere, ochraniać, szanować życie. — 2) sposób życia; in omni genere vitae, w wszystkich życia stosunkach. — 3) opisanie życia, biografja.

vitiun, i, n. błąd, uchybienie, вина, XVII, 5, 2; wada, przywara, występki, VIII, 1, 1.

vito, avi, atum, are, unikać, chronić się; tela, pocisków; suspiciones, strzedz się podejrzenia; insidias, ujęć zasadzek.

vitrum, i, n. szkło; farbownik.

vitulinus, a, um, 1) cielęcy; vitulina, orum, cielęce mięso, cielęcina.

vivo, vixi, victum, ere, żyć, żywić się.

vivus, a, um, 1) żywy, żyjący; vivo te, za życia twego.

vix, ledwie, zaledwo, z wielką trudnością.

Vocates, ium, m. naród w Galji Akwitańskiej.

Vocatio albo Vocatio, onis, m. król w Norykum.

vocto, avi, atum, are, nazywać.

voco, avi, atum, are, 1) wołać, zwołać, powołać, wezwać; aliquem in crimen, wezwać do odpowiedzialności. — 2) zaprosić; servos ad libertatem, niewolnikom przyobiecać wolność. — 3) nazywać; qui vocatur, tak nazwany, XVII, 8, 6.

Vocentii, orum, m. naród w Galji Narbońskiej koło rzeki Izery.

Vogesus, i, m. góry Wogezy w Alzacji.

Volscae, arum, m. naród w Provincji nad zatoką Lijońską.

Volcatius, i, m. C. Volc. Tullus, dowódzca w służbie Cezara.

volo, volui, velle, 1) chcieć, życzyć sobie, żądać; quid fieri velit, co by jego wola było; minus quam volo, nie podług mego życzenia; velle aliquem, chcieć z kim mówić.

volument, inis, n. księga, dzieło.

Voluntarius, i, m. powiernik Antonjusza.

voluntarius, a, um, 1) dobrowolny; miles, ochotnik.

voluntas, atis, f. 1) chęć, wola, żądanie; voluntate alicuius, z wola, na żądanie czyje. — 2) przychylność, miłość. — 3) sposób myślenia, zamiar; cognoscere voluntatem, wyrozumieć zdanie. — 4) pozwolenie; eius voluntate,

za jego pozwoleniem, IV, 2, 6; Cs. I, 7, 26, 30, 39; zadowolenie, I, 2, 3.

voluptas, atis, f. rozkosz, uciecha, radość.

Volusenus, i, m. C. Vol. Quadratus, trybun wojskowy a potem dowódca jazdy w służbie Cezara.

Vosagus = Vogesus.

votum, i, n. ślub; vota facere, nuncupare, czynić śluby.

voveo, vovi, votum, ere, ślubować, przyrzekać.

vox, vocis, f. 1) głos; Plur. voces, wołania, krzyk. — 2) słowo, wyraz; vocem exprimere, wymówić słowo; voces, mowa, rozmowa; increpitare vocibus, z urąganiem wołać, krzyczyć.

Vulcanus, i, m. syn Jowisza i Junony, bożek ognia i wyrobów kruszcowych.

vulgo, wszędzie, powszechnie, w polspiecie, tu i owdzie, Cs. I, 39, II, 1, V, 33; od wielu, VII, 6, 3.

vulgus, i, m. i n. 1) lud, pospólstwo; librum edere in vulgus, wydać książkę; in vulgus efferre, rozgłosić między ludem. — 2) prości żołnierze, wojsko: praesente vulgo, w obec, w przytomności żołnierzy.

vulneratio, onis, f. zranienie.

vulnere, avi, atum, are, ranić.

vulnus, eris, n. 1) rana: inferre, zadać ranę; sine vulnere, bez rozlewu krwi. — 2) rana = smutek, boleść; accipere, doznać smutku, X, 6, 2, XIV, 6, 1.

Vulso, onis, m. C. Manlius, konsul rzymski r. 189 przed Chr.

vultus, us, m. twarz, oblicze, rysy twarzy, mina; vultum fingere, przestraszyć swój ukryć, Cs. I, 39; constantia vultus, z twarzą niezmienną; vultum ferre, wzrok, wejrzenie wnieść.

X.

Xenophon, ntis, m. rodem z Aten, uczeń Sokratesa, wódz i pisarz, umarł r. 356 przed Chr.

Xerxes, is, m. król perski od r. 486-465.

Z.

Zacynthus, a, um, m. rodem z wyspy Zacynthus, t. j. Zante.

Zama, ae, f. miasto w Numidji, 5 dni drogi od Kartaginy.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

The first part of the paper is devoted to a description of the
 various species of plants which were collected during the
 expedition. The second part contains a list of the names of the
 collectors, and the third part a list of the names of the
 places where the plants were collected.

Omyłki druku.

Str.	Kolum.	wiersz	zam.	czyt.	
4	lewa	15	od góry	cioibus	civibus
5	—	12	od dołu	powiedzić	powiedzić
7	—	4	od d.	propre	prope
—	—	22	—	assess	asses
8	prawa	23	—	Focjana	Focjona
11	l.	21	od góry	imgeratorem	imperatorem
13	l.	26	—	in ferre	inferre
—	p.	26	—	cata	cała
16	l.	4	—	zwycyajnie	zwyczajnie
17	p.	7	—	dochodu	dochody
20	—	18	—	natchnieny	natchniony
—	—	20	—	przyjeżdżać	przejeżdżać
21	—	21	—	conciunctus	coniunctus
30	—	1	od g.	currum	cursum
33	—	6	—	aliquide	aliquid e
34	l.	31	—	pervenie	pervenire
35	—	20	od d.	prose	pro se
—	p.	18	od g.	superemum	supremum
—	—	3	od d.	deligens	diligens
36	—	2	—	niezgadzać	nie zgadzać
38	l.	22	—	znakowitego	znakomitego
—	—	20	—	capiae	copiae
39	—	27	—	a drugie	o drugie
—	p.	9	—	clatus	elatus
42	l.	9	—	examinatus	exanimatus
43	p.	22	od g.	niepoli	niedoli
44	l.	20	od d.	expuero	exquiro
45	—	21	od g.	arudeliter	crudeliter
—	—	16	od d.	wodzami	o wodzie
46	—	27	—	astigio	fastigio
50	p.	19	od g.	inimicilias	inimicitias
51	l.	18	—	wielkie	wielki
—	—	30	od d.	złożyć, powin.	złożyć powin.
—	p.	2	od g.	gdzie, gdzie	gdzie

Str.	Kolum.	wiersz	zam.	czyt.
51	p.	21 od d.	część	część
54	l.	6 od d.	znimki	zaimki
56	—	16 —	pobudzać	pobudzać
—	—	12 —	calaribus	calcaribus
58	—	23 —	mimo chęć	mimo chęci
—	p.	6 od g.	transuendi	transeundi
—	—	6 od d.	naśladować	naśladować
59	—	5 od g.	insunefactus	insuefactus
69	l.	4 od d.	plurina	plurima
77	—	11 od g.	zrucić	zrzucić
87	p.	12 —	popraetores	propaetores
101	—	18 od d.	po tajemnie	potajemnie
105	—	22 —	porostawiać	porozstawiać
113	l.	5 —	Tebaniń	Tebanin,
—	p.	25 —	skrąg	okrąg
114	l.	3 od g.	chem	chem,
—	—	14 od d.	działa	działa
115	—	28 —	transveto	transveho
—	p.	26 od g.	trzysta, ława	trzysta
—	—	27 —		triclinium, i, n. ława.
120	—	22 —	z Eduów	u Eduów

